

Ștefan AGOPIAN

Tobit

ROMAN

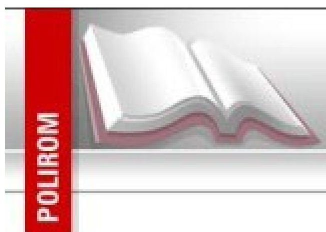
Ştefan Agopian

Tobit

Roman

Ediţia a doua, revăzută

EDITURA POLIROM
2005

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506

Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1,

sector 4, 040031, O.P. 53, C.P. 15-728

ISBN ePub: 978-973-46-2571-0
ISBN PDF: 978-973-46-2572-7
ISBN print: 973-46-0030-3

Pe copertă: detaliu de pictură de Sorin Ilfoveanu

„De la 1718, data tratatului de la Passarowitz, până la 1739, data aceluia de la Belgrad, banatul Craiovei stătu în stăpânirea germanilor...”

A.D. XENOPOL, *Istoria românilor din Dacia Traiană*, vol. IX.

„Temeiul organizării acestei provincii, cât timp a stat sub austriaci (1718-1739), a fost decretul din 22 fevruarie 1719, dat de împăratul Carol al VI-lea.”

CONSTANTIN C. GIURESCU, *Istoria românilor*, vol. III, partea I.

Capitolul unu

Tobit surâse vag într-o parte şi chipul său se oglindi pe armura lustruită a unuia dintre cei patru soldaţi care îl opriseră. Un lăncier făcu patru paşi (numără Tobit) până lângă un copac de la marginea drumului şi curând printre picioarele lui răscrăcărate Tobit putu vedea o băltoacă spumoasă şi galbenă. Ceilalţi trei îi scotoceau încă printre lucruri şi păreau miraţi, miraţi şi scârbiţi dacă vreţi, de cât de puţin avut era acest călător pe care îl jefuiau. Se făcuse ora nouă dimineaţă – Tobit ştiu aceasta după aşezarea umbrelor, precum şi după aburul fin ce se ridicase peste câmp şi care, se gândi el, le va îngreuia privirea încă un sfert din timpul ce avea să se mai scurgă până la zece. Un sfert de oră am spune noi, dar timpul, mergerea lui înainte şi înapoi, se făcea în anul acela, 1718, şi în ţara aceea, Oltenia, altfel. Poate fi comparat cu bucla unei sfori prost întinse. Mai putem spune că era o căldură molcuţă, ce se revărsa peste lume mângâindu-ţi mâinile şi faţa. Aşa trebuie că simţea şi Tobit, precum şi cei patru. Povestindu-i chirurgului Heiler întâmplarea, Tobit va spune: „M-am oprit şi atunci am văzut aburul ridicându-se peste câmp şi umbra unuia dintre lăncieri lungindu-se până la picioarele mele şi am

ştiut cât e ceasul. Era nouă şi era cald, dar nu foarte cald.”

Tobit nu avea niciun motiv să creadă că cei patru lăncieri îl vor omorî, iar de jefuit nu prea aveau ce. Le trebui însă aproape un ceas ca să se convingă de asta, că nu au ce jefui, şi, atunci când pâcla se ridică – privirea ţi se oprea acum în orizontul ca o margine de tobă bine întinsă amintind de slava lumii şi de nemernicia ei ducătoare, în bucla aceea a anului 1718 –, lăncierul fără de lance, îşi puse picioarele unul lângă altul şi se întoarse spre ceilalţi.

Spunem: Lăncierul avu trufia să urineze în faţa lui Tobit şi, când termină, Tobit ştiu că, din acele puţine lucruri la care ţinea, viaţa, raţiunea şi onoarea, aceasta din urmă nu mai are nicio valoare în povestea care începuse să se deşire sub ochii lui.

Aşadar, erau patru lăncieri şi aveau atâtea arme, încât, atârnate de un pom, ar fi părut nişte fructe ale unei vremi apuse, numai că nu le-au atârnat de niciun pom, le ţineau, se ţineau de ele cum puteau mai bine şi ele păreau atât de bine înfipte în lumea aceea, atât de pătrunse de importanţa lor în mersul necurmat al întâmplărilor, armele alea erau ca un rânjet despicat în

culoarea străvezie a aerului, aşa că Tobit aşteptă cu răbdare tot ce mai avea să se întâmple, scotocitul bagajului, râse.

Galbenă ca o apă mâloasă, lumea se orândui după nevoile întâmplărilor pe care le povestim, ea se făcu o carte. „Fiindcă, îi va spune Tobit lui Heiler, totul trebuie povestit şi, odată cu tine, povestea este spusă de Altul. Nenumăraţi Alţii stau înşiraţi unul deasupra celuilalt atunci când se deapănă o poveste şi numai unul, acela din ceruri, este singurul care ştie povestea aşa cum este ea.” Aşa că eu vă voi spune povestea lui Tobit şi odată cu mine voi veţi spune povestea lui Tobit al vostru, nenumăraţi Tobit se vor naşte odată cu naşterea lui.

Cel care urinase se întoarse cu faţa la ei şi, parcă fără chef, îşi întrebă tovarăşii dacă au găsit ceva demn de cărat în buna lor ţară, vreun dar pentru mamele lor, şi pentru taţii lor, şi pentru nevestele lor, şi pentru copiii lor: Boemia anului aceluia, celor care aşteaptă, Patriei. Unul dintre ei se hotărâse pentru un compas de lemn şi şi-l pusese gânditor la brâu, părea un geometru în lipsă de lucru, dar un geometru cu lance, cal şi armură. Ceilalţi îl invidiară pentru alegerea făcută şi lui Tobit îi păru rău o clipă pentru ei, aşa cum stăteau cu maţele

scoase la vedere, ca nişte frânghii nefolositoare şi răsfirate în ţărâna acelui drum de vară, fiindcă după un ceas de aşteptare Tobit îi va omorî şi îşi va lua înapoi compasul, îşi închipuia asta.

Întorcându-se spre acela, Tobit îi oferi ceasul[1] masiv de argint pe care îl avea asupra sa, şi care arăta, în afară de oră, luna, anul şi fazele lunii de pe cer. Ar fi vrut să-i omoare, dar nu va face asta decât într-o fracţiune de gând, îi văzu tăvălindu-se în sângele şi în borhotul din burţile lor, cu fălcile căzute, încremeniţi într-o ultimă încercare de a trăi în Oltenia ocupată, ţara lui Tobit, nu însă şi ţara lor. Şi, în alternativa acestui gând – gândul cu ceasul; deja îi părea rău după compas, nu mai avea niciun chef să-şi dea ceasul.

Lăncierul întinse mâna şi, ca un copil, îşi primi darul, acel ceas minunat care mergea neîntors timp de douăsprezece zile şi care îţi putea da o noimă despre timpul trecut din momentul când l-ai primit, te purta pe cărările lui măsurate şi scurte, acum este ora zece, ştiu Tobit şi întinse ceasul care, peste tot ce am spus despre el, mai conţinea şi o muzică minunată, menuetul de la nunta lui Leopold cel Buzat, cântecul acela. Şi cântecul se revărsă peste lume, ei, boemienii, îl recunoscură şi îl

salutară fericiţi, iată! Patria Mumă stă într-un ceas, într-o maşinărie care ronţăie timpul, dar nu numai asta, are şi tot timpul care a trecut de la nunta împăratului Leopold strâns în el ca un intestin ce ne hrăneşte. Puţin chirurg, Tobit s-ar fi putut gândi la toate astea. Iar ei se gândiră la Leopold cel Urât, împăratul lor. Fiindcă, se gândiră ei, noi suntem ca o unghie la unul din degetele unui împărat, chiar şi mort fiind acela, poate numai murdăria întâmplătoare de sub acea unghie, se gândi Tobit, ocupanţii, ne gândirăm.

Tobit nu-şi dădu ceasul, chiar dacă acest gând îi încolţi în minte, dorinţa de a se umili printr-o bunătate fără rost nu se transformă în faptă.

Găsind însă ei ceasul, lăncierii cuirasaţi îşi sticliră ochii a pofte nebănuite şi puseră la cale Cazna. Îi scoaseră un ochi şi la fel de repede se hotărâră să-i taie limba, unul îi şi vârâse cuţitul între dinţi încercând să-i deschidă gura, în timp ce altul îl împungea cu suliţa în şale. Ceilalţi doi îl ţineau. Soarele se ridicase spre ora unsprezece şi le încinsese armurile, le curgea sudoarea de pe frunte în ochi în timp ce se chinuiau cu Tobit. Nu reuşiră să-i descleşteze dinţii şi, din cauza unei împunsături mai furioase, Tobit leşină. L-ar fi părăsit,

acolo, dar era prea vădit că nu l-au omorât de tot, şi nici nu luaseră ceva mai acătării de la el în afară de compasul acela nenorocit, despre care noul stăpân nu ştia la ce foloseşte sau dacă foloseşte la ceva în general, iar ceasul era încă la Tobit (nici măcar nu ştiau dacă acest ceas există cu adevărat sau este numai închipuirea lui Tobit şi pe urmă a noastră sau a lăncierilor), aşa că hotărâră să ia trupul lui Tobit cu ei. Îl legară cu o frânghie şi-l târâră după ei şi, din cauza târâtului, Tobit se trezi din leşin şi-şi petrecu restul vremii de până la ora douăsprezece târât ca un hoit şi lăsând în urma lui o dâră adâncă. Dar nu atât de adâncă şi de leneşă pe cât îi erau mintea şi gândirea din mintea lui, atunci.

Spunem: „Mădularele lui cunoscură trufia învinsului”, dar nu are de unde să ştie aceasta, se purta ca un om căruia tocmai i s-a scos un ochi, cel stâng, şi ochiul ăla, stângul, nu e scos de tot, mai atârnă încă de un fir subţire şi galben, se târăşte după el prin ţărână şi încă vede acestea: vede ţărâna, precum şi un pic de albastru – cerul, desigur, şi o frunză căzând din cer undeva, şi sub cer o lume, alta: de colb şi mişcare. Şi cu celălalt ochi contemplând din beatitudinea trăirii adevărate, un

albastru nesfârşit şi molcom şi răcoros, aceeaşi frunză, dar o clipă mai devreme, răsucindu-se către pământ.

Când Tobit va povesti toate acestea peste o vreme, întunericul din singurul lui ochi se va face o lumină albastră, din ochiul lui va ieşi o lumină ciudată şi dumnezeiască, asta în perioada când se afla în patul Aniţei Bengescu, şi mai târziu, după ocuparea mânăstirii Alba şi după răscoală. Acum, însă, Tobit este un om târât cu o frânghie în urma unui cal şi puţin mai încolo i se târăşte unul din ochi. Cel stâng. Şi ochiul acela vede patru lăncieri cuirasaţi bălăbănindu-se între cer şi pământ ca legaţi de nişte fire nevăzute, maşinăria cerului făcându-şi anevoie şi greoi datoria. Un cer catolic plutind peste lumea Olteniei de atunci, nesfârşit pentru ochiul scos al lui Tobit, remorcat de firul fragil al nervului optic. Întinse o mână şi, între două unghii, reteză nervul acela, tăindu-i privirea.

Nu putem şti dacă toate acestea sunt adevărate, ştim sigur că Tobit era chior, dar nu ştim nimic despre felul cum a ajuns în starea asta, dacă nu cumva îşi pierduse ochiul înainte de întâlnirea cu cei patru lăncieri. Şi, chiar dacă am şti ceva în legătură cu ochiul lui Tobit, tot nu am putea fi siguri că ceea ce ştim este chiar adevărul,

fiindcă noi nu facem decât să repetăm cele spuse de Tobit, iar Tobit are tot interesul să pună o atare întâmplare, pierderea ochiului, pe seama austriecilor. Ştim însă cu siguranţă ceva despre meseria lui Tobit. Eugeniu de Savoia, în memoriul către împărat, propunea folosirea mâinii de lucru autohtone pentru construirea drumului Carolina[2], numindu-l printre alţii şi pe Tobit, cel care s-a dovedit a fi un bun inginer, lucru neaşteptat pentru acea provincie care era Oltenia pe atunci. Memoriul pare o dovadă destul de sigură că Tobit a participat într-un fel sau altul la construirea drumului. Nu ne rămâne decât să ne închipuim restul. Şi deoarece aceasta este o carte, iar Tobit o ficţiune a minţii noastre, credem că nu vom greşi prea tare închipuindu-ne aproape orice:

Capul lui Tobit se lovi de o piatră şi stăpânul lui îşi pierdu din nou cunoştinţa, aşa că fu târât mai departe fără ca el să participe în vreun fel la asta, decât poate lăsându-se târât, mai bine zis existând ca obiect de pus la remorca unui cal, dacă asta poate fi o participare. Îl trezi o căldare cu apă rece care îi spălă dureros orbita stângă şi goală, dar ceea ce văzu de astă dată fu un cort mare de campanie pe care flutura un steag, şi de pe

steag rânjea la el un cioroi numit pajură. Şi, tot lângă cort, cei patru foşti lăncieri cuirasaţi, numai în izmene, îşi aruncau apă în cap şi râdeau fericiţi. Alţi camarazi îi asistau placizi, aşteptând parcă tot ce mai avea să se întâmple. Un strigăt gutural îi opri pe cei patru şi-i anunţă pe ceilalţi. Scârţâind din cizme, venise un ofiţer uriaş şi, cu o privire oarecare, ridică foarte puţin cravaşa. Arătându-l pe Tobit, întrebă cine este. Un prizonier, răspunse unul dintre cei patru, care rămăsese cu căldarea de lemn ridicată deasupra capului, şi nu numai atât, apa care începuse să curgă se oprise şi ea ca o apă îngheţată şi aşteptând. Ofiţerul uriaş chemă un subofiţer, ţipă la el şi cei patru porniră spre o pedeapsă binemeritată. În urma lor, apa rămasă în aer se prăvăli la pământ şi câţiva stropi părură nişte picături de rouă pe cizmele lustruite ale ofiţerului.

Tobit fu ridicat din băltoaca lui, cărat într-unul din corturi şi trântit pe o masă. Unul dintre soldaţii care îl căraseră, revoltat, îşi vârî un deget în orbita goală a lui Tobit şi, răsucindu-l ca pe un burghiu, râse. Râseră şi ceilalţi, îl încurajară să continue. Cel cu degetul se lăsă rugat o vreme, apoi, plesnind de trufie, continuă. Ar fi ţinut-o aşa oricât, dar vocea ofiţerului îi opri, soldatul îşi

scoase degetul din orbita lui Tobit, şi-l şterse pe postavul pantalonului şi ieşi odată cu ceilalţi. Ofiţerul veni însoţit de un chirurg care părea beat şi chirurgul îl întrebă pe Tobit, împroşcându-l cu salivă albă şi pufoasă ca o scamă de plop, cum se simte. Încercându-şi vocea, Tobit spuse că bine şi povesti într-o frumoasă limbă străină pentru el, nemţeasca adică, tot ce păţise. Cum fusese oprit pe drum şi scotocit timp de o oră în căutarea unor bunuri pe care el, desigur, nu le avea, fiind un oarecare, dar nu atât de oarecare încât să nu posede un act, îl puse pe chirurg să-i scoată o cizmă şi acesta se supuse curios, şi pe pulpa lui Tobit, înfăşurat în loc de jambieră, putură admira actul cu pajură şi cu semnătura împăratului pe el, din care reieşea, citi chirurgul, că stăpânul lui, Tobit, este singurul posesor al moşiei Alba, s-o stăpânească sănătos, spuseră cei doi ofiţeri după citit, cum apoi a fost supus umilinţei şi caznei cu scoaterea ochiului, precum şi tot ce urmase. Chirurgul îi înfăşură actul la loc pe picior şi, fiindcă nu stătea îl legă cu o sfoară, iar căpitanul Schwantz von Springfels spuse că îi pare rău de tot ce se întâmplase, că soldaţii aveau, desigur, ordin să nu jefuiască şi nici să se dedea la alte atrocităţi, dar că ele sunt inerente războiului şi

ocupaţiunii, cei vinovaţi îşi vor primi pedeapsa după cum merită şi că, dacă vrea, îi vor judeca imediat, el şi chirurgul fiind tribunalul, iar Tobit martor.

Nu mai aşteptă răspunsul lui Tobit şi, ieşind, după o vreme se întoarse cu cei patru aşa cum îi văzuse Tobit ultima oară, cu pielea luminându-le alb-cadaveric şi laş. Tobit era încă pe masă sângerând alene, iar cei doi ofiţeri se aşezaseră în scaunele de campanie şi priveau undeva în gol. Cei patru erau în izmene şi tremurând. Căpitanul Schwantz von Springfels le explică pe îndelete tot ce făcuseră, plus jefuirea unui călător, numi compasul şi ceasul pe care le furaseră, iar chirurgul trecu totul într-un catastif, sub forma unui proces-verbal. Avea un scris mare şi uşor tremurat şi Tobit îl putu admira cum scrie ridicându-se puţin şi privind peste umărul lui. Apoi chirurgul enumeră în termeni medicali şi latineşti rănile, plăgile, contuziile, precum şi scoaterea ochiului, şi toate astea nu făcură decât să-i înfricoşeze şi mai tare pe cei patru. Tobit spuse că ceasul îl dăduse totuşi de bunăvoie, în orice caz puţin înaintea supunerii la caznă, dar chirurgul nu vru să adauge aceasta la procesul verbal, din cauză că, susţinea el, orice proces-verbal are un tipic de la care nu se poate abate, iar ceea

ce spusese Tobit trebuia scris înainte de consemnarea enumeratoare, şi căpitanul Schwantz von Springfels fu de acord întru totul cu ceea ce demonstrase chirurgul, aşa că Tobit se lăsă convins în cele din urmă de necesitatea urmării tipicului. Ţinu totuşi să precizeze încă o dată cele spuse în favoarea acuzaţilor, chiar dacă spusele lui nu vor fi consemnate în procesul verbal.

Şi căpitanul:

că el se miră de unde atâta indulgenţă faţă de nişte soldaţi care şi-au încălcat ordinele, dar că acesta dovedeşte că el, Tobit, este un om deosebit, demn de respectul pe care armata imperială i-l va aduce pedepsindu-i pe cei patru vinovaţi.

Chirurgul spuse apoi că va încerca să repare ceea ce mai rămăsese din Tobit şi că numai în urma acestei reparaţiuni va putea constata precis tot ceea ce suferise şi cât va mai avea de suferit. Îşi scoase trusa şi purcese la cele ce aveau să urmeze:

Îl dezbrăcă pe Tobit în pielea goală şi acum nu mai ştiai dacă nu sunt cinci acuzaţi, numai că unul dintre ei e întins pe masă. Cei patru priveau tâmp trupul păros al lui Tobit, iar căpitanul Schwantz von Springfels, după ce îl privi şi el o clipă, spuse că probabil Tobit se descurcă

grozav cu mădularul pe care îl posedă, fiindcă el, care e militar de multă vreme, dintotdeauna s-ar putea spune, ţinând cont că de mic copil fusese crescut într-un regim cazon, tatăl lui fiind colonel pensionar şi neştiind nimic altceva sau uitând tot ce ştia în legătură cu viaţa civilă, viaţa soldaţilor şi deci şi a lui nu a excelat niciodată printr-o prea mare pudicitate, el până atunci nu văzuse aşa ceva şi nici n-ar fi crezut că o să vadă vreodată. Da, se descurcă, spuse Tobit.

În timp ce căpitanul vorbea, chirurgul aduse o planşă mare făcută sul, pe care o desfăşură şi o agăţă pe unul din pereţii cortului. Pe planşă era desenat un bărbat, o dată cu faţa şi o dată cu spatele la ei. Avea pielea jupuită şi muşchii păreau nişte sculuri de aţă roşie. Scoase apoi o sondă şi cu ea începu să măsoare adâncimea rănilor lui Tobit, şi după fiecare măsurătoare nota rana cu o cruce în locul respectiv pe planşă şi în dreptul ei scria adâncimea rănii precum şi lungimea ei, în cazul că rana avea şi lungime: 3/2 de exemplu, asta însemnând o rană adâncă de trei degete (rănile adânci erau pe fese) şi lungă de două, un exemplu luat la întâmplare. Aşa că la urmă de tot starea lui Tobit se prezentă astfel:

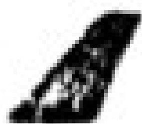
F (ceea ce înseamnă faţă): 1/2, 1, 5/1, 2/6, 1/1 (de trei ori).

S (ceea ce înseamnă spate): 4/1, 4/1, 4/1, 4/1, 4/1 (toate într-o singură fesă) 3/2, 1/10, 1/5, 4.

Cucuiele, fiindcă în loc de adâncime prezentau înălţime, pentru a se distinge acesta le notă cu o singură cifră scrisă pe dos, astfel:

1, 3, 5, 1, 4, 3

Ochiul scos îl bară pe planşă cu o linie groasă şi oblică:

Când termină toate acestea de notat, scoase o sticlă cu alcool din trusă, bău din ea cam de o palmă, apoi îl dezinfectă pe Tobit turnând din belşug şi toţi se îmbătară o clipă din cauza aburului uşor care cuprinsese cortul, ba chiar cei patru acuzaţi fură cuprinşi de o stare euforică şi căpitanul trebui să le poruncească să se potolească. Tobit, la rândul lui, din cauza aceluiaşi abur care îl

învăluia, căzu într-o stare hipnotică, proprie halucinărilor. Sau poate chirurgul, pentru a-i uşura suferinţele, îl hipnotizase?

Tobit credea că pur şi simplu se îmbătase, aşa că, atunci când îi povestea Aniţei Bengescu toate acestea, chiar dacă a folosit de două sau trei ori cuvântul hipnoză, cu acest cuvânt nu facem decât să descriem mai aproape de adevăr starea de beţie în care căzuse. S-a îmbătat şi şi-a închipuit acestea:

Văzu o mână ca un cleşte de rac clămpănind a dorinţă, şi în continuarea mâinii chipul unui păsăroi cu ochii roşii şi luminând. Cleştele se înfipse în carnea lui sfârtecând-o şi pliscul acelui păsăroi spuse: Am terminat! spuse chirurgul după un ceas şi jumătate de muncă. Afară se înserase de-a binelea şi o ordonanţă aduse un felinar şi cortul păru atunci o băşică bine întinsă, plină cu lumină.

Căpitanul Schwantz von Springfels hotărî că e tocmai momentul pentru a-i oferi lui Tobit o duşcă din plosca lui cu rachiu indigen, o poşircă, dar asta, spuse căpitanul în continuarea gestului oferitor, nu face decât să confirme încă o dată vremurile pe care le trăim, de măreţie şi supuşenie, l-ar fi putut completa Tobit, care avea limba

strivită, şi alcoolul, poşirca aceea îi produse o arsură nespusă, şi, gâl-gâl, lichidul porni spre viscerele lui, odihnitor şi îmbătător, nu spuse nimic. După Tobit bău şi chirurgul Heiler sau poate Heilerger, Tobit nu înţelesese prea bine şi nu avu curajul să-l roage pe celălalt să repete, sau poate spusese numai Heil!? şi pe urmă a dus plosca la gură şi iar gâl-gâl-gâl, de acum gata, nu mai e nimic de băut. Mai e, mai e, îi asigură căpitanul Schwantz von Springfels şi apoi propuse să continue judecata, da, spuse Heiler, îşi şterse sudoarea de pe faţă cu poalele şorţului său de chirurg şi se aşeză. Tobit se întoarse spre cei patru pe care îi uitase o vreme şi îi privi cu orbita lui goală şi cusută şi dureroasă. Erau tot acolo, ca nişte păsări de curte pe care le prinsese noaptea în alt loc decât ştiau ele că ar trebui să doarmă, şi clipeau speriaţi privind la catastiful în care chirurgul se pregătea să-şi continue procesul verbal. Tobit se răsuci iar şi, întocmai ca un prunc, se prăbuşi de pe masă în ţărâna care ţinea loc de duşumea cortului. De acolo de unde era spuse că puteau începe fără să se sinchisească de el, dar căpitanul Schwantz von Springfels, care nu băuse deloc, se miră de asemenea vorbe, nu puteau începe în niciun caz aşa, el, Tobit fiind dovada acuzării şi această

dovadă nu putea sta pe jos într-o rână în faţa tribunalului, chirurgul Heilerger îl ajută să se ridice şi-i şterse praful care pătrunsese în rănile proaspăt cusute, apoi constată cu nespusă părere de rău că una din ele s-a desfăcut, n-are nimic, o va coase la loc în primul moment liber pe care îl va avea în seara aceea. Tobit mulţumi, se urcă pe masă şi se întinse ca un mort. Căpitanul Schwantz von Springfels fu iar nemulţumit şi spuse că, stând aşa, poziţia lui va influenţa, desigur, buna judecată a tribunalului, drept pentru care Tobit fu nevoit să-şi caute o poziţie cât mai apropiată de starea lui, a unui om rănit grav, dar nu mortal. Căpitanul Schwantz von Springfels se sculă în picioare şi vorbi o vreme despre constatările făcute de chirurgul Heiler, acum Tobit îi înţelese numele corect, ba chiar arătă de câteva ori spre planşa plină de cruci şi de cifre, numi doct câteva escoriaţii neimportante de pe trupul lui Tobit şi conchise că cei patru soldaţi s-au făcut vinovaţi de vătămarea corporală a unui proaspăt supus al împăratului, drept pentru care tribunalul HOTĂRĂŞTE condamnarea la moarte a celor patru.

Tobit, care nu se aştepta la o asemenea sentinţă, ceru îndurare pentru cei patru vinovaţi, propunând chiar

să fie lăsaţi în viaţă şi drept pedeapsă să fie eventual biciuiţi. Căpitanul Schwantz von Springfels spuse că nu are nicio importanţă ce crede Tobit sau ce spun cei patru şi că mâine dimineaţă sentinţa va fi dusă la îndeplinire. Mai spuse că nu se poate face recurs, cu toate că nimeni nu se gândise la aşa ceva, dar chirurgul Heiler trebui să consemneze şi asta. Tobit începu atunci să zbiere că e o tâmpenie să fie omorâţi patru bărbaţi în plină putere numai fiindcă îi scoseseră lui un ochi, ce altceva ar fi putut să facă aceşti patru, înarmaţi până-n dinţi, decât ce au făcut?

Uitându-se fără prea mare atenţie la Tobit, aşa cum te uiţi printr-o sticlă, dar ceea ce vrei să vezi e dincolo de ea, căpitanul Friederic Schwantz von Springfels, viitorul cartograf al Olteniei, îi comunică lui Tobit că pentru insultele aduse unui tribunal militar în exerciţiul funcţiunii a fost condamnat să primească treizeci de bice, şi-l puse pe chirurg să scrie noua sentinţă. Apoi, cu o brumă de interes în privire, îl întrebă pe Tobit de unde ştie atât de bine nemţeşte şi, în orice caz, nu ca un om de rând.

— În anul 1700, spuse Tobit în vocea căruia mijise o undă de dispreţ batjocoritor, tatăl meu, care credea că

trăim într-o carte oricum scrisă de altcineva decât de cel care o citeşte, nefiind însă decât un om simplu, proaspăt îmbogăţit, dacă bucata de pământ pe care o cumpărase se putea numi bogăţie, era însă începutul dătător de speranţe al unei bogăţii viitoare, după ce şi-a clădit o casă şi s-a îngrijit de pământ, a deschis singura carte pe care o citea şi întâmplător s-a făcut ca în carte să nimerească tocmai peste viaţa lui Tobit şi a avut surpriza să constate nu numai asemănarea de nume, ci şi restul. Fiindcă şi el era venetic ca şi Tobit cel adevărat din carte şi avusese de suferit din cauza unor morţi pe care îi îngropase atunci când toţi spuneau că stau bine acolo unde stau, la o margine de drum şi surâzând veşnic lumii care îi părăsise. I-a îngropat şi a făcut rugăciunile pe care le ştia, şi pe urmă a aşteptat să vină cineva, oricine, care să-i spună că făcuse rău, fiindcă bine ştia şi el singur că făcuse. Unele peste altele lucrurile s-au aranjat chiar în felul în care, acum, citea din carte. Nu s-a mirat prea tare fiindcă de mult ştia că, în multele cărţi care sunt pe lume, într-una din ele e scrisă şi viaţa lui. Chiar dacă el citea o singură carte şi aceea rar şi de obicei numai primele trei-patru pagini, care erau deja ferfeniţă de atâta citit, şi ar fi putut spune pe dinafară tot ce se

întâmplase de la Adam şi Set până la Noe. Atât! Fiindcă de fiecare dată când îi venea cheful de citit o lua de la început şi cam pe acolo pe unde se spune: „Apele au fost mari pe pământ o sută cincizeci de zile”, obosea, închidea cartea, o punea pe o policioară şi vreme de un ceas se gândea la câte lucruri or mai fi în cartea pe care tocmai o lăsase, dar netrecându-i niciodată prin minte că ar putea să citească de unde voia lui s-ar fi făcut să fie. Până în ziua când, într-una din zilele anului curgător în anul 1700, i-a venit acest gând şi a deschis cartea la întâmplare. A mângâiat pagina cu palma, simţindu-i asprimea plăcută şi foşnitoare, a tras lumânarea mai aproape, s-a îngrijit de feştila ei o vreme, s-a foit fără grabă, ca un om care n-are nicio treabă sau pe care îl aşteaptă o treabă plăcută şi de aceea deloc grăbitoare, s-a scobit gânditor în nas aşa cum făcea în fiecare seară, dar după citit, şi-a holbat ochii cât a putut şi a dat să citească. A recunoscut o literă, alta, dar când a fost să le lege în vreun înţeles oarecare, literele alea care or fi fost s-au legat tot în cuvintele pe care le ştia de atâta vreme şi pe dinafară: „La început Dumnezeu a făcut cerurile şi pământul” Aha! a zis, e tot aia, dar în gândul lui ştia că nu se poate aşa ceva, că nu poate fi tot aia. A dat o

pagină, s-a holbat iar şi iar a citit ce ştia, cuvintele: „Numele celui de-al treilea este Hidechel”. N-a îndrăznit să citească mai departe şi asta pentru simplul motiv că nu ştia să citească. Ştia primele pagini din carte pe dinafară, şi asta e tot ce ştia. Avea însă credinţa că în multele cărţi care or fi pe lume, într-una din ele este scrisă şi viaţa lui. Aşa că nu i-a păsat prea mult de ceea ce nu ştia, mai ales că a doua zi s-a sculat ceva mai târziu ca de obicei, s-a spălat şi s-a îmbrăcat cu hainele bune, cele pe care le punea numai la vreo sărbătoare sau când mergea la biserică. Nu era nicio femeie prin casă să se mire de ceea ce face peste obiceiul de fiecare zi, iar slugile nu erau ţinute ca să se mire cu glas, chiar dacă s-or fi mirat. A luat o bucată de ceară albă şi cartea şi s-a dus la mânăstire. N-a avut nevoie de cal, fiindcă peticul nostru de pământ îl puteai străbate cu piciorul cam într-un ceas şi, când a ajuns la hotarul moşiei, a ceea ce în mândria lui ţeapănă numea moşie, ajunsese şi la porţile mânăstirii, care l-a primit în pântecul ei supusă şi întunecată. A orbecăit o vreme şi, la uşa la care ştia că trebuie să se oprească, s-a oprit şi a bătut. Intră, Tobit! a spus o voce de dincolo de uşă. N-ai mai venit de mult pe la noi! A intrat, a pus boţul de ceară pe masă, s-a

închinat spre o icoană ştearsă şi despre care mai mult ştia că e acolo decât era cu adevărat, şi-a băgat degetele între filele cărţii şi cartea s-a deschis aidoma. Citeşte-mi! a spus cu vocea albită de o frică neînţeleasă şi spornică. Şi fratele Samuel s-a ridicat într-o rână căutând lumina aducătoare de slove şi a citit. Era tocmai *Cartea lui Tobit*, despre care tatăl meu ştia că există undeva în multele cărţi de sunt pe lume. Numai că acum viaţa mea este scrisă toată, şi nu numai a mea, ci şi a băiatului meu, a spus la sfârşit şi o tresărire mândră, ca un suspin, i-a umflat pieptul şi două lacrimi i s-au scurs pe obraji ca două pietricele albe de râu, s-au rostogolit pe duşumele şi s-au prelins într-o crăpătură a lor. Un înger al Domnului care era în locul sufletelor noastre atunci a închis cartea şi i-a lăsat pe cei doi bărbaţi, pe tatăl meu şi pe fratele Samuel, în singurătatea trupului lor şi a faptelor lui. Întocmai ca şi atunci, spuse tatăl meu, am început să-mi pierd vederea. Fiindcă, spuse Tobit fiul, adormise într-o noapte sub un gard şi o turturică se găinăţase pe ochii lui, producându-i un început de orbire. Aşa că, spuse Tobit, nu i-a mai rămas decât să ia cartea la subţioară şi să se întoarcă la ale lui. I-a mulţumit fratelui Samuel, s-a închinat iar înspre

icoana aceea mai mult ştiută şi a făcut cale întoarsă. A aşteptat să se facă seară, şi, când s-a făcut, a aprins lumânarea, a pus-o cât mai aproape de el şi s-a aşezat în jilţul lui de mic boier. Cartea o avea deja în mâna stângă şi cu degetul gros vârât între filele ei aşteptânde. A deschis-o şi acum putea să citească şi altceva decât cele câteva pagini de la începutul cărţii. Putea să citească toată viaţa pe care o dusese, până atunci şi, dacă avea răbdare, şi viaţa pe care o vor duce el împreună cu fiul lui. A oftat la sfârşit, mulţumit de tot ce aflase şi şi-a chemat fiul. „Ce este, tată?" am spus eu. Şi încă o dată a citit ceea ce învăţase să citească în dimineaţa acelei zile. Va să zică aici, a spus el după ce a terminat iar, în cartea asta, este viaţa mea, şi nu numai atât, chiar şi a ta. Fiindcă, v-am spus, tatăl meu făcuse o mulţime de lucruri care semănau într-adevăr cu ceea ce scrie în carte, iar în ultima vreme începuse să vadă prost din cauza unei albeţe care îi acoperise ochii. A luat lumânarea şi, ca să mă convingă, şi-a apropiat-o de ochi şi ochii lui au lucit alb ca o nea subţire care acoperă prima oară pământul. Vezi, spuse, nu mai putem avea nicio îndoială că, din multele cărţi care sunt pe pământ, într-una dintre ele, în asta, este scrisă chiar viaţa mea cu

tot ce am făcut şi cu tot ceea ce voi face de acum încolo – şi s-a închinat. Nu părea nici prea mirat, nici prea fericit de tot ce i se întâmplase: cititul din orice parte a cărţii îţi este voia. „Păi, a spus fiul lui la sfârşitul lecturii, un prostănac din aceia care se găsesc pretutindeni pe lume, de acum încolo nu-ţi mai rămâne nimic de făcut decât să stai să aştepţi ca tot ce scrie acolo să se întâmple până la capăt.” „Da de unde ştii tu, a spus tatăl meu, că ceea ce am citit eu este chiar scris acolo unde am citit, în carte? Poate că ceea ce am citit este ceea ce vreau eu să fac, iar nu ceea ce scrie!” „Nu m-am gândit!” spuse Ioan Tobit, fiul. „Nu te-ai gândit tu, dar m-am gândit eu. Fiindcă numai pe măsură ce totul se va petrece va fi şi scris, nu ca până acuma.” „Nu ca până acuma ce?” am întrebat eu. Nu mi-a răspuns, nemulţumit vădit de proasta mea gândire, a fiului lui. Ba chiar mi-a făcut semn cu mâna să ies, nu mai avea, va să zică, nevoie de mine. Şi în timp ce ieşeam l-am văzut cum deschide din nou cartea şi cum îşi holbează ochii albiţi de găinaţul unei turturele slovelnice. M-am dus să mă culc şi de după somn să mi se arate Rafail şi călătoria de afaceri şi de nuntă. Numai că Rafail nu s-a arătat decât înspre iarnă, şi atunci scornit de tatăl meu. Iată, mi-a spus într-

o zi geroasă de la începutul iernii, Rafail nu se mai arată, o să ţi-l aduc eu. Şi-a pus şuba şi din pragul uşii l-am putut vedea cum ies aburi din el, ca un fum dintr-un horn crescut din pământ şi mergător. Când s-a întors îl căra în spate pe singurul om din regiune care purta numele de Rafail, un călugăr tinerel, scrofulos şi olog, care încă de când se născuse făcuse un pas mare spre moarte şi în iarna aceea părea că e hotărât să-l facă şi pe ultimul. Aşa că mânăstirea i l-a cedat uşor, n-a mai fost nevoie să dea şi talerul găurit pe care-l luase cu el. L-a aşezat uşurel în faţa mea, şi-a şters promoroaca de pe sprâncene şi a rupt ţurţurii care îi ieşeau din nas, şi-a descheiat şuba şi a spus: Nu mai rămâne acum decât să-l iei tu în spate şi să porniţi spre afaceri şi nuntă şi blagoslovenie. În mine s-a făcut un fel de frig ca afară şi păsările care îmi umblau prin suflet îşi proptiră ciocurile îngheţate în carnea mea, râcâiră cu ele, căutând căldura din casă, zburătăciră în cerul jos al privirii lui Rafail, duşumelnicul. M-am aplecat şi l-am ridicat pe Rafail, tovarăşul meu de spate de atunci încolo. Era uşor ca un fulg Rafail, atât cât poate atârna o privire încărcată de o lume veşnică şi îngerească. În casă începu deodată să ningă cu fulgi mari şi leneşi, numai că tatăl meu opri cu

un gest ninsoarea care nu avea ce căuta acolo, printre noi.

— Mai lasă! spuse atunci Rafail cu o voce şoptită, dar nimeni nu ştiu dacă vorbeşte cu ei, cu cei doi Tobit, sau cu vreun stăpân nevăzut al ninsorii şi al cerului, preacuratul Tată.

Şi ninsoarea se porni iar, se aşternu pe mobilele grosolane în vârtejuri mici şi arareori pe mâna întinsă ca o mulţumire a lui Rafail, cel din a cărui dorinţă se făcuse o zi albăstruie ca un oţel de sabie şi ningând în camera noastră. Ca nişte stane răsuflătoare cei doi Tobit, tatăl şi fiul lui, Ioan, stătură în vrerea lui Rafail, în privirea lui apoasă şi veştedă.

— E târziu! spuse Rafail, şi apoi ceru o oarecare simbrie pentru ceea ce Tobit tatăl hotărâse să se întâmple.

— Vei primi simbria după cum scrie în carte! fu răspunsul aşteptat.

Se aşezară la masă şi pentru aceasta Rafail fu cărat până în scaunul lui şi poftit să mănânce. Mâncară repede ciorba fierbinte şi cu bucăţi mari de carne în ea, fără să mai sufle în linguri, hămesiţi şi simţind cum fierbintele ei acru le alunecă în maţe. Salivând, Tobit-fiul zdrobi între

măsele un os cu măduvă şi apoi le oferi măduva din care ieşeau aburi leşioşi. Ţinând măduva tremurândă între degetele lui roşii, Tobit le-o oferi şi ei, sătui deja şi râzând, înghiţiră cârnăciorul acela sidefiu, făcut parcă numai dintr-un gust plăcut şi păstos, repede alunecător pe gâtlej. La urmă de tot Tobit-tatăl ceru vin şi, când băură, vinul era atât de rece, încât le clănţăniră dinţii pe căni şi privirea li se făcu trupelnică şi muritoare.

Seara târziu, beţi fiind deja, Rafail se târî cum putu într-un colţ şi vărsă din el tot ce, în lentoarea acelei petreceri, strânsese, şi atunci aburul beţiei îl lovi curat şi limpede. Chicoti şi-şi scoase aripile îngereşti la vedere, aşa îl văzură cei doi Tobit, şi gângurind ca un copil se jucă cu aripile, le mişcă de câteva ori stârnind praful, apoi, acoperindu-se cu ele, adormi, în colţul acela. Cei doi Tobit îl cărară uşor să nu-l trezească, îl aşezară pe o laviţă şi, după ce-l înveliră, îl sărutară, fiecare pe câte un obraz, ţuguindu-şi buzele ca nişte trompe, plescăitul sărutatului se auzi în aer, apoi se auzi un alt zgomot scurgându-se leneş în gura lor fierbinte.

Fiecare doarme acum un somn binemeritat, plin de vise obeze. În casă, noaptea a intrat harnică şi focul pare să se fi stins într-un târziu. Tobit-tatăl se scoală, bea apă

cu căuşul de lemn putred şi mirosind vag a mucegai, apoi din prag urinează în balta nopţii. Pune un lemn pe foc şi aşteptând să-l vadă arzând, moţăie în faţa lui. Aude foşnetul unui şobolan strecurându-se pe lângă un perete, precum şi horcăitul celor doi, al lui Rafail şi al lui Ioan, fiul lui, dormind pe aceeaşi laviţă într-o îmbrăţişare binecuvântată, şi, văzându-i în lumina pâlpâitoare a focului, îşi poate face socoteala că totul s-a orânduit cum trebuie, într-o zi, două or să plece şi atunci slovenia cărţii se va dovedi întocmai, el a orânduit aşa. Gândurile îi sunt difuze şi monotone, focul a început să ardă de-a binelea acum, dar el îl vede ca prin ceaţă, aburul somnului bântuie încă prin casa lui. Se scoală anevoie şi bea din nou apă şi apa îi curge ca nişte picături hidrargirice pe firele groase ale bărbii. Se bagă din nou sub aşternuturi şi, cu privirea pironită în tavan, adoarme. Somnul îi este greu, măcinat între filele cărţii din care se deapănă povestea până acolo unde ea are un capăt, moartea.

Dar, înainte de acest capăt ştiut, este o dimineaţă din cerul căreia a nins din belşug şi cu osârdie şi Tobit tatăl le spune celor doi că, dacă tot a nins, ar putea pleca în dimineaţa aceea, nu mai are rost să aştepte, fiindcă el

nu crede în cuvintele pe care le-a auzit cândva: nu călca pe zăpada necălcată, ba chiar dimpotrivă, albul acela imaculat şi pufos este un îndemn la călătorie, să poftească să vadă. Ei poftiră şi văzură un alb întins peste lume, atât cât puteai cuprinde cu ochii. Burţile le ghiorăiră vitejeşte în frigul acelei dimineţi, da, da, vor pleca, nicicând o călătorie nu putea începe mai bine decât în imaculat. Dar unde, unde să plece ei, care n-au citit cartea? Nu face nimic că n-au citit-o, vor pleca şi, pe măsură ce vor pleca, ea, cartea se va desfăşura pe urmele paşilor lor şi înaintea paşilor lor. Şi mai ştim, spune în continuare Rafail, că vom face afaceri, vom câştiga bani din asta şi apoi vom peţi fecioara căreia i-au murit soţii, iubita diavolului, Sara. Şi vom fi şi pescari, înainte de toate astea. Şi în timp ce vorbeau aşa, mâncară pâine rece şi băură apă şi după aceea Tobit tatăl le pregăti o desagă pe care s-o ducă Rafail, iar pe Rafail să-l care Tobit. Aşa şi făcură: Rafail îşi puse desaga în spinare, iar Tobit îl luă pe Rafail în spinare. La revedere tată, la revedere fiule îşi spuseră şi spuse şi Rafail din spatele lui Tobit la revedere. Tobit făcu primul pas, îşi afundă piciorul gol în zăpada necălcată şi recele ei fu ca o arsură şi repede piciorul celălalt îşi căută locul

în faţa primului pornit, dreptul, după cum se cuvenea să pleci într-o călătorie.

Tobit-tatăl privi urmele paşilor fiului său. În depărtare, cei doi se zăreau ca o mogâldeaţă cocoşată şi tremurândă. Punându-şi mâna streaşină la ochi Tobit tatăl privi: în legănarea mersului, Rafail, cu o carte în mână, citea din cartea aceea a lumii de iarnă ce se pogorâse peste noi, acelei zile.

Un roi de ţânţari ca urzeala unei viitoare pânze se strânsese în jurul felinarului. Tobit îşi şterse cu palma nădușeala şi sângele de pe faţă. Îi era sete şi somn, dar din cauza rănilor nu putuse adormi. Îşi căută ceasul, gemând la fiecare mişcare, şi îl privi cu singurul ochi care îi mai rămăsese. Limbile ceasului încremeniseră una peste alta la ora douăsprezece. Cei doi ofiţeri care îi judecaseră întâmplările se retrăseseră promiţându-i că vor continua procesul a doua zi, la prima oră. De fapt, procesul se terminase, mai rămăsese de dus la îndeplinire sentinţa, omorârea celor patru şi biciurea lui. Nu avea niciun motiv să creadă că nu o vor face după felul cum decurseseră lucrurile.

Stătea întins gol pe masă, acoperit numai cu o cârpă, pe mijloc, şi o transpiraţie groasă, amestecată cu sânge,

îi acoperise trupul. Îşi pipăi rănile la care putea ajunge, una din ele gâlgâia anevoie sub cusături şi se umflase într-o gâlcă vineţie. Simţi sub palmă palpitaţia vie a sângelui încercând să răzbească afară. Îşi înfipse o unghie în gâlcă şi sângele ţâşni spre tavan într-un fir subţire şi artezian. Se coagulă în timp ce plutea prin aer părând un bici încremenit într-o şerpuire mută şi veşnică. Imaginea sângelui îi aduse aminte de pedeapsa la care fusese condamnat şi zâmbi de tâmpenia lumii în care poposise mânat de cine ştie ce gând al aceluia care stă în cerul acestei cărţi, gâtlejul lui uscat scoase un sunet pergamentos şi batjocoritor, lumea stă într-un fir de sânge care acum, iată, a încremenit în aer, nu are decât să-şi mişte rotiţele din creier şi, înainte sau înapoi, după cum cheful lui se prelinge alene, să o urnească. Nu face aceasta şi timpul rămâne încremenit ca un resort atârnând jalnic dintr-o maşinărie nefolositoare. Un ţânţar i se aşază pe frunte, îşi înfige trompa în carnea lui şi prin străvezimea trompei un fir de sânge începe să curgă în burta insectei. Tobit se concentrează şi sângele se scurge din ţânţar înapoi în trupul lui, eşti un câine, spuse ţânţarul, mi-ai luat şi sângele pe care l-am supt din cei patru lăncieri condamnaţi la moarte, şi sângele lui

Schwantz von Springfels, şi sângele chirurgului Heiler, toată agoniseala mea de o zi. Tobit se concentră iar şi ţânţarul fu supt cu totul în carnea lui, sunt un câine, aşa-i, spuse şi apoi dădu drumul timpului să se desfăşoare năuc prin aerul fierbinte al acelei nopţi. Îşi simţi rănile pulsând şi nervul lui optic, retezat cu unghia pe drumul spre tabăra austriecilor, simţi dureros colcăiala luminii şi a întunericului, se zbătu cerşetor şi anapoda. Câteva muşte amorţite de căldură şi de somn căzură de pe tavan pe burta lui Tobit, se înecară în sudoarea care se strânsese ca o baltă în adâncitura burţii lui supte. O adevărată noapte de vară îşi fâlfâi aripile în cortul lui Tobit, ca un trup fără oase, meduzic, îl îmbrăţişă, dar Tobit ştiu că ceasul, bunul lui ceas îşi continuă ticăitul, ronţăitul acela fără sfârşit în lumea aceasta, trupul nopţii fu hăcuit alene. Cu un horcăit, noaptea se lăsă pătrunsă de micile roţi de oţel ale maşinăriei, chicoti şi încălecă pătimaşă ca o femeie desfrânată fragilul obiect din care timpul se desfăşura ca un maţ vrednic şi subţire.

Dar Tobit ştia că dincolo de rănile lui şi de noapte stă o dimineaţă aburită în care cei patru lăncieri vor fi decapitaţi sau spânzuraţi sau împuşcaţi, nu are importanţă felul în care vor fi omorâţi, iar el, trupul din

el, carnea aceea cu care ne fălim în faţa lumii, va fi sfâşiat încă o dată, că arsura biciului va căuta dincolo de carne, în străfundurile ei, singura lui adevărată existenţă, cealaltă, a celui care nu moare veşnic, bunul lui gând şi înveliş cu care se va înfăţişa atunci. Dar o dimineaţă aburită şi veselă este ca o lentilă prin care lumea se vede iar uriaşă şi dătătoare de speranţe. Tobit ştie aceasta şi aşteaptă dimineaţa ghemuit în trupul lui năclăit de sudoare şi de sânge, într-o veghe a cărţii din care a venit şi în care sunt toate lucrurile acestea precum şi cele viitoare:

Se trezi pe un pat de campanie, învelit cu un cearşaf curat şi în jurul mesei văzu mai mulţi ofiţeri stând în picioare şi vorbind. Părea să fie în jurul orei şapte şi o răcoare plăcută intrase în cort, bucata de pânză care ţinea loc de uşă era ridicată şi odată cu răcoarea intra o lumină albastră, odihnitoare. Veni chirurgul Heiler cu o cană de tablă plină cu ceai şi cu o bucată de pâine. Fără să se uite la cei care discutau, se aşeză pe marginea patului lui Tobit, puse cana şi pâinea alături şi dezvelindu-l cu o mişcare bruscă putu constata că rănile au început să se infecteze, spuse asta şi Tobit se miră să-l audă vorbind româneşte. Chirurgul Heiler îi explică,

vorbind tare, că este sibian şi că maică-sa este româncă. Tobit încercă să zâmbească şi atunci dinţii i se văzură clănţănind mărunt şi des, apoi o clipă fu atent la ce vorbeau ofiţerii, cuvintele tangentă şi pantă îi atraseră în mod plăcut mintea într-acolo. Chirurgul îi dădu cana şi Tobit, uitând că are un singur ochi, întinse mâna pe alături de ea, apucă în gol, unghiile i se înfipseră în carne, încercă din nou să zâmbească. Apucă iar, atent la mişcare, înhăţă cana şi, ridicându-se puţin, bărbia ţepoasă îi atinse o clipă pieptul, sorbi cald şi dulce. Cercetându-l din priviri, chirurgul Heiler îi spuse după aceea că în două săptămâni, cam atât după părerea lui, şi slavă Domnului văzuse destui bărbaţi răniţi, pe mulţi chiar reuşise să-i vindece, dacă tot ce făcea el se putea numi vindecare, îi ajutase în orice caz cum putuse mai bine, aşa că se pricepe cât de cât, în două săptămâni o să fie iar pe picioare şi numai în vreo dimineaţă ploioasă, cu nori joşi şi picurând fin din ei, numai atunci junghiuri şi dureri mărunte îi vor aduce aminte de tot ce se întâmplase. Tobit lăsă o clipă cana şi sorbitul din ea şi cu arătătorul de la mâna liberă îşi arătă orbita goală şi din nou bău. Pe fundul cănii rămăsese un strat subţire şi năclăit de zahăr netopit, Tobit îl privi o clipă cu regret,

apoi puse cana pe marginea patului, se întinse şi îşi trase cearceaful până la bărbie. Chirurgul Heiler vorbea acum despre ochiul lipsă, încercând să-l consoleze în chip şi fel, fiinţele ciclopice de exemplu nu par să aibă vreun cusur, e drept că le cam lipseşte înăuntru în cap, ceva, sunt cam proaste deci, dar asta în niciun caz nu e în legătură cu ochiul lipsă sau cu ochiul existent. Au avut şi nenorocul, ele, fiinţele ciclopice, să se întâlnească cu singurul om din vremea aia căruia inteligenţa, nu-i aşa?, îi prisosea din belşug, fu numit Ulise. Trebuie să fii însă nebun ca să laşi toate nimfele şi vrăjitoarele alea circeene şi să pleci mereu şi iar, dromomania lui Ulise le captă atenţia o vreme, Tobit ar fi vrut însă să spună altceva, prinse momentul ăla, ă, ă, ă, dintre două cuvinte, cel spus şi cel care nu vine încă, şi îşi arătă îngrijorarea:

Nu are bani şi haine, iar actul prin care se dovedea că este stăpânul unei moşii, nu mai ştie de urma lui, speră că nu s-a pierdut. Chirurgul Heiler îl asigură că tot ce avea de valoare asupra sa este în siguranţă, s-a îngrijit personal de asta, dar nu fusese numai dorinţa lui, ci şi a căpitanului von Springfels, să nu se piardă nimic. Pentru asta se întocmise un inventar în mai multe exemplare,

poftim!, el trebuie numai să semneze şi orice grijă în legătură cu bunurile lui se va spulbera definitiv. Scoase mai multe foi de hârtie, inventarul, care începea cu cuvintele un cal şi se termina – fuseseră inventariaţi şi nasturii – la numărul o sută optzeci şi trei, cu un compas. Tobit citi atent lista, mai mult din cauza mirării pricinuite de numărul mare de obiecte pe care le deţinea, nici măcar nu ştiuse că într-unul din buzunarele lui se găsea o măsea umană cu trei rădăcini. N-am ştiut însă, îi spuse Heiler, dacă e a unui bărbat sau a unei femei, el înclină să creadă că e a unei femei, este mai delicată şi mai albă decât este de obicei o măsea de bărbat, speră să nu greşească prea tare. Greşeşte, dar nu prea tare, îi explică Tobit, este a lui Rafail îngerul, cel care îl însoţise în lenta călătorie făcută în tinereţe la dorinţa tatălui lui, cel care credea că în multele cărţi de pe lume, într-una din ele, se află scrisă şi viaţa noastră.

Iscăli la sfârşitul actului de inventar, alături de mai multe semnături, cele ale comisiei, precum şi a preşedintelui acelei comisii, colonelul Nebenschüssel, în trecere pe acolo. Acestuia i se prezentaseră faptele şi hotărârile şi vicecomandantul garnizoanei provizorii din Craiova aprobase măsurile excelente luate şi ceruse să

fie preşedintele comisiei, aşa s-a întâmplat că nici măcar un fir de păr de pe hainele lui Tobit nu se pierduse sau rătăcise. Hainele sunt însă de nepurtat, continuă chirurgul, dar, având aceeaşi statură, îl va împrumuta el cu un rând de haine. Ofiţerii care stăteau în jurul mesei desfăşuraseră în timpul acesta o hartă a Olteniei ocupate precum şi a Banatului, cu Via Carolina, cea care avea să fie construită în următorii ani, înţelese Tobit în urma discuţiilor purtate de domnii ofiţeri, drumul între Turnu Roşu şi Râmnic se născu din minţile lor savante, precum şi din decretul imperial. Strânseră harta sul şi unul dintre ei o puse într-un toc de piele. Tobit morfolea gânditor felia de pâine pe care i-o dăduse chirurgul şi îi privea. Ofiţerii plecară să mănânce şi căpitanul Schwantz von Springfels îi spuse că regretă, dar nu-l poate, văzând ce mănâncă, băga încă în porţia ofiţerilor, datorită faptului că el este încă un condamnat, după executarea pedepsei se va îngriji de asta, Tobit va mânca aceeaşi mâncare cu ofiţerii lui şi, dacă va binevoi, atunci când starea sănătăţii îi va permite, va putea participa în persoană la mesele ofiţerilor. Până atunci însă, până la executarea pedepsei, apă şi pâine, regimul obişnuit al unui condamnat din imperiu. Tobit îi mulţumi pentru

bunăvoinţa ce i se arăta şi întrebă când se va executa pedeapsa. Căpitanul Schwantz von Springfels îşi scoase ceasul care arăta, văzu, orele nouă fără zece minute, trecuseră deci douăzeci şi patru de ore de când cei patru, profitând de numărul şi puterea lor, îl jefuiseră şi îl maltrataseră, la ora nouă şi jumătate fix va fi executată şi sentinţa lui şi după aceea va fi din nou un om liber, domnilor!, pocni din călcâie în mijlocul prafului din cort şi potcoavele cizmelor precum şi pintenii ţăcăniră şi zdrăngăniră, porni în fruntea celorlalţi ofiţeri, şi ei se aşezară în urma lui după grade şi, dacă aveau acelaşi grad, dar asta nu se întâmplă, după vechimea în funcţie, îl salutară cu o mişcare scurtă a capului, ieşiră. Cârpa ţeapănă care ţinea loc de uşă căzu în urma lor şi în cort se făcu întuneric. Chirurgul Heiler îl acoperi pe Tobit cu o pătură puţind dulceag şi acru, mai ai o jumătate de oră, îi spuse, din clipa când vei auzi împuşcăturile, este timpul tocmai bun să aţipeşti. Da, da, clănţăni Tobit din trupul febril, chiar asta va face, îşi închise singurul ochi, mulţumesc pentru tot ce ai făcut pentru mine, spuse, chirurgul Heiler ieşi şi el.

La ora nouă fix, atunci când Tobit crezu că este nouă, nu se auzi nicio împuşcătură, nu se trezi din amorţeala

care îl cuprinsese, o fi stat ceasul cel mare al lumii, crezu o clipă, prinse să tremure într-un nou frison, se trezi. Mai mulţi soldaţi îl luară de subţiori şi de picioare, este ora nouă şi jumătate, ştiu el, şi îl cărară afară. Văzu o lumină firavă şi gălbuie, ca şi cum în mijlocul cerului s-ar fi aprins o lumânare uriaşă, nu ştiu ce să creadă, apoi, înşiraţi pe aceeaşi bârnă unul lângă altul, cu limbile atârnându-le din gură şi cu ochii plesniţi, nemişcaţi şi atârnând fiecare de câte o frânghie scurtă, îi văzu pe cei patru, şi în spatele lor văzu cerul, şi în cer lumânarea aceea la care se gândise o clipă, pâlpâind. Soldaţii făcuseră un careu şi în mijlocul careului se afla un eşafod portabil. Fu suit pe eşafod şi îl aşezară călare pe un scaun cu spătar înalt, nu mai vedea nimic din cauza spătarului, vâjâi ceva – biciul, putu să se gândească – şi din amorţeala trupului simţi că cineva sau ceva îi scotoceşte prin carne, bănuitor vru să se întoarcă, dar capul îi căzu moale de-a lungul spătarului, acelaşi cineva sau ceva continua să-i umble prin carne ca un vierme pofticios în căutarea a ceva neştiut şi miezos. Într-o vreme lumânarea aceea uriaşă care creştea în cer luminând pământul Olteniei, tabăra lor, a soldaţilor şi a morţii, păru că se stinge. Tobit se scufunda acum într-o

apă călduţă şi neagră, birtul în care, împreună cu Rafail, poposise în ţara acestora. Aburi de mâncare limpezindu-le privirile hămesite, condensându-se pe geamurile reci ale birtului sub forma unor picături grase de ciorbă sau de tocană sau de ce-o fi fost, muşteriii se uitau la picăturile alea şi ştiau ce fel de mâncare îi aştepta înăuntru, în căldura întunecoasă şi mirositoare a acelui birt. Cei doi se aşezară la o masă, salivând şi dovedind prin semne că sunt lihniţi. Şi asta nu fiindcă, spusese odată Tobit, n-am fi ştiut limba acelei ţări, o ştiam, ci fiindcă, dacă am fi deschis gura, balele poftei şi ale lihnelii noastre s-ar fi revărsat peste lume, nu puteam face asta.

Peste două săptămâni de la aceste întâmplări, Tobit se putu scula întremat din patul de campanie în care zăcuse, simţi sub picioare pământul aşa cum îl ştiuse dintotdeauna şi, în afara faptului că îşi pierduse un ochi şi zăcuse din cauza rănilor şi de pe urma biciuirii, nu se putea plânge prea tare de tratamentul la care fusese supus, primise aceeaşi mâncare cu ofiţerii şi beneficiase de patul de campanie şi de un colţ din cortul statului major austriac al batalionului de muncă, zăcuse în patul

acela şi, ca o delectare zilnică, vrând-nevrând participase la toate discuţiile şi hotărârile, ba chiar o dată se amestecase în aceste discuţii, propunând mutarea unui podeţ cu cinci sute de stânjeni în amonte de locul ce fusese hotărât, folosindu-se astfel vadul, despre care austriecii, străini de locurile acelea, nu ştiau nimic. E drept căutaseră vadul, dar un localnic prost sfătuit le arătase drept vad al râului un loc fals şi cel puţin cu o jumătate de stânjen mai adânc decât locul pe care îl indica el. Făcuse aceasta în urma bunei lui raţiuni, care îl călăuzea în acele zile de boală şi care îi spunea că, orice s-ar întâmpla, austriecii până la urmă or să se ducă, iar drumul va rămâne. Chirurgul Heiler, care nutrea sentimente amestecate faţă de austrieci, servindu-i însă de bine, de rău, îl aprobă întru totul, aşa că drumul luă altă cale decât cea care i se desemnase la început, iar Tobit fu lăudat în consiliul privat al regimentului şi ofiţerii, după ce lauda oficială se termină, se strânseră în jurul patului lui, strigară de câteva ori „*Heil!*” şi băură din cănile lor cazone poşirca autohtonă numită ţuică, strâmbându-se şi amintindu-şi de băuturile mai fine de la Viena, unde o fi acum această capitală minunată? nu le rămânea decât să bea şi să se strâmbe,

iar Tobit numai să bea, simţind cum alcoolul îi arde maţele. Promise că, atunci când se va însănătoşi pe deplin, fiind pe picioarele lui, va oferi şi el de băut şi iată că acum este acest moment:

Îmbrăcat în hainele chirurgului Heiler, fiind şi el chirurg (Tobit nu a spus asta nimănui şi nici altele, toate acele lucruri care stau ascunse în mintea autorului), haine ce îi vin aproape ca turnate şi îi dau o ţinută severă, cu o panglică neagră peste ochiul lipsă, palid, Tobit ridică în dreptul bărbiei cana şi închină, ceea ce ar putea să pară o trădare, pentru domnii ocupanţi ai Olteniei, austriecii. Spune cuvinte de laudă la adresa împăratului precum şi la adresa principalului personaj al războiului, cel care a dus la cedarea provinciei, prinţul Eugeniu de Savoia, strategul. Apoi închină în cinstea lor, a domnilor ofiţeri de faţă şi în primul rând în cinstea căpitanului aventurier Schwantz von Springfels, viitorul cartograf al regiunii. Să nu uităm însă, spune el la sfârşit, de cezariceasca administraţie, cea căreia îi datorăm totul, ordinea şi disciplina supunerii noastre. Micul lui discurs fu întâmpinat cu aplauze şi cu înclinări aprobatoare din cap. După ce băură, căpitanul Schwantz von Springfels vorbi şi el. Mulţumi celui al cărui oaspete

sunt: chiar dacă din cauze obiective această dovadă binevoitoare nu se putuse îndeplini în casa lui Tobit, pentru o clipă ei se consideră oaspeţii lui, dar aceasta, spuse el, nu trebuie înţeleasă greşit, de mai bine de şase luni, în provincia asta străină şi bogată, ei sunt la ei acasă, în casa bunului lor împărat, pentru care, fără niciun alt îndemn, băură iar. Pomeni apoi de turci, odioşii orientali, vorbi zece minute, ca un bun geograf ce se afla, despre obiceiurile lor, care, netrebnice, se strecuraseră în Europa, dar iată, acum, una din porţile prin care turcii îşi vârâseră capul în continent fusese închisă şi băură pentru ca starea aceasta de lucruri să fie definitivă.

Fu o petrecere plăcută şi dacă micul incident de la sfârşit n-ar fi avut loc, atunci când chirurgul Heiler, ameţit de poşirca autohtonă numită ţuică, n-ar fi strigat ridicând cana cu o smucitură şi din ea sărind stropi pe hainele celor din jur – Trăiască Oltenia! – şi fără să-i pese, bând singur în tăcerea penibilă care se lăsase, fără acest incident, dacă poate fi numit aşa un ţipăt al unuia dintre ei, ţipăt peste care se trecu cu tăcere şi priviri în pământ, petrecerea ar fi fost perfectă. Mai stătură puţin, pentru ca impresia neplăcută pe care le-o lăsase

strigătul chirurgului să se şteargă, apoi mulţumindu-i lui Tobit, se retraseră. Partida de cărţi programată în continuare fu amânată pentru altă dată, mâine să spunem. Tobit le mulţumi la rândul lui domnilor ofiţeri şi, în timp ce aceştia se retrăgeau, îl reţinu cu un gest scurt pe Heiler. Rămaşi singuri, Heiler îşi ceru scuze încurcat, motivând că probabil băutura e de vină, ceru să mai bea şi, cu cana plină în mână, aşezat pe un scaun sub felinarul care lumina cortul, spuse că nu înţelege ce l-o fi apucat, cu mâna tremurândă duse cana la gură, bău. Tobit încercă să-l liniştească spunând că în definitiv n-a făcut mare lucru, impresia penibilă de o secundă pe care o lăsase în urma celor două cuvinte se va şterge într-o noapte, mâine dimineaţă totul va părea altfel, chiar şi cele două cuvinte vor lua în mintea lor o întorsătură hazlie, vor zâmbi când îşi vor aduce aminte că cineva, chirurgul Heiler să spunem, le rostise într-un moment de euforie. Pe cât li se păruseră astăzi încărcate de un înţeles ascuns, dar mai ales răuvoitor, pe atât mâine li se vor părea mai nevinovate şi mai fireşti. Înalt, ţeapăn în uniforma puţin strâmtă, cu o figură palidă, vorbind nemţeşte, Tobit părea un adevărat ofiţer austriac calm şi cuceritor. Chirurgul Heiler îi mulţumi pentru înţelegerea

pe care i-o arăta, dar, oricâtă înţelegere i s-ar arăta, el va rămâne acelaşi, mărturisi asta, un beţivan în vârstă de patruzeci şi şase de ani, fără niciun rost pe lume. Tobit îl consolă arătându-i cât bine poate face un chirurg militar cum e el; chiar dacă acest chirurg mai bea din când în când, cine nu are slăbiciuni ? Băutul nu e cel mai rău dintre viciile care sunt pe lumea asta. Heiler dădu aprobator din cap, bău din nou tremurând mai puţin de astă dată şi, cerându-şi scuze iar, se sculă să plece, dar Tobit îl reţinu, îl sfătui să încerce să se lase de băut. Heiler îi spuse că a încercat, din seara când la cusut pe Tobit nu mai băuse nimic până acum, poate tocmai de aceea efectul alcoolului fusese îndoit, numai că, nebând, îi tremură atât de tare mâinile :

— Poftim, priveşte! spuse şi întinse mâna cu cana, încât nu mai poate opera, ca să facă o incizie într-un abces, înfipsese de câteva ori lanţeta pe alături şi numai întâmplarea îl ajutase să nimerească o dată şi în abces, ori continuă să bea, ori îşi pune un laţ de gât şi se duce în cer să-şi ceară iertare, mai are de ales dintre astea două şi, fiind laş, se hotărâse pentru băut, duse cana la gură şi o goli.

Mai există o soluţie, spuse Tobit, să-şi dea demisia din armată, da şi să moară de foame!, nu!. Tobit îl va lua cu el, are o moşie, va fi binevenit acolo. Înduioşat, chirurgul Heiler lăcrămă, două lacrimi i se prelinseră pe obrajii scofâlciţi.

— Nu mi-o lua în nume de rău! spuse.

Îşi şterse lacrimile şi-l rugă să-i mai dea de băut. Tobit îi umplu cana şi îl întrebă ce părere are de propunerea lui. I se pare rezonabilă, spuse Heiler, va accepta. Tobit îi spuse că nu trebuie să se grăbească, după ce se va gândi bine se va hotărî.

— Da! spuse Heiler, dădu să se ridice, dar, neputând, se lăsă sprijinit de Tobit.

Lumina se revărsa din felinarul de deasupra capetelor lor, nelăsând cana, Heiler dădu să păşească, se prăbuşi cât era de lung la picioarele lui Tobit şi rămase înţepenit acolo. Opintindu-se, Tobit îl cără în pat, îl înveli cu pătura aşa cum făcuse nu demult celălalt cu el, făcu felinarul mic şi, aşezându-se pe scaun, îşi lungi picioarele şi îşi închise ochiul. O vreme păru că doarme sau că se gândeşte la ceva anume, nu ştim la ce. Dar ne putem închipui că se gândeşte la Rafail, tovarăşul lui de

călătorie din vremea tinereţii, la fel ca şi acum a stat veghindu-l pe Rafail şi ascultând vântul. În cameră ai loc să faci doi paşi într-o parte şi alţi doi în cealaltă, restul locului e ocupat de un pat şi de un scaun, în pat este Rafail, iar pe scaun, cu picioarele întinse, părând că doarme sau că se gândeşte la ceva, nu ştim la ce, Tobit. O lumânare arde galben într-o farfurie aşezată pe duşumea. De sub pat se zăresc cotoarele unor cărţi groase şi din ele iese o ploşniţă şi se îndreaptă agale spre trupul lui Rafail. Rafail deschide gura şi acum vorbesc despre întrupare, despre pâine şi vin. Se aud nişte clopote depărtate stricând liniştea şi vorbitul. Tobit striveşte ploşniţa cu talpa, se descheie la gât, închide iar ochiul, o tremurătură fină a pleoapei ne arată că nu doarme:

Mergând prin zăpadă cu Rafail în spate, Rafail îi citeşte din carte. În carte sunt scrise vieţile lor aşa cum vor fi. Simte răceala zăpezii sub tălpile goale, Rafail e tot atât de uşor ca o pasăre care zboară, ca să-l ajute la mers şi-a desfăcut aripile şi bate din ele, Tobit simte aerul vâjâindu-i pe lângă urechi. Cuvintele lui Rafail citind din carte îi intră în urechi odată cu şuieratul, rămân acolo: „Pentru aceea va lăsa omul pe tatăl său”.

Va să zică, vom spune, a plecat ca să se însoare urmând preceptul creştin şi un oarecare îndemn părintesc scos din aceeaşi carte, poate discuta despre asta acum cu Heiler. Chirurgul este întins pe pat, galben la faţă şi cu o privire cenuşie. Stă sub pătură şi a transpirat, îşi simte duhoarea trupului învăluindu-l. Este o dimineaţă devreme şi ploioasă, vântul loveşte în rafale pânza cortului, un zgomot flag-flag întrerupe des tăcerea şi vorbirea lor. Tobit stă pe scaun sub felinarul stins acum şi afumat, se simte şi el murdar şi obosit, spune asta, şi toate rănile abia închise îl dor ca un reumatism proaspăt şi cu care nu te-ai învăţat încă. Ordonanţa lui Heiler le aduce două castroane cu o zeamă fierbinte şi rea la gust, sorb-sorb, sorb din ea, pe bărbia chirurgului se scurge un firişor subţire şi apos, îi picură de pe bărbie pe piept. Continuă să mănânce hămesiţi, ordonanţa stă în poziţie de drepţi şi priveşte prin ei şi dincolo de ei. Chirurgul Heiler îi ordonă să aducă o sticlă cu băutură din cortul lui şi soldatul iese în trap, nu trebuie să te joci cu dorinţele unui chirurg beţiv sau să le pui la îndoială. Degetele fine ale chirurgului tremură de nerăbdare, apoi stăpânul acelor degete se apleacă asupra gamelei şi cu un icnit o umple la loc cu tot ce mâncase precum şi cu

un venin bilos, secreţia bunului său organism, pune vasul încet la marginea patului şi priveşte în tavan. Ordonanţa a venit cu băutura şi acum se uită iar undeva în gol, Heiler bea, Tobit refuză. Heiler bea din nou cam o palmă din sticlă, e grăbit şi fericit. Vorbesc despre efectele alcoolului, l-au studiat amândoi pe Streichner, tomurile scrise de acesta în tinereţea lor la Viena, Heiler l-a cunoscut personal la facultatea de medicină unde îşi ţinea cursul, pisălogeala aia, râde chirurgul, bea din nou, un pic de salivă i se scurge pe la colţul gurii, se întinde spre pernă, rămâne în aer, stă acolo. Sunt amândoi iar gravi, numai privirea lui Heiler este acum spălăcită şi euforică, îl roagă pe Tobit să continue, dar acesta nu aude sau se preface că nu aude. Ploaia continuă să lovească mărunt pânza aspră a cortului, la o cusătură s-a făcut o pată umedă de mărimea unei palme, din ea picură. Tobit îşi manifestă dorinţa de a face baie şi Heiler e de acord, se scoală amândoi, Tobit îşi ia bastonul pe care îl foloseşte acum la mers, merg şi în urma lor păşeşte ordonanţa cu două prosoape şi cu o bucată de săpun cenuşiu în mână. Calcă amândoi prin băltoacele noroioase, vântul le umflă hainele. Se opresc la marginea drumului, fac la stânga şi o iau peste o mirişte

băltind, merg peste câmpuri şi peste mirişti părăsite, nicăieri nimeni. Se opresc la râu, râul curge umflat şi mâlos, bolborosind şi surpând malurile. Tobit priveşte scheletul unui cal undeva spre mijlocul râului, Heiler bea din sticla în care mai e de o palmă acuma. Două păsări se strecoară ude în sufletele lor, fâlfâie din aripi ca o pulsaţie vie, Tobit îşi domoleşte bătăile inimii apăsându-şi pieptul cu mâna. Se dezbracă, pe buci îi lucesc roşii cicatricele, Heiler le contemplă cum se scufundă în apă. Se dezbracă şi el şi acum stau amândoi cu apa până sub bărbie şi tremură. Se întorc spre mal şi când apa le ajunge la genunchi cer săpunul. Se freacă cu bucata aia de săpun ca o cărămidă nearsă încă, clăbucii se umflă în vânt, plesnesc, dâre subţiri de apă noroioasă se scurg pe picioarele lor albe, undeva în spate este scheletul unui cal cu coastele răsfirate către cer. Ordonanţa îi aşteaptă pe mal cu prosoapele fluturând ca nişte steaguri ude. Se şterg şi se îmbracă, simt furnicături plăcute ca nişte ace înţepându-i fierbinte prin piele. Tobit acceptă să bea o înghiţitură, nimic şi nimeni nu le tulbură moleşeala plăcută ce i-a cuprins.

Este ora şapte dimineaţa, ploaia a stat şi o lumină albă ca argintul face să se întindă umbrele pe pământ, o

clipă. Cerul este ca o vată acum şi jos. Chirurgul Heiler se simte bine, îi spune asta lui Tobit, privesc amândoi râul galben, tufişurile de pe mal, verzi-negre, niciun pom până departe, cât vezi cu ochii. Heiler se miră că nu vede oameni, este tocmai vremea forfotei ţărăneşti, Tobit îi spune că oamenii au fugit, întâi de frica turcilor şi apoi de a lor, a austriecilor. Stau prin păduri cu vitele şi cu copiii şi cu nevestele lor, ascunşi sub pământ, aşteptând să se întâmple şi altceva, ce ar putea să se întâmple?, s-a întâmplat totul, au venit pacea şi corvezile ei, preferă însă să se ascundă. E ciudat, fiindcă ei, austriecii, spune Heiler, vor binele acestei ţărişoare, Oltenia, raportul generalului prinţ este o mărturie pentru asta[3]. Amândoi stau înalţi şi drepţi pe marginea râului privesc aburul care se ridică din pământ, vorbesc. Ordonanţa e în spatele lor ca o stană, cu o mână întinsă în gol, şi în mână ţine o sticlă pe fundul căreia e un lichid parfumat şi roşcat, bunul nostru coniac franţuzesc, aşteaptă. Ordinea poate fi instaurată brutal, spune chirurgul, se întoarce, apucă sticla, priveşte prin ea, i-o întinde curtenitor lui Tobit, Tobit refuză, raţiunea, spune,

— Nu, mulţumesc! spune, continuă:

a pătruns în minţile noastre brutal, în mintea mea şi a lui Rafail, ca un cuţit într-un fruct, s-a aşezat acolo parcă pentru totdeauna şi noi ne-am aşezat într-un pod, în podul casei tatălui meu, şi în pod erau cărţi groase şi latineşti, şi ajutat de acela am început să învăţ, ajutat de Rafail, care va să zică, şi de buna mea silinţă.

Heiler ascultă, bea şi pe urmă spune că de acum, în orice caz, ţărişoara este un mădular sfrijit al imperiului. Se întoarce, pune sticla în mâna mereu întinsă a soldatului din spatele lui. Oltenia va fi pusă la îngrăşat. Nu spune niciunul cuvintele astea, le ştiu însă amândoi datorită bunei lor gândiri, pe care au învăţat-o de ani de zile. Tobit spune că s-a hotărât să lase totul baltă şi să se întoarcă la moşie.

— Am un act şi în spatele actului stă o mică moşie. Dacă te-ai hotărât, vii cu mine.

Heiler nu răspunde, se hotărăşte să bea, apucă sticla sigur că ea este undeva în spatele lui şi în aer, trage o duşcă, nu-i mai oferă lui Tobit. Tobit priveşte drept în faţa lui, aerul se vălureşte cald-aburos ca un tăvălug ceresc. În sticlă nu mai e nimic, chirurgul aruncă sticla în apă şi acum o privesc amândoi cum se leagănă pe valurile mâloase ale râului, se duce odată cu el. Heiler îşi

priveşte degetele care nu-i mai tremură, simte în ele o forţă nesigură, spune asta. Tobit spune că aceeaşi forţă este şi în degetele lui, întinde mâna deasupra apei şi din ea iese un câmp de forţe statice ca un tunel în aer şi prin tunelul acela apa începe să se ridice spre mâna lui, o atinge. O rază de soare străbate micul cilindru de apă, în el se văd agitându-se firişoare de nisip, un peşte cât o unghie pluteşte în mijlocul cilindrului, cu burta în sus.

— E mort! spune Heiler văzând acelaşi lucru ca şi Tobit.

Tobit spune că nu e mort, se preface însă aşa fiindcă acţionează asupra lui o forţă străină şi ocultă, începe să clipească repede şi cilindrul de apă coboară treptat, se amestecă cu apa din râu.

Vorbesc şi acum e amiază şi soare, pământul s-a uscat pe alocuri, râul aduce de undeva o moară scăpată din legături, o împotmoleşte la picioarele lor. Ordonanţa este trimisă să vadă despre ce e vorba, ei continuă să stea nemişcaţi şi înalţi, privind aerul vălurindu-se ca un tăvălug peste pământul acelei ţărişoare, Oltenia. Vine ordonanţa şi le spune că nu este vorba despre nimic, moara e pustie, doar câteva roţi huruie plăcut, angrenate una în alta şi învârtindu-se în gol şi de

pomană. Privesc o vreme căsoiul morii: bine ar fi să stea în moară legănaţi de apă, mirosind dulce a grâu şi acru şi privind şobolanii de apă dând târcoale. Drept pentru care ordonanţa este trimisă să aducă frânghii şi ţăruşi, toate de trebuinţă precum şi câteva sticle de băutură. Ceea ce, trop, trop, ocolind băltoacele, ordonanţa şi face. După o vreme se întoarce încărcată cu sticle şi alţi trei soldaţi cară frânghii, ţăruşi, o toporişcă, restul. Se apucă de lucru, leagă moara cu frânghii şi frânghiile le leagă de ţăruşii bătuţi de ordonanţă în pământ, ce bine stă moara acum, legată cu frânghii întinse ca nişte corzi, moara se leagănă şi ele se întind şi mai tare, zum-zum cântă frânghiile, iar apa clipoceşte în jurul morii. Soarele a căzut într-o rână, din el lumina se prelinge agale în fâşii mătăsoase şi portocalii care îmbracă moara, se scurge de pe ea. Soldaţii cară acum sticlele în moară, în moară e bine şi legănat. Soldaţii pleacă, iar cei doi, Tobit şi cu Heiler, se aşază pe câţiva saci goi, desfac sticlele şi beau. Ochiul lui Tobit clipeşte negru şi vesel, bea. Ordonanţa s-a aşezat şi ea într-un colţ, şi picoteşte, este trezită şi trimisă să-i invite pe ceilalţi ofiţeri la petrecerea pe care o dă chirurgul Heiler în moară. Să-i invite şi pe urmă să care tot ce s-o putea căra din cortul lui aici,

băutură şi mâncare, puşca, ocheanul şi hărţile, vor călători. Tobit bea şi tace şi priveşte o pânză de păianjen şi pe stăpânul ei ţesând-o alene dar sigur, Trăiască Oltenia – a fost altădată, în altă noapte, cine mai ştie când, orice se poate întâmpla în seara asta:

— Trăiască Petrecerea!

Ofiţerii vin tropăind prin noapte, sunt unsprezece, tineri şi frumoşi, năvălesc în moară, îl felicită pe chirurg pentru idee, îi strâng mâinile lui Tobit, caută sticlele, ordonanţa n-a venit încă, până atunci vor bea ce este, ajunge şi atât, sticlele pocnesc şi se deşartă, o parte din lichidul preţios încă se risipeşte pe jos. Dacă aseară în cortul statului major nu se puteau îmbăta, aici, în moară, o vor face, bravo chirurgule, bravo chiorule, Tobit este chiorul. Vine ordonanţa şi zece soldaţi cară în urma ei băutură şi mâncare, aplauze şi zbierete, se improvizează o masă şi totul este aşezat pe ea. Cineva desface prima sticlă de şampanie, o pocnitură, un abur fin şi în urma aburului şampania se revarsă sfârâind şi strălucitoare. Alţi soldaţi aduc scaune, sfeşnice şi lumânări, în moară e acum o lumină albă şi tristă, ei sunt veseli. Mănâncă, beau, râd, se bat pe burtă cu Tobit, Tobit ţine o măslină alunecoasă între două degete, surâde, bagă măslina în

gură şi scuipă sâmburele între roţile morii care se învârtesc de pomană, sâmburele se înţepeneşte între roţi şi gata, uruitul a încetat, se lasă o clipă de linişte albă şi tristă şi pe urmă totul se animă iar. Şi când prima furie a petrecerii scade îşi aduc aminte de femei, să fie aduse femeile. Într-o margine a taberei sunt două corturi pline cu femei, sunt femeile care însoţesc necontenit orice armată, soldaţii se duc după ele şi le aduc la repezeală aşa cum le-au găsit, aproape dezbrăcate, despletite şi somnoroase. Dar ele nu sunt năzuroase, îşi alungă somnul şi, cheful singurului fel de viaţă pe care ştiu să-l ducă le ridică sânii, pulpele lor strălucesc printre cracii mohorâţi ai uniformelor. Şampania se răspândeşte iar prin moară, adevărata petrecere începe de-abia acum, Heiler simte fericit aceasta şi desface alte, multe, nenumărate sticle. Cineva stinge lumânările, moara se leagănă şi odată cu moara se leagănă trupurile lor războinice, totul este o gâfâială acum şi o împleticire lenevoasă.

Tăcerea şi noaptea ca nişte fiice ale morţii se apleacă peste moară, petrecerea s-a sfârşit. O mână bâjbâie, caută o lumânare şi, când o aprinde, chipul palid al

căpitanului Schwantz von Springfels poate fi văzut plutind prin aer şi prin lumină ca o sferă însufleţită şi imponderabilă. O mână intră până la cot în conul de lumină şi mâna ţine altă lumânare, o aprinde şi pe aceasta, lumânările stau acum la o jumătate de stânjen distanţă una de alta şi la o jumătate de stânjen distanţă de pământ, cele două conuri de lumină se întretaie într-o secţiune greu de definit, se gândeşte Tobit. Între cele două lumânări este bustul negru şi verde-închis al căpitanului von Springfels, mâinile desfăşoară o hartă şi harta pare mulată pe conul din dreapta căpitanului – este harta Olteniei, desluşi Tobit. Gura căpitanului se deschide şi din ea iese primul cuvânt din ceea ce mai târziu (toate cuvintele adunate într-o carte) se va numi „Prelegerile despre Oltenia”, iese primul cuvânt din prima prelegere, din colţul lui, Tobit ascultă. Cuvintele se desfăşoară ca un şirag de mărgele, un capăt al şiragului este în gura căpitanului, celălalt în urechea lui Tobit. Cuvinte savante şi geografice lovesc timpanul lui Tobit, de la timpan, printr-un fir subţire ele sunt conduse în bezna minţii acestuia, mica introducere despre puterea şi slava împăratului şi a imperiului pluteşte ca o bărcuţă

fără însoţitor şi plină cu cadavre prin cotloanele minţii lui Tobit:

„Me circum limus niger et deformis arundo
Cocyti, tardaque palus, inamabilis unda
Alligat, et novies Styx interfuse coercet.”

adică:

„În jurul meu este un mâl negru
şi stufărişul oribil al Cocytus-ului,
mlaştină cu unde duşmănoase pe care
Styxul, cu apele sale domoale, le
înconjoară de nouă ori.”

Moara scârţâie din toate încheieturile, legănată de valuri, pare o arcă, şi pe arcă un geograf, descriind tocmai regiunea unde au ajuns, vorbeşte despre flora acelei regiuni, cuvintele sunt latineşti acum, ne poate atrage atenţia o *digitalis ambigua*, dar nu, aflăm imediat că ea nu este specifică zonei, a fost pomenită numai ca un termen de comparaţie pentru starea în care se află ţărişoara pe apele căreia plutim – Oltenia, ştiu Tobit. Dar

despre plante: cuvintele căpitanului cartograf ne călăuzesc spre o botanică pragmatică şi imperială, Oltenia va cultiva lauri, este singura permisiune idealistă la care vom avea acces, din legănarea morii, adevărul pare un dulce copil monstruos, nenăscut încă. Şi iar despre plante: înşiruiri savante şi hrănitoare minţilor avide de ştiinţă, bolboroseala latină amestecată cu o bolboroseală nemţească şi ordonatoare, nu trebuie să credem că sub aceste cuvinte se ascunde şi altceva decât supuşenia, acea obedienţă cu care ne hrănim din istorie, ştiinţa nu are alt înţeles acum, ştiu Tobit. Privi lumânările şi mintea lui în care îşi pierduse încrederea începu să calculeze febril şi mecanic secţiunea conicelor luminoase, întretăierea lor savantă şi liniştitoare. Ca o corabie ancorată pentru totdeauna sub cerul Olteniei, moara se legănă pântecoasă şi în pântecele ei se legănară trupurile ofiţerilor beţi şi ale femeilor obosite dormind cu genunchii la gură, vorbele latineşti despre plante se făcură plante adevărate în acel pântec nesătul şi edenic. Vorbind şi tăcând, căpitanul Schwantz von Springfels vorbea acum, într-o prezentare generală, despre minereuri şi metale, câte sunt, unde şi de ce. De ce?, nu ştim. Explică asta pe îndelete şi la sfârşit ajunse

la concluzia că, dacă sunt, bine că sunt, nu ne mai interesează de ce, le-a pus acolo bunul Dumnezeu, aşa cum le-a pus pe toate. Iată acest minunat spat de Islanda, îl putem admira în voie, putem privi prin prismele lui şi lumea ia atunci o înfăţişare miraculoasă, orice gunoi ţi se pare o explozie catifelată de culori. Din el se fac lentile, şi prin lentile poţi privi lumea, şi ea, văzută astfel, se face oricât de mare vrem, toată lumea. Fiindcă lumea este un imperiu de vorbe, o rugăciune aproape, am putea spune împreună cu Tobit, cel care priveşte lumea cu un ochi larg căscat şi lumea iese ca o panglică din gura oratorului Schwantz von Springfels, flutură o clipă prin aerul îmbâcsit al morii. Linişte şi apoi ni se vorbeşte despre aur şi despre ţiganii rudari, proprietatea mânăstirii Cozia.

Tobit nu mai ascultă. Se scoală şi împiedicându-se de trupuri iese din moară, cerul este înstelat şi depărtat, uşor albăstrui, fiindcă e aproape dimineaţă, ascultă zgomotele, foşnetul apei şi al frigului care se ridică odată cu noaptea. Îşi rupe o fâşie din haină, stă cu ea în mână şi după o vreme reuşeşte s-o aprindă. Stofa arde mocnit ca şi iasca amnarului, o îndeasă într-o crăpătură a pereţilor şi suflă asupra ei până când lemnul prinde un

punct roşu care se face din ce în ce mai mare, din el izbucneşte din când în când o flacără uşor tremurătoare. Intră în clădirea morii, îl caută pe chirurg printre trupurile prăbuşite, oratorul dintre cele două lumânări vorbeşte în continuare despre rolul care îi revine administraţiei în faţa marilor bogăţii ale ţărişoarei, ne sunt prezentate câteva cifre demografice şi ele sunt dezastruoase[4], îl ia pe chirurg în spate şi clătinându-se şi împiedicându-se de trupurile celorlalţi, îl cară afară, unde, cu un oftat, îl aruncă în apă. Se aude un plescăit şi câţiva stropi poposesc pe faţa lui Tobit. Din locul unde stă, chirurgul îl întreabă pe Tobit cât e ora şi Tobit îi spune că e aproape dimineaţă. În spatele lui şi aproape, moara arde repede, s-a făcut un rug uriaş şi vesel. Păşind cu apa până la genunchi, Tobit ajunge la mal şi, cu o mişcare dibace, taie prima frânghie, apoi pe celelalte, care ancoraseră moara, corabia aceea nesăţioasă în pântecele căreia este lumea, toată lumea, şi corabia porneşte legănându-se ca o femeie grasă, arde şi înaintează spre mijlocul apei, e din ce în ce mai departe şi mai frumoasă. Chirurgul se apropie de Tobit cu apa şiroindu-i din haine, stau amândoi pe mal privind şi gândindu-se că da, a fost o petrecere reuşită, iar acum priveliştea morii arzând

este un sfârşit binemeritat, cel mai bun sfârşit al unei petreceri desăvârşite. Într-o explozie albastru-pal se face o dimineaţă veselă peste lume şi iar.

Tobit porni nepăsător, putem ghici asta din hotărârea cu care o face, chirurgul se puse şi el în mişcare, dar mai puţin nepăsător, şovăielnic aproape, spune ceva despre moară, pare că vrea să-i intre în voie lui Tobit, păşeşte nesigur alături de el, vorbeşte, îi aminteşte cu plăcere de tot ce s-a petrecut, cât de încântaţi au fost domnii ofiţeri la plecare, în sporovăiala lor veselă, Tobit i-a cucerit definitiv, păcat însă că, nefiind aici, nu au putut admira şi spectacolul de la sfârşit, legănarea maiestuoasă a morii arzând şi plutind. Trage o duşcă din sticla pe care o ţine în mână, îşi clăteşte gura cu lichidul arzător apoi îl scuipă împroşcând o tufă pipernicită lângă care s-a oprit o clipă. Ce e? ar fi trebuit să întrebe Tobit, nu întreabă nimic, se mişcă fără rost înainte, spre un viitor pe care îl presimte vag şi depărtat, dar în niciun caz neliniştitor sau apăsător, un viitor indiferent, şi asta orice s-ar întâmpla, fiindcă el este şi va fi între filele unei cărţi scrise deja, noi nu facem decât s-o citim pe îndelete şi să aflăm odată cu Tobit tot ce se va întâmpla:

Se întoarse spre chirurg, dar nu se opri, trupul continua să înainteze agale şi-l întrebă ce e, zâmbi vag văzând silueta deşirată a chirurgului şi faţa lui roşie de beţiv, nu e nimic, spuse chirurgul, mi-am clătit gura, atât. Îl întrebă apoi pe Tobit unde merge şi dacă mai are rost să se ţină după el. Tobit îl asigură că, neavând deocamdată unde merge, se duce în tabără, şi anume în cortul lui, hotărât să se culce. Aha! spuse chirurgul şi spuse că şi el se va culca, dar înainte de asta, de culcat care va să zică, îşi va scrie demisia din armata imperială şi o va trimite cu un curier la Sibiu, apoi se va culca. Tobit îi promise să-l ajute cât poate la întocmirea demisiei, trebuie să fie foarte atent la motivele pe care le va invoca pentru părăsirea atât de grabnică a armatei, în niciun caz nu trebuie riscat un refuz, ba chiar îl va ajuta şi într-altfel, îi va scrie generalului Tiege, cel care, fără a-i fi prieten, a dat dovadă de multă bunăvoinţă faţă de el, şi-l va ruga să intervină pe lângă Directorul Suprem în favoarea demisiei.

Chirurgul Heiler îşi scrise demisia cu o sticlă de băutură alături şi golind-o atunci când ultimul cuvânt a fost aşternut pe hârtie. Îşi admiră opera, i-o citi încă o

dată lui Tobit, care ascultă plictisit, dar binevoitor, hotărî să schimbe, îl consultă şi pe Tobit şi acesta se arătă de acord, cuvântul neputinţă cu o perifrază care îndulcea puţin sensul, apoi se apucă plin de râvnă să transcrie totul pe curat şi începu o nouă sticlă. Termină atunci când sticla ajunsese la jumătate şi soarele la amiază. Tobit îi promise că o să scrie şi el scrisoarea şi se duse în cortul lui, hotărât însă să se culce. Înainte să adoarmă privi fix în tavan o vreme şi de abia pe urmă se întoarse într-o rână, îşi trase pătura în cap şi începu să răsufle egal aşteptând să-l cuprindă somnul.

Nu ştie tot ce o să se întâmple, desfăşurarea întâmplărilor în mersul lor firesc, ştie însă că atunci când se va trezi, acum, îşi va simţi trupul odihnit şi murdar, îşi simte trupul murdar, toarnă apă într-un lighean aşezat pe un scaun hodorogit şi dezbrăcându-se până la brâu se spală forăind şi stropind în jur şi când termină are pielea roşie şi plăcută vederii, se şterge şi se îmbracă şi când e gata vine un subofiţer care îl invită în cortul căpitanului Schwantz von Springfels, nu ştie de ce, iar ce bănuieşte el, subofiţerul, nu are nicio importanţă.

Căpitanul Schwantz von Springfels îl aşteaptă pe Tobit în picioare şi din monoclul aşezat pe ochiul drept,

sau poate nici nu are monoclu, nu ştim, dar din ochiul lui drept iese o privire cenuşie şi veselă. Se opreşte asupra lui Tobit: Ce face acesta când nu face nimic? îl întreabă, nu aşteaptă răspunsul. Treaba lui ce face! dar de când e aici, în tabără, disciplina ofiţerilor, ba chiar şi a trupei, lasă mult de dorit, şi el, comandantul lor, a pus asta în legătură cu Tobit, îi pare rău, dar asta e situaţia. Un om care nu are nicio treabă şi care aşteaptă pur şi simplu să se întâmple ceva şi, cum nimic nu se poate întâmpla, inventează el tot felul de lucruri şi de petreceri. Ce e cu partida de zaruri la care ofiţerul, îi scapă acum numele, un tinerel, fireşte, şi-a pierdut sabia şi după aceea s-a spânzurat în mijlocul taberei putând să-l vadă oricine avea chef s-o facă? A cercetat, ştie că Tobit nu are niciun amestec, că sublocotenentul Erman, după ce că s-a spânzurat, a mai lăsat şi o scrisoare, numindu-i pe toţi aceia care l-au împins către moarte, şi că Tobit nu este trecut în ea, dar asta are vreo importanţă?, simpla prezenţă a lui Tobit este deja un amestec. Tobit spuse că habar nu a avut de cele întâmplate, e drept, a văzut trupul spânzuratului, dar fiind fără uniformă şi fără sabie, cu figura desfigurată de moartea violentă prin care trecuse, a crezut că e vorba de vreun mort oarecare,

vreun băştinaş pedepsit pentru cine ştie ce vină, nu s-a gândit nicio clipă la sublocotenentul Erman sau la vreun sublocotenent în general. Şi apoi, spuse căpitanul von Springfels, mai e şi petrecerea din moară, ce l-a îndemnat să organizeze o astfel de petrecere?, ştie foarte bine că ofiţerii lui nu au voie să se atingă de femeile stricate care mişună prin preajma taberei, oferindu-şi serviciile soldaţilor şi bolile şi paraziţii pe care îi cară după ele, toate sunt bolnave, ştie şi Tobit asta. Nu le poate goni fiindcă riscă o revoltă a trupei. Petrecerea lui Tobit a stricat însă una din regulile la care ţine foarte mult, ordinul numărul treizeci şi patru din lista de patru sute de ordine pe care a întocmit-o atunci când a primit comanda şi această listă o are şi Tobit. A făcut-o cu bună-ştiinţă aşadar, îşi smuceşte nervos umărul într-o parte, nu poate să creadă altfel şi, chiar dacă ar crede altfel, tot n-are nicio scuză.

Tobit spuse că da, nu are nicio scuză, dar că încălcarea ordinului treizeci şi patru nu a început atunci, odată cu petrecerea, ci cu mult înainte de venirea sau aducerea, nu ştie cum să spună mai bine, lui în tabără, cu toate că, în ceea ce-l priveşte, el personal nu a încălcat acest ordin şi nici altul din cele patru sute de

ordine şi dispoziţii de pe listă. Că le-a studiat cu atenţie şi s-a ferit de vreo abatere de la ele, numai aşa se explică de ce nu a aflat mai devreme de moartea, o regretă, a sublocotenentului Erman, nu a făcut decât să respecte ordinul numărul o sută: „nu întreba mai mult decât ţi se spune”. Poate că el, spune căpitanul von Springfels, nu le-a încălcat, dar şi simpla prezenţă a unui civil în tabără este – pare, se corectă von Springfels – un îndemn la nesocotirea lor, a ordinelor, chiar dacă nu ar face nimic, prezenţa unui civil duce la dezordine, numai că el o şi face. S-a înhăitat cu chirurgul Heiler şi pun la cale tot felul de blestemăţii şi de petreceri, el nu este total împotriva unei oarecare destinderi, dar destinderea – este doar pace – pe care o propune Tobit seamănă prea bine cu delăsarea. Drumul pe care îl construiesc nu a înaintat aproape deloc în ultima lună şi se vede obligat să pună asta în legătură cu prezenţa lui Tobit. Se mişcă puţin până când pata de lumină de la picioare îi ajunge pe piept strălucind ca o mică decoraţie. Stă aşa, cu picioarele desfăcute şi bine proptite pe pământ, o mână vârâtă în despicătura uniformei, cealaltă îndoită la spate, peste aproape o sută de ani, ca un viitor Napoleon, l-am putea compara cu acesta. Tobit vede firele de praf

jucându-se în raza de lumină şi dezordinea lor nepăsătoare îi produce plăcere, gândurile lui o iau razna, deschide gura şi spune:

— Rafail, bunul meu însoţitor şi înger, se ridică de acolo de unde zăcea, întinse mâna şi apucă o carte groasă de sub pat „priveşte”, îmi spuse, deschise cartea, şi din ea se făcu o rază de întuneric prin cameră şi în raza aia pluteau ca într-o apă două sute de incubi luminoşi: elementele dezordinii femeieşti din lumea aceasta se hlizeau la ei. Am visat-o, mi-a spus Rafail, pe Sara cea posedată de diavol, stăpâna acestor incubi închişi în carte. Rafail a închis apoi cartea şi raza s-a adunat supusă între filele ei.

Şi astăzi, în timp ce dormea, spuse, a visat-o şi el pe Sara, carnea ei albă şi rece ca o zăpadă luând forma unui pat îmbietor şi a unui îndemn incubinabil.

Nu-i rămâne decât, după ce toate acestea au fost spuse, nu-i face plăcere, desigur, continuă von Springfels, să i-o spună, decât să părăsească tabăra. Ceea ce, spune Tobit, corespunde perfect gândurilor şi dorinţelor lui, moşia Alba îl aşteaptă, va pleca. Nu imediat desigur, dar cât de repede se va putea, în două-trei zile o va face. Vru să se retragă, dar von Springfels îl

reţinu, discutară o vreme despre geografia ţinutului în care poposiseră. Şi, cum se făcuse târziu, von Springfels porunci să se aprindă lumânările şi îl invită pe Tobit să cineze cu el. Tobit ezită o clipă, apoi îl rugă pe căpitan să-l cheme şi pe Heiler, căruia îi promisese că îşi vor petrece seara împreună. Căpitanul trimise un soldat să-l caute pe chirurg şi în timp ce-l aşteptau, în zgomotele pe care le făcea ordonanţa pregătind masa, vorbiră iar despre ţinut, ţărişoara, administraţia este interesată, se interesează de producţia de aur a regiunii, căpitanul trebuie să înainteze un raport grabnic. În râul pe care l-a cercetat nu a găsit nicio urmă de aur, dar a hotărât să spele nisipul până când va da de urma lui, numai că treaba asta îl plictiseşte îngrozitor, recunoscu la sfârşit. Tobit fu de acord că este plicticos să cauţi aur acolo unde aproape că nu se găseşte, singurii care reuşesc cât de cât sunt ţiganii rudari ai mânăstirii Cozia, dar după ştiinţa lui, toată producţia regiunii nu se ridică la mai mult de câteva ocale anual, din care prea puţin ajungea în mâna vechii stăpâniri. Când era copil, spuse, spălase şi el nisipul unui fir de apă care trecea pe moşia tatălui său şi în câteva luni reuşise să strângă o cantitate infimă de grăuncioare aurii, două-trei dramuri, pe care apoi

tatăl lui le schimbase pe un ban de aur adevărat, un ducat imperial pe care l-a pierdut peste câteva zile. În altă vreme, servitorul lor, Alexandru, avea să-i povestească râzând că grăunţele acelea aurii erau pilite dintr-un ban şi aruncate în jgheabul de spălare de către acelaşi tată. După ce spuse toate astea, Tobit surâse, o clipă în ochiul lui negru luci o luminiţă ca şi cum ar fi privit în flacăra unei lumânări, apoi luminiţa se stinse, nu e cine ştie ce de raportat, spuse şi se lăsă uşor pe spate, într-o poziţie relaxată şi binevoitoare. Pe masă străluceau acum tacâmurile şi farfuriile de cositor, Tobit le privi cu plăcere, vorbiră. Fiindcă, spuse chirurgul Heiler, care tocmai intrase, după ce îi salută, părând mai treaz şi mai bine dispus ca niciodată, Tobit ghici că dormise, aurul care ar putea fi în râul cercetat este furat de către soldaţii care spală nisipul, este convins de asta, fiindcă sunt cei mai beţi soldaţi din ţinut şi sunt aşa numai de când au fost puşi la munca istovitoare şi plicticoasă la care au fost puşi, şi nu numai că sunt beţi, dar sunt atât de beţi încât au început să se laude cu norocul care a dat peste ei. Se aşezase la masă şi cu mâna tremurândă îşi turnă un pahar cu vin şi-l dădu lacom pe gât, se scuză şi bău încă unul, da, da, soldaţii

fură imperiul şi cu ce fură se îmbată şi după ce se îmbată îndeajuns, se laudă oricui doreşte să-i asculte.

Sunt acum la masă, gesturile lor sunt delicate, ca şi mestecatul şi înghiţitul, în lumina tremurătoare a lumânărilor. Tobit înghite, întreabă dacă nu cumva caporalul Glauber este şeful lor, da, da, îl asigură căpitanul von Springfels, desigur, spune şi Heiler, bea. Şi ce dacă este? se poate citi în privirile lor cercetătoare, înghiţi, spuse Tobit: dacă este, atunci unul din motivele că soldaţii sunt beţi îl ştie el, Glauber este cel cu abcesul pe care i l-a operat Heiler în urmă eu vreo zece zile şi el, Tobit, asistase la operaţie, văzuse ţâşnirea puroiului din gâtul lui Glauber şi atingând tavanul, de unde picurase albicios în ţărână, dar mai văzuse şi privirea caporalului de după clipa ţâşnirii, momentul acela de fericire trupească, Glauber e un hoţ, fiindcă, după ce şi-a depănat scurta fericire, privirea lui s-a oprit asupra rezervei de băuturi a lui Heiler, şi pentru a doua oară fericirea a poposit în ea, în privire. Ceea ce fură soldaţii nu este, aşadar, aurul unui râu dovedit sterp. Căpitanul von Springfels se şterse la gură, sorbi din pahar şi apoi îl sfătui pe chirurg să-şi numere sticlele, zâmbi şi zâmbi şi Tobit. Sticlele, spuse Heiler, nu pot fi numărate fiindcă

sunt nenumărate, de multă vreme trăieşte într-o lume de sticle pline şi goale, surâse şi el. O să umple însă câteva sticle cu o soluţie purgativă şi dacă hoţii sunt atât de beţi pe cât se laudă că sunt, n-or să observe prea repede diferenţa, iar el o să ştie precis dacă-i umblă cineva la provizia de băuturi. Pomeni ceva despre sarea lui Glauber din care posedă din belşug, şi cu tot gustul ei amar speră să-l dea gata pe caporalul hoţ, omonimul celebrului chimist care a preparat sarea. Terminaseră de mâncat şi ordonanţa strânsese resturile mesei, le umpluse din nou paharele, Heiler se întreba cu voce tare dacă nu cumva chimistul Glauber o fi vreun strămoş al caporalului beţiv, dar conchise că nu poate fi vreo legătură, alta decât hotărâse el să o facă între sarea amară şi burta hoţului, râse şi bău. Ordonanţa puse pe masă un coşuleţ cu vişine timpurii şi Tobit gustă mecanic una, gustul ei acru îi umplu gura de salivă şi îi contractă fălcile:

— Nu vă sfătuiesc să mâncaţi! spuse după ce înghiţi carnea zdrenţuită a fructului.

Se jucă cu sâmburele în gură amintindu-şi de vremea când bunul lui tată, Tobit-tatăl, îi pusese un coşuleţ aproape identic cu acesta în faţă şi el, copil fiind,

neştiind ce să facă cu fructul mare şi lucios pe care îl prinsese în palmă, strânsese mâna şi printre degete i se scursese sângele vişinei, lipicios şi dulce, râde cu gura până la urechi în timp ce tatăl lui, Tobit, îi îndeasă o vişină în gură, o împinge cu degetul până când vişina face explozie din pieliţa ei subţire, îi inundă papilele cu roşul şi dulcele ei acrişor şi din bezna gurii lui toată lumea se transformă deodată într-o vişină uriaşă şi lucioasă, spune aceasta, tace. Vişinile lucesc stins în contrast cu faţa de masă albă pe care Heiler o râcâie cu unghia. Tobit se scoală, împinge şervetul din dreptul lui cu un gest hotărât, mulţumeşte gazdei şi la sfârşit, spune că nu a uitat nimic din tot ce au vorbit, va pleca. Căpitanul Schwantz von Springfels s-a ridicat şi el, ascultă, îi pare rău, dar asta e singura soluţie, vorbeşte. Heiler îi priveşte indiferent din jilţul lui, îşi toarnă un ultim pahar, bea. Va mai rămâne puţin dacă i se îngăduie, are ceva de aranjat cu von Springfels, ceva ce, din păcate, nu suferă amânare, i se acceptă cererea, Tobit le spune la revedere, iese.

Noaptea pogorî peste el, fuioare de aer cald îi încolăciră trupul ca nişte braţe nesfârşite şi mângâietoare, se mişcă prin aer ca printr-o vată călduţă

şi nesuferită. Auzi paşi în urma lui şi chirurgul Heiler: „ţi-a spus să pleci, aşa că nu mi-a rămas decât să-i comunic şi eu hotărârea pe care am luat-o”, îl ajunse, spuse acestea. Mai vorbiră o vreme despre ce aveau de făcut, hotărâră să plece cât mai grabnic cu putinţă, pentru a nu întări şi mai mult starea de suspiciune care se crease în urma morţii sublocotenentului Erman şi a petrecerii de la moară. Dar nu prea repede totuşi, pentru ca plecarea să nu pară o fugă, vor mai sta exact atâta cât va fi nevoie, oricât, nu trebuie să lase impresia unei izgoniri. Două, trei zile să zicem, timp în care se vor comporta în modul cel mai obişnuit, vor participa în continuare la tot ceea ce tabăra face în comun, vor da poate şi o petrecere de adio, asta o vor hotărî mâine dimineaţă, fiindcă, se ştie, noaptea este un bun sfătuitor, şi poate nu numai atât.

În cursul nopţii, lucrurile luară însă o întorsătură cu totul neprevăzută. Heiler, care înainte să se culce pregătise câteva sticle cu o soluţie purgativă, după ce le amestecă printre cele adevărate, se culcă. Numai că în timpul nopţii îl apucară, după circa un ceas de somn, setea şi insomnia, se sculă din pat şi uitând ceea ce făcuse cu sticlele, goli la repezeală una dintre ele. Îl miră gustul nesuferit, dar, fiind beat şi somnoros, nu-i dădu

prea multă atenţie şi încercă să adoarmă din nou. Tot zvârcolindu-se în pat, îşi aduse aminte ceea ce făcuse, umplutul celor câteva sticle goale şi apoi, dar despre apoi nu trebuie să-şi mai amintească, simţise deja, simţea un cuţit învârtindu-i-se cu zgomot în maţe, trebuia numai să aibă răbdare cât de cât. Şi după ce acest cât de cât trecu mai repede ca niciodată, sări din pat şi cu pantalonii în vine se opri în faţa cortului, se târî mai într-o parte simţind cum din el se scurg şuvoaie subţiri şi puturoase. Ştiind că acesta e numai începutul unei nopţi foarte lungi, se curăţă cum putu şi o luă la picior spre cortul lui Tobit. Nu fiindcă Tobit l-ar fi putut ajuta în vreun fel, mai mult decât s-ar fi putut ajuta şi singur, dar fiindcă simţea pur şi simplu nevoia să povestească cuiva ce i se întâmplase. Pe drum însă trebui să se oprească iar şi lângă cortul lui Tobit, din nou. Numai că a doua oară, a treia de la început, burta lui s-a golit lângă un trup. Ştiu asta când termină şi se împiedică de ceva, nu ştiu ce să creadă, i se păru chiar, o clipă, că este el însuşi prăbuşit, nu, nu putea fi asta, se dumiri imediat, era altul, Tobit. Ştiu că e Tobit pentru că Tobit deschise gura şi-l întrebă ce-l apucase să-şi facă nevoile tocmai acolo unde zăcea şi el, şi Heiler fu nevoit

să-i spună pe îndelete povestea. Erau acum amândoi cam în aceiaşi situaţie, două trupuri zăcând unul lângă altul, da’ că ce caută acolo, se trezi într-o vreme chirurgul întrebându-l pe Tobit. Şi Tobit trebui să recunoască, dacă tăcerea poate fi numită aşa, că nu ştie ce caută acolo, nu ştie în niciun caz ce i se întâmplase. Fiindcă se hotărâse să se culce în cort şi se trezise afară cu cineva icnind lângă el şi puţind, Heiler adică. Dar pe cât de bine îl înţelege pe chirurg, pe atât de puţin înţelege ce i se întâmplase lui. Heiler întinse o mână de acolo de unde zăcea şi la capătul ei dădu peste un cucui, au! se feri Tobit, se pare că e ceva care se termină în mâna chirurgului, un cucui. În Heiler, uitând de el, se trezi medicul, e un cucui, spuse, la sfârşitul creştetului tău şi la începutul mâinii mele, nu pare să fie grav, cu toate că văicăreala lui Tobit îl cam pune pe gânduri, au! care va să zică, nu ne rămâne decât să cercetăm pe îndelete totul. Nu are ce cerceta, spuse Tobit, dar dacă e aşa, că nu are, atunci cucuiul şi văicăreala ce sunt?, o să cerceteze, asta e meseria lui, această văicăreală.

Bineînţeles că este un cucui în creştetul lui Tobit şi mai e şi Tobit zăcând afară din cort, cineva i l-a făcut, cine? Noaptea se aşezase peste ei, o noapte nesfârşită în

urma acestei întrebări, nu le rămânea decât, dar chiar dacă s-ar fi lămurit, ceea ce credeau ei că este adevărul era deja în mâinile lor, să se lămurească în vreun fel. Nu puteau crede că, aşa cum Heiler înghiţise purgativul din întâmplare, tot aşa, lui Tobit i se întâmplase să-i crească din senin un cucui în creştetul capului. Se gândiră amândoi la acelaşi lucru, la caporalul Glauber, asta ar putea fi, dar din ordinul cui acest caporal încercase să-l omoare pe Tobit? Ceea ce gândeau ei era altceva decât ceea ce simţeau ei, Tobit simţindu-şi cucuiul ca un corn crescut în creştetul capului şi Heiler pipăindu-i cucuiul.

O crampă ca o mână atotputernică îl răscoli pe chirurg, noaptea se strecură în gura lui şi de acolo mai jos, spre viscere, le parcurse la repezeală.

— Doar n-o să stăm toată noaptea aşa! spuse într-un sfârşit Heiler.

— Şi chiar dacă n-o să stăm, nu văd ce am putea face altceva, spuse Tobit simţind cum din creierul lui creşte o durere uriaşă şi veşnică. Dar nu atât de veşnică încât să nu poată spune că s-a plictisit să tot stea aşa şi să aştepte ceva ce nu mai avea să se întâmple.

— Ce?

Să vină ăia şi să-l căsăpească de tot. Ăia n-or să mai vină pentru simplul motiv că, atunci când au plecat, au plecat convinşi că au făcut-o, că l-au căsăpit adică, or să se mire când au să afle că nu e aşa, dar nu numai că au să se mire, dar au s-o facă mai repede decât se aşteaptă cineva, acum. Spuse acum şi dădu să se scoale, se sculă dar pământul se răsuci sub picioarele lui, Heiler se retrase la vreme şi Tobit căzu lângă el, într-un leşin de scurtă durată după cum constatară amândoi, Tobit trezindu-se într-o vreme, iar Heiler privindu-l, încercând să desluşească ceva în beznă şi golindu-şi intestinele a nenumărata oară, nu e nimic de făcut decât să aştepte. Dar ce pot aştepta altceva decât ceea ce o să se întâmple, iar ceea ce o să se întâmple sunt următoarele: Tobit spuse că are ameţeli şi o steluţă mică şi verde undeva în străfundul creierului, clipind veselă, şi că ce face Heiler acolo, dar după ce întrebă îşi aduse aminte ce face, nu mai ascultă mormăitul celuilalt despre Glauber[5], duşmanul lor comun, savantul şi caporalul beţiv, dar unul şi acelaşi în răul pe care îl produsese, identici în capul lui Tobit şi în maţele chirurgului.

(Fiindcă e o prostie să cauţi un caporal bătăuş şi beţiv într-o tabără plină de bătăuşi şi de beţivi, hotărâră să

apeleze la logica lor încă sănătoasă şi plini de încredere apelară la ea: Un caporal bătăuş şi beţiv, dacă este întâi prima din aceste două, şi este, nu avem nicio îndoială, atunci nu este beţiv, adică nu este înainte de a fi bătăuş, o gură, două, poate, ca să prindă curaj dacă cumva acesta îi lipseşte. Deci un caporal care se hotărăşte să omoare pe cineva nu se îmbată înainte de asta ca un porc, şi dacă nu o face, după ce termină cu omorâtul nu-i rămâne decât să o facă, arde de poftă şi de nerăbdare. Şi când arzi de poftă şi de nerăbdare nu prea e loc şi de altceva în tine. Te aşezi în primul loc convenabil şi-ţi dai pe gât licoarea şi dacă e noapte, după o vreme de băut de unul singur ţi se face urât şi dacă ţi-e urât, dar nu ai chef de alţii, cine ştie ce pofticioşi la băutura ta, atunci faci focul. Numai că îl faci ca un om grăbit, adică îl faci prost, atât doar cât să nu te mai simţi singur şi să poţi bea în continuare şi fără să ţi se mai pară că noaptea care a fost mai toată prielnică, acum s-a întors împotriva ta. Nu le rămase la capătul acestui şir de gânduri logice decât să privească în jurul lor şi, văzând focurile din tabără, toate ardeau la fel, numai unul dădea să se stingă, ştiură că acolo e Glauber.)

Îl găsiră pe Glauber destul de repede, dormind răscrăcărat la marginea unui foc aproape stins fiindcă ce face cel ce şi-a omorât duşmanul?: face un foc şi se îmbată lângă focul acela, horcăind, şi mai văzură cum din tălpile încălţărilor lui, prea aproape de foc, ieşea un fum subţire şi înecăcios. Tobit dădu cu piciorul în plosca goală, vor aştepta, nu-i aşa?, să se trezească şi cum încălţările îi ardeau mocnit, asta, trezitul, avea să se întâmple odată şi odată. Priveau trupul care dormea şi plini de răbdare aşteptau, dar după ce aşteptară o vreme, hotărâră să-l lege în fel şi chip şi de abia pe urmă să aştepte, ceea ce făcură la repezeală şi îndemânatici, dar slăbiţi de tot ce li se întâmplase. Alimentară focul şi aşteptară. Caporalul beţiv şi legat mormăi ceva prin somn şi mâna lui bâjbâi în neştire, în căutarea sticlei dătătoare de somn, Tobit împinse cu piciorul plosca mai aproape de mâna aceea şi mâna o apucă, dar nu, toate astea nu se pot întâmpla fiindcă mâinile caporalului sunt strâns legate, frânghia subţire i-a intrat deja în carne şi sângele apos, limfa acelui caporal musteşte în jurul ei, se trezeşte. Şi în timp ce se trezeşte, focul de la picioarele lui a terminat de ars talpa groasă a încălţărilor, îi linge liniştit pielea bătătorită a călcâielor şi timp de o clipă se

aude un răcnet neomenesc, limba focului a atins pielea mai fină a scobiturii tălpii, poposeşte o vreme acolo. Răcnetul e acum de vită înjunghiată, nu avem niciun motiv să credem altfel. Mai într-o parte, în întuneric, Heiler îşi deşartă maţele. Tobit, întins pe pătura caporalului ascultă scremetele chirurgului, în capul lui e un zvâcnet plăcut şi adormitor, aţipeşte o clipă. Îl trezeşte Heiler care şi-a terminat treaba, spune că a deşertat una din sticle pe gâtul caporalului, maţele lui sunt acum pline de un lichid nesuferit şi amar care va lucra ca o pompă universală, va goli tot răul din el. În mâna lui luceşte un bisturiu, dar nu apucă să spună mai departe fiindcă burta îi ghiorăie apos, se retrage discret şi din el iese o zeamă subţire care se amestecă repede cu noaptea, este aidoma ei. Tobit dormitează în continuare pe pătură, priveşte: îl vede pe chirurg care îl întoarce pe caporal cu capul spre foc, bisturiul luceşte iar şi nădragii caporalului sunt sfârtecaţi, pielea dintre pulpe e galbenă şi întinsă ca un ciorap, cu o mişcare dibace, Heiler îl transformă pe caporalul Glauber în eunucul Glauber, sângele ţâşneşte şi se amestecă cu întunericul, este aidoma lui. Omul horcăie şi se zbate şi deodată în maţele lui are loc o explozie glauberiană, lumea este

toată acum scârnă şi sânge. Un oarecare hematom produs din lovitură îl face pe Tobit să se moleşească iar ca un leş, într-un leşin scurt, şi atunci când se trezeşte îşi simte picioarele bălăbănindu-i-se în aer, la mică distanţă de pământ,

— Eşti greu al naibii!

îl aude rostind pe chirurg şi ştie că e în spatele acestuia, cărat de acesta, ar vrea să ştie şi unde, spune numai că ar putea sta acum pe propriile picioare.

— Bine! spune chirurgul.

Tobit simte sub tălpi greutatea trupului slăbit, ar vrea să râcâie întunericul prin care dimineaţa se strecoară sticloasă şi rece, nu are această putere şi totuşi, o mână i se reazemă tremurândă pe zidul lingav şi scăzut al nopţii, păşeşte. Sunt acum în cortul chirurgului, vorbesc. Heiler destupă o sticlă şi îi oferă lui Tobit pentru a se întrema, beau şi cad de acord că e cel mai bun moment pentru a lua o hotărâre mai ca lumea, să fugă. Şi Tobit, dar fără să ştie de ce, îi cere lui Heiler să amâne plecarea cu câteva ceasuri, mai are ceva de făcut, simte asta, chiar dacă atunci, acum, nu poate spune ce. Îşi adună puterile şi se ridică, se deşiră prin aerul cortului, Heiler îi propune să-i dea un întăritor şi, slăbit şi

clătinându-se, Tobit acceptă. Chirurgul îi dă întăritorul care se scurge leneş şi uleios în el, îşi găseşte culcuş acolo, în întuneric şi cald şi linişte şi, scârbit, Tobit icneşte şi varsă întăritorul din maţele lui şi lichidul acela scârbos precum şi fierea şi bila şi acizii anorganici ai digestiei i se întind sub forma unei băltoace la picioare mirosind acru şi fin ca oţetul. Chirurgul îi vâră un deget pe gât şi îl ajută să verse în continuare. Tot răul pricinuit de lovitura de pe creier se scurge acum veninos şi bălos şi în lichidul de la picioarele lui plutesc viermi mici şi albi şi somnolenţi, adevăraţii viermi sălăşluitori în trupul nostru[6]. Heiler îi numără şi constată că sunt şaptezeci şi patru, spune că au mai rămas zece, destul ca să se înmulţească la loc în scurt timp, nu e niciun motiv de îngrijorare. Calcă prin băltoacă şi aduce sticla cu alcool, i-o întinde lui Tobit şi Tobit îşi freacă fruntea cu podul palmei umezit cu alcool, o căldură binefăcătoare îi cuprinde curând tâmplele şi foarte plăcută. Privindu-l, Heiler spune din nou că ar trebui să plece, să-şi strângă catrafusele, genţile şi sticlele pline care au mai rămas şi să, odată cu noaptea care se duce ca o apă în reflux, să plece. Tobit se simte însă slăbit şi somnoros, spune asta, simte în el o dorinţă irezistibilă de a zăcea cu mâinile

întinse de-a lungul trupului, asta o să şi facă, se întinde pe patul de campanie a lui Heiler, închide ochii şi zace şi vorbeşte. Heiler îl ascultă, îl ascultă şi bea.

Mai târziu, cu o pipetă în mână, mişcându-se agil precum un Hipocrat, chirurgul Heiler îi propune lui Tobit să-i toarne întăritorul prin nas pentru a preîntâmpina astfel greaţa produsă de lichidul scârbos în contact cu limba şi cu cerul gurii. Tobit dă aprobator şi nepăsător din cap, întăritorul îi va face bine, să-l toarne. Heiler introduce pipeta într-una din nările păroase şi fremătânde ale lui Tobit şi cu ajutorul pompiţei împinge lichidul direct în stomac, în întuneric şi cald şi linişte. Şi din stomac, ca într-un joc anatomic, întăritorul este purtat mai departe, ajunge la vătămătura din creier, se încolăceşte ca un şarpe pe ea. Tobit începe deodată să se simtă mai bine, strănută şi pipeta este azvârlită cât colo, se sparge, dar nu are de ce să le pară rău, şi-a făcut pe deplin datoria. Râd şi ăsta e semnul că tot ce s-a întâmplat, s-a întâmplat, vor pleca. În cort e acum un păienjeniş fin de raze de întuneric şi de lumină. Chirurgul Heiler se tolăneşte în fotoliu, singurul lux din cortul lui prăpădit, îşi întinde picioarele şi toarnă în el resturile sticlei începute ceva mai devreme, sporovăiesc despre

ceea ce au de făcut, se întreabă de oră, este ora patru dimineaţa.

Capitolul doi

Tobit descoperi cu uimire, la aproape trei săptămâni de când părăsiseră tabăra, precum şi Via Carolina, că Heiler, chirurgul, era prieten cu cel puţin două-trei persoane sus-puse în administraţia austriacă de la Craiova, cu consilierul cameral Haan şi cu secretarul administraţiei, Nicolae de la Porta. Dar cea mai mare surpriză a avut-o când a aflat că Heiler nu numai că era prieten cu cei doi numiţi, dar se putea lăuda cu o relaţie mult mai înaltă, era rudă, e drept nu prea apropiată, cu Directorul Suprem, acel atotputernic Principatus Valachiae Supremus Director, care îşi avea reşedinţa la Sibiu.

Locuiau într-un han părăsit şi dărăpănat, într-o margine a oraşului, şi, chiar dacă aveau o cameră mare şi paie pe care să doarmă, Tobit spera că într-o zi, poate şi în ziua asta care tocmai începuse, să poată pleca de acolo, cu toate că nu camera şi hanul îl enervau cel mai tare. Heiler nu părea însă preocupat de starea lor şi nu făcea decât să bea din rezerva de alcool pe care o

cărase cu el şi să încerce să vindece aripa ruptă a unei coţofene pe care o găsise în drum. După două săptămâni de tratament, pasărea părea destul de vioaie, cârâia tot timpul şi bătea din aripa beteagă căutând de mâncare printre paiele mucezite şi enervându-l pe Tobit. Până când, într-o zi, cârâitul se transformă într-o vorbire oarecare, pasărea atunci când cârâia nu făcea decât să spună la nesfârşit unul şi acelaşi cuvânt, numele lui Heiler, stăpânul ei.

Tobit vru să tragă un picior coţofenei, dar pasărea sări bătând scurt din aripile ei nefolositoare la zbor, cât putu de departe din drumul lui şi de acolo de unde poposi cârâi a nemulţumire, îl strigă pe chirurg. O lumină strălucitoare se făcuse peste mizeria din camera lor, tăiată în felii subţiri de către obloanele prin ale căror crăpături se strecura. Tobit se uită la ceas şi, văzând că e trecut de şapte, se sculă şi începu să culeagă paiele de pe el. Cercetându-l numai cu un ochi, şi acela întredeschis, Heiler întinse mâna până găsi sticla aşezată la stânga lui, o apucă şi bău câteva înghiţituri zdravene. O felie din lumina ce se strecura până la el părea că-l împarte în două, cu partea dinspre Tobit spuse:

— În curând n-o să mai fie de băut, iar de mâncare nu mai este!

— O să mâncăm stăncuţa! spuse Tobit care acum se dezbrăcase până la brâu şi încerca să se spele turnându-şi apă dintr-o tinichea în căuşul palmei.

Spusese într-adins stăncuţă ca să-l enerveze pe Heiler, dar acesta nu se enervă. Se umezi puţin pe faţă şi pe piept, apoi bău fără poftă restul apei din vasul coclit şi, înainte să fi înghiţit ultima oară, lăsă vasul să-i cadă la picioare. Heiler mai bău o dată din sticlă, dar cu grijă, să nu se termine prea repede, puse sticla lângă el şi se ridică. Oasele genunchilor îi trosniră neîncrezătoare apoi se aşezară în găoacele lor. „Heiler, Heiler!” cârâi coţofana văzându-şi stăpânul şi vindecătorul şi, apropiindu-se semeaţă, îşi făcu vânt şi ridicându-se în aer se izbi de pieptul lui, râcâi cu ghearele încercând să se apuce de ceva şi, în cădere, una din gheare i se agăţă de o gaică a hainei şi rămase prinsă acolo, atârnând ca o pasăre moartă, vreun trofeu de vânătoare.

— Proasto! spuse Heiler, se apropie de cufăr şi încercă să-l salte trăgând de unul din mânere. Nu reuşi, dar nu spuse nimic, se aşeză pe cufăr. După o vreme de stat, spuse:

— Mă întreb cum dracu de l-am cărat până aici? şi, în tăcerea care se lăsase după vorbele lui, burta îi ghiorăi prelung, sperie stăncuţa care se zbătu de câteva ori.

Tobit îl dădu la o parte, apucă mânerele cufărului, icni şi, săltându-l, şi-l aşeză pe umeri, părea un Atlas abia atunci împovărat şi pus pe călătorii. Ieşiră din han, Tobit în faţă şi Heiler puţin în urma lui, cu stăncuţa sau ce-o fi fost, coţofana, atârnată de haină şi cu sticla în mână. Lumina puternică îi orbi şi o clipă înaintară aşa. La jumătatea drumului pe care îl aveau de făcut (fiindcă ştiau precis unde merg şi de ce), Tobit coborî cufărul în praf şi se aşeză pe el. Un cerşetor care stătea pe treptele calde ale bisericii Sfântul Spiridon îşi lăsă cârjele şi veni să se uite la ei. Cârjele alunecaseră săltând pe trepte în urma lui, dar nu le dădu atenţie. Îi cercetă o vreme, puţină, apoi se aşeză şi el pe cufăr şi-şi scăldă labele picioarelor în colbul sidefiu. O trăsură îi ocoli legănându-se leneşă pe arcuri şi vizitiul îi drăcui înainte să dea din nou bice cailor. Tobit se sculă, îl dădu la o parte pe cerşetor şi, deschizând cufărul, scoase o pereche de pistoale. Cerşetorul încercă să afle ce mai conţine cufărul, dar nu reuşi, fiindcă Tobit trânti repede capacul la loc.

— Dacă vreţi să jefuiţi biserica, spuse cerşetorul, să ştiţi că nu mai e nimic în ea.

— O să te jefuim pe tine! spuse Tobit şi se aşeză iar pe cufăr şi privind la trăsura care se întorsese şi se apropia încet de ei.

Trăsura se opri lângă ei şi, de la înălţimea caprei pe care era aşezat, vizitiul spuse:

— Boierul Călăfeteanu vrea să ştie că ce faceţi aici?

— Stăm! spuse Heiler, îşi puse sticla în buzunar, se duse lângă vizitiu şi îi făcu semn să se aplece spre el. Îi spuse ceva la ureche şi vizitiul dădu de câteva ori din cap, că da, înţelege, coborî de pe capră, ocoli caii, deschise uşa trăsurii şi repetă cu voce şoptită tot ce aflase.

— Ce i-ai spus? se interesă cerşetorul după o vreme, atunci când, mulţumit de cele aflate, boierul Călăfeteanu plecase.

Nu-i răspunseră, aşa că îşi răspunse singur:

— Oţi fi austrieci!

— Ştii să te foloseşti de astea? îl întrebă Tobit arătându-i pistoalele care erau aşezate pe cufăr acum.

— Ştiu! spuse cerşetorul şi ochii i se luminară de sub jegul care îi acoperea obrazul.

— Să vedem! spuse Tobit şi întinse un pistol.

Cerşetorul apucă pistolul şi fără să mai întrebe nimic trase în farfuria de cositor în care îşi strângea banii de pe ultima treaptă a bisericii. Farfuria zdrăngăni, semn că fusese atinsă, şi cerşetorul înapoie arma fumegând încă. Tobit deschise cufărul, vârî pistoalele la loc, săltă cufărul şi şi-l puse în spate.

— Când aveţi nevoie de mine, mă găsiţi aici! spuse cerşetorul privind în urma lor cum se duc scăldându-se în lumină şi în praf.

Oraşul părea mort şi cei o mie de locuitori ai lui nu se sinchisiră de o bubuitură oarecare ce le tulburase auzul într-o marţi din anul curgător în anul 1718, vara.

Toamna anului 1718 îl găsi pe Tobit adormit în braţele unei femei, cu capul rezemat pe o ţâţă. Îşi deschise singurul ochi şi văzu, ca un munte, cealaltă ţâţă palpitând sub respiraţia femeii. Surâse şi adormi la loc. Anotimpul cel nou se strecură în odaie sub forma unei lumini blânde şi plăcut mirositoare, îi învălui trupul ca un cearceaf mătăsos, ocrotindu-l. Într-o vreme se trezi de tot, mângâie într-o doară piciorul femeii de lângă el, abia atingându-l cu buricele degetelor şi când ea suspină,

dorinţa se trezi şi în carnea lui. Îşi petrecu ziua aşa, sau dormind şi abia spre seară se îmbrăcă şi alături de Ludmila goni spre palat.

Coborî din trăsură alene şi parcă plictisit de tot ce avea să se întâmple, privi ferestrele luminate ale palatului administraţiei, o ajută pe femeie să coboare şi Ludmila Vosinscki coborî la fel de lent şi de plictisită, se agăţă de braţul lui şi porniră pe trepte. Un servitor în livrea îi întâmpină şi îi conduse în apartamentul consilierului Haan, care îi aştepta. Acesta îi întâmpină rotofei şi binemulţumit, spuse:

— Te-am chemat mai devreme, dragul meu...

Tobit, fără să-i dea atenţie, se aşeză, îşi roti ochiul prin camera întunecată, doar o singură lumânare ardea, într-un sfeşnic depărtat, umbrele.

Consilierul Haan porunci să se aducă mai multe lumânări şi, după ce camera fu luminată, îi întinse lui Tobit o scrisoare desfăcută, cu două peceţi mari, pe care Tobit le cercetă în treacăt, apoi se adânci în lectura scrisorii.

— Ai înţeles despre ce e vorba! spuse Haan, apoi se întoarse către femeie, care se hotărâse să se scoale, spuse: Rămâi, Ludmila, nu avem secrete faţă de tine.

Ludmila Vosinscki nu răspunse, se sculă şi ieşi cu un mers legănat anume, într-un fel dispreţuitor şi excitant.

— E fantastică! spuse consilierul Haan, adică vreau să spun că femeia asta e fantastică, repetă către Tobit, care îşi ridicase privirea singurului ochi către consilier şi părând că nu înţelege. Tobit păru o clipă că se gândeşte, spuse apoi:

— N-are rost să ne ascundem după deget, Haan, este pur şi simplu o femeie pe care aţi pus-o să mă spioneze şi nu-mi rămâne decât să mă las spionat şi să-i ascult balivernele despre contele Vosinscki şi despre o anume Ludmila, alta, mama ei.

Îi întinse scrisoarea şi aşteptă. Un fecior veni cu o tavă cu lichioruri şi, după ce o lăsă pe o măsuţă, îl anunţă pe Haan că a venit Heiler.

— Să intre! spuse Haan şi se aşeză.

— Ce veţi face? întrebă Tobit.

În aşteptarea lui Heiler, Haan umplu trei păhărele, spuse:

— Vrem să-ţi ştim părerea!

Heiler intră însoţit de Nicolae de la Porta[7]. Păreau bine dispuşi.

— Ţi-am spus, spuse de la Porta, că Tobit este aici. Un adevărat consiliu, dragii mei, din câte înţeleg.

Se aşezară şi Haan mai umplu un păhărel, pe care i-l oferi lui de la Porta.

— Ai citit scrisoarea? îl întrebă acesta pe Tobit şi ridică paharul.

Tobit înclină capul în semn că da şi ridică şi el paharul. Băură şi Nicolae de la Porta continuă:

— Concetăţenii tăi ne consideră nişte tâmpiţi, tot consiliul e convins că habar n-avem să conducem o ţară. Ridică iar paharul, şi privirea îi licări o clipă batjocoritoare: Pentru tâmpenie, dragii mei!

Băură, şi Heiler, după ce bău, spuse că băutura e o porcărie, scoase dintr-un buzunar secret o sticlă şi-şi turnă din ea. Încercă să-i servească şi pe ceilalţi, care însă refuzară.

— Nu văd niciun motiv serios de îngrijorare! spuse Tobit. Scrisoarea e în mâna voastră, iar dacă n-ar fi fost, dar ce vă spun? cel puţin zece scrisori ca asta probabil că au ajuns unde trebuia, faptul că o aveţi nu înseamnă nimic.

— Nici nu ne îngrijorăm! spuse Haan. Ştiam de existenţa acestor scrisori, dar faptul că acum am pus

mâna pe una din ele ne obligă să o înaintăm Directorului Suprem.

Tobit îşi lăsă paharul din mână:

— Vreţi să spuneţi că va fi obligat, văzând scrisoarea să-l anunţe pe Împărat? spuse. Şi că Împăratul va întreba ce măsuri s-au luat?

— În ultimul raport neoficial către Directorul Suprem, spuse de la Porta, de luna trecută, îl anunţam de posibilitatea acestor scrisori. N-o să se mire prea tare.

— Cam asta ar fi problema! spuse Haan, privi apoi spre Tobit: Vrem să ştim şi părerea ta.

Tobit se sculă şi simţi cum paşii i se afundă în lâna groasă a covorului, avu o senzaţie neplăcută. Nicolae de la Porta îi privi atent mişcările, ca o plutire pe apă, i se păru, văzându-l păşind.

— Înţeleg că nu sunteţi surprinşi! spuse Tobit după ce se întoarse spre ei. Umbra lui lungă se întindea până la picioarele lui Heiler, părea umbra acestuia.

— Când ocupi o ţară, te aştepţi la orice, spuse Haan.

Tobit ridică uşor mâna, părând că vrea să se sprijine pe aer spuse:

— Părerea mea este că la şedinţa de sâmbătă a consiliului să le arătaţi scrisoarea.

— Ne-am gândit şi la asta, spuse Nicolae de la Porta.

Heiler îşi turnă din nou, spuse:

— Eu aş închide scrisoarea la loc şi aş trimite-o destinatarului. Suntem în definitiv destul de puternici ca să nu ne prea pese de conţinutul ei. Tobit are dreptate! Le-o arătaţi sâmbătă şi le-o înapoiaţi, ca s-o trimită ei unde au chef.

Umbra lui Tobit se ridicase pe genunchii lui Heiler acum, se odihnea acolo.

— I-aţi putea pedepsi, spuse şi surâse, dar împăratul a recomandat moderaţie!

— Ne-am gândit, spuse Haan, să le-o arătăm, dar asta înseamnă...

— Nu vrem să afle, spuse de la Porta, cât de aproape suntem pe urmele lor. Soluţia ta e bună, dar n-o putem aplica.

— În fine, spuse Haan, concluzia e că nu vom face nimic.

Heiler se ridică:

— Domnilor, peste puţin timp începe balul!

— Iertaţi-mă, spuse Haan, trebuie să mă schimb!

Nicolae de la Porta îşi umplu paharul şi spuse că rămâne să-l aştepte pentru a lua o hotărâre definitivă.

— Nu avem ce hotărâre să luăm, spuse Haan din uşă, ne-am hotărât, nu vom face nimic!

— Rămâi la bal, sper, spuse Heiler luându-l de braţ pe Tobit în timp ce ieşeau.

— Sunt cu Ludmila, spuse Tobit şi se opri pentru a-l întreba pe un lacheu pe unde să o ia pentru a ajunge în sala de bal.

— Ştiu eu pe unde! spuse Heiler şi-l îndreptă spre o uşă întredeschisă.

Nimeriră în beznă şi Heiler îl conduse sigur pe Tobit prin bezna aceea, merseră o vreme, destul de multă, prin diverse odăi şi culoare slab luminate sau pur şi simplu nu şi, cu toate că ar fi trebuit să se apropie, într-un târziu, forfota şi muzica care la început se auziseră clar, zgomotul acela, se stinse de tot. Într-una din camere Heiler se opri, luă singura lumânare aprinsă şi cu ea le aprinse pe celelalte cinci, în cameră se făcu o lumină albă, perdeaua fâlfâi o clipă, atunci când, cu o mişcare bruscă, chirurgul trânti uşa. Tobit se aşeză într-un fotoliu şi figura i se destinse.

— Credeam că suntem deştepţi, spuse.

Heiler cotrobăi o vreme şi apăru cu o sticlă şi două pahare, le umplu şi îi oferi unul lui Tobit.

— Poate că suntem, spuse Heiler şi bău strâmbându-se, se aşeză şi el.

— Scrisoarea era falsă, spuse Tobit cu o clipă înainte să bea, apoi bău. Dar nu asta mă îngrijorează. Putea să fie şi bună, situaţia era aceeaşi. Par grăbiţi şi vor ceva de la mine.

— În orice caz, spuse Heiler, nu au nici-o încredere în noi.

Tobit se sculă şi se duse la fereastră. Dădu puţin perdeaua la o parte şi privi. Trăsurile, goale acum, erau trase într-o parte şi urmele roţilor se întretăiau alandala. O lună gălbuie se ridicase de-o şchioapă. Olanele caselor licăreau stins ca un clipocit de apă. Se întoarse spre Heiler:

— Nu au încredere! Şi neavând încredere vor să facă ceva, nu ştiu încă prea bine ce. Poate că ar trebui să-i anunţ pe acei care scriu la Moscova şi la Constantinopole şi la Viena.

— E prea simplu ca să fie asta! spuse Heiler.

Perdeaua se mişcă alene şi în cameră intră Ludmila.

— Ce faceţi aici? întrebă, dar fără să pară prea surprinsă, de parcă s-ar fi aşteptat să-i găsească în camera aceea. Vă căutam!

— Ce e? spuse într-o doară Tobit, Heiler nu-i dădu nicio atenţie.

— Balul a început şi am rămas fără însoţitor, spuse şi se aşeză lângă chirurg, canapeaua scârţâi sub greutatea ei.

— Micul Prusac n-a venit? se interesă Heiler privindu-şi vecina.

Contele von Federkissen era colonel în armata imperială şi măsura cu totul doi coţi şi ceva, adică după etaloanele de astăzi aproape un metru şi jumătate. Fusese, până la Tobit, amantul Ludmilei Vosinscki.

— Nătărăul vine spre noi hotărât! spuse Heiler ceva mai târziu.

Erau acum în sala cu bufetul şi Heiler, în timp ce spunea cuvintele astea, căuta din ochi un pahar plin. Îl găsi şi apoi, sorbind tacticos, îl privi pe cel ce-şi făcea loc cu coatele, contele-colonel. Tobit îl privi şi el pe ofiţer, surâse undeva în gol şi făcând câţiva paşi se opri lângă o femeie singură, cu un pahar în mână şi deloc stingherită de singurătatea ei în forfota din jur.

— Ce faci? o întrebă Tobit şi ochiul lui clipi amuzat şi complice.

— Te-am auzit vorbind numai nemţeşte toată seara, spuse ea, credeam că eşti vreun oficial de la Sibiu, şi-i întinse paharul. Vroiam să scap de paharul ăsta, aşa că ai venit tocmai la timp.

Tobit luă paharul din care săreau stropi fini şi răceala lichidului din el pe care o simţea în palmă, îi făcu bine. O privi pe cea din faţa lui, o femeie micuţă tânără, îi plăcură nasul ei fin coroiat şi ochii rotunzi, ca ai unei păsări de noapte, vreo bufniţă desigur.

— Ei! spuse ea văzând cât de atent şi parcă totuşi cu gândul în altă parte o priveşte şi buzele femeii îi atraseră atenţia lui Tobit, erau nişte buze mari, cărnoase, în contrast cu bărbia fină, în contrast cu tot ce era ea, o femeie tânără şi fină, buzele păreau ale unei desfrăbălate, Tobit le privi cum se arcuiesc în „ei”-ul atrăgător de atenţie, le zâmbi fericit[1].

Uitase de colonelul-conte, aşa că, atunci când acesta îl îmbrânci cât putu de tare, paharul îi zbură din mână şi rămase parcă în aer, pluti alene ca un fulg în bătaia vântului, iar el se întinse la picioarele femeii. Se ridică încet şi de-abia atunci paharul se rostogoli pe covor fără să se spargă. Femeia surâse batjocoritoare parcă şi

[1] Tânăra femeie este Aniţa Bengescu, dar Tobit va afla asta mult mai târziu.

aşteptând. Tobit se întoarse spre colonel, care spuse „pardon” şi tocmai se pregătea de sub figura acră să-şi ceară încă o dată scuze, dar nu apucă. Tobit îşi vârî două degete sub galoanele lui şi-l săltă ca pe o păpuşă la înălţimea singurului lui ochi. Colonelul stătu demn, atârnând încă ţanţoş de galoanele care îi confereau gradul şi măreţia. Îl lăsă apoi uşurel jos, sub privirile celor din jur, care priveau înmărmuriţi. Colonelul îşi aranjă cu câteva mişcări dibace ţinuta, îşi scoase îndemânatic o mănuşă şi o aruncă la picioarele lui Tobit.

— Martorii mei vă vor căuta! spuse şi se retrase încet prin culoarul care se făcuse între cei ce priveau.

Tobit se întoarse spre femeia cu care vorbise până atunci, dar în locul ei o găsi pe Ludmila, care îi surâse şi îl luă de braţ:

— Nu credeam că o să ai atâta curaj! spuse ea şi-l conduse spre un grup de români.

Austriecii se retrăseseră cu toţii din sala bufetului, după incident, aşa că până una, alta partida părea câştigată de români.

— Balul continuă! anunţă o voce venită parcă de pretutindeni.

Tinerii români[8] îl felicitară pe Tobit pentru curajul dovedit, se mai învârtiră o vreme în jurul lui, apoi plecară să danseze, iar Ludmila îi însoţi oferindu-şi graţiile în stânga şi dreapta, precum şi dreptul de a dansa cu ea.

Tobit, rămas singur, se întoarse şi îl zări în celălalt capăt al camerei pe Heiler, care, cu un pahar în mână, îi explica ceva lacheului. Acesta dădu din cap supus şi-i umplu paharul.

— Nu credeam că o să te laşi provocat! spuse Heiler de acolo de unde era, pe româneşte, pentru ca servitorii să nu înţeleagă.

Tobit se apropie de el şi când ajunse destul de aproape îi surâse, îi luă paharul din mână şi bău însetat. Prevenitor, lacheul îl umplu imediat la loc.

— N-o să fie niciun duel! spuse Tobit şi-i înapoie paharul plin.

— Nu la duel mă gândeam! spuse Heiler.

Consilierul Haan apăru cu o figură preocupată, dar când îi zări pe cei doi le surâse, se apropie de ei spunând:

— O prostie, desigur, dragul meu, îmi pare rău de tot ce s-a întâmplat! şi-i strânse braţul lui Tobit, puţin mai sus de cot, în semn de înţelegere. Vom merge împreună

în sala de dans, vom fi văzuţi şi toată lumea va pricepe că noi nu-ţi purtăm ranchiună.

— Voi, spuse Heiler, nu sunteţi armata!

Haan se întoarse spre chirurg, se uită la el într-un mod curios, de parcă nu l-ar mai fi văzut niciodată până atunci, apoi trecu prin el şi dincolo de el şi când privirea îi poposi pe peretele alb din spatele lui Heiler, spuse:

— Să mergem, domnilor!

Următoarele trei-patru zile Tobit nu făcu decât să se gândească la cele întâmplate şi, gândindu-se, să se lămurească în vreun fel. Toamna poposise de-a binelea peste lumea Olteniei de atunci, zilele erau însă calde şi senine, neprielnice unor gânduri prea întortocheate. Mai ales după ce Micul Prusac, contele-colonel, îl căută pentru a-şi cere scuze, Tobit nu mai înţelese nimic, întâmplările erau limpezi şi totodată obscure, iar în privinţa viitorului nu-şi mai putu închipui chiar nimic. Acceptă scuzele colonelului pitic în prezenţa mai multor martori şi abia stăpânindu-şi un rictus al feţei care ar fi putut fi interpretat drept surâs, dovadă de neseriozitate şi batjocură, îşi ceru şi el scuze. Colonelul se retrase băţos, absent parcă la încălcarea în mod grosolan a tuturor principiilor onoarei la care marele lui orgoliu

fusese supus şi, după terfelire, părăsi casa lui Tobit. Martorii se retraseră şi ei, aparent mulţumiţi de desfăşurarea lucrurilor, li se ceruse să asiste la ceea ce tocmai asistaseră, în rest era treaba lui Dumnezeu să înţeleagă ceva, dacă o fi fost ceva de înţeles.

Heiler însă rămase. Se aşeză cât putu de comod într-un fotoliu, scoase o scobitoare de undeva şi, tacticos şi-o înfipse între dinţi, uitându-se la Tobit şi aşteptând. Într-o vreme ceru băutură şi, văzând vinul pe care Tobit i-l pusese sub nas, catadicsi să spună că ar avea chef de şampanie, şi nu numai cheful lui, dar momentul este destul de propice unei asemenea băuturi pretenţioase şi absurde. Tobit nu comentă, lăsă sticla cu vin în faţa lui Heiler şi aduse şampanie. Desfăcu sticla neîndemânatic, stropindu-se tot cu lichidul efervescent, lipicios şi călduţ. Turnă în două cupe, dar niciunul nu se atinse de ele, privindu-le cum se limpezesc într-o culoare aurie şi foşnitoare.

— Asta e! spuse Heiler, apoi se sculă şi, motivând că are cine ştie ce treburi urgente, inventate parcă atunci, plecă.

Lui Tobit, după plecarea chirurgului, nu-i rămase decât să-şi bea şampania şi să privească în gol,

fărâmiţând întâmplările şi încercând să le îmbuce altfel, să facă din ele un obiect la fel de precis şi de clar în semnificaţiile lui, pe cât fusese şi la început. Absent, bău şi şampania pe care i-o oferise lui Heiler şi-şi umplu cupa din nou. Dădu să bea, dar atunci în cameră intră Nàbal, care, prividu-l cu ochi mici, se aşeză în faţa lui. Tobit îi oferi cupa tocmai plină şi Nàbal o acceptă, dar nu bău din ea, o ţinu toată vremea în mână, atât cât dură vizita, ca un semn, unul în plus, desigur, al înţelegerii pe care i-o acorda lui Tobit.

— Stai singur, bei şampanie şi te gândeşti! spuse Nàbal-cămătarul şi mâna lui uscăţivă şi galbenă plimbă cupa de şampanie prin aerul stătut al camerei, descrise un arc de cerc şi se opri într-un punct solid al cuvintelor tocmai spuse: cuvântul bani.

Îi aduce bani, şi el niciodată, Nàbal care va să zică, nu a venit la cineva să-i aducă bani, lui totdeauna banii i-au fost ceruţi sau luaţi cu forţa, şi nu numai banii, chiar şi restul, el unul, din punctul lui de vedere nu are nimic de oferit acestei lumi şi, tocmai acum, în această ţară numită Oltenia, unde speră că afacerile vor fi prospere, lucrurile se adeveresc, acum deci, din seninul acestei

toamne, i s-a năzărit hodoronc-tronc să-i aducă lui Tobit o pungă cu bani.

— Colonelul-conte ţi-a cerut scuze, din câte se aude prin târg! spuse Nàbal. Nu aşteptă confirmarea lui Tobit, cu toate că tonul cântat al cuvintelor ar fi presupus un semn de întrebare, dar Tobit ştie că asta se datoreşte accentului şi nicidecum vreunui semn de întrebare.

Nàbal îi mai dăduse bani lui Tobit, cu o camătă mare şi cu un termen scurt, Crăciunul, şi îi închiriase şi casa pe care, în repezeala sosirii odată cu administraţia, o cumpărase pe nimica toată, bucuros că poate profita de o achiziţie întâmplătoare şi nerentabilă imediat. Îşi păstrase pentru el o cămăruţă retrasă în care îşi aranjase cele o sută de cărţi rare şi scumpe pe care le căra peste tot pe unde mergea şi-şi petrecea toată ziua stând în pat, singura mobilă din cameră în afară de un scaun, răsfoind cărţile şi aşteptându-l pe acela pentru care venise în provincie, pe inchizitor. Văzând că Tobit, în timpul mutării, priveşte atent cărţile, şi că poate recunoaşte o Biblie cu 42 de rânduri, călcându-şi pe inimă, acceptase să schimbe câteva vorbe cu chiriaşul lui, altele decât cele care priveau afacerile, darea banilor şi primirea lor. Şi iată că după vizita colonelului-conte,

Nàbal cu o pungă de bani într-o mână şi cu o cupă de şampanie în cealaltă, stând aşezat în faţa lui Tobit, tocmai spusese cuvintele referitoare la ce se poate auzi în oraş în legătură cu relaţiile lui Tobit cu armata imperială, precum şi cu relaţiile armatei imperiale cu Tobit. Cântase cuvintele, dar nu aşteptase un răspuns la ele, chiar dacă pauza între prima propoziţie şi a doua, cea care va urma, fusese îndelungată şi deci presupunătoare de răspuns:

— Eşti un personaj important,

dar el nu este tâmpit, adică nu este atât de tâmpit încât să creadă orice se vorbeşte, şi orice se aude după ce se vorbeşte, cum că Tobit este un personaj important, nu este aşa ceva, dar poate că va fi. Şi cum toate afacerile lui, ale lui Nàbal, desigur, sunt bazate pe acest cuvânt în care viitorul şi deci nesiguranţa joacă un rol important, nu are niciun motiv să creadă altceva, altceva decât că Tobit va fi un personaj important. Iar un personaj important, care acum nu este deloc aşa, are nevoie de o cârjă, şi nu una de orice fel, pentru că orice s-ar spune o cârjă presupune şi un, cel puţin, şchiopătat, are nevoie de cea mai solidă cârjă, iar el Nàbal, dacă

Tobit acceptă ideea, este o cârjă perfectă şi cea mai nimerită.

— Facem aşa: banii mei sunt destul de mulţi ca să nu se termine niciodată, indiferent cine îi cheltuieşte sau câţi fac asta, cu condiţia ca cheltuitul să se întâmple într-o singură viaţă de om, cel mult în două.

Scutură cupa de şampanie şi din ea sări un strop îndemânatic, plin cu băşicuţe carbonice, şi băşicuţele făcură stropul să explodeze ca o stea de primă mărime, în alte, multe stele, o burniţă fină ca o ceaţă se răspândi dulceagă prin cameră. Fără să dea atenţie faptului, Nàbal continuă: el, Nàbal, pune banii la dispoziţie pentru ca un cuvânt care acum pare o bârfă a unui oraş ocupat, Craiova, cuvântul *important* să devină chiar cu adevărat un cuvânt, iar nu o închipuire a vreunuia dintre ei. A adus acum prima rată a unui împrumut nesfârşit, poftim, iat-o, punga este doldora. Trânti punga pe masă şi se ridică. În privinţa primului împrumut, acela rămâne aşa cum au stabilit, la Crăciun aşteaptă banii şi dobânda cuvenită la ei, surâse, Tobit nu are decât să considere asta o superstiţie, dar el, unul, aşa cum l-a lăsat Dumnezeu pe pământ, nu crede că cineva, vreunul dintre ei doi, are nevoie de vreo explicaţie. Puse cupa cu

şampanie pe masă, alături de pungă, şi ieşi. Dar înainte să iasă, spuse:

— Austriecii ţi-au scos un ochi, nu trebuie să te îngrijorezi prea tare, ţi-l vor scoate şi pe celălalt.

Rămas singur, Tobit privi în jur urmele dezordinii lăsate de cele două vizite, a colonelului-conte precum şi a lui Nàbal, şi înţelese, pe chirurg nu-l trecu la socoteală, fu nevoit să înţeleagă asta, că viaţa lui a intrat pe un făgaş al cărui capăt îl ştiu, desigur, alţii, el rămâne un simplu personaj în povestea ce va urma să se desfăşoare şi, aşezându-se şi privind, se gândi la bunul lui tată, adevăratul Tobit, cel care credea că viaţa lui este înscrisă în filele unei cărţi şi că e de ajuns să o deschizi şi să citeşti, pentru ca ea, viaţa ta, să se desfăşoare într-o parte sau în alta, după cheful sau lipsa de chef a celui care te citeşte, după cheful sau lipsa de chef a celui ce te-a pus acolo, bunul nostru Stăpân. Numai că el, Stăpânul, este perfect, nu poate fi certat pentru ceea ce a făcut. Cu o figură blajină şi puţin somnoroasă, Tobit ştiu că preabunul lui tată, adevăratul Tobit, cel care în fiecare seară deschidea o carte, aceeaşi şi în acelaşi loc, neştiind să citească, ştia totuşi că în carte este înscrisă viaţa lui cu toate faptele ei mari sau mici, bune sau rele,

şi, atunci când a orbit din cauza unui găinaţ de turturică, Tobit-fiul, cel care acum se gândeşte la toate astea, nu a mai avut încotro, s-a strecurat între filele cărţii, s-a făcut una cu acele cuvinte şi s-a rostogolit o vreme împreună cu ele, numai că murind tatăl lui, preafericitul şi adevăratul Tobit, filele cărţii au devenit albe, înşiruirea de fapte pe care le prorocise bătrânul s-a curmat brusc. Adormi şi avu un vis:

„Cine este vrednic să deschidă cartea şi să-i rupă peceţile?” Când se trezi, visul căpătă forma acestor cuvinte, să ne închipuim visul: Noi, ucenici nevrednici la picioarele lui Tobit, spunem că el, stăpânul nostru, adevăratul Tobit, fiul lui Tobit şi al Leei-Maria, după vizita colonelului-conte şi a lui Nàbal-cămătarul, cuprinzându-l oboseala, ştergându-şi oboseala cu mâna de pe chipul lui şi atingând panglica neagră ce-i acoperea ochiul orb, mută panglica pe cel adevărat şi văzător şi în orbita rămasă goală şi palpitând, înghiţind întunericul ca pe o apă mâloasă, unul ce se îneacă în ea, din acea apă, nenufari plăpânzi şi şerpatici, noi, ucenicii lui preaascultători, Ştefan, fiul lui Ştefan, mai marele nostru ucenic, ajutat de noi, nenumiţii, am adus cartea, filele ei s-au răsfirat ca un evantai, poftim cartea, stăpâne, dar

atunci Gog numitul a râs şi a spus: dacă eşti stăpân, iar dacă noi suntem ucenici – dar tu: „Gog, domnul Roşului, Meşecului şi Tubalului”, „Te vei târî şi-ţi voi pune un cârlig în fălci”, Gog se făcu un nenufar la fel ca şi ceilalţi şi cu un cârlig mare în el, străpungându-i carnea lui întunecată şi îngrozită. Nimeni nu vorbeşte în faţa ta şi în faţa cărţii tale, Gog, domnul Roşului, a greşit, şi al Meşecului şi al Tubalului, şi şi-a primit pedeapsa, cârligul în fălcile lui puturoase şi vorbitoare, fie-ţi milă de noi şi cercetează-ne pe noi şi lucrarea noastră. Apa mâloasă şi neagră în care se scăldau ucenicii se risipi într-o vreme, se făcu un nisip deşertic şi înghiţitor de gânduri, o iluzie aidoma unui vis, şi pe nisip, cu peceţile nedesfăcute încă, tronând, se făcu o carte uriaşă ca o ţară, Israelul.

Toate astea ar putea fi un vis, visul lui Tobit, care atunci când s-a trezit nu mai ţinea minte decât cuvintele în legătură cu o carte şi cu deschiderea ei, ştiind însă că nu asta, nu cuvintele acestea le-a visat.

Se trezi şi, deschizând ochiul, în ochiul lui fu întuneric. Panglica neagră pe care o purta peste orbita goală îi acoperea acum ochiul cel bun. O mută la locul ei şi văzu. În cameră era dezordine, scaune răsturnate, pahare murdare, precum şi sticle goale sau pe jumătate goale,

sticla cu vin desfăcută, dar neîncepută încă, un pahar plin cu şampanie trezită şi, alături de el, o pungă de piele ca un sân dolofan. Avea o figură blajină, de pe care somnul şi neîncrederea nu plecaseră încă. Aura care plutea veştedă prin aer îi înconjură capul, poposi acolo. Îşi turnă vin într-un pahar şi bău cu sorbituri mici.

Dimineaţa veni răbdătoare peste lume şi îl găsi pe Tobit tolănit în fotoliu şi privind în gol. Poate că doarme cu ochiul deschis, chiar asta face, gura îi e puţin căscată şi aerul se strecoară cu un şuierat subţire în gura lui, adună mirosurile clocite şi veştede din această delicată hazna care e camera şi le cară în plămânii lui, se trezeşte. Are în gură un gust coclit şi simte cum din stomac i se ridică spre gâtlej o răceală acidă şi apoasă. Se scoală hotărât, se dezbracă şi se spală, încercând să-şi găsească în bălăceala călâie a apei de peste noapte cheful de viaţă, atât cât se poate numi funcţionarea monotonă şi deşartă a organelor lui şi a sângelui lui chef de viaţă. Îşi lasă hainele aruncate pe jos, le împinge cu piciorul într-o parte şi din ele se ridică un miros acru-dulceag de transpiraţie, trece în altă cameră şi se îmbracă pe îndelete. Hainele noi şi curate îi dau o stare de fericire momentană, asta este. Se întoarce totuşi la

hainele părăsite pentru a-şi lua ceasul. Îi priveşte limbile şi după o vreme pricepe că este ora şase dimineaţa. Desface punga pe care i-o adusese Nàbal şi din ea se revarsă galbeni şi mari şi reci, banii. Apucă atât cât poţi să apuci cu pumnul (le simte răceala plăcută şi zimţuită) şi unul câte unul le dă drumul într-un buzunar adânc şi plăcut la pipăit, desface palma goală şi simte în întregime plăcutul fin şi mângâietor al acelui buzunar. Trece apoi în camera servitorului, care doarme horcăind după noaptea de dragoste petrecută prin cine ştie ce mahalale şi pentru care se învoise de la Tobit şi care-i dăduse şi un ban coclit de aramă pentru asta. Renunţă să-l trezească şi iese.

Palatul administraţiei, în care consilierul Haan avea un apartament bine aranjat, dormita încă, atunci când ajunse în dreptul lui, în lumina aburită a acelei dimineţi de început de anotimp, septembrie, ziua a şaptea. Ocoli santinelele somnoroase şi, când ajunse în spatele clădirii, tropăi prin colbul uşor umed, care îi întipări paşii, şi, fără să-l oprească cineva cât de cât, intră în palat printr-o uşă de serviciu şi merse o vreme bâjbâind. Ştia vag locul, servitorul lui îi povestise cum se poate intra în palat fără să ai prea multă bătaie de cap şi fără să mai

aşteptţi vreo aprobare. Tobit îl descususe şi aşa aflase că şi-a câştigat o vreme banii de băutură şi de femei sau invers introducând diverşi petiţionari mai jos sau mai sus-puşi, contra unei sume oarecare, în palat şi abandonându-i în faţa cancelariei la o oră atât de devreme, încât bieţii funcţionari austrieci, până să se dumirească despre ce e vorba, somnoroşi şi fără chef de viaţă în ei, puneau ştampila lor mare şi cu vultur pe hârtia care li se vâra sub nas.

Nu-l crezuse pe servitor, dar iată că acum rătăcea prin palat căutând să ajungă la apartamentul lui Haan. Nu se întâlni cu nimeni, auzi însă voci răguşite de somn şi depărtate, fără să le dea atenţie îşi văzu de drum. Într-o vreme recunoscu uşa de la apartamentul căutat, apăsă pe clanţă şi uşa se deschise fără zgomot, păşi în golul lăsat de ea. Găsi dormitorul după zgomotul pe care îl făcea consilierul dormind, am putea spune un fel de sforăit pe două tonuri, ca şi cum ar pufăi o oală cu capacul bine pus. Intră în cameră, trase draperiile şi lumina se revărsă peste el. Se aşeză într-un fotoliu, de acolo privi. Din consilierul Haan se vedea numai capul, un cap uriaş ca o bilă conţinând în ea o materie vâscoasă şi palpitândă într-un relief monstruos şi prea

puţin veşnic, creierul oricărui consilier cameral visând ca o cloşcă bunăstarea Imperiului. Bila aceea se răsuci în căutarea unui loc mai puţin găunos în perna adunată pe părţi şi din cauza asta se trezi.

— Ce vrei? îl întrebă pe Tobit privindu-l cu ochii semideschişi şi cu o uitătură obosită de somn.

— Nimic precis! spuse Tobit din fotoliul în care era tolănit şi părând uşor batjocoritor.

Lumina se revărsa pe fereastră, se despica în două şuvoaie pe lângă fotoliu şi apoi se aduna din nou pe podele, ca o baltă strălucitoare părând că se scurge sub pat.

— Ieri, spuse Tobit, colonelul…

— Ştiu, spuse plictisit consilierul Haan şi căscă, n-ai venit, sper, să-mi spui asta. E un dobitoc, dar e soldat şi, ca orice soldat, pe lângă că e dobitoc, mai e şi încăpăţânat. Directorul Suprem i-a dat ordin să-şi ceară scuze, altfel n-a fost chip.

Tobit se îndreptă în fotoliu şi o lacrimă, din cauza strălucirii acelei pete luminoase, i se prelinse pe la colţul ochiului, i se scurse pe obraz repede şi de acolo îi picură pe mână. În cameră se făcu frig, simţi cum i se face frig, strânse din dinţi ca să nu-i clănţăne, îşi privi mâna şi

văzu că picătura de apă se transformase într-o bobiţă de gheaţă, mată şi rece. Începu să ningă într-o vreme, fulgii se aşezară pe mobile, le albiră repede. Întoarse capul şi pe zăpada aşternută pe jos, imaculată, îşi văzu paşii, de la uşă la draperii şi de acolo la fotoliu. Consilierul Haan dormea cu faţa în sus şi zăpada se aşternuse pe faţa lui ca o mască mortuară. Se sculă şi, păşind prin zăpadă, zăpada se ridică în vârtejuri delicate în jurul lui, şterse faţa consilierului, dădu la o parte stratul subţire de zăpadă care îi acoperea faţa. Consilierul dormea cu ochii deschişi sau poate că nu dormea, avea însă ochii deschişi, ca două găuri întunecate, din care se scurgea o privire fixă şi moartă. Îi închise ochii cu palma şi atingerea cu pielea rece şi umedă îi produse greaţă. Se întoarse şi în locul camerei găsi o câmpie nesfârşită şi ninsă şi, păşind cu picioarele goale prin zăpadă, în spate îl simţi pe Rafail-îngerul desfăcându-şi aripile şi încercând cu fâlfâirea lor să-l ajute la mers. Tobit-tatăl, cu mâna streaşină la ochi din cauza strălucirii orbitoare a zăpezii, îi privea cum se depărtează, oftă şi, când nu-i mai văzu, intră în casă, luă singura carte pe care o avea, Cartea, şi deschizând-o se duse cu ea la fereastră căutând lumina, îşi cufundă privirea în slovele al căror

înţeles îi era străin. Tobit îşi privi tatăl, bătrân şi neputincios în faţa acelei cărţi şi tatăl se întoarse cu cartea încă în mână şi îşi privi fiul stând ţeapăn în camera consilierului Haan şi aşteptând să se oprească ninsoarea. Se întoarse puţin buimac din cauza privirii apoase a consilierului şi în fotoliul în care stătuse până atunci îşi văzu tatăl:

— Nu ai ce căuta aici! spuse Tobit.

şi, zâmbindu-i, tatăl lui se depărtă odată cu ninsoarea, pata de lumină ca o baltă se mişcase puţin spre dreapta, se căţărase pe patul consilierului înghiţindu-i jumătate din faţă, cu cealaltă jumătate consilierul spuse:

— Fii bun şi trage draperia!

Supus, Tobit se mişcă lent şi, trăgând draperia, în cameră se făcu un întuneric plăcut ca o catifea pe care îţi plimbi mâna. Strecurându-se prin faldurile unduioase ale catifelei aceleia, Tobit ieşi din cameră.

Adevărul este că Tobit l-a vizitat pe consilierul Haan în dimineaţa zilei de şapte septembrie, anul 1718. Bine dispus, îmbrăcat în haine elegante şi într-unul din buzunarele acelor haine simţind zornăitul plăcut al câtorva monede de aur şi de argint, a coborât din

trăsura care îl adusese până acolo, a plătit spunându-i vizitiului să nu-l mai aştepte şi vizitiul, un mojic încrezător în soarta acestei lumi, a spus: „Bine, boierule!” şi a dat bice cailor. A făcut doi paşi prin colbul puţin umed şi paşii i s-au întipărit adânc în praful drumului, a privit într-o parte lucirea stinsă a soarelui şi puţin verzuie, apoi talpa piciorului a simţit prima treaptă, a urcat. Luca, cerşetorul, îl aştepta pe ultima treaptă, a întins spre el o mână rănită. Tobit, cercetă rana, palpă carnea sănătoasă din jurul ei, o zgârmă puţin cu unghia, înlătură puroiul, vrând să vadă cât de adâncă e, şi, când dădu de tendoanele albe ca nişte maţe bine întinse, se opri. Luca zâmbi fericit şi, închizând palma, tendoanele se mişcară ca nişte strune, luciră sidefiu în lumina soarelui. Tobit îşi scutură degetul şi, îndreptându-se, o picătură de sudoare i se scurse de pe faţă, picură pe rană.

— Te-ai gândit la Rafail, spuse Luca, văzându-mi rana şi cercetând-o, şi nu numai că te-ai gândit, carnea ta a plâns, stăpâne.

Întoarse blidul de cositor în care îşi strângea banii, cu faţa în jos şi lumina se prelinse pe el aurie.

Întorcându-se, Tobit privi la servitorul stăpânirii care îl aştepta, păşi către el. Servitorul se înclină şi deschizând uşa o închise în urma lor şi îl conduse prin palat. Tobit păşi, auzi cum în urma lui se închide uşa, întunericul şi răcoarea acelui palat îl învăluiră.

Consilierul Haan îl aştepta înconjurat de o întreagă asistenţă oficială, tăcută şi morocănoasă, în privirile căreia Tobit nu reuşi să desluşească nimic încurajator. Văzându-l, consilierul îl întâmpină binevoitor, îi zâmbi şi, făcând câţiva paşi, îl strânse în braţe, vrând parcă să i se strecoare la subţioară. Tobit ridică mâna şi consilierul Haan, simţind primejdia, se dădu un pas înapoi, vorbi. Îl anunţă ceremonios şi în termeni cât mai oficiali cu putinţă că împăratul, maiestatea-sa împăratul, în urma raportului, a rapoartelor care va să zică, pe care ei, el, Haan, precum şi alţii, generalul Königsegg şi alţii, şi alţii toţi cei care îl apreciază, bunăoară căpitanul Schwantz von Springfels, cartograful provinciei, slujbaşul cameral Kock, generalul Virmond, Directorul Suprem chiar, toţi aceştia, în urma rapoartelor pe care le-au înaintat împăratului, Împăratul îl decorează şi îl numeşte nobil al acestei provincii care este Oltenia, baron de Alba care va să zică, putem să ne declarăm mulţumiţi. Prinse de

pieptul lui Tobit însemnul distincţiei şi îi înmână ordinul de înnobilare[9]. Clipind ca o vulpe chioară, Tobit mulţumi tuturor celor adunaţi, oficialilor austrieci şi români aflaţi de faţă, şi chiar şi celor absenţi, dar mai ales celor prezenţi şi încremeniţi în poziţii demne. Îşi alese cuvintele fără grabă şi de aceea, poate, emoţia lui se transformă într-un discurs scurt şi foarte precis, în care făcu elogiul administraţiei, îşi arătă gratitudinea faţă de împărat şi faţă de reprezentanţii lui, printre care, supus, îndrăzneşte să se considere şi el. Ca un adevărat baron, din hainele acelei nobleţi dătătoare de mândrie, acceptă invitaţia pe care consilierul cameral Haan, la sfârşitul discursului, i-o făcu, de a fi oaspetele lor, al lui, oficial, precum şi, pentru ziua aceea, amfitrionul micii serbări pe care, în cinstea lui Tobit, reprezentanţii români ai administraţiei provinciale au hotărât să o dea. S-a numit şi pe el, deoarece (nu trebuie înţeleasă greşit aceasta) fără să fie iniţiatorul petrecerii, o spune încă o dată, a acceptat fericit ca petrecerea să aibă loc în apartamentul lui, în cel mai intim cadru (avu delicateţea să spună, precum şi cuvintele):

— Poftiţi domnilor, sunteţi invitaţii baronului de Alba!

Proaspătul baron de Alba îşi consultă pe furiş ceasul şi constată că se făcuse ora şase după-amiază. Simţi cum din stomac i se înalţă către gâtlej o bulă imensă de aer, râgâi şi zgomotul acesta fu ca un semnal, odată cu el petrecerea se sfârşi. Mulţumind tuturor, Tobit se târî prin sălile palatului în căutarea ieşirii şi, odată ajuns afară, respiră fericit aerul curat şi călduţ al după-mesei şi, icnind şi clătinându-se, simţi cum iese din el tot conţinutul acelei zile revărsându-se pe treptele tocite ale administraţiei. Se aşeză apoi pe trepte şi îi surâse lui Luca spunându-i:

— M-ai aşteptat crezând că eu te pot ajuta cu ceva, dar te înşeli, eu nu te pot ajuta, nu-ţi pot spune: „Scoală-te, ridică-ţi patul tău şi umblă”.

În lumina aceea lumea se strânsese şi se uita la Tobit stând pe trepte şi vorbind cu cerşetorul, până când veniră câţiva lăncieri şi împrăştiară mulţimea, dar de Tobit sau de cerşetor nu se atinseră, îi lăsară să stea pe trepte şi să facă ce vor voi.

— Iată, nu se ating de tine, spuse Luca.

— Nu se ating de mine, spuse Tobit, fiindcă ei au un plan cu mine, până nu se îndeplinesc toate aşa cum au

fost hotărâte, nu se vor atinge de mine sau de cei care sunt cu mine.

— Eu sunt cu tine, spuse Luca.

— Stăm pe aceleaşi trepte, spuse Tobit, vei face ce crezi.

Veni Heiler, care, nu ştim din ce motive, nu participase deloc la evenimentele din ziua aceea, avea o figură obosită, se aşeză pe trepte alături de Tobit şi de Luca, spuse acru:

— Puţin a lipsit să nu strâng de gât un ovrei cămătar care mi-a dat târcoale toată ziua, proprietarul tău, Nàbal Calné, şi care voia să-mi vorbească. Şi: Ce faci aici?

Treptele erau călduţe şi simţindu-le astfel cu fundul Heiler se mai înveseli puţin. Tobit îi povesti tot ce se întâmplase, îi arătă decoraţia precum şi ordinul de înnobilare, apoi amintindu-şi de Nàbal îi povesti tot ce ştia şi despre acesta. Soarele coborâse spre asfinţit şi acum lumina roşu lumea aceea pustie a cărţii în care trăiau, anul 1718, Oltenia sub austrieci. Heiler râse şi spuse că şi el este baron, aşa că acum erau doi baroni în carte, scoase o hârtie aidoma cu a lui Tobit, numai că mai veche, roasă pe locurile cum fusese împăturită şi gălbuie şi punându-i-o sub nas lui Tobit, Tobit văzu că

da, acum erau doi baroni în carte, precum şi un cerşetor, Luca.

— Te însoţesc până acasă, îi spuse Heiler lui Tobit atunci când acesta se sculă de pe trepte.

Îl luară şi pe Luca cu ei şi, mergând spre seara care le venea în întâmpinare, umbrele li se lungiră pe pământ ca nişte alte fiinţe, târându-se în urma lor prin ţărână. Ajunşi acasă, servitorul le turnă să se spele, apoi Tobit îngriji rana lui Luca sub privirile indiferente ale chirurgului. Servitorul le aduse apoi mâncare şi băutură şi în timp ce mâncau şi beau vorbiră despre ce vor avea de făcut mai departe, moşia lui Tobit era ocupată de bulgarii paulicieni care se aşezaseră pe ea odată cu venirea austriecilor, până atunci pământurile fuseseră în îngrijirea mânăstirii. Aşadar, moşia era ocupată şi, chiar dacă avea dezlegare să-i gonească pe bulgari de acolo (administraţia le oferea în schimb altă moşie rămasă fără stăpân), Tobit ştia că va avea de furcă cu ei şi acum vorbiră despre asta. Servitorul le turna vin şi ei beau şi sporovăiau, căzură de acord că trebuie să se grăbească, iarna îi mâna de la spate, erau multe de făcut, dar aveau bani oricâţi şi chef de făcut. Întârziaseră vorbind şi bând, aşa că Heiler rămase să doarmă acolo. Tobit îi oferi o

cameră, precum şi alta lui Luca, porunci servitorului să se îngrijească de tot ce vor avea nevoie, iar el se retrase în camera lui. Se aşeză pe marginea patului şi, căzând pe gânduri, gestul de a-şi scoate încălţămintea rămase neterminat. Stătu aşa o vreme părând că moţăie, dar într-un timp se sculă, luă o lumânare din sfeşnic şi cu ea în mână se duse la Nàbal.

— Ştiam că o să vii, spuse Nàbal din întunericul în care se cuibărise, Tobit nu-l văzu.

Întinse mâna cu lumânarea gonind întunericul şi văzu faţa lui Nàbal cu ochii închişi.

— Ia lumina! îi spuse acesta şi Tobit se retrase puţin, îi văzu mâinile întinse pe pătură şi odihnindu-se.

O mână se ridică arătându-i o direcţie: Acolo e un scaun, auzi, aşază-te! Ştiam că o să vii, repetă Nàbal, fiindcă eşti singur şi nedumerit. Ce-ţi pasă?

Tobit se aşeză şi, cu lumânarea în mână luminându-i chipul, spuse:

— Vor să fac ceva şi, chiar dacă eu nu ştiu ce, ei sunt siguri că voi face, apoi ai venit tu şi eşti sigur că voi face ceea ce se aşteaptă de la mine.

— Cel ce ţese o plasă pentru a prinde un peşte, spuse Nàbal, şi nu ştie că, atunci când va termina de ţesut, balta s-ar putea să fie stearpă de peşte este un prost.

Tobit căută un loc unde să aşeze lumânarea, găsi o cană plină pe jumătate şi puse lumânarea acolo, Nàbal râse:

— Iată, mi-ai spurcat apa ce mi-o pregătisem pentru peste noapte, şi acum i se vedea iar faţa, iar lui Tobit genunchii.

Prin cameră zbură foşnind o molie.

— Ţi-am oferit bani, spuse Nàbal, fiindcă sunt om de afaceri şi fiindcă mi s-a părut că fac o afacere oferindu-ţi-i. Vrei acum să spun şi ceea ce cred eu despre această afacere, dar n-am să-ţi spun. Eu ştiu ceea ce se va întâmpla fiindcă asta e meseria mea, mi-am luat riscurile pescarului nătărău şi tu vii acum să mă întrebi că de ce mi le-am luat. Sunt prost, dragul meu, fac meseria unui prost, ăsta este adevărul şi până acum mi-a mers, nu am de ce să mă plâng. Vii în toiul nopţii la mine şi mă acuzi că, ştiind mai mult decât tine, îţi ofer bani. Dar eu nu ştiu mai multe decât tine, eu îmi închipui şi sper că tot ce îmi închipui acum într-o zi se va îndeplini şi-mi voi recăpăta

banii, precum şi un câştig la ei. Nu ai decât să-ţi închipui şi tu.

Tobit, care nu era mai tânăr decât Nàbal, aveau chiar aceeaşi vârstă, primi lecţia acestuia din urmă, tăcând şi clipind în întuneric cu singurul lui ochi şi ascultând binevoitor, am putea crede asta din cauza tăcerii şi a clipitului, nu-i aşa?, tăcerea poate fi şi semnul bunăvoinţei, dar şi al urii, şi al fricii, şi al supunerii, şi al înţelegerii şi aprobării, dar şi al indiferenţei, să numim toate astea bunăvoinţă.

— N-ai decât s-o numeşti cum vrei! spuse Nàbal cu toate că bunăvoinţa presupune o superioritate a celui în cauză, superioritatea lui Tobit care întreabă şi ascultă şi ascultând nu are nimic de adăugat, nu mai are nimic de întrebat. Se sculă şi spuse:

— Poate că voi face tot ce aşteptaţi de la mine! Şi o vreme voi face şi ceea ce vor austriecii, ceea ce vrea Haan de fapt.

Luă lumânarea şi-i simţi răceala umedă şi alunecoasă, nesuferită palmei lui uscate şi fierbinţi. Nàbal surâse în întuneric, ni-l putem închipui cum surâde în întuneric, spuse:

— Dacă e adevărat că suntem într-o carte, aşa cum se aude, şi nu văd de ce n-am fi, nu trebuie să ne pese prea mult de tot ce o să se întâmple.

Ieşind din camera lui Nàbal, Tobit ştiu că, odată încurcat în iţele acestui joc pe care şi-l închipuie alţii, nu va mai ieşi niciodată. Austriecii inventaseră o scrisoare, bănuind că scrisoarea este posibilă sau poate ştiind că ea există şi prin care îi dovedeau lui Tobit că sunt hotărâţi să facă orice pentru a înhăţa definitiv provincia ce le căzuse în mână şi că nu se vor da în lături de la nimic pentru asta. Inventaseră scrisoarea, iar Nàbal inventase sau fusese pus să inventeze banii, şi autorităţile crezând că aceste două invenţii sunt un bun început pentru a inventa un om, pe Tobit adică.

A doua zi, dimineaţa: Închipuiţi-vă lumea, dimineaţa devreme, toamna, într-o ţară ocupată, soarele arătându-se puturos ochilor acelei lumi dormitând, nimic nu ne îndeamnă să credem altfel sau altceva. Astfel văzu Tobit cu singurul lui ochi, se răsuci înspre partea cealaltă şi văzu peretele alb şi pe el dormitând o muscă, vederea ei îl trezi de-a binelea. Se îmbrăcă privind fără chef în jurul lui, dar nici asta nu înseamnă mare lucru: fără chef deloc în vreunul din mădularele lui. Când termină cu

îmbrăcatul se lipi de un perete şi stătu aşa, asta este! Vrem să ştim ce se întâmplă în mintea lui şi dacă nu ştim aceasta, putem şti ce se întâmplă în mintea noastră: în mintea noastră lucrurile sunt, întâmplările dacă vreţi, sunt neclare, tot ce se va întâmpla. Tobit vorbeşte, a vorbit:

— Stau, spuse şi îşi lipi palmele de zidul rece, îl simţi zgrumţuros, plăcut atingerii cu palma bine întinsă, şi puţin umed.

— Aseară, spuse Heiler, după ce te-ai culcat, am mai băut ceva şi m-am gândit.

Stătea într-un fotoliu şi se uita fix la Tobit cel lipit de zid, putem spune că se uitau unul la altul. Heiler zâmbi într-o vreme şi lăsându-şi privirea în jos se frecă îndelung pe picior.

— Nu uita însă, spuse Tobit, se lipi şi mai tare de perete, că acum sunt baron, mai rămâne să-mi recuceresc moşia, ceea ce chiar voi face.

Veni Luca, împopoţonat în haine noi, foşnitoare, bine spălat şi uns, zâmbi cu gura lui ştirbă către golul dintre cei doi, se aşeză pe marginea patului lui Tobit şi le spuse că e gata, din partea lui puteau începe.

— Ce? întrebă Heiler într-o doară, nu părea prea atent.

— Orice! spuse Luca.

Mâncară tăcuţi şi privind fiecare în farfuria lui. La sfârşit de tot, după ce ultima înghiţitură se duse în adâncurile burţilor lor, Tobit spuse:

— Avem nevoie de douăzeci de oameni cel puţin şi de armele şi de caii pentru ei şi noi.

Începând din dimineaţa aceea, Luca, cerşetorul, se dovedi perfect, adică fu exact omul de care ai nevoie într-un moment de ezitare şi de lipsă de chef. Îi mulţumi lui Tobit pentru masă şi pentru găzduire, înhăţă punga cu bani de la Nàbal, le spuse că dacă o să mai fie nevoie de una în plus, o să pună de la el, se vor socoti la sfârşit, nu e în niciun caz un om sărac sau zgârcit, dar pentru meseria pe care o practică, cerşitul adică, trebuie să pară cel puţin prima din astea două, dacă nu chiar amândouă, ei bine!, le spuse, nu au decât să aştepte o vreme şi, dacă vor şi se plictisesc, pot să-şi facă diverse planuri de bătaie şi de atac, ştiut fiind că bulgarii au o miliţie a lor şi că nu se prea încurcă atunci când e vorba să-şi apere bunurile.

— Stai jos, spuse Tobit cu o voce scăzută şi neguroasă şi păru o clipă că totul, visul lui Luca de a deveni intendentul micii armate necreate încă, s-a spulberat şi nu numai atât, că va fi dat pe uşă afară, dacă nu chiar şi ciomăgit puţin înainte de asta, aşa cum alungi un câine cu un picior în burtă şi câinele începând să schelălăie şi să mârâie şi să-şi arate colţii într-un rânjet laş şi curajos.

— Trebuie să plec! spuse Luca înfruntându-şi stăpânul de o clipă.

Tobit îi zâmbi în silă, de parcă în urma zâmbetului, din gâtlejul lui s-ar fi prelins greaţa şi în urma greţii culoarea veninoasă pe care aceasta o poartă pretutindeni cu ea, verdele acid al bilei, multa secreţie nesănătoasă a ficatului şi a fierei, le explică Heiler, bău şi dădu iar să spună ceva, dar îl întrerupse Tobit, în palma lui întinsă ca un căuş se adunaseră toate razele luminoase ale acelui început de zi, câteva picături fosforescente se prelinseră pe degetele lui şi plutiră prin aer. În cameră se făcuse întuneric şi frig, frigul le pătrunsese prin haine, îl simţiră. Începu să ningă alene şi parcă veşnic. Mişcându-şi mâna, lumina din mâna lui Tobit se ridică în dreptul ochilor lor ca o bucăţică de argint, vreo firfirică

subţire şi lucioasă, un adevărat ban aşa cum îl ştiau. Tobit râse şi vraja se sparse în mii de ţăndări luminoase, totul fu ca mai înainte. Nepăsător, Luca ieşi din odaie şi nu mai dădu niciun semn de viaţă timp de trei zile.

Din acel moment, Tobit se întinse pe pat, îşi închise ochiul şi păru că doarme. Oricât se chinui Heiler să-l îmbie la vorbă sau la băut, nu reuşi, aşa că îşi petrecu vremea bând singur şi cercetând pereţii goi şi albi ai camerei unde erau. Luca veni a treia zi, încins cu o sabie lungă şi dreaptă care zdrăngănea în urma lui, se aşeză la masă în faţa chirurgului care părea beat, îşi umplu un pahar şi bău fără poftă. Tobit deschise ochiul şi văzându-l pe Luca se ridică în capul oaselor, îi cercetă sabia şi la urmă de tot îl întrebă cât a dat pe ea. N-a dat mult, de fapt n-a dat nimic, spuse Luca, e un dar de la consilierul Haan şi pe ea sunt scrise, în latineşte, cuvintele: „*Ecce ut jacet mortuus canis ille*”, despre care nu ştie ce înseamnă, dar, dacă sabia a primit-o pe degeaba, nici nu-l interesează ce înseamnă, consilierul Haan l-a scos din închisoare şi pe deasupra i-a oferit şi o sabie. Austriecii sunt nişte câini de nemţi, dar ştiu să se poarte. Bău iar şi Heiler, din cauza asta sau din cauza sabiei, îi zâmbi.

— Bine, spuse Tobit şi se întinse la loc în pat, îşi puse mâinile sub cap şi, uitându-se la Luca, plictisit şi amuzat, continuă: deviza e tocmai bună pentru o sabie, numai că aceste cuvinte, precum şi continuarea lor „*...Germanos in regnum introduxit*”, ceea ce numai bucurie nu le-a adus austriecilor, la fel ca şi moartea boierului Brăiloiu, despre care s-au spus aceste cuvinte[10], toate astea pot fi găsite în scrisoarea către generalul Steinville pe care mi-a arătat-o Haan acum câteva zile.

Auzindu-l vorbind, Heiler se trezi pentru o clipă şi îl ascultă atent, apoi, dându-şi seama că ştie tot ce ar putea spune Tobit, recăzu în beţia mohorâtă şi molcomă a celor trei zile de aşteptare.

După ce bău, atunci când în cameră se făcuse tăcere şi seară, Luca vorbi:

— Am cumpărat armele şi caii şi nu numai atât, nici nu încheiasem bine târgul – şi s-a şi dovedit că armele sunt furate din depozitul austriac, de fapt e prost spus furate, fiindcă erau chiar în depozit, iar cel care mi le vindea, înainte să le vândă, trebuia să le păzească, am făcut deci târgul cu un soldat austriac care purta gradul de sergent şi după ce l-am făcut m-a ajutat să scot armele de acolo şi să le pun la loc sigur, singurul loc

unde austriecii nu s-ar fi gândit să le caute aflând de dispariţia lor, în cazarmă, hardughia aia de lângă Palatul Administraţiei, din care noaptea austriecii pot admira prin spărturile acoperişului cerul Olteniei. Asta m-a costat, ascunzătoarea vreau să zic, ceva mai mult decât armele, dar merita, s-a dovedit că merită. A doua zi dis-de-dimineaţă am fost arestat şi pus faţă în faţă cu sergentul care nu mai era sergent şi consilierul Haan a zis că ştie tot, da’ că nu ştie unde sunt armele, să-i spun unde sunt.

— Bine, spuse Tobit, nu mă interesează mai departe, şi se sculă.

Heiler, înainte să adoarmă cu ochii deschişi şi pironiţi spre peretele alb din faţa lui, spuse:

— Administraţia asta nu numai că te-a făcut baron, dar îţi dă şi o căruţă cu arme cadou.

— A, da, baron, spuse Tobit şi rânji.

Îl lăsară pe Heiler în plata Domnului şi ieşiră şi, cum în faţa casei era căruţa despre care pomenise chirurgul, plină vârf şi cu un ţigan moţăind pe capră, îşi petrecură toată dimineaţa muncind pe deşelate şi cărând în casă armele, săbiile şi puştile şi restul. Aşezat pe o bancă, la umbră, Nàbal îi privea mut şi cu o uitătură indiferentă.

Numai în cămaşă, transpirat, răspândind în aerul rece al zilei duhoarea încinsă a bărbatului care munceşte, Tobit, după un inventar sumar, constată că are arme pentru cel puţin cincizeci de oameni, precum şi tot restul trebuincios, pulberea, plumbii şi chiar şi o sută de uniforme, e drept, nu noi, ale armatei austriece. Îl lăsă pe Luca, ajutat de servitor şi de ţigan, să termine treaba, iar el se duse la Nàbal, i se aşeză în faţă, dar Nàbal se trase mai într-o parte făcându-i loc pe bancă. Se aşeză şi, de acolo de unde era acum, lumea i se păru şi mai indiferentă şi uşor aplecată înspre partea cealaltă a zilei, după-amiază şi seara. Oraşul părea mort, nu se auzea niciun zgomot care să-l însufleţească vreun pic.

— Numai că nu e mort, spuse Nàbal, azi a plecat al treilea memoriu al boierilor către împărat, în care se cere tot mai insistent un statut asemănător Ardealului, ba chiar mai mult, un domn pământean, care să fie supus direct şi numai Vienei.

— De ce trebuie să ştiu asta? întrebă Tobit, dar Nàbal nu-i răspunse.

— Numai că ei nu ştiu, spuse în continuare Nàbal, că statutul Provincial a şi fost semnat de către împărat, dar

că generalul Steinville, sfătuit de Haan, refuză să-l aplice.

Tăcură o vreme privind în gol, apoi Nàbal îl întrebă pe Tobit dacă ştie cine este Rückstoss şi, cum Tobit nu ştia, Nàbal îi explică pe îndelete cum că acest Rückstoss este o personalitate perfect necunoscută, ceea ce s-ar putea chema un om de fier, ascuns în trupul unui bărbat sfrijit de şaizeci şi cinci de ani şi care de trei decenii apare în orice provincie nou ocupată de austrieci şi acolo unde apare se instalează teroarea şi moartea, „inchiziţia”. De optsprezece ore acest Rückstoss este în Craiova. Tobit îi zâmbi blând lui Nàbal.

— Bănuiesc, spuse, că nu ştie nimeni de sosirea lui.

— Ba da, mai ştie Ignaţiu Haan, fiindcă el l-a chemat, spuse Nàbal.

Trase de un şnur pe care îl avea la gât şi de şnur era atârnat un medalion căruia îi deschise căpăcelul şi-l invită pe Tobit să privească. Din medalion îl privi pe Tobit un bărbat cu ochii mici ca două găuri date cu un burghiu în pleoapele lăsate peste ochii adevăraţi, alţii.

— Iar acum ştii şi tu, şi nu numai că ştii, dar îi ştii şi figura, spuse Nàbal.

Oamenii lui Tobit terminaseră de cărat armele, iar căruţa goală şi părând că aproape nu mai atinge pământul cu roţile începuse să se depărteze. Tobit le porunci, lui Luca şi servitorului, să intre în casă şi să aştepte, ba nu, servitorul să pregătească ceva de mâncare la repezeală, orice. Îi zâmbi din nou lui Nàbal, dar acesta rămase nepăsător la zâmbet, părea că ochii lui albi sunt goi de privire, spuse însă:

— Ludmila Vosinscki, cu care îţi imparţi din când în când culcuşul, îl cunoaşte, dar nu ştie că e aici.

Fără să pară că a auzit ceva Tobit continuă să zâmbească, apoi colţurile gurii lui se coborâră, desenară ca de obicei linia subţire a gurii, se ridică şi păşind agale intră în casă.

Îl găsi pe chirurg dormind în patul lui printre aşternuturile mototolite, cu o sticlă goală răsturnată pe jos, Luca îi spuse că doarme aşa de azi-dimineaţă, de când îl părăsiseră ca să care armele.

— De ce crezi că dorm? întrebă Heiler, dar nedeschizând ochii şi nemişcându-şi buzele, părând că doarme în continuare.

Luca îl privi buimac, crezu o clipă că a vorbit altul, nu-şi putea închipui că cineva poate să vorbească fără să-şi mişte buzele.

— Uite că eu pot, spuse Heiler şi iar faţa lui rămase nemişcată, ca a unui mort.

— Treaba ta, spuse Tobit, numai că aş vrea să te scoli.

— Ce e? întrebă Heiler deschizând ochii şi vorbind ca toţi oamenii.

Servitorul aduse de mâncare şi, în timp ce mâncau, Tobit îi explică pe îndelete cum că Nàbal doreşte de la ei, de fapt de la el, Tobit, să omoare pe cineva şi, cum nu are chef s-o facă singur, îl roagă pe Heiler să-l ajute.

— Bine, spuse Heiler, o să te ajut. Se sculă din pat şi se aşeză şi el la masă. Când trebuie s-o facem?

Tobit îi spuse că nu ştie, n-au un termen anume, dar, cu cât e mai repede, e mai bine, şi nici nu sunt obligaţi să o facă, îl vor omorî pe acela numai dacă au chef sau pot pune pe altcineva să-l omoare, e mai bine însă s-o facă ei.

— Dacă vreţi îl omor eu, spuse Luca,

dar nu-i dădură atenţie, continuară să vorbească. Tobit îi explică lui Heiler că e vorba de o persoană

oficială, dar care a sosit fără ştirea nimănui în provincie, exceptându-l bineînţeles pe Haan, şi că asta îi va ajuta, e puţin probabil că se va păzi în vreun fel. O vor folosi pe Ludmila, aşa i-a sugerat lui Nàbal să facă, nu-i mai interesează restul. Vor vorbi cu ea şi dacă va dori, ceea ce e puţin probabil, le va spune ea despre ce e vorba. Nu trebuie să conteze însă pe asta.

— Şi ceea ce este culmea, spuse Tobit la sfârşit, dacă îl vom omorî, se pare că vom face un serviciu în primul rând provinciei, chiar dacă el nu are niciun chef să fie patriot. Tot ce are el chef se va întâmpla probabil pe lumea ailaltă, atunci când va ajunge acolo. Heiler spuse că nici el nu simte vreun avânt patriotic, ştiut fiind că în general beţivii nu prea au simţăminte patriotice şi chiar niciun fel de simţăminte, îl va ajuta însă să-l omoare pe acela. Îl indispune însă că trebuie să o facă la sugestia lui Nàbal, nu-i place Nàbal, asta e. Şi cum vor face. Tobit îi mărturisi că nu ştie deloc şi nu numai că nu ştie, dar n-are nicio idee în privinţa asta, singura lor şansă este Ludmila, femeile sunt pline de fantezie când e vorba de omorât pe cineva. Iar dacă stau şi se gândesc bine nici nu e nevoie să-şi bată prea tare capul, îl vor omorî şi gata. Tobit se opri, se întoarse spre Luca:

— Vrei să ne laşi singuri, o vreme?

— Înţeleg! spuse Luca şi ieşi.

— Ce facem? întrebă mohorât Tobit când rămaseră singuri.

Heiler rânji, apoi se sculă şi căută o sticlă rotindu-şi ochii prin cameră. Supus, Tobit îi aduse o sticlă plină şi îi umplu un pahar. Uitându-se la pahar, Heiler spuse:

— Ar trebui să nu mai beau!

Făcu un gest brusc şi vărsă paharul, alcoolul se întinse repede pe toată masa, absent, Heiler se bălăci cu palma în lichidul răcoros, vorbi:

— Ai făcut tot ceea ce trebuia să faci, l-ai ascultat pe Nàbal, apoi mi-ai povestit mie tot ce-a avut chef să-ţi spună. Făcu o pauză, îşi privi palma udă, se şterse pe haină, continuă: Haan îl plăteşte pe Luca, dar nu el este adevăratul lui stăpân. Stă pe lângă noi, dar nici noi nu suntem adevăraţii lui stăpâni, nu ştiu cine sunt ei, aşa cum nu-i ştiu nici pe cei care sunt ai noştri.

Tobit surâse: ca şi cum un surâs, chiar batjocoritor dacă vreţi, ar fi putut rezolva ceva pe lumea asta, dar în afară de surâs şi de contemplarea lui nu făcură nimic altceva toată ziua care mai rămăsese înaintea lor şi toată noaptea. E drept că noaptea dormiră, dar nu

putem şti dacă au sperat vreo clipă că ea, noaptea adică, va fi un bun sfătuitor, că se vor scula şi, pur şi simplu, moartea acelui inchizitor le va apărea limpede, şi nu numai moartea, ci mai ales cum să i-o aducă aceluia, în ce fel. Se treziră însă şi gândul că trebuie să facă totuşi ceva, ce, ştiau, dar cum, nu, rămăsese la fel de clar în mintea lor şi la fel de tulbure, nu puteau spera la mai mult. Nu le păsa de ce trebuie să-l omoare, ştiau însă că dacă nu o vor face, jocul acela obscur care îi împinsese până în acel moment al acţiunii se va destrăma sau va lua alt curs. Erau hotărâţi să se supună ordinului lui Nàbal, mai bine zis sugestiei lui Nàbal (fiindcă în ţesătura luminoasă a zilei cuvintele cămătarului păreau o sugestie) chiar dacă ei ştiau că e vorba de un ordin. Un ordin pe care puteau să nu-l execute, dar atunci..., ei, dar atunci, nu ştiau ce va fi atunci şi de asta le păsa. Lui Tobit şi lui Heiler, fiindcă pe Luca nu-l mai văzuseră din momentul în care fusese dat afară din cameră. Tobit îl alungase dovedindu-i că ştie – şi nu numai că ştie, dar că până la un punct şi acceptă – cu ce se ocupă de fapt, cu spionatul pentru adevăraţii lui stăpâni, nu ştiau cine sunt ei, îşi puteau însă închipui.

Am putea să ne închipuim şi noi, dacă asta ar avea vreo importanţă pentru desfăşurarea acţiunii, dar nu are.

Aşadar, Tobit îi dăduse afară pe Luca şi Heiler, înţelegându-i bine gestul, spusese despre cei care îl plătesc pe Luca, dar care nu sunt adevăraţii lui stăpâni, dar fără să o spună, spusese şi că, dacă Luca este spion în serviciul mai multora, un singur gând îţi mai poate veni după asta, că şi ei doi, Tobit şi Heiler sunt spioni, că toată lumea este prinsă în acest joc de-a spionatul şi de-a trădatul şi Tobit surâse şi schimbase vorba.

Cu toate că ziua se scursese prin ei ca o apă printr-o albie veche şi bine ştiută, precum şi noaptea şi somnul conţinut în ea, neîncrederea care pusese stăpânire pe mintea lor continua să fie acolo ca o pasăre, vreo coţofană dresată să stea mereu unde o pui, aşa cum avusese şi Heiler una şi pe care, credem, o are şi acum. Ştiau însă că odată cu dimineaţa, indiferent de gândurile care le trec prin cap, trebuie să ia o hotărâre: continuă jocul de-abia început sau, abandonând, îşi reia fiecare jocul lui de acolo de unde îl lăsaseră începându-l pe ăstălaltul. Hotărâră să continue şi buimăceala acestui gând îi paraliză o vreme. Putem crede însă că se prefac, că pur şi simplu se prefac şi că un joc care te conduce pe

un drum conţine în el multe alte jocuri mici şi plăcute, mersul o vreme cu ochii legaţi, ceea ce fac ei acum, precum şi statul pe loc. Izbucniră în râs, dându-şi seama că ştiu unul despre celălalt mai tot ce poate şti un om despre altul, poate chiar totul. Şi că ştiu mai tot şi despre celelalte personaje, ce e în mintea lor şi de ce. Aşa că, în afară de hotărârea de a continua, îşi promiseră să nu se mai prefacă cel puţin unul faţă de celălalt. În urma acestei a doua hotărâri nu-şi mai bătură capul cu omorârea inchizitorului, nu se mai prefăcură că-şi bat capul. În momentul în care Nàbal îi povestise lui Tobit de inchizitor, Tobit ştia că nu el trebuie să-l omoare şi nici Heiler, dar că Luca trebuia să afle despre asta, numai că Nàbal, nu putea şi nu avea chef să vorbească cu Luca, avea nevoie de Tobit ca intermediar şi Tobit îl servise pe Nàbal, aici nu putuse da înapoi. Căzură de acord asupra acestui lucru, precum şi asupra faptului că pe Luca n-o să-l mai vadă multă vreme şi ziua se sfârşi aşa, cu discuţia celor doi baroni, apoi cu admirarea armelor şi a uniformelor pe care le posedau şi care le dădea certitudinea plăcută că povestea de-abia a început şi că ei, în fel şi chip, o vor continua. Poftim:

Prezicerea în legătură cu Luca nu se confirmă, fiindcă atunci când se trezi, Tobit îl văzu dormind încovrigat ca un câine mare, un dulău care va să zică, în mijlocul odăii şi sforăind. Îşi căscă ochiul şi îl privi atât cât poţi să priveşti cu un singur ochi larg căscat în care lumina se înfige ca o suliţă, avea întocmai senzaţia asta. O umbră de nedumerire se aşternu pe faţa lui, iată ce proşti am fost ieri şi nimic nu ne poate face să credem că nu suntem şi azi şi tot aşa mereu, cărându-ţi prostia prin lume şi zâmbind la ea, această femeie grasă şi îndatoritoare de care nu poţi scăpa. Îl cercetă pe Luca, acesta părea că doarme, numai că avea ochii larg deschişi, holbaţi am putea spune, şi aţintiţi spre Tobit şi din ochi i se revărsa o privire galbenă şi moartă, ca o miere picurând pe covor, i se făcu silă. Redevenise prin întoarcerea lui Luca un personaj oarecare într-o poveste pe care nu o înţelegea şi asta îi provoca greaţă. Simţi o transpiraţie rece uscându-i-se pe frunte şi palmele i se umeziră. Se întinse la loc în aşternuturi, îşi trase pătura până sub bărbie şi, cu privirea singurului ochi uitându-se în tavan, stătu aşa, aşteptând dimineaţa.

Dimineaţa veni peste lume, coborâtă parcă din cer cu un scripete, de acolo de unde este dimineaţă mereu,

acoperi lumea cu razele ei subţiri şi dese, poposi peste chipul lui Tobit, luminându-l. Şi Tobit se trezi şi văzându-l din nou pe Luca se bucură, Luca nu şi-a uitat prietenii, s-a întors. Luca se trezi şi el, parcă simţindu-se privit, îl văzu pe Tobit treaz şi contemplând odaia, îşi adună trupul ciolănos şi bătrân şi se ridică zâmbind anapoda. Îl anunţă pe Tobit că s-a întors, ceea ce desigur era evident. Tobit nu-i răspunse, continuă să se uite parcă prin lăuntrul trupului lui Luca, prin măruntaiele lui, maţe şi carne şi organe palpitând în alarma trezirii. Luca se aşeză pe un scaun, îşi goli privirea de lumină şi întuneric, îi explică lui Tobit încă o dată că s-a întors, dar că pentru totdeauna, nu mai are unde să plece, Tobit dădu din cap că da, să nu-şi facă nicio grijă în privinţa asta, apoi deschise gura şi catadicsi să spună:

— Înţeleg că va trebui să-l omorâm noi pe acela.

Luca îl aprobă fericit, da, aşa e, ar trebui să o facă ei, acolo unde a fost şi cu cine a vorbit, aceia s-au arătat împotriva omorului, sunt prinşi de cu totul alte treburi, nu mai au timp şi de asta, de omorât adică.

Să nu-şi facă însă prea multe griji, omorâtul este o treabă simplă, se pricepe îndeajuns la omorât, trebuie numai să se hotărască.

— Şi de ce nu? spuse Tobit.

Intră Heiler cu o privire abătută, dar văzându-l pe Luca se înveseli oarecum, înţelegând adică despre ce e vorba, cât sunt de proşti, crezând aşa şi pe dincolo şi asta numai cu o zi înainte, nimic nu-l face să creadă că astăzi sau mâine vor fi mai deştepţi, e clar că prostia a poposit în casa lor. Îi anunţă cu o voce veselă că s-a hotărât să bea din nou şi că nu mai are nicio grijă pe lumea asta, se va ocupa altcineva de acum încolo de grijile lor, femeia leneşă care li s-a tolănit în suflete, grasa aia pe care au numit-o deja, precum şi cel care, de deasupra noastră (ridică un deget spre tavan), de acolo, ne priveşte şi ne mână, povestitorul a toate astea, aceştia.

— M-am hotărât din nou să beau, îi anunţă el văzându-l pe Luca în camera lui Tobit, tocmai din cauza asta, putem crede.

Luă o sticlă, o desfăcu şi se aşeză cu ea în mână pe marginea patului lui Tobit, apoi îşi puse sticla la picioare şi întrebă:

— Aveţi vreun plan?

Nu mai băuse de douăzeci şi patru de ore.

Luca scoase un plan vechi şi zdrenţuit pe margini al clădirii administraţiei şi se aplecară asupra lui. Putură însă constata, privindu-l, că nu conţine nimic în plus faţă de ceea ce ştiau ei despre clădire, aşa că se uitară pur şi simplu pe el şi aşteptând, crezând că, tot privindu-l, într-un târziu, cel numit de către Nàbal, Rückstoss, viitor sau deja inchizitor al provinciei, va sfârşi în vreun fel sau altul, ei nu ştiau cum.

— Propun să o lăsăm baltă, spuse Tobit şi se îndreptă de şale, dar cum aceste cuvinte nu reprezentau vreo soluţie la ceea ce aveau de făcut, Luca şi Heiler continuară să privească îndobitociţi planul şi să-şi închipuie omorâtul în fel şi chip, dar mai ales pe omorâtori:

— Îl vom pândi şi îi vom da în cap când va ieşi, spuse Luca, dar Heiler nu fu de acord, spuse că i se pare o tâmpenie să facă aşa, luă sticla, rânji în gol şi trase un gât zdravăn.

— Renunţăm, spuse din nou Tobit, o să vorbesc eu cu Nàbal.

Căzură însă de acord că nu pot renunţa, Nàbal e prea important pentru a nu-l asculta pur şi simplu, dar mai căzură de acord că nu pot face totul ei, atâta timp cât

alţii, şi se uitară cu reproş la Luca, refuză să mişte vreun deget pentru omorârea inchizitorului, ei ar trebui s-o facă, stăpânii lui Luca. Şi că de ce refuză?, vor să ştie asta, îşi exprimă opinia Heiler uitându-se fix la Luca. Luca nu răspunse, apoi îngăimă ceva despre un raport pe care îl întocmiseră aceia, nu se înţelese nimic mai mult decât că stăpânii lui nu au timp.

— Atunci nici noi nu avem timp, conchise Heiler. Şi nici chef, tot ce putem face e să-l denunţăm pe Nàbal şi apoi să ne vedem fericiţi de treabă.

Ideea cu denunţatul li se păru firească şi o vreme se gândiră la ea, o răsuciră pe toate părţile încercând să afle cum ar trebui aşezată pentru ca denunţul să nu pară pur şi simplu un denunţ, ci, eventual, vreun act eroic, fiindcă de eroism se mai simţeau cât de cât în stare, dar, oricât se chinuiră, denunţul nu vru să se arate nicidecum altfel, părea un denunţ pur şi simplu, iar ei nişte trădători.

— Iar noi nu vrem să fim trădători, spuse Heiler, nu-i aşa? şi se uită iar la Luca, chiar dacă, după cum bine s-a spus în primul capitol, suntem într-o carte, şi într-o carte poţi fi oricum, nu are de ce să-ţi pese.

Cu toate că, orice s-ar spune sau ar spune cineva, nimic nu poate sta ca dovadă că sunt într-o carte, fiindcă ce diferenţă este dacă eşti într-o carte sau eşti pur şi simplu, viaţa nu arată diferit în niciun caz şi nici ele, personajele, nu sunt diferite de un om adevărat prin nimic, gândesc şi vorbesc ca şi cum ar fi făcute din carne şi oase şi nervi şi tot restul, asta e. Nu puteau fi trădători, indiferent unde se află cu adevărat (noi credem, a spus Heiler, că ne aflăm în lumea cea adevărată, cu soare şi cu nori şi cu aer, şi ca dovadă respiră adânc), nu puteau fi în felul acesta, le fu foarte clar, nu se mai gândiră la asta.

— Ce credem noi şi de ce credem aşa nu interesează de fapt pe nimeni, conchise Heiler, dar nici ăsta nu e un motiv să fim trădători.

— O să mă duc, spuse Luca sculându-se, şi o să-l omor pur şi simplu, mă întorc după aia.

— Omoară-l, spuse Heiler, numai că nu ştii pe cine. Pe cine o să omori?

— O să omor pe oricine, şi gata, spuse Luca, dacă tot trebuie omorât cineva.

Tobit îl potoli cu un gest şi Luca se aşeză furios şi mormăind că nu-şi bate el capul pe cine să omoare şi de

ce, apoi îi ceru sticla lui Heiler şi bău, lichidul i se scurge acum pe barbă, picură pe covor.

Spre seară însă, pofta lui Luca de a ucide se strecură şi în sufletele lor, se simţiră ispitiţi să ucidă pe cineva şi să nu se mai gândească pe urmă la asta, mai aveau atâtea de făcut.

— O să-l ucidem, hotărî Tobit într-un târziu, tăbărâm peste el şi-l ucidem şi pe urmă ce-o fi o fi, nu va putea spune nimeni că am fost laşi, cel care va scrie despre noi şi cei care vor citi, cine vor fi aceia.

Se îmbrăcară în uniformele austriece peticite şi se înarmară cu diverse scule folositoare omorâtului. Luca luă şi o frânghie hotărând că o să-l sugrume, asta o să facă. Ieşiră şi întunericul se lăsă fierbinte şi murdar peste ei, tropăiră fără rost, dar din tropăit şi din dorinţa de a ucide totuşi pe cineva, dacă nu chiar pe inchizitor, se treziră până la urmă în faţa palatului administrativ, orbecăiră o vreme pe acolo. Dădură peste un câine dormind covrig în ţărână, care se sculă într-o doară şi chiar încercă să dea din coadă, dar Luca îl decapită dintr-o singură lovitură şi sângele ţâşnind din gâtul acelui câine le împroşcă feţele palide de băutură şi de nervi, trecură peste hoit şi din nebăgare de seamă Tobit călcă

pe el şi îl simţi moale sub piciorul lui, ca şi cum ai călca pe o pernă. Cu un şuierat stins plămânii animalului mort se goliră de aer. Se buluciră şi, vrând chiar aceasta, se strecurară pe o uşă din spatele hardughiei, erau acum înăuntru.

— Ssst, spuse Tobit şi ascultară în aerul ca o pătură groasă prin care se împleticeau.

Nu se auzea nimic şi din cauza întunericului ochiul lui Tobit se aprinse ca o luminiţă, se speriară văzându-l.

— Ar trebui să ai şi o coadă, spuse Heiler, şi aş fi sigur că suntem acolo unde ne vom duce după ce vom muri, şi ochii lui se aprinseră şi ei, începu să vadă prin întuneric.

Nu se mai mişcară ca orbii, ba chiar, judecând după mişcările lor...

— Vă aşteptam, spuse Ludmila şi îi conduse.

Intrară în camera aceluia şi Tobit îi văzu chipul bătrân şi schimonosit, acoperi chipul cu o pernă şi apăsă cât putu aşteptând şi privind zbaterea trupului, dar, nerăbdător, Heiler şi apoi Luca hăcuiră trupul care ieşea de sub pernă, sângele gâlgâi anapoda, i s-ar fi putut părea unui neştiutor, un horcăit somnatic. Sângele le căzu la picioare, îl simţiră cum li se strecoară sub tălpi, lipicios, cu un gest hotărât Tobit trase pătura, acoperind

totul. Ieşiră şi în urma lor începu să ningă uşor, un alt anotimp se făcu în odaie. Clănţănind din dinţi, Ludmila aprinse o lumânare, fulgii îi căzură pe mâini topindu-se leneşi şi reci şi, cu pofte ţâşnindu-i din ochi ca două aripi, tăbărî asupra trupului celui mort, furia ei, nestăpânită, opri ninsoarea, aspră şi nesfârşită, luna februarie poposi în odaie.

Tobit se trezi cu mintea limpede, adică amintindu-şi tot ce făcuse cu o seară înainte, dar încă neînţelegând de ce a făcut-o. Putea totuşi să-şi închipuie diversele motive care în mod normal te împing la crimă, dar de data asta totul i se păru fără rost şi anapoda, aşa ceva nu se poate întâmpla decât în vis, a visat probabil şi acum s-a trezit, în cameră e o lumină cenuşie şi frig, s-a trezit şi, gândindu-se la ce s-a întâmplat, hotărăşte că probabil e vorba de un vis, dar nu! are mâinile încă pătate de sânge şi, privindu-şi mâneca hainei cu care e îmbrăcat, îşi dă seama că poartă încă uniforma austriacă peticită, iar atunci când se uită într-o oglindă vede că e murdar de sânge şi pe faţă, sângele aceluia l-a împroşcat peste tot. Se dezbracă şi se spală pe îndelete, gândindu-se parcă la ce se întâmplase, gândindu-se sigur la ceva, poate chiar la asta. Când termină, se

îmbracă cu haine curate şi se aşază. Stă cu ochiul teafăr închis, panglica neagră îi acoperă celălalt ochi şi parcă se gândeşte la ceva, are trupul destins şi leneş, nu pare să-i pese de tot ce se întâmplase, de tot ce-şi amintea. După circa o jumătate de oră se scoală şi-şi cheamă servitorul, îl pune să facă ordine şi îl întreabă de Heiler şi de Luca, dacă aceştia mai sunt în casă. Servitorul rânjeşte şi-i spune că da, aceştia doi sunt în casă, dorm acum. Îi porunceşte să se ocupe de ei, să le pregătească de spălat şi de mâncat, el va lipsi o vreme, nu ştie câtă. Servitorul nu răspunde nimic, priveşte uniforma austriacă pătată de sânge, apoi se uită în ligheanul de faianţă şi vede apa de un roşu spălăcit. Tobit îi spune să strângă uniforma, poate să n-o cureţe şi că să nu-şi mai bată capul degeaba, azi-noapte a omorât pe cineva şi tot aşa o să facă şi cu el dacă n-o să-şi ţină gura. Cu ochii larg deschişi, servitorul îşi priveşte stăpânul care acum surâde acru, îi vede statura uriaşă şi pupilele i se strâng de frică, n-o să vorbească. Surâzând, Tobit deschide gura şi îl asigură că dacă ţine morţiş poate să şi vorbească, omorul a fost comandat de austrieci, o să aibă de-a face cu ei. Iese şi o lumină rece şi umedă îl învăluie. În timp ce merge strecurându-se prin fuioarele

ceţii, învăluindu-l plăcut, ştiind unde merge şi de ce, putem spune:

Adevărul e că Tobit a înţeles din prima clipă destul de mult în legătură cu omorârea „inchizitorului” şi cine a comandat de fapt această ucidere şi de ce. Numai că nu trebuia să-l omoare el şi atunci Haan ar fi dat mai multe lovituri provinciei pe care se zbate să ajungă într-adevăr s-o conducă.

Palatul administrativ se ivi din ceaţă, mătăhălos, nimeni nu-şi chinuise mintea cu adevărat în ceea ce priveşte arhitectura lui, dar aşa cum era părea tocmai bun pentru noua administraţie şi, în timp ce urca treptele şi santinelele îi dădură onorul, Tobit se gândi că mintea strălucită a lui Haan ar fi meritat o construcţie ceva mai avântată către cerul mohorât din dimineaţa aceea al provinciei. Acum însă păşeşte pe trepte, se preface că nu-i recunoaşte pe boierii Vlasto, Brăiloiu şi Strâmbeanu[11], care coboară pe lângă el, intră şi cere să fie anunţat la consilierul Haan, care e tocmai la micul dejun, îl primeşte mestecând delicat o aripioară, se opreşte din mestecat şi ordonă să fie aşezat un tacâm în plus, îl invită la masă, acum mestecă amândoi, Haan vorbeşte:

— Nu i-am primit pe cei trei, cine ştie ce mai voiau de la mine, dar tu eşti oricând binevenit.

De partea cealaltă a mesei, privind cu scârbă drept în faţa lui, cu figura imobilizată parcă de o greaţă veşnică, stă ovreiul Nàbal. Fără să arunce spre Nàbal mai mult decât o uitătură, Tobit mănâncă şi după ce înghite de câteva ori, spune:

— Or fi venit să mă denunţe!

— Fii liniştit, catadicseşte Nàbal să-şi mişte buzele subţiri, te-au denunţat de ieri.

Haan pare că nu aude nimic, continuă să mestece delicat şi să zâmbească în gol. Face totuşi semn slugilor să iasă, se lasă pe spate şi deschide gura, în gură nu are nimic demn de a fi privit, spune:

— Plecând de aici vor întocmi un nou denunţ. De astă dată mă vor denunţa pe mine.

Tobit îşi ridică privirea singurului ochi, rămase o clipă cu furculiţa în aer, atât cât să spună că, făcându-i un serviciu lui Haan, acum în mod firesc ar urma ca şi Haan să-i facă un serviciu, dar ceea ce venise el să-i ceară în urma celor întâmplate, a denunţului să zicem, precum şi datorită celor ce vor urma, celălalt denunţ, favoarea pe

care era hotărât să i-o ceară, şi i-o va cere, îi va servi în egală măsură pe amândoi.

— Adică? întrebă Haan.

— Vei cere generalului Steinville să înainteze un memoriu către împărat prin care să fiu numit colonel, comandantul unui regiment autohton. Vei antedata scrisoarea şi odată cu ea vei trimite un raport despre cele ce s-au întâmplat, moartea „inchizitorului” şi că cine este vinovat de moartea lui, Ludmila să zicem.

— Bine, Ludmila, căzu de acord Haan.

Mâncară şi continuară să vorbească despre planul pe care îl *propusese* Tobit. Şi cum toată lumea ştia că, încă de multă vreme, boierii ceruseră o miliţie a lor, numirea lui Tobit nu putea decât să le atragă ura şi neîncrederea, denunţul lor ar fi părut în condiţiile astea firesc, dar neadevărat. Terminaseră de mâncat şi Haan le oferi de băut lichioruri şi apoi îi arătă lui Tobit ciorna scrisorii pe care deja o întocmise, nu făcu decât să schimbe în faţa lui cuvântul locotenent, cu acela, mai nimerit, de colonel, o va da la copiat şi chiar în cursul zilei o va trimite generalului, Directorul Suprem, la Sibiu. Nàbal nu scoase niciun cuvânt în timpul ăsta.

— Cât despre Ludmila, spuse Tobit,

dar Nàbal îl întrerupse:

— A fost arestată azi-noapte, nu trebuie să-ţi baţi capul cu ea.

— Da, spuse şi Haan, a mărturisit totul şi acum o oră, se uită la ceas, acum o oră deci, a fost spânzurată şi trupul i-a fost trimis la Sibiu împreună cu raportul.

— Înţeleg că, spuse Tobit, că totul s-a sfârşit.

Haan surâse, da, sigur că da, nu erau să-l aştepte pe el, să nu-şi facă griji însă, în scrisoare apare cuvântul colonel, aşa a dorit Nàbal, dacă vrea să-i mulţumească pentru asta, n-are decât, el, Haan, optase mai curând pentru locotenent. Nu le rămâne acum decât să aştepte denunţul boierilor, dacă el va fi, vor denunţa însă totul şi în ochii împăratului denunţul lor va părea o poveste bine ticluită şi atât, dintr-o provincie îndepărtată şi proaspăt cucerită, în care lucrurile sunt tulburi şi încurcate. Haan termină de vorbit şi se tolăni pe o sofa, îi invită şi pe ei să se aşeze, dar Nàbal era deja în picioare şi fără să dea vreo atenţie invitaţiei sau fără să spună ceva, orice, ieşi.

— Lui trebuie într-adevăr să-i mulţumeşti, spuse Haan privind cum se închide uşa în urma ovreiului, şi izbucni într-un hohot de râs.

Tobit nu ştiu dacă vorbeşte serios sau glumeşte, dar fără să ştie continuă să îl privească pe Haan cu o figură serioasă, poate chiar gravă, dar nu, faţa lui brăzdată de două cute adânci pornind de la rădăcina nasului şi coborând către marginile bărbiei este gravă dintotdeauna, impresia asta este întărită şi de panglica neagră care îi acoperă orbita, precum şi de ochiul negru, cu pleoapa puţin lăsată peste iris, ascunzându-l pe jumătate. Pleoapa i se zbate fin, se coboară parcă şi mai mult, de sub ea ţâşneşte, ca o rază întunecată, privirea, îşi mişcă fălcile şi din mişcarea lor ca o masticaţie se naşte vorbirea. Îi mulţumeşte lui Haan pentru viitorul brevet de colonel, brevet care îi va aduce atâtea şi atâtea foloase, nu va aştepta însă sosirea acelei hârtii şi va trece imediat la treabă, va organiza regimentul cu banii lui, pe care, e drept, nu-i are, dar îi are Nàbal şi acesta i-a promis oricâţi, nu contează de ce. Ar dori însă permisiunea verbală a lui Haan pentru a face asta, permisiune pe care, e convins, Haan nu i-o va refuza şi astfel brevetul îl va găsi cu regimentul pus pe picioare şi, până la întărirea prin act a funcţiei şi a gradului, dar numai până atunci, va folosi acei oameni în scopuri personale. Va încerca să-şi ocupe moşia pe care o

posedă deocamdată numai teoretic, îi va obliga pe acei bulgari paulicieni să plece de acolo, dacă nu se vor înţelege altfel. Şi că ce părere are Haan despre asta. Consilierul Haan îşi dovedi şi de astă dată bunăvoinţa. Îl asigură pe Tobit că este întru totul de acord cu orice va face, fiindcă, e sigur de asta, Tobit nu va face nimic împotriva intereselor imperiului şi a bunului lor împărat, chiar dacă aceste interese se vor dovedi mai târziu, oricând. Vorbi stând în continuare tolănit şi grăsuliu, zâmbind fin, ştiind parcă tot ce va fi, şi că până la urmă întâmplările se vor aşeza într-un fel anume, într-o ordine necesară şi ca orice lucru necesar, de înţeles pentru raţiune, fiindcă nu-i aşa?, *tot ce este raţional este şi real*, nu are nicio îndoială asupra acestui fapt de bun-simţ, surâde privirii singurului ochi a lui Tobit. Pare un păianjen care şi-a întins o plasă adevărată şi Tobit o simte deja mângâindu-i catifelat propriile-i gânduri înşirate ca un batalion sinucigaş pe câmpie şi aşteptând semnalul. Soarele se ridică din bezna lui, lungeşte umbrele către marginile acelei câmpii, o trompetă, desigur o trompetă, sfâşie tăcerea mototolită din mintea lui, îi lasă gândurile slobode, surâde. Lumina acelei zile, veştejită acum, s-a aşezat pe mobile ca un zinc cenuşiu

şi răcoros. Tobit se uită în jurul lui, vede lumina sfârşindu-se indiferentă, spune:

— N-aş vrea, desigur, să se creadă altceva.

Consilierul Haan înţelege despre ce e vorba: Tobit va fi nevoit să se explice în stânga şi în dreapta, dar mai ales acelor boieri aflaţi în fruntea ţării, cei care îl vor denunţa, dacă nu au şi făcut-o până acum, va trebui să le câştige încrederea. Haan se arătă de acord, sigur că da, nu trebuie să se înţeleagă altceva, acesta era şi gândul lui, în el, în consilierul Haan, nu au încredere, dar poate că în Tobit vor avea.

— Cel mai bine, spuse Haan, ar fi să-i inviţi la o petrecere.

Cu aceste cuvinte se despărţiră, după aceste cuvinte şi bineînţeles după cele de rămas bun şi după cele de urări de succes din partea lui Haan şi cele de mulţumire din partea lui Tobit, după toate astea se despărţiră şi Tobit se ocupă de organizarea petrecerii pentru câştigarea încrederii ţării, cu toate că el personal nu simţea nevoia încrederii nimănui, nici măcar a acelora, după cum spusese Haan, ce sunt puternici în provincie, datorită rangului şi a averii şi a numelui lor, a celor mai bine de 244 de boieri olteni printre care, desigur, de

puţină vreme, se numără şi el şi, datorită acelui viitor brevet precum şi a înnobilării, nu chiar în coada listei. Toate astea i le explică pe îndelete lui Heiler, şi altele, cum că o parte a acestor boieri pregătesc o plângere împotriva lui Grigore Băleanu şi Ilie Ştirbei, despre care s-a aflat, nu e mare lucru să afli ceva în ţara asta, că sunt numiţi în fruntea provinciei, ei care la moartea serdarului Brăiloiu[2] au spus, e prea puţină vreme de atunci, aceste vorbe: „Iată că zace mort câinele acela, care a adus în ţară pe nemţi”, adică, după cum se va spune în plângere: „Ecce ut jacet mortuus canis ille, qui Germanos in regnum introduxit”, pe aceştia, mai bine zis pe o parte dintre aceşti boieri care pregătesc plângerea îi va invita la petrecere.

— Bine, dar nu poţi şti de acum cine va semna plângerea şi cine nu, spuse Heiler, care era mai treaz ca niciodată şi ascultase îngăduitor povestea lui Tobit, adică fără să se gândească prea mult la ceea ce auzea, mare parte din lucruri îi erau cunoscute, fiindcă şi mintea lui funcţiona normal şi, dacă faptele întâmplate îţi sunt la îndemână şi mintea nu ţi-e complet stricată de vreo tulburare personală, faptele viitoare sunt ca şi cum ar fi

[2] Este vorba despre Barbu Brăiloiu.

înşirate în faţa ta şi, privindu-le, le poţi admira îndelung cum, una câte una se preling în prezent şi apoi în trecut. Dar, cu toate astea, până la urmă, placiditatea cu care a primit relatarea se sfărâmase şi aproape fără voie spusese cuvintele de mai sus, că de unde, adică, poate şti Tobit cine va semna plângerea şi cine nu?

— Am aici o listă, spuse Tobit şi scoase lista cu cei şaizeci şi doi de boieri, viitorii semnatari ai plângerilor provinciei, dar mai mult ai plângerilor lor, aceştia pe care datorită lui Eudoxiu Hurmuzaki, strângătorul de documente, vi-i putem înfăţişa şi dumneavoastră, aşa precum şi Tobit i-a înfăţişat atunci ochilor lui Heiler: (sărim peste cei patru egumeni, Nicodim, Ioan, Ştefan şi Ştefan, care în niciun caz nu ar fi putut participa la o petrecere), Constantin Brăiloiu, Vasile Poenaru, Staico Bengescu, Constantin Poenaru, Matei Brăiloiu, Matei Glogoveanu, Milco Postelnic, Ilie Otetelişeanu, Vlad Zătreanu, Radu Zătreanu, Matei Zătreanu, Căpitan Bălescu, Atanasie Romanescu, Barbu Rioşeanu, Popa Jupescu, Fota Rugină, Barbu Şarlău, Dumitru Radosul şi alţii şi alţii, dar după aceşti optsprezece boieri şi nici măcar citiţi la rând, ci pe sărite, Heiler se plictisi şi îi dădu înapoi lista lui Tobit.

— O fi, spuse, nu am niciun chef de toate numele astea. Şi: Dacă tot ai de gând să faci o petrecere, trece-mă şi pe mine pe listă, chiar dacă numele meu nu va intra în istorie aşa cum se va întâmpla cu aceştia de-i ai înscrişi pe hârtie.

Tobit se conformă şi îl trecu pe Heiler în fruntea listei şi se trecu şi pe el, mototoli hârtia şi o aruncă într-un colţ al camerei. Tăcură o vreme, apoi vorbiră despre cum ar trebui organizat regimentul şi Tobit spuse că are de gând să-i roage pe toţi cei care vor veni la petrecere să-i dea oameni şi asta, rugămintea, se va dovedi un semn al încrederii pe care le-o acordă atât el, cât şi administraţia austriacă, în felul acesta îi va câştiga de partea lui, aşa speră cel puţin.

— Va trebui să vorbim şi cu Luca, însă, mai spuse.

Şi că pe unde o fi, dacă ştie ceva. Nu, Heiler nu ştie unde e şi nici ce face acolo unde o fi, dar îşi poate închipui că s-a dus pe treptele clădirii administraţiei şi s-a apucat din nou de cerşit, asta ar face el dacă ar fi în pielea şi în mintea acestui Luca, dar cum nu e, stă în faţa lui Tobit şi discută despre pieirea lor, cum s-o facă mai îndelungată şi de aceea mai plăcută. Tobit spuse:

— Luca nu e pe treptele acelei clădiri despre care ai pomenit, fiindcă pe acolo am trecut eu şi nu l-am văzut.

— Şi-o fi schimbat locul de cerşit, spuse Heiler, şi de asta nu l-ai văzut!

O petrecere e ceva plăcut în primul rând trupului şi simţurilor cuprinse în el, dar Tobit se strădui s-o facă plăcută şi minţii. De aceea angajă un dascăl tânăr şi după ce îl puse la probă şi se convinse că ştie să citească binişor greceşte, îl cocoţă pe un scaun aşezat la rândul lui pe masa plină de bucate, în mijlocul ei şi, tot timpul cât ţinu petrecerea, privind de undeva de sus, dascălul le citi invitaţilor, cu o voce cântată şi scoasă în mare parte pe nas, dialogul lui Platon *Apărarea lui Socrate*. Şi alţi patru oameni, aşezaţi în câte un colţ al odăii în care se petrecea, spuneau la intervale regulate şi destul de dese, în cor, următoarea propoziţiune:

— Dar să-l ascultăm acum pe Socrate!

înnebunindu-i pe bieţii boieri care nu mai ştiau ce să creadă şi dacă nu cumva amfitrionul e nebun sau cel puţin aproape de această stare. Aşa că atunci când dascălul citi propoziţiunea finală pe care Tobit îl puse s-o repete şi pe care o traduse el însuşi: „Dar acum e timpul să plecăm: eu ca să mor, iar voi – ca să trăiţi. Care dintre

noi se îndreaptă spre un bine mai mare nu ştie nimeni altcineva decât zeul”, aceste cuvinte îi întăriră definitiv în convingerea că au de-a face cu un nebun, fiindcă, înţeleseseră bine, erau poftiţi să plece, iar petrecerea nici măcar nu începuse cu adevărat, consideraseră că cititul este o toană, după el vor fi lăsaţi să petreacă, dar nu, cuvintele spuse şi repetate, apoi traduse, erau clare. Primul se ridică Popa Jupescu şi, pretextând treburi urgente, plecă la repezeală, nu înainte de a-i promite lui Tobit tot ce acesta, cu o voce mieroasă, îi ceru, oameni pentru regimentul al cărui comandant va fi. După Jupescu se sculară alţi trei boieri aruncându-şi priviri pline de furie şi de înţelesuri, nici măcar nu se scuzară în vreun fel, în speranţa că Tobit va încerca să-i oprească, să-i îndemne în vreun fel să rămână, chiar dacă ei erau hotărâţi să plece, dar Tobit îi conduse ceremonios până la uşă, o deschise şi astfel îi pofti pur şi simplu afară, în noapte şi ură[12]. Întorcându-se spre ceilalţi, cei care mai erau încă pentru oarecare vreme, Tobit le propuse reluarea lecturii, îi făcu semn dascălului şi acesta începu cu o voce cântată de eunuc. Se aşeză la locul lui şi boierii îşi plecară capetele, voiau să ştie cum se va termina totul. Numai că lectura a doua se termină la fel

ca şi prima, cu aceeaşi propoziţiune: „Dar acum e timpul să plecăm...” şi Tobit fără să-şi ridice ochii îi făcu semn dascălului s-o ia de la capăt şi, monoton, dascălul se supuse. Lumânările se consumaseră pe jumătate, aveau o flacără lungă şi fumegoasă, Tobit îl privi pe Heiler şi spuse:

— Au plecat, pesemne, toţi.

Rămăsese numai Udrişte Şomănescu, velcăpitan, care, fără să mai aştepte invitaţia lui Tobit, mânca de zor. Tobit îi umplu bine dispus paharul, umplu toate paharele de pe masă, dascălul, care răguşise şi acum citea ca un bărbat adevărat, fu coborât şi poftit într-un scaun şi sub privirea celor care rămăseseră, Heiler, Luca, velcăpitanul Şomănescu şi dascălul, sub privirea lor, dar fără să-i pese de ea, Tobit bău cu poftă primul pahar de vin, apoi calm şi cu aceeaşi poftă, goli toate paharele de pe masă şi le aşeză unul lângă altul goale şi un pic aburite. Cei patru rămăseseră cu paharele lor în mână, apoi Udrişte Şomănescu bău şi după el băură şi ceilalţi. Mâncară şi băură şi vorbiră. Între două înghiţituri, velcăpitanul îl întrebă pe Tobit de câţi oameni are nevoie pentru regiment – nu mulţi, spuse Tobit, de fapt niciunul.

— Bine, spuse Udrişte Şomănescu, am înţeles.

Tăcură iar, apoi Tobit spuse:

— Haan mi-a dat să înţeleg nu demult că i-aş face un serviciu dacă aş spune că ei, austriecii, vă citesc toate scrisorile şi rapoartele pe care le trimiteţi din ţară.

— Am aflat! spuse velcăpitanul, îşi şterse barba lungă şi unsuroasă.

— Oltenia va rămâne multă vreme o provincie a imperiului şi acum suntem de abia la început.

Tăcură şi băură fără chef, petrecerea nu avea niciun haz, fiindcă niciunul dintre ei nu ştia cum se va sfârşi cartea aceasta în care sunt cuprinşi şi pentru care, o simţeau deplin, nu au nicio dorinţă, sunt împinşi de la spate într-un destin neprielnic, sfârşitul.

Tobit chemă servitorii pe care îi angajase, îi puse să cureţe masa şi să schimbe lumânările, iar ei trecură într-o cameră curată, li se aduseră vin şi cafele, stătură în tăcere şi lumină, îşi petrecură noaptea aşa şi, odată cu lumea, poposiră într-o dimineaţă neguroasă peste care toamna se abătuse deplin, le fu frig şi se înfăşurară tăcuţi în pături largi, se gândiră la ce va fi şi cum, nu aveau de unde să ştie adevărul, Tobit spuse:

— Şi totuşi, indiferent în ce lume ne trezim într-o dimineaţă, se poate spune că suntem liberi.

Heiler rânji şi căută clănţănind sticla, bău, maţele lui se îndestulară.

— Iată că suntem liberi, atât de liberi încât nu vom şti niciodată asta. De undeva, de departe şi stinse, se auziră clopotele bătând şi somnul poposi molatic în trupurile lor obosite.

Dormiră ore în şir, până spre amiază, până atunci când un soare cât pumnul se străvedea printre nori, albind lumea acelei toamne. Primul se trezi velcăpitanul Udrişte, se strădui să-şi aducă aminte unde se află şi, când îşi aduse, surâse în aerul alburiu. Le privi trupurile horcăind alene, Heiler avea încă sticla în mână, vru să se scoale şi să plece, dar Tobit îl opri cu o voce calmă, îl îndemnă să stea.

— Am arme şi bani, spuse el, tăcu.

— Am să plec, spuse Udrişte Şomănescu, barba lui, tânără încă, flutură mătăsoasă, era ca o pată galbenă de ulei, spuse: Acum plec! se îndreptă spre uşă, o deschise, rămase o clipă încremenit, parcă gândindu-se la altceva decât la arme şi la bani şi la ce poţi să faci cu ele şi cu ei, nu mare lucru desigur.

Ieşi şi, în urma lui, Tobit se înfăşură în pătură, şi-şi închise ochiul. Horcăiră aşa în neştire şi în casa ovreului

Nàbal. Îi trezi vocea unei femei, Ludmila Vosinscki, îi recunoscură într-un târziu vocea.

— Cred că a venit Ludmila, spuse Tobit pur şi simplu şi într-adevăr, Ludmila intră în cameră urmată de o slugă speriată.

— Porcilor! spuse ea şi dinţii îi străluciră o clipă ca dinţii unui om mort nu de multă vreme.

Capitolul trei

Mica trupă condusă de Tobit, baron şi colonel, putu constata repede că are un comandant, dacă nu neapărat brav, cel puţin onorabil. Fără să le promită mare lucru celor o sută douăzeci de oameni pe care îi conducea spre moşia Alba, în toamna anului 1718, altceva decât o soldă obişnuită pe care, pentru a dovedi că e în stare s-o plătească, o plăti dinainte pe trei luni, se puse în fruntea trupei, micul regiment, şi din momentul în care îşi coborî mâna drept semn de pornire se purtă pur şi simplu ca un adevărat comandant, avu grijă să-şi hrănească şi să-şi culce oamenii ca lumea, iar de restul, tot ceea ce face viaţa unui soldat nesuferită, mai ales disciplina, nu se interesă. Aşa că acum păşeau destul de calmi în urma calului comandantului lor, Tobit cel Chior, fără să se

aştepte la cine ştie ce întâmplări neprevăzute, vreo luptă cu bulgarii paulicieni li se părea puţin probabilă, în orice caz foarte depărtată. Majoritatea erau soldaţi de meserie, aşa că o singură luptă, cea pentru care fuseseră angajaţi, nu putea să le trezească vreo temere.

Păşeau în urma comandantului lor şi, dacă cineva i-ar fi comparat cu o turmă, nu ar fi greşit prea tare şi deci nici Heiler, care călăreşte alături de Tobit şi spune asta. Cerul e jos şi ploaia măruntă s-a oprit de puţin timp, picioarele cailor şi ale oamenilor se afundă adânc în noroiul drumului, până departe este un câmp mocirlos pe care putrezesc alene ierburile altui anotimp. În curând se va face seară sau poate că este seară, lumina care mai coboară peste ei s-a amestecat deja cu întunericul. Tobit face semn de oprire şi îl trimite pe Luca să le spună oamenilor să-şi întindă corturile şi să-şi pregătească de mâncare. Corturile sunt întinse la repezeală şi sub ele, morocănoşi, soldaţii îşi mănâncă pâinea mucezită şi slănina. E întuneric atunci când Tobit, însoţit de Luca, inspectează străjile, pune să fie adunate căruţele la un loc, în mijlocul taberei, iar caii să fie acoperiţi cu câte o pătură, apoi se îndreaptă spre cortul lui, în care doarme împreună cu Luca şi Heiler. După ce îl

roagă pe chirurg să mai facă o inspecţie, se întinde pe aşternutul de paie şi sub lumina opaiţului fumegând adoarme imediat. Se trezeşte după un somn scurt, nepăsător parcă la ceea ce se întâmplă cu el sau cu ai lui şi îl vede pe Heiler bând şi citind o cărţulie, Heiler nu doarme niciodată. Cere de băut şi chirurgul îi întinde, fără să-l privească, sticla.

— Mâine suntem la hotarele moşiei, spune după ce bea, dar fără nicio convingere în glas, pomeneşte apoi despre ţinutul pustiu pe care îl străbat, dar dându-şi seama că Heiler nu-l ascultă, tace şi priveşte în gol.

După o vreme îl înghionteşte pe Luca de câteva ori, care deschide ochii şi spune „bine”, apoi adoarme la loc.

— O să merg eu cu tine, spuse Heiler citind în continuare, stând cu ochii în carte şi părând aşa.

Tobit se scoală şi fără să se uite la chirurg, iese din cort.

Dimineaţa veni lâncedă şi neprimitoare, câţiva fulgi căzură alene din cer, dar curând se încălzi puţin şi, păşind prin noroi, porniră. Tobit călărea înaintea lor, se mişca agale, ca un desen, om şi cal, decupat în aerul saturat cu vapori de apă. Ghemotoace de aburi le ieşeau

când şi când din gură, se ridicau către cer. Trecură de hotarul moşiei Alba fără să-şi dea seama, Tobit nu recunoscu locurile. De-abia când ajunseră în satul părăsit şi pe jumătate ars ştiu unde e, se înălţă în scări şi privi atent în jurul lui, departe, maiestuoasă şi veşnică se înălţa mânăstirea Alba. Îşi plecă privirea şi câmpul negru şi umed, din care ieşeau aburi, îi umplu privirea.

— N-au arat anul ăsta, spuse Luca urmărind privirea lui Tobit.

— Cine? întrebă Heiler cu o voce indiferentă, satul era pustiu şi scrumit, nici urmă de bulgari sau de altcineva.

Oamenii se răspândiseră peste tot, căutau, dar nu se auzi niciun strigăt, semn că ceva demn fusese descoperit, totul se petrecea în tăcere.

— Ce facem? întrebă Heiler, dar Tobit nu-i răspunse, se îndreptă spre casa lui, spre locul unde odată, ştia, fusese acea casă, şi când crezu că este acolo se opri şi descălecă.

Buruieni mari, uscate acum, acopereau pământul. Tobit mângâie cu palma vârful unui scaiete pe care se clătinau fructele pline cu seminţe.

— Rămânem aici, hotărî Tobit într-o vreme, îl puse pe Luca să sune adunarea.

Oamenii veniră repede auzind semnalul, mânjiţi de noroi şi nemulţumiţi, dispreţuitori la adresa lui Tobit, comandantul lor.

— Nu aveţi de ce să fiţi nemulţumiţi, spuse Tobit, plata, ceea ce v-am promis în cazul unei lupte, va fi aceeaşi.

Şi nu numai că-i va plăti la fel, dar, dat fiind că nu există o pradă de război, câştigul lor va fi dublat, trase un săculeţ, de la oblâncul şeii, ca un cârnat gros, îi desfăcu baierele şi din el curseră fluturi aurii şi somnolenţi, banii de aur, se răspândiră la picioarele lui ca o ninsoare.

— Împărţiţi-i, porunci el indiferent şi stătu neclintit, cu picioarele larg desfăcute şi înfipte în noroi şi privind.

Oamenii se despuiară de arme şi adunară banii în tăcere. Cei zece albanezi care făceau parte din trupă se retrăseseră mai într-o parte, făcuseră focul şi, ciuciţi în jurul lui, priveau cu ochii goi de vreo poftă, aşteptau. Tobit se apropie de grupul lor, Nicola se sculă îngândurat parcă, când îl văzu lângă el. O pală de vânt întinse focul până la hainele lui, mirosi a piele arsă, plăcut nărilor.

— Ia-ţi oamenii, porunci Tobit, şi dă o raită, vezi ce e la mânăstire. Nicola îşi înclină capul în semn că a înţeles,

le spuse oamenilor ceva în albaneză şi ei se sculară supuşi.

Îndesându-şi banii în chimir, Stan cel Gros se apropie de Tobit, îi ceru voie să meargă cu albanezii, Tobit încuviinţă.

— Să nu omorâţi pe nimeni, dacă o fi cineva, porunci el în urma lor, dar grupul deja se depărtase, nu-l auzi decât Stan cel Gros, întoarse faţa rânjind către Tobit, apoi mări pasul pentru a se alătura celorlalţi.

Tobit îi privi pe cei care rămăseseră, terminaseră de împărţit banii, aşteptau acum. Le ordonă să-şi caute de dormit prin bordeiele încă întregi sau să-şi întindă corturile, cum or avea chef. Ei se supuseră într-o doară, dar Tobit îi opri:

— Toată lumea doarme în corturi, le întindeţi aici, şi arătă în jurul lui bucăţica de pământ pe care odată fusese casa lui.

Curând corturile plesneau aerul cu pânza lor groasă. Făcură focul şi se aşezară în jurul lui, îşi pregătiră mâncare, unii îşi întinseră hainele la uscat, arătau ca o trupă bine instruită într-un moment de pace. Tobit trecu pe lângă fiecare privindu-i în tăcere şi un pic dispreţuitor, aşa ai fi putut crede din cauza mersului şi a privirii,

hotărî schimburile celor care vor sta de pază, Baico Avan, ţiganul ucigaş, îl însoţea ca o umbră, îşi sticlea ochii prin aerul în care, în şuvoaie subţiri şi repezi, începuse să coboare întunericul.

Tobit stătu treaz toată noaptea şi când îşi dădu seama că nu poate să adoarmă se sculă din aşternutul de paie, păşi peste trupul ţiganului, dădu la o parte pânza care ţinea loc de uşă, adulmecând parcă. Focurile mai licăreau ici şi colo, ploaia stătuse iar, bătea un vânt călduţ care îl învălui. Stătu aşa, fără să ştie ce ar putea face altceva decât să stea şi să privească în golul din faţa lui. Baico Avan se trezi o clipă, îşi întrebă stăpânul de oră şi, aflând-o, se răsuci pe o parte şi adormi cu ochii deschişi. Chirurgul Heiler şi Luca dormeau în alt cort, Tobit ceruse să i se întindă un cort numai pentru el şi, fără nicio explicaţie, se strecurase sub pânza lui şi încercase să doarmă păzit de ţigan.

Într-o vreme se auziră voci, putu desluşi câte ceva, erau albanezii care se întorceau. Un foc izbucni puternic, le văzu feţele bărboase, mâncau şi beau în tăcere. Se duse la ei, doi se traseră mai într-o parte făcându-i loc. Rămase în picioare şi, privindu-i de sus, întrebă:

— Ce e?

— Nimic, totul e pustiu, spuse Nicola, mânăstirea e ferecată şi nu se simte nici urmă de mişcare, nu au răspuns la bătăile noastre în poartă.

— Dormeau pesemne, spuse Tobit, dădu să plece, dar Nicola îl opri.

— I-am găsit însă pe bulgari. Nu pe toţi, vreo zece, care-şi albesc oasele într-o râpă. Nu am putut să-i numărăm din cauza întunericului şi a duhorii.

Limbile focului se întinseră o clipă către cer, se opriră la înălţimea figurii lui Tobit, care făcu un pas în întuneric, apoi pe al doilea, de acolo spuse:

— O să-i îngropăm mâine.

Tobit îi îngropă pe bulgari a doua zi, oasele lor albite de ploi, părul şi bucăţile de zdrenţe care nu putreziseră încă, tot ce rămâne în urma unui om mort de oarecare vreme, Heiler le aprecia moartea cu câteva luni în urmă, dar nu putu spune de ce şi mai ales cine i-a omorât. Însoţit de câţiva oameni Tobit încercă să afle asta la mânăstire şi mai ales să aducă un călugăr pentru a face o slujbă pe mormântul celor care fuseseră odată bulgarii paulicieni, cei unsprezece. Mânăstirea îi întâmpină însă întunecată şi neprimitoare, nu reuşiră, oricât se străduiră, să obţină vreun semn de viaţă şi de-abia când

renunţaseră deja şi se depărtau de porţile şi de zidurile mânăstirii, auziră bătând arar un clopot, semn că e totuşi cineva înăuntru. Nu se opriră din mers, continuară să se îndrepte agale către tabără. Stan cel Gros îi ceru voie lui Tobit să rămână prin preajma mânăstirii şi, cercetând-o în continuare, să încerce să afle mai multe decât ştiau, dar mai ales altceva decât îşi închipuiau. Tobit îşi dădu încuviinţarea şi Stan cel Gros dispăru curând după un dâmb împădurit, nu-l mai văzură.

Ajuns în tabără, Tobit îşi adună oamenii şi le spuse că a hotărât să le plătească tot ce le datorează, aşa cum se înţeleseseră de la început şi ca şi cum totul, dar mai ales luptele cu bulgarii şi cu alţii, oricare, ar fi avut loc, că lipsa acestor lupte nu împiedică în niciun fel respectarea învoielii de la Craiova. Şi că, după ce le va plăti, nu mai are nevoie de ei. Heiler, aşezat în stânga lui Tobit, îi traducea cuvintele pentru cei douăzeci şi doi de nemţi slabi şi albicioşi, dezertori din armata austriacă, de fapt nu nemţi de-adevăratelea, o amestecătură de bosnieci şi slovaci şi italieni din imperiu. Ţiganul Baico Avan, paznicul plătit al lui Tobit, traducea aceleaşi cuvinte în albaneză. Dar că, spuse Tobit în continuare, el a hotărât să rămână aici, pe pământurile lui, şi, cum nu poate

rămâne singur, le propune o altă învoială, mai curând un contract, e drept nu la fel de avantajos. Oricare dintre ei poate rămâne pe moşia Alba, unde va primi o bucată de pământ şi ceva bani pentru început, le propunea, continuă el, în condiţii foarte avantajoase, colonizarea moşiei. Dar, înainte de toate, oricine se va hotărî să rămână va fi la început angajatul lui, care le va asigura hrană şi adăpost, precum şi o plată, deoarece a hotărât să-şi pună pe picioare moşia, să-şi reclădească, aşa cum a fost odată, casa, de-abia pe urmă, dacă vor, se vor aşeza pe pământul Albei.

Terminând de tradus, Heiler se aşeză la o măsuţă cu picioare scurte, pe care erau orânduite cele necesare scrisului şi puse alături de acestea o sticlă plină, dar desfăcută, cu băutură, începu să aştepte. Tobit se urni către el, se opri în dreptul mesei îşi desfăcu larg picioarele, trupul lui uriaş se desenă pe cerul jos şi, calm, stăpânindu-şi privirea de o lucire mohorâtă care îi era proprie, părea că din ochiul lui nu mai iese nimic, aşteptă. Primul se urni un albicios din grupul nemţilor, se opri în faţa lui Tobit şi îşi spuse numele pe care chirurgul îl caligrafie îndelung, apoi îl întrebă dacă ştie vreo meserie.

— Da’ de meserie n-a fost vorba! spuse omul puţin încurcat.

Catadicsind să deschidă gura, Tobit îi spuse pe nemţeşte că oricine ştie o meserie, oricare ar fi aia va primi plată dublă decât ceilalţi. Neamţul se gândi o clipă, pistruii i se albiră sub pielea albă a feţei, întrebă:

— Oricare?

— Oricare, spuse Heiler şi ridică pana în aer.

— Atunci scrie dumneata, spuse Frantz Marmor, că sunt tipograf, adică nu chiar tipograf, da’ am lucrat câţiva ani buni la un tipograf din Koblentz.

— Poate la Rumpf? întrebă Heiler.

— Nu, nu la Rumpf, dar la predecesorul acestuia, la meşterul Storch.

Heiler caligrafie atunci în dreptul numelui, cuvintele „Calfă de tipograf” şi îi întinse pana lui Marmor. Acesta o luă, îşi citi numele şi semnă. Tobit îi făcu semn să treacă în spatele chirurgului. Cam după o oră, poate mai mult, Tobit nu putu să se uite la ceas, încremenit cum stătea, arătându-le clar că el este adevăratul stăpân, în spatele chirurgului se strânseseră vreo treizeci de oameni. Trecuseră toţi albanezii în frunte cu Nicola, şi numai ei declaraseră drept singura meserie pe care o ştiau, şi pe

care erau dispuşi să o practice în slujba lui Tobit, meseria armelor. Tobit acceptă aceasta cu indiferenţă, avea nevoie şi de ei. Ţiganul Baico Avan declarase că el e paznic, că de când se ştie a păzit ceva, nu vrea să se apuce acum de altă meserie. Paznic, spusese Heiler, apoi scrisese cuvântul în dreptul numelui. Tobit întinse mâna dreaptă, apucă lista, simţi umezeala hârtiei şi mirosul ei mucezit, o împături spunând:

— Dacă mai e cineva, vă puteţi hotărî până diseară. Armele le predaţi albanezilor, şi-i dădu ordin lui Nicola să se ocupe de asta. Cei neangajaţi protestară slab, cum că fără arme vor fi nişte oameni morţi, se arătară chiar dispuşi să le răscumpere, dar Tobit rămase neclintit în hotărârea lui, iar ochii albi, fără nicio dorinţă în ei, ai albanezilor, îi făcură să-şi înmoaie glasurile.

Până spre seară se mai angajară şase oameni care declarară că nu ştiu vreo meserie anume, ei fiind ţărani, şi Heiler, după ce ezită o clipă, trecu în dreptul lor cuvântul agricultor şi ei întrebară că ce e aia şi Heiler le explică pe îndelete ceea ce ei ştiau mult mai bine şi de mai multă vreme, şi anume despre munca pământului, rânjiră fericiţi când auziră că vor primi plată la fel ca oricare meseriaş neamţ, se fuduliră cu noua lor

îndeletnicire în faţa foştilor tovarăşi care îi ascultau cu gurile căscate, iar unul dintre cei ce ascultaseră, după o vreme de gândire, atunci când deja îşi depuseseră armele şi se pregăteau de plecare, înţelegând brusc despre ce e vorba, exclamă:

— Sunteţi nişte proşti!

aceste cuvinte fură semnalul urnirii lor către altă viaţă, viaţa fără Tobit.

Ultimul care se angajă fu Stan cel Gros care apăru în tabără după-amiaza târziu, declară imediat că este morar şi plin de bucurie descrise moara în care lucrase pe vremuri şi al cărei stăpân nu era el, ci alt Stan cel Gros, tată lui, şi cum, după ce i-a spart capul bătrânului într-o zi, lăsându-l să-şi mustească sângele în praful făinos al morii, a oprit hurducăiala în gol a roţilor şi şi-a luat picioarele la spinare.

— Da’ de ce i-ai spart capul? întrebă Ioan Moşa, tăcu.

Poate că Stan cel Gros ar fi povestit cum îşi căsăpise tatăl şi de ce, avea şi ascultători pentru vorbele lui, pregătiţi, cu gurile căscate şi ochii holbaţi, să-l asculte, dar Tobit îi curmă vorba neîncepută cu un gest al mâinii şi le ordonă să se întoarcă în corturile lor, dar nu înainte de a-l numi pe proaspătul morar şeful celor care

rămăseseră, acestuia îi pieri tot cheful de povestit, întrebă:

— Şi albanezii? adică dacă şi albanezii sunt sub conducerea lui.

— Albanezii, nu! spuse Tobit. Şi nici Baico!

Spre seară, atunci când întunericul se făcu egal cu lumina, Tobit termină, ajutat de Heiler, să-i plătească pe cei care plecau.

— Ei? întrebă el la sfârşit, privindu-i.

Erau strânşi într-o ceată neagră şi informă, cerură îngăduinţa de la Tobit să-şi mai petreacă o noapte pe moşia lui şi în corturile lui şi Tobit se arătă de acord.

Însoţit de Heiler, Tobit se duse în cortul lui, unde Baico Avan le pregătise o fiertură leşioasă din care ieşea aburind o ciozvârtă de carne de oaie, câteva coaste împungând aerul. Absent la miros sau la gust, Tobit sorbi din zeama fierbinte, chirurgul refuză să o facă. Îşi luase o sticlă şi, la lumina opaiţului, se delecta cu ea.

— Ce ai de gând să faci? îl întrebă pe Tobit după ce acesta sorbi a treia oară.

— Nu ştiu, răspunse sincer Tobit, continua să stea cu nasul în strachină şi să soarbă pe îndelete din zeama groasă şi cenuşie, termină într-o vreme şi apucând

bucata de carne cu două degete, o ridică în dreptul gurii şi îşi înfipse dinţii în ea. O să-mi cultiv moşia, spuse după ce mestecă, aproape în timp ce mesteca încă.

— Câţiva or să creadă că şi-au irosit timpul şi banii de pomană cu tine, spuse Heiler.

Vorbeau nemţeşte şi Baico Avan îi privea plictisit din când în când, aştepta.

— De ce nu mănânci? îl întrebă Tobit pe chirurg, dar, neprimind niciun răspuns, se scotoci cu mâinile unsuroase, găsi lista pe care o făcuse Heiler şi i-o întinse: În afară de nemţi, ceilalţi, spuse, probabil că au minţit că ştiu vreo meserie. Şi chiar dacă ştiu, să spunem că ar fi aşa, tot nu sunt de ajuns.

— Crezi că evreul, spuse Heiler, o să-ţi mai dea bani pentru ce ai de gând să faci?

— O să-mi dea! se şterse pe mâini de cracii pantalonilor, se sculă şi aduse câteva scrisori pe care le scoase dintr-un cufăr. Dealtfel, i-am scris, spuse.

Veni Stan cel Gros, se uită la Baico Avan care îl împiedică să intre, îşi făcu loc împingându-l uşor cu piciorul şi Baico Avan se lasă împins o vreme, apoi răsucindu-se brusc îşi înfipse dinţii subţiri şi lungi, ei sclipiră, în pulpa piciorului care îl împingea. Stan cel Gros

se scutură de ţigan aşa cum te scuturi de o javră de câine, intră de-a binelea.

— Ce e? întrebă Tobit.

— Vreau să-ţi spun, spuse Stan cel Gros, că putem intra în mânăstire dacă vrem, am găsit un loc.

— Nu vrem, îi tăie avântul Tobit. Altceva?

— Peste apa Topiliţei, în pădure, sunt unii, mulţi, dar nu ştiu cât de mulţi.

— De unde ştii că apa aia se cheamă Topiliţa?

Veni Baico Avan şi îl pocni cu o măciucă în moalele capului pe Stan cel Gros. Se auzi ca şi cum ai da într-un butoi gol cu o piatră, la fel, şi Stan cel Gros se muie de genunchi şi se întinse în faţa lui Tobit. Ţiganul se întoarse şi se aşeză liniştit în locul pe care stătuse până atunci.

— Dacă l-ai omorât, spuse Tobit, nu termină.

Ţiganul se sculă sprinten, smulse lista din mâna lui Heiler şi i-o vârî sub nas lui Tobit.

— Scrie aici că sunt paznic? Scrie! Şi dacă scrie n-o să vină ăsta, un morar, ca să facă să nu mai scrie.

— Bine, spuse posomorât Tobit. Luă sticla de la Heiler şi îi vârî gâtul între fălcile moi ale lui Stan cel Gros, se auzi gâl-gâl, atât.

Aşteptară. Ţiganul se tolănise din nou la intrare şi privea apatic la trezirea lui Stan cel Gros.

— Unde e Luca? întrebă chirurgul într-o vreme.

Tobit se sculă, făcu câţiva paşi, şi, de după ţigan, privi afară întunericul în care, şi mai întunecoase, se desenau zidurile mânăstirii.

— Trebuie să vină, spuse după ce se aşeză la locul lui.

Stan cel Gros se trezi într-un târziu, căscă îndelung ca un om care dormise bine, se uită vesel în jur.

— Spune, îl îndemnă Tobit.

— Ce să spun? întrebă proaspătul trezit. A! Sunt acolo mulţi, au vitele cu ei şi restul, tot ce se poate căra.

— Români? întrebă Tobit.

— Români! Am dat peste unul care pândea la fel ca şi mine, da’ pesemne mai prost. L-am strâns de gât până a spus tot, cum că peste apă, în păduri... Tobit îi curmă vorba, înţelesese.

— Şi încă ceva, Baico Avan este paznic, să nu mai treci peste el fără să-i ceri voie.

Stan cel Gros era în picioare, se uita în silă la ţigan, dar nu spuse nimic.

— Poţi să pleci, şi fără să-i mai dea vreo atenţie îi spuse lui Baico să-i facă loc să treacă.

— O să ai de furcă cu ei! spuse Heiler, dădu să se scoale.

— Rămâi, spuse Tobit, Luca se va întoarce curând, vreau să fii de faţă.

Luca se întoarse târziu, mult după miezul nopţii, se strecurase neauzit prin fâşâitul ploii, intră în cort. Era noroit tot şi ud şi prin noroi şi prin udeală, pe hainele lui se vedeau pete mari, stacojii, pe care ploaia le muiase numai. Se aşeză şi ceru de băut. Somnolând, Heiler îi întinse sticla. Bău repede sticlindu-şi ochii.

— Totul a fost pe dos, spuse. Am omorât un călugăr!

Tobit se sculă, scotoci iar prin cufăr şi reveni cu o scrisoare pe care i-o întinse.

— L-ai omorât, spuse, fiindcă aşa ai avut ordin.

Heiler se trezi de-a binelea şi îi privi atent.

— E adevărat, spuse Luca, am avut ordin s-o fac.

Tobit surâse parcă unui gând ştiut, mototoli hârtia cu degetele lui butucănoase şi o lăsă să zboare prin aerul cortului, ghemotocul acela însă nu zbură, căzu ca o piatră între el şi Luca.

— Baico! comandă stins Tobit şi Baico Avan, ţiganul ucigaş, îşi luci ochii galbeni în lumina puţină a cortului.

Tobit veghe trupul mort al lui Luca toată noaptea. Stătea la masa mică şi unsuroasă de pe care nimeni nu strânsese resturile mâncării şi privea parcă dormitând trupul lui Luca din care sângele se mai prelingea încă, din ce în ce mai anevoie şi mai gros, se amesteca cu noroiul, cu clisa de pe jos. Baico Avan dormea iepureşte într-un colţ şi la fiecare mişcare a lui Tobit îl privea leneş, cercetându-l o clipă. Spre dimineaţă, atunci când limbile ceasului arătau că în curând se va face dimineaţă, Heiler se întoarse şi se aşeză picior peste picior în faţa lui Tobit. Era bărbierit proaspăt şi avea o figură odihnită de om care dormise oarecare vreme. Sorbi din sticla care îl însoţea permanent, spuse împingând cu vârful cizmei în carnea moale a trupului lui Luca:

— Ce-ai să faci acum?

Bău iar, apoi spuse că, oricum, Luca a avut noroc, este fericit, fiindcă, nu-i aşa?, numai mort poţi fi cu adevărat fericit. Tobit nu-i răspunse, continuă să privească undeva în gol, acolo unde începea întunericul şi frigul.

— Aş vrea să te rog, spuse, să duci tu scrisorile astea.

Heiler privi scrisorile răsfirate pe masă şi pe care Tobit le scrisese şi le pecetluise cu o zi înaintea morţii lui Luca şi oarecum în preîntâmpinarea acelei morţi.

Deodată se făcu brusc o lumină albă ca o beteală de argint. Tobit cără trupul lui Luca afară din cort şi toţi cei care se treziseră sau erau pe acolo treji deja îl putură vedea pe mort şi pe Tobit care, opintindu-se, aruncă trupul într-o căruţă goală. Baico Avan ţine hăţurile, i le dă lui Tobit. Din cai iese o năduşeală fină, se opintesc şi căruţa porneşte. Doi albanezi călări îl escortează pe Tobit al cărui trup mătăhălos şi murdar înaintează prin aerul acelei zile de-abia începute. Stan cel Gros şi Heiler apar şi ei dintr-o parte, par grăbiţi pe caii lor cu harnaşamentul complet, îl ajung pe Tobit, care acum stă ca un ghem mare pe capră şi din ghem ies hăţurile care împing căruţa înainte. Tobit pare să nu le dea nicio atenţie, se mişcă odată cu ei prin golul din faţa lui. Cu o fluturare de mână Heiler se desprinde de căruţă, Stan cel Gros îl urmează, se depărtează repede, curând vor fi două puncte între cer şi pământ la hotarele moşiei Alba.

Ajuns în faţa porţilor mânăstirii, Tobit opri căruţa, se dădu jos din ea şi trăgând de picioarele lui Luca îi azvârli hoitul în noroi, se urcă din nou pe capră şi, ca un om

care şi-a făcut bine treaba, întoarse şi escortat de albanezi, porni înapoi. În urma lui, amestecat cu aerul şi cu noroiul, trupul lui Luca rămase să putrezească alene în preajma zidurilor şi porţilor acelei mânăstiri. Ca un răspuns la ceea ce făcuse, o bună pomenire a faptei de a ucide, un clopot bătu de câteva ori, vestindu-i.

Chirurgul şi cu Stan cel Gros, viitorul morar al acestei poveşti, se întoarseră numai a treia zi, după-amiază şi nu singuri, mai multe căruţe pline vârf îi urmau puţin în urmă. Îi întâmpină garda albaneză, Nicola, care ştia bine româneşte le ură bun venit şi le spuse că Tobit e la pădure cu oamenii, se întoarce abia pe seară. Ajutat de albanezi, Stan cel Gros descărcă la repezeală căruţele. Heiler, cu o sticlă în mână, îi privea binevoitor şi plictisit. O stivă mare de buşteni groşi şi subţiri era îngrămădită în mijlocul taberei, semn că Tobit nu stătuse degeaba cele trei zile. Ţinându-şi sticla strâns, chirurgul se căţără pe stiva aia şi, când ajunse în vârful ei, se aşeză cât mai bine, trase o duşcă şi privi vesel lumea senină în care tocmai poposise. Undeva în stânga lui se auzeau zgomote de topor muşcând lemnul, văzu pârâul murdar numit Topiliţa, pe care Stan cel Gros voia să-şi aşeze moara, cercetă zidurile mânăstirii care părea părăsită de

orice suflare, o cioară se zbătu neliniştită în aer, Heiler îi strigă ceva pe nemţeşte, apoi văzu un cârd lung încremenit parcă în depărtări, bău iar şi închise ochii. Când îi deschise îi văzu pe albanezi care terminaseră de descărcat şi pe Stan cel Gros plătindu-i pe căruţaşi. La sfârşit se întoarse spre Heiler şi îi strigă:

— Vreau şi eu să beau, domnule chirurg!

Heiler îi aruncă sticla cu o mişcare dibace şi, luat prin surprindere, Stan cel Gros de abia reuşi să o prindă, dar, odată ce o avu în mână, îşi desfăcu picioarele şi, căscând o gură imensă, vărsă conţinutul sticlei în gaura aceea întunecată. Aşezaţi mai într-o parte albanezii îl priveau nepăsători, Nicola le dădu un ordin şi porniră ordonaţi spre o margine a moşiei, cine ştie ce căutau acolo. Heiler adormi pe stivă încercând să-şi încălzească spinarea în lumina arară a zilei, iar Stan cel Gros adormi rezemat de stivă. Aşa îi găsi Tobit şi cei care, toţi, cărau un buştean uriaş. Heiler deschise ochii şi-i văzu, păreau că atacă vreo poartă cu un berbece, în felul ăsta duceau buşteanul. Coborî de pe stivă neîndemânatic şi se apropie de Tobit, care, gol până la brâu, îşi ştergea sudoarea de pe piept cu o cârpă soioasă, un rest de sac, pesemne.

— Ei!? spuse Tobit continuându-şi îndeletnicirea.

— O să-ţi spun! spuse Heiler şi dispăru repede, pentru a apărea aproape imediat cu o altă sticlă în mână şi rânjind.

Bău din sticlă şi îi dădu şi lui Tobit, care bău lacom, înapoie sticla şi le spuse oamenilor, că gata, pentru astăzi au terminat, Heiler, după cum ştiu şi ei, le-a adus băutură, vor mânca şi vor bea.

Chirurgul adusese, în cele şapte sau opt căruţe, în primul rând uneltele trebuincioase şi pe care le comandase de la Craiova Tobit.

— Opt căruţe, spuse el, şi nu numai atât, evreul tău îţi trimite bani proaspeţi şi vorbă că în curând va veni să te vadă.

— Şi Haan? întrebă Tobit, dar nu preocupat de întrebare, cerceta baloturile, citea inscripţiile nemţeşti de pe ele, îl strigă pe Stan cel Gros: De mâine vă apucaţi şi montaţi joagărul, îţi iei ce oameni vrei. Să nu-mi spui că nu ştii să-l faci.

— Ştie, spuse Heiler, şi ştiu şi eu! Trebuie să barăm râul. Mergem chiar acum să vedem cum şi ce. Haan nu era în Craiova, i-am lăsat scrisoarea la care am adăugat

şi eu câteva rânduri, îi făcu semn lui Stan cel Gros şi se depărtă.

— Nu întârziaţi mult! strigă Tobit în urma lor, se întoarse cu privirea spre maldărul de baloturi şi lăzi, le cercetă iar, ca un om care n-are altă treabă mai bună de făcut, numără totul verificând lista pe care i-o lăsase Heiler şi când ieşi la socoteală îl strigă pe Baico: Află, îi spuse când acesta apăru, dacă nu e vreunul care să ştie să gătească, avem nevoie de un bucătar, îl plătesc separat de restul. Auzind că e vorba de bani, Baico Avan se oferi el drept bucătar, îşi lăudă îndelung părinţii care erau bucătari de-adevăratelea, de la ei ştie tot ce e în legătură cu gătitul, n-a uitat mai nimic, numai să fie lăsat să o dovedească acum, când este plătit pentru asta.

— Bine, spuse Tobit, privi în altă parte.

Începând chiar din momentul acela, Tobit îşi aranjă treburile cum se pricepu mai bine, părând hotărât să rămână pe moşie oricât de mult o putea sau o fi lăsat de alţii, se gândea şi aşa. Chiar şi faptul că îi păstrase pe albanezi este o dovadă în acest sens, nu numai că dorea să rămână pe pământul lui, da’ era hotărât să folosească şi forţa armelor pentru a rămâne. Se scutură de gânduri

şi îşi ridică privirea, dar asta se întâmplă într-altă zi decât aceea în care Heiler sosise de la Craiova şi Baico Avan, ţiganul paznic şi ucigaş, se oferise drept bucătar şi îşi luase meseria în primire, în ziua aceasta, sfârşitul lunii octombrie este aproape, privirea lui Tobit se opri asupra temeliilor casei lui pe care tocmai le isprăvise de ridicat. Joagărul desenat de chirurg fusese construit şi de două zile funcţiona neîntrerupt, oamenii, sub îndrumarea lui Heiler, se chinuiau să înveţe noua meserie şi de bine, de rău, se descurcau. Într-o zi, două, nu mai era mult până atunci, cuptorul pentru cărămizi va fi şi el gata, Tobit tocmise pentru asta o şatră pricepută de ţigani cărămidari, gălăgioşi şi harnici, fericiţi că au de lucru la un boier oarecare, doritor de cărămizi. Vremea se arăta tocmai potrivită cu astfel de lucrări, uscată şi călduţă, zile în şir soarele se molcomea pe cer, mic şi gălbui, îl simţi undeva în spatele lui, încălzându-i anume spinarea. Pământul se uscase bine şi începuse să se colbuiască. „Dăm foc!” hotărî el brusc şi se îndreptă spre joagăr, câţiva porci liberi ai şatrei râmau fericiţi într-o văgăună, guiţau bezmetici. Zgomotul joagărului îl întâmpină de departe, văzu forfota de trupuri şi rumeguşul înălţându-se ca un gheizer, într-o trombă aurie, spre cer.

— Lemnul ăsta nu e bun de nimic, îl întâmpină Heiler destul de bine dispus, va trebui să aştepţi cel puţin un an până se va usca şi îi arătă stiva uriaşă şi frumos aranjată. Dădu a lehamite din mână: Ai cărat tot lemnul în mijlocul taberei şi acum trebuie să-l aducem aici, jumătate din timp ni-l pierdem cu asta.

— Am greşit, recunoscu pur şi simplu Tobit.

Apăru Stan cel Gros, care îi spuse acelaşi lucru, lemnul nu e bun, e prea proaspăt, n-o să facă nimic cu el, dacă vrea să facă, da' că ştie el un negustor de cherestea din Craiova, după ce termină treaba asta, pleacă la Craiova. „– Du-te! spuse Tobit. Acum însă aş vrea să dau foc." „Să dai foc, cui?" se întrebă Heiler. – şi poate că îl convinge să facă schimb, să-i dea lemn uscat continuă Stan în locul ăstuia şi diferenţa s-o plătească, negreşit aşa va face, continuă Stan. Tobit le explică, vrea să dea foc buruienilor de pe câmpurile lui, e tocmai momentul potrivit, a venit să se sfătuiască cu ei. Privi şuvoiul de apă care se opintea în lingurile roţii, se spărgea în mii de şuvoaie strălucitoare şi de stropi, câteva picături cărate de vânt îi poposiră pe faţă, răcoroase. Oamenii se mişcau încet pe lângă el, târau buştenii la care înhămaseră câte doi cai, păreau lipsiţi de

orice vlagă, se gândi Tobit. Apăru ţiganul Baico, cu un cazan uriaş pe roţi, din care ieşeau aburi, bătu cu un linguroi în cazan şi strigă:

— A venit ţiganul cu mâncarea!

Tromba de rumeguş se lăsă uşor către pământ, zgomotele se stinseră, fără niciun fel de chef oamenii se strânseră în jurul cazanului cu castroanele în mână.

— Haide să mâncăm! spuse Heiler, se apropie de cazan.

— N-am castron, spuse Tobit, dar îndatoritor, un bărbat mic şi chel i-l întinse pe al lui, plin deja şi aburind.

— O să mănânc eu mai târziu, boierule! spuse şi întorcându-se cu spatele se depărtă.

— Ce au ăştia? întrebă Tobit, ţinea castronul cu amândouă mâinile. Hei tu, Ilie, îl strigă pe acela, vrei să vii puţin!

Omul se întoarse supus, dar fără chef, se opri la un pas de Tobit.

— Nu pari în apele tale, spuse Tobit, oi fi bolnav!

— Nu e, spuse Heiler uitându-se la Ilie şi: Hai să mâncăm!

Se aşezară pe malul apei, Stan cel Gros îi însoţea. Chirurgul îşi bagă lingura în mâncare, spuse:

— Pare ceva cu fasole! apoi căscă gura şi îşi înfipse lingura plină în gaura aceea, mestecă şi înghiţi. Fasole e! spuse. Tobit mâncă şi el privind apa care se limpezise, semn că nu mai ploua pe nicăieri.

— Ce au? întrebă într-o vreme.

Stan cel Gros deschise gura şi spuse:

— Au! A venit unul mai deştept şi a spus: Mă, dacă ăsta, stăpânul nostru care va să zică, l-a omorât pe Luca...

— Aha, spuse Tobit, înţeleg!

— Şi nu e numai asta, spuse Heiler. Toţi ştiu că l-ai omorât pe Luca fiindcă era spion şi ca să arăţi că nu-ţi pasă de nimeni, că faci ce vrei. Într-un fel se bucură, dar gândesc şi zic că n-o să mai faci mulţi pureci pe aici. Ăia au să vină într-o zi şi or să te întrebe unde e Luca, tu n-o să ai ce să le răspunzi. De fapt ce-ai să le răspunzi?

— N-or să vină, spuse Tobit, se aplecă şi îşi clăti castronul şi lingura în apă, câţiva peşti ca nişte săbiuţe se repeziră lacomi la resturile de mâncare.

Tobit privi peştişorii şi spuse că s-a hotărât, la primăvară o să facă un iaz, o să crească peşte, că lui îi place peştele.

— Fă! spuse Heiler.

Stan cel Gros se sculă şi se duse la ţigan şi-şi mai umplu blidul o dată, dar nu se mai întoarse lângă cei doi.

— Şi Stan? întrebă Tobit.

— A, spuse Heiler aruncând o bucată de pâine în apă, el vrea să fie morar, nu-i mai pasă de altceva.

Tobit se sculă, îl căută pe Ilie printre cei care mâncau, îi înapoie castronul fără niciun cuvânt şi se depărtă. Stan cel Gros îl ajunse din urmă şi-l întrebă când vrea să dea foc, părea că se bucură la gândul focului. Tobit îi spuse că habar n-are şi nici cum s-o facă.

— Îţi găsesc eu omul, domnule colonel, mâine dimineaţă, ba nu, astă-seară facem treaba, o să fie un iad de-adevăratelea.

Îşi bătu gura îndelung închipuindu-şi cum o să fie, cât de frumos şi de repede.

Dădură foc câmpiei numai a doua zi spre seară. Săpaseră şanţuri în locurile în care voiau ca focul să nu se întindă sau curăţaseră pur şi simplu pământul pe fâşii late de câţiva stânjeni. Cel care se ocupa de toate astea era un fost călugăr, căruia oamenii îi spuneau, Tobit nu putea afla de ce, familiar, Boza. Anotimpul se arăta tocmai pe măsura dorinţelor lui Tobit, cu zile scurte şi calde şi reci, dar uscate, nimeni nu se mai gândea că

iarna e pe aproape că le dă deja târcoale, cercetându-i. Albanezii călări porniră cu făcliile, focul avea să fie pus din mai multe părţi deodată, Boza, fostul călugăr, îşi prinsese poalele anteriului de brâu şi dădea ordine, se repezi în ăia care, fără nicio treabă, se strânseseră buluc să privească şi să-şi delecteze ochii şi-i împrăştie. Tobit stătea mai într-o parte aşteptând.

— Gata, fraţilor, începe! se auziră strigăte din mai multe părţi, focul se ivi ca un bivol, se rostogolea printre buruieni şi mărăcinişuri, căutându-le hulpav, aerul se încinse repede şi lumina care mai era păru că se împuţinează în faţa luminii lui diavoleşti.

Boza veni lângă Tobit, îi spuse că gata, el şi-a făcut treaba, în puţin timp totul se va termina, focul se va stinge singur, îşi flutură barba jigărită şi arară de ţap prin aerul înroşit.

Focul se stinse repede şi o căldură plăcută se ivi din cenuşa lui. Obosiţi, oamenii se înapoiară la corturi, păreau nişte maşinării cu arcurile neîntoarse, fusese desigur frumos, dar altfel şi mult mai scurt decât se aşteptau, călugărul este desigur de vină, putea să-l lase să ardă mai mult, toată noaptea, şi ei ar fi privit şi s-ar fi bucurat, căci ce bucurie mai mare poate fi decât să

priveşti o câmpie arzând, aşa cum a şi ars. Se culcară nemulţumiţi şi a doua zi câţiva veniră la Tobit, îi spuseră că vor să plece, nu mai au niciun chef să muncească pentru el, dealtfel munca este oricum inutilă, ştiu asta cu toţii. Tobit opri lucrul şi-i adună şi pe ceilalţi, în afară de ţigani, care îşi vedeau liniştiţi de cărămizile lor, nu dădură nicio atenţie adunării. Îi strânse pe toţi grămadă şi albanezii se aşezară în spatele lui, semn că ei îşi văd mai departe de treabă, la fel se aşeză şi Baico Avan şi Stan cel Gros. Heiler rămase undeva într-o parte, părea că nu-l interesează ce se întâmplă, se aşeză totuşi pe un butuc şi privi:

Tobit vorbi puţin şi atunci când termină ei ştiau deja că pot să plece, că nimic nu-i mai reţine pe moşia aceea a unui boier nebun şi chior, baron şi colonel totodată, se întoarseră cu spatele şi tăcuţi porniră spre corturi, îşi vor strânge catrafusele şi vor pleca. Cei care încă nu erau prea siguri ce să facă fură convinşi repede că nu e de stat, în curând moartea va poposi pe aceste pământuri, câţiva mai deştepţi şi mai fricoşi au simţit-o dându-le târcoale prin preajmă. Nu, în niciun caz nu e de rămas, îşi vor lua banii şi vor pleca.

Banii!? Tobit îl privi pe cel din faţa lui cu atâta stăruinţă încât acela întoarse capul vrând să afle dacă nu cumva în spatele lui e ceva demn de interesul acelei priviri. Nu le plăteşte nimic, să se ducă să spună şi celorlalţi, i-a plătit o dată şi prea de ajuns.

— De ce să nu ne plătească? întrebară câţiva mai căpoşi când aflară.

— D-aia! spuse Boza, nu considera că merită să-şi bată gura cu ei, catadicsi totuşi să spună într-o doară că nerespectarea contractului pe care l-au făcut cu Tobit atrage după sine...

— Atrage pe dracu, mă Boza! spuseră ei, nu-l mai ascultară.

Albanezii se desfăşurară deja într-un şir larg înconjurând tabăra şi privind visători la ce se întâmpla, pregătirile de plecare.

— Să fi avut măcar un cuţit! se gândiră, o spuseră tare.

Călugărul îşi desfăcu bocceaua, scoase un cuţitoi şi-l aruncă în faţa lor ca pe un obiect nefolositor unei plecări.

— Care ai vrut cuţit, mă?

Nu se aplecă nimeni după el, Boza îl culese de pe jos într-o vreme şi şi-l vârî la brâu şi rânji. Îşi puse apoi

legătura în spate şi cu paşi mari se depărtă de corturi. Unul câte unul, în silă, ceilalţi, toţi, îl urmară.

Tobit îi privi cum, în frunte cu călugărul răpciugos, foştii lui angajaţi se depărtează în tăcerea acelei amiezi răcoroase şi senine.

Luna octombrie se scursese aproape, dar toamna părea nesfârşită şi înduplecată la ceea ce mai avea Tobit de făcut.

— Şi acum ce urmează, domnule colonel? întrebă Stan cel Gros nedumerindu-l pe Tobit, brusc îşi aduse aminte că el colonelul-baron Tobit, ha, ha, ha, chirurgul Heiler care este numai căpitan i se alătură, căpitan-baron de fapt, numai Stan cel Gros este morar iar ţiganul Baico Avan nu este nimic.

Veni Nicola, care îl anunţă pe Tobit că ăia au luat-o spre mânăstire, probabil vor să înnopteze în preajma ei şi că n-ar fi de mirare ca la noapte să încerce să-i atace.

— Adu-ţi oamenii, Nicola, spuse Tobit, desfaceţi corturile şi încărcaţi totul în căruţe. Ne mutăm peste râu.

— Apa aia nu înseamnă nimic dacă vor să ne atace! spuse Heiler, pornise deja către cortul lui, grăbit să-şi pună la adăpost avutul.

— Vom vedea! spuse Tobit.

În câteva ceasuri, se înserase, terminaseră de strâns, aşteptau ordinul lui Tobit pentru a porni. Tobit stătea însă de vorbă cu bulibaşa în faţa unui foc de coceni, îi explicase despre ce se întâmplase şi că se aşteaptă să fie atacaţi în noaptea aia, să aibă grijă de şatră, el nu îi poate ajuta cu nimic.

— Nu-ţi face nicio grijă, boierule, suntem învăţaţi cu din astea, mai mult aşa o ducem de la o vreme.

— Albanezii vor fi prin preajmă, spuse Tobit, dar ăia sunt mulţi şi nemulţumiţi, şi câţiva nu sunt chiar proşti de tot, mai ales un călugăr.

— Cel care a pus focul, îl ştiu, spuse ţiganul, scuipă înspre foc.

Cerul se înroşise şi soarele ca o roată de căruţă se ascunsese după mânăstirea Alba pe jumătate. Tobit îl simţi încălzindu-i spinarea. Se opriră în faţa apei, căutau vadul.

— Este undeva mai la stânga! spuse Tobit, trase de hăţuri şi aşteptă.

O căruţă condusă de un albanez intrase deja în apă, se aplecă uşor.

— Nu e bine, fiule, auzi Tobit vocea tatălui său, întoarse capul şi îl văzu zâmbindu-i, o să te

împotmoleşti, vadul e stricat de mult, auzi vocea apropiindu-se de el, se întoarse şi spuse:

— Vino şi ia-mă de aici! şi, păşind agale, tatăl lui intră în apă şi întinzând braţele, copilul se strecură la pieptul lui, se înălţă în aer.

Soarele se făcuse uriaş, îl văzu de după umărul bărbatului care îl purta, se împotmolise între zidurile crenelate ale mânăstirii.

— Ne-am împotmolit! auzi Tobit vocea lui Stan cel Gros, văzu căruţele înşirate în urma căruţei care se scufundase până la osii în mâl.

Se chinuiră o vreme până reuşiră să scoată căruţa, trebuiră întâi s-o descarce de lucrurile din ea şi atunci când aproape terminaseră, din pădure se ivi un ţăran bărbos care îi privi batjocoritor o clipă, apoi intră în apă şi puse umărul alături de ceilalţi, luară căruţa aproape pe sus şi o duseră pe celălalt mal. Bărbatul care îi ajutase dădu să plece, dar Tobit îl opri, întinse mâna şi apucându-l de umăr îl întoarse cu faţa spre el. Erau toţi uzi până la brâu, stăteau rezemaţi de o latură a căruţei şi priveau, Heiler, Stan cel Gros şi Baico Avan, albanezii călări erau încă pe celălalt mal, nu păreau să se

sinchisească prea tare de străin. Nicola trecu apa, se opri în dreptul lui Tobit şi întrebă:

— E ceva, boierule?

— Nu e nimic, Nicola, spuse Tobit, vedeţi că vadul e în dreptul trunchiului ăluia putrezit, duceţi căruţele acolo.

Nicola se mişcă agale, ajunse la oamenii lui şi le ordonă să mâne căruţele spre vad, nu-i mai dădură nicio atenţie lui Tobit.

— Cine eşti? întrebă Tobit, îşi luă mâna de pe umărul aceluia.

— De pe aici! spuse omul, privi cu poftă la Heiler, care scosese o sticlă şi o clătina în lumina puţină a zilei.

— Câţi? întrebă Tobit, înţelesese despre ce e vorba, erau cei despre care îi spusese Stan cel Gros.

— Mulţi, răspunse omul, tot satul [13]!

Tobit întinse mâna, apucă sticla chirurgului şi i-o întinse:

— Na, bea!

Omul luă sticla şi fără să facă nazuri trase câteva înghiţituri.

— Mulţumesc, boierule! spuse şi înapoie sticla.

— Sunteţi de pe moşia asta? întrebă Tobit.

— De pe asta, de-ai mânăstirii, că boierul e mort, a luat mânăstirea pământul, aşa că suntem ai ei.

Heiler îşi luă sticla înapoi, bău şi i-o întinse lui Stan cel Gros. Albanezii începuseră să treacă apa, a doua căruţă poposise cu bine pe malul celălalt.

— Voi i-aţi gonit pe bulgari?

— Noi, recunoscu omul. Erau străini de aicea şi aveau şi o miliţie care ne dădea târcoale, sunt şi pruncii cu noi. Ne-am fi întors, da' mânăstirea şi-a închis porţile, aşteaptă vremuri mai bune, aşteptăm şi noi. Acum ai venit tu, ai şi calabalâc cu tine, dacă stai, stai, dacă pleci o veni altul cu hârtii la fel ca şi tine şi cu arnăuţi la fel ca ai tăi, da' dacă-i număr, şi nu ştiu să număr, dacă mă uit la ei, văd că sunt puţini. Dacă mă laşi să plec, plec, dacă nu, o să fie unu mai puţin în pădure, da' tot destui.

Tobit rânji la el şi-i puse mâna în beregată, strânse o vreme, aşa într-o doară.

— Lasă-mă pe mine, boierule! se oferi ţiganul care se şi apropiase, omorâtul îi făcea poate plăcere.

— Nu-l omor, spuse Tobit, privi ochii holbaţi ai ţăranului, văzu în ei o frică dulce care îi făcea silă, îi dădu drumul.

Căruţele erau acum toate peste apă, Nicola îşi orânduise oamenii într-un fel ciudat, părea că pândeşte ceva.

— Ce e, Nicola? întrebă Tobit.

Omul din faţa lui căzuse în genunchi şi îşi vărsa bojocii tuşind.

— Nimic încă, răspunse Nicola, se apropie de ei.

Se întunecase, soarele nu se mai vedea de după mânăstire, dar din el ieşea încă o lumină blândă care se apleca asupra zidurilor, poleindu-le.

— A venit noaptea! spuse Nicola, îl privi pe cel căzut în genunchi, se aplecă şi-l ajută să se ridice. Ai tăi sunt aici, ne cercetează, strigă-le să iasă câte unul sau să plece! spuse.

— Eu sunt stăpânul vostru! spuse Tobit într-o vreme, i se auzi vocea.

Moşia Alba se cuprinsese în întuneric şi frigul poposi odată cu negura, îi zgribuli sub hainele lor ude, alungându-le somnul. Mergeau prin pădure conduşi de ţărani, se mişcau anevoie, drumul era desfundat şi mai tot timpul se opreau şi puneau umărul pentru a urni căruţele, într-o vreme ieşiră de pe moşia Alba, pădurea

nu era toată a lui Tobit. Îi spuse asta ţăranului de lângă el.

— E numai boieroaica, spuse ţăranul, boierul e la administraţie, la Craiova, n-au vreme de noi.

Convoiul se opri iar, Tobit întrebă dacă mai au mult de mers, erau numai el şi cei trei, Heiler, Baico Avan şi Stan cel Gros, albanezii rămăseseră pe malul râului împreună cu vreo zece ţărani înarmaţi.

— Nu mai e mult, auzi Tobit, dar trebuie să dăm semn că suntem noi.

— Jipei, e timpul! spuse unul lângă urechea lui Tobit.

Cineva cu un felinar, Jipei poate, se desprinse de căruţe, înainta o vreme făcând semne cu el şi aşteptând semnalele de răspuns care nu întârziară să vină.

— Ne-am întors, auzi Tobit vocea celui cu felinarul, da’ nu suntem singuri. E şi boierul cel nou cu noi.

Satul era o adunătură de bordeie numai cu acoperişul deasupra pământului, strâns într-un luminiş pe care îl măriseră cu toporul. Se simţea miros de vite şi câţiva câini îi întâmpinară lătrând a recunoaştere, unul mai curajos veni şi îl mirosi pe Tobit care îl alungă cu piciorul. Fură conduşi într-un bordei în faţa unui ţăran bătrân cu o privire ageră şi cu o barbă mare, pe care şi-o flutură

anume, vrând să-l impresioneze pe Tobit. Era un fel de pârcălab ales după strămutarea satului, care îl enervă pe Tobit dându-şi importanţă cu barba lui şi vorbind aiurea, binecuvântându-i ca un popă adevărat[14]. Îşi potrivi barba în poală şi se aşeză pe o laviţă, vorbi despre austrieci, de ce şi cum, Tobit se frecă cu pumnul la ochi ascultându-l, moşul părea că nu-şi va termina vorbăria niciodată. Îl ascultară o vreme şi atunci când pe figura lui Tobit se citi hotărârea să-l strângă de gât, Heiler îl opri spunându-i în nemţeşte:

— Nu-l omorî, că nu mai ieşim de aici!

Ţiganul Baico Avan tresări, părea că verbul a omorî avea înţeles pentru el în orice limbă ar fi fost rostit, îi jucară ochii în cap, spuse:

— O fac eu, boierule! dar Tobit îl potoli cu un gest, se aşeză lângă moş.

— Vezi că e surd! spuse Heiler adulmecând aerul. Au şi cazan! spuse, apoi se auzi în urechea bătrânului, urletul lui Tobit, care zgudui bordeiul şi trezi satul de tot.

Muierile ieşiră din aşternuturi vrând să afle ce e, a venit boierul cel nou, aflară ele, fiul ăluia de muri, Dumnezeu să-i primească păcatele, da' ăsta, fii-su, e chior şi are un beţiv cu el, un neamţ ca un mort şi un

ţigan care te ucide cu privirea şi albanezii, da’ albanezii nu sunt cu el acum, bine că nu sunt.

Bătrânul nebun şi vorbăreţ îi dădu în cele din urmă afară spunându-le un mergeţi cu bine şi împingându-i de la spate.

— Bine că am scăpat! răsuflă uşurat Stan cel Gros. Parcă era săracu taică-meu, numai că mai bătrân, da’ tot aşa vorbea şi ăla, până când într-o zi mi s-a făcut lehamite şi de moară, şi de tătâne.

— I-ai dat în cap! rânji Baico Avan.

— Uite, ăla chioru e boierul, matahala. Şi slăbănogul e neamţul doftoroi. Plăvanul o fi vreun morar, aşa se mişcă, vă spun, ca un morar.

Fură duşi într-un bordei cu o rogojină pe jos şi părăsiţi acolo. Un ţânc pierdut de mă-sa se târî de-a buşilea până la ei, căscă gura, o clipă, la Tobit, apoi începu să-i lingă cizma fericit şi, când nu făcea asta, să gângurească anapoda, aşa că dormiră cu pruncul printre ei. Ţiganul se îngriji de copil ca o doică adevărată. Stan cel Gros se miră cu voce tare de atâta pricepere, dar Baico îi aruncă numai o privire posomorâtă, nu-i răspunse. Dormiră greu şi se treziră dimineaţa devreme, pe întuneric. Tobit îl scutură pe Heiler.

— Nu dorm, spuse acesta, dar am dormit!

Ieşiră lăsându-i pe ceilalţi doi adormiţi sau prefăcându-se că dorm, lui Tobit nu-i păsă. Întunericul îi întâmpină rece şi umed, urinară pe acoperişul de paie al bordeiului, apoi Heiler căută căruţa în care avea rezerva de băutură şi se întoarse cu o sticlă. I-o întinse lui Tobit să-şi clătească gura, el bău. Stăteau în întuneric şi nu ştiau ce să facă. Satul se trezise deja, simţeau mişcare, se auzeau vitele, un cal fornăi în apropiere. Tobit tresări, auzise un tropot depărtat şi mărunt, îl întrebă pe chirurg ce-o fi zgomotul care se auzea, albanezii ar fi venit altfel, mai furiş, iar cei care plecaseră de pe moşia lui nu aveau cai, întinse mâna în întuneric şi îl atinse pe chirurg care se încordase tot, asculta, zgomotul se stinse brusc în momentul ăla.

— S-au oprit acum! spuse Heiler. Scoală-i repede pe ăia doi, eu mă duc la căruţa cu arme, îi tremura glasul, nu mai aşteptă răspunsul lui Tobit, o porni spre căruţă.

Păşind calm, Tobit se strecură în bordei şi îl scutură pe Stan cel Gros:

— Nu dorm, spuse acesta şoptit, am auzit!

Ţiganul se mişca agil prin întuneric, Tobit nu înţelegea ce face, îl grăbi, dar ţiganul îi puse o mână catifelată pe gură, spuse lângă urechea lui Tobit:

— Trezeşti copilul, boierule. Sunt gata!

— Stane, spuse Tobit, scoală satul, dar fără zgomot, să se adune toţi în spatele căruţelor, cu ce arme au.

— Am înţeles! spuse Stan cel Gros, dispăru.

Însoţit de ţigan, Tobit se duse orbecăind spre căruţa cu arme, nu se mai auzea nimic, nici ăia care veneau, dar nici ţăranii, nimic, de parcă ar fi murit cu toţii. Dădură peste Heiler care desfăcea un lădoi, ţiganul se repezi să-l ajute, era singurul care părea că vede pe întuneric, se mişca aşa. Se înarmară cum putură în repezeala aia şi tremurând de nervi. Veni Stan cel Gros care le spuse că tot satul e treaz, iscoadele lor au aflat de mult vestea şi sunt pregătiţi, îi aşteaptă. Au să trimită copiii şi bătrânii aici, pe noi ne roagă să nu ne amestecăm decât dacă va fi nevoie. Ăia care vin nu sunt mulţi, vreo douăzeci, par că vin de la conacul lui Staico Bengescu, boierul pe pământul căruia suntem acum. În timp ce vorbea Stan cel Gros, chirurgul încărcase câteva pistoale pe care le avea mai la îndemână, îi dădu două lui Tobit.

— Sunt aproape, spuse deodată ţiganul, îşi încordă spinarea şi gâtul, nu mai avem vreme! mai apucă să spună şi auziră chiuituri şi zbierete, pocni o sâneaţă undeva într-o parte şi la lumina ei Tobit văzu satul, apoi îl văzu pe ţigan care îşi legase copilul în spate, îl purta ca pe o cocoaşă adevărată. Lumina se stinse şi se auzi bubuitura şi răcnetul celui lovit, totul la o depărtare mare de ei, i se păru lui Stan cel Gros. Însoţiţi de o babă, câţiva copii se strecurară în spatele căruţelor.

— Unde sunt ceilalţi? întrebă Tobit, apucă să întrebe şi din întuneric, dar mai întunecată, crescu către el o matahală, un cal şi un om, ridică braţul şi opintindu-se, suliţa din mâna lui porni într-acolo, dispăru toată, vibrând în întuneric. Auzi urletul şi ştiu că a nimerit, ţiganul îi întinsese calm altă suliţă, spuse:

— Mă duc să omor şi eu unul! dispăru.

Lupta se purtă pe întuneric, doar din când în când, la lumina vreunei împuşcături, Tobit sau Heiler, ceilalţi doi, ţiganul şi Stan cel Gros, dispăruseră de o latură şi de alta a căruţei, pândind, putură vedea câte ceva, o furcă înfigându-se în burta unui cal, şi se termină repede, ultima dată trăsese chirurgul şi după asta se lăsă liniştea de dinainte, câteva clipe, apoi o făclie răsări într-o parte

şi de după ea altele, Tobit îl văzu pe chirurg, ştiu că e el, ducându-şi calm sticla la gură şi încremenind aşa.

Toată ziua o petrecură îngrijindu-i pe cei răniţi, Heiler le cosea rănile şi turna spirt pe ele, apoi punea gura la sticlă şi turna şi în el. Muriseră şase ţărani, dintre care două muieri, iar dintre atacatori, trei, cel pe care îl omorâse Tobit avea suliţa înfiptă jumătate în el, şi doi rămăseseră răniţi, ţiganul îi înjunghie la porunca lui Tobit.

— Sunt de-ai lui Staico, aflase Tobit, vor oameni la muncă.

Tobit nu spuse nimic, îl ajuta pe chirurg şi din când în când îl privea pe ţigan care nu se mai lepădase de prunc, îi vâra degetul în gură şi pruncul îl sugea fericit.

— Caut-o pe mă-sa şi dă-l înapoi! spuse Tobit.

— Da de unde mă-sa? se înfurie ţiganul. O fi aia de colo care stă crăcită şi cu ţâţele de-i atârnă şi din ele picurând lapte pe pământ. Aia o fi! spuse şi îi arătă lui Tobit pe una din ţărăncile moarte, despicată pe jumătate, de sub gât până dincolo de ţâţe.

După atac lui Tobit nu-i fu greu să-i convingă pe ţărani să se întoarcă în vechiul sat, mai ales că le promise ajutor în refacerea caselor, tot ce trebuie pentru

asta şi, ca să fie mai convingător, spuse la sfârşit ceva, e drept destul de confuz, despre eliberarea lor. Ei însă declarară cu toţii, că sunt ţărani liberi[15], care or fi fost altfel, ai lui Anghel Păpădie şi ai lui Bolea, îşi luaseră câmpii sau muriseră, cine mai ştie de ei. Au şi hârtii pentru a dovedi asta, că sunt liberi, dacă boierul doreşte, ei le caută, le scot de acolo de unde le-au pus şi i le arată, numai să dorească. Tobit le spuse că şi el are hârtii, că la Craiova a făcut şi asta, a scos hârtii de la autorităţi şi că autorităţile, stăpânirea care va să zică, sunt de partea lui, îi are înscrişi pe toţi ăia care au fost ai lui taică-său, să nu-şi mai bată capul cu asta. Dar că nu e vorba acum de hârtii, pentru el hârtiile n-au valoare. Şi, ca să le arate că e stăpânul lor şi al acelor acte, le aduse în faţa lor, ei le pipăiră şi le recunoscură ca atare după iscăliturile înflorate şi după peceţile roşii, da, aşa e, sunt acte, recunoscură ei. Îl împinseră în faţă pe unul de-al lor care ştia să citească nu cine ştie ce, doar atât cât să înţeleagă că pe hârtiile alea sunt înşirate nume, Anghel Păpădie şi alţii. N-a fost nevoie de mai mult, ei înţeleseseră că, dacă Tobit le arată acele hârtii, nu le arată degeaba, matahala asta de boier nu pare un om care să-şi piardă vremea să arate nişte hârtii şi pe ele să

nu scrie ce vrea el să scrie, care şi cum, ce familii sunt proprietatea lui, chiar şi ăia morţi sunt trecuţi acolo, nu mai vorbim de cei vii.

dar că ei sunt oameni liberi, au şi ei hârtii de-astea chiar mai vechi, dar nu din cauza asta mai bune, la fel de bune fiindcă au pe ele semnături şi peceţi roşii. Şi pe ele scrie cum şi ce, de ce sunt ei liberi, de când şi care, dacă nu toţi, când le-or căuta o să se vadă care. Sunt liberi cu toate că nu ai ce face cu libertatea în vremea de azi, ce poţi să faci cu ea?, altădată da, ar fi fost fericiţi să se poată duce de colo-colo dacă nu le-ar fi convenit ceva, vreo purtare a boierului sau vreun beteşug, mai ştiu ei ce, orice, sau numai să le vină cheful să plece, cheful, atât, dar acum, chiar dacă le-ar fi venit un astfel de chef, că sunt liberi, el, Tobit, şi-a arătat hârtiile nu pentru că ar ţine neapărat la ele, la hârtii, uite!, ca să dovedească asta le rupe, le face bucăţele şi le aruncă în vânt. Le-a arătat actele astea pentru ca să nu creadă ei că e vreun prost care ia de bun tot ce i se spune, nu ia, dar nici nu ţine neapărat să fie stăpânul lor, a unor nume înşirate cu pana şi cu cerneală. Ei, dacă vor să se întoarcă, să se întoarcă. Are nevoie de ei, dar şi ei au nevoie de el, se vor înţelege până a urmă:

se întorc, numai că nu se întorc acum în pragul iernii, se vor întoarce la primăvară. Aici unde sunt, sunt bine aşezaţi ca să treacă peste iarna ce va să vie. Şi iarna nici nu e nevoie de ei de-adevăratelea, doar ca să fie liniştit şi să-i ştie aşezaţi pe moşie. În primăvară, când nu numai el, dar şi câmpul, pământul ăla va avea nevoie de ei, atunci se vor întoarce.

şi că dacă vor veni ăia din nou, cei de azi-noapte sau alţii, e de ajuns că s-a aflat că sunt aici, în pădurea asta[16] numai că pe Staico Bengescu o să-l potolească el.

Vine iarna, şi, dacă e aşa, nu se îndoiesc de asta, după ce-o da zăpada nu-i mai atacă nimeni până în primăvară, asta ar fi a treia iarnă pe care o petrec în pădure, ştiu cum şi ce.

Un ţăran aduse o căldare cu rachiu de drojdie, fiecare îşi luă cât dori, Tobit şi cu ţiganul Baico Avan nu vrură, Heiler da, şi Stan cel Gros, da, şi pe urmă nici n-ar avea timp să-şi mute satul şi să-l facă pe ăla nou, ar da iarna peste ei înainte să termine. Dar că el, Tobit unde va sta?

va pleca poate la Craiova sau la Râmnic, acolo poţi să stai oricât, darămite o iarnă şi nici aia toată?

nu va pleca! Vrea să rămână pe pământul lui, îşi va construi casa i-a pus deja temeliile, dacă nu-i plecau

oamenii pe care îi avea cu învoială, nu peste mult timp, într-o lună să spunem, casa ar fi fost gata, ar fi adus mobilă şi alimente de la Craiova.

aşa că are nevoie de ei, singur, dar nu singur, cu oamenii pe care îi are nu răzbate, vrea să se învoiască cu ei. Câţi şi pentru ce plată, începând chiar din momentul acesta, se învoiesc să-i fie de ajutor?

că lor nu le trebuie nimic. Adică le-ar trebui nişte grâu pentru ei şi nişte porumb pentru animale, vreo sută-două de baniţe.

— Câte căruţe însemna asta? vru să ştie Tobit şi când află spuse da.

dar că se vor duce ei să le cumpere şi să le care, le dă bani şi un însoţitor pentru asta, pe Stan cel Gros, să zicem.

— Da! spuse Stan cel Gros.

el e morar, şi hârtii cum că ei sunt oamenii moşiei Alba, nu vor avea necazuri cu autorităţile, dacă astea, autorităţile, vor avea timp de ei.

că el, Stan cel Gros, ştie un negustor, se duc unde trebuie, nu vor pierde vremea bătând oraşul acela, Craiova să spunem.

iar ei îl vor ajuta să-şi construiască o casă, conacul de odinioară aşa cum îl ştiu ăia de sunt mai bătrâni, casa tatălui său, da’ că ei spun conac numai fiindcă aşa ştiu ei că se numeşte casa unui boier, ăla de-l ţin minte nu era un conac nicidecum, ar trebui să-i spună altfel, cum?

Căzură la înţelegere şi la urmă Tobit bău şi el din rachiul oferit de ţărani, un fel de poşircă.

— Apă chioară! îi spuse peste umăr lui Heiler în nemţeşte, de abia se abţinu să nu scuipe ce avea în gură, lichidul dulceag şi apos.

— Da, spuse Heiler, da’ mult, o căldare şi precis că ăsta nu e tot!

Baico Avan se băgă între ei, îl rugă pe Tobit să vorbească şi de copil, el nu-l mai dă înapoi, să vedem cine l-o cere.

da, mai este şi asta, ce se întâmplă cu copilul pe care Baico Avan îl ţine acum la pieptul lui, al cui e? şi dacă e al cuiva, de ce acela sau aceea, mai ales aceea, maică-sa, nu-l cere înapoi?

— Pune-l jos şi lasă-l acolo, spuse Tobit, nu vreau să-mi mai bat capul şi cu asta.

Baico spuse însă, repetă, că el nu-l dă înapoi, are o mulţime de bani, oricâţi ca să cumpere un copil prăpădit

de care a prins drag. Tobit întinse, mâna, smulse copilul din braţele ţiganului şi cu câteva mişcări îl desfăcu de cârpele cu care era învelit, le lăsă să-i cadă la picioare şi cu palma lui uriaşă îi cuprinse poponeaţa, îl cercetă şi fiindcă avea puţă, din puţa acelui băiat ţâşni spre obrazul lui un lichid fierbinte şi puţin.

— Îl luăm cu noi! hotărî el şi-l înapoie ţiganului.

Baico Avan plăti doi galbeni satului pentru copil, cumpără şi o capră pe care o legă de o căruţă, apoi îşi puse copilul în spinare şi începu să aştepte. Tobit nu părea însă hotărât să plece, aştepta şi el parcă ceva, îi cerceta pe ţăranii care urmau să-l însoţească, dar cu gândul în altă parte, aşa i se păru chirurgului, celor care aveau chef să se uite la el.

— O să mergem, n-avea nicio grijă! spuse într-o vreme, se adresă chirurgului care nu spusese nimic.

Ţiganul spuse:

— Nicola şi-o fi luat tălpăşiţa şi noi îl aşteptăm ca proştii!

— Nu şi-a luat-o, îi răspunse Stan cel Gros, trebăluia ceva la o căruţă sau se prefăcea numai, acum întorsese capul către ţigan: Dacă te aude Nicola cum vorbeşti de el, îţi rupe gâtul.

— Poate vrei să spui că o să mi-l rupi şi tu într-o zi! spuse Baico ameninţător, pe ţeasta rasă îi apăruseră brusc broboane de sudoare ca nişte mici pete grase, copilul îl prinse cu mâinile de urechi şi începu să tragă de ele. Baico Avan râse, apucă mâinile copilului între ale lui şi îşi eliberă urechile.

Se făcuse spre prânz când plecară, cerul era iar înnorat şi jos.

— Ninge curând! spuse un ţăran şi aburi groşi îi ieşiră din gură, ca un fuior.

Câinii îi petrecură lătrând pe lângă picioarele cailor, câţiva ţărani îşi făcură cruce văzându-i că pleacă.

— Parcă ar avea pe necuratul în el! spuse unul, se gândiră privindu-l cum se duce călare, între chirurg şi Nicola.

Nicola venise puţin înaintea plecării, spuse tot ce făcuse, îi urmărise pe ăia care plecau, că au încercat să intre în mânăstire odată cu noaptea, dar că n-au reuşit, călugării erau pesemne mai şireţi decât nişte oarecare şi cum, apoi, avându-l pe Boza în frunte, cotrobăiseră ţinutul, s-au întors şi în vechea tabără, dar negăsind nimic o luaseră peste apa Topiliţei, trecuseră pe pământuri străine moşiei, nu i-a mai urmărit.

— Staico o să-i întâmpine cum se cuvine! spusese Tobit, îi povesti lui Nicola tot ce se întâmplase în sat şi hotărî la sfârşit să le facă o vizită Bengeştilor cât de curând, cum o isprăvi cu casa. Până atunci să fie cu ochii în patru, Staico Bengescu e în stare să-i calce în vreo noapte.

— Măcar s-o facă! spusese Nicola şi îşi rânji de sub mustaţă colţii gălbui. În timp ce vorbeau, Baico Avan se apropiase de ei, ascultase tăcut.

— Ce e cu copilul ăsta? întrebă Nicola.

— Nu e nimic, e un copil numai! răspunse ţiganul, apoi începu să vorbească repede pe ţigăneşte, Nicola îi răspunse ceva, ţiganul continuă o vreme şi la urmă Nicola îl pupă pe ţigan.

— Ce e? întrebă Tobit într-o doară, îi ştia bine pe amândoi, nu ţinea să afle ceva în plus.

— Mi-a spus de copil, că ce şi cum, spuse Nicola.

— Minţi! spuse brusc Tobit şi le întoarse spatele, semn că, minţit fiind, adevărul nu-l interesa deloc şi nici altceva, voia numai să fie bine servit pentru banii lui şi atât. Se opri însă din mers apucă o lance de la unul din albanezi.

— Vreau să-ţi arăt ceva, Nicola! spuse, se răsuci pe jumătate şi azvârli lancea care zbură la o palmă deasupra capului lui Nicola, se înfipse pe jumătate în tulpina unui salcâm bătrân din spatele albanezului.

Nicola întoarse capul şi privi lancea o vreme.

— Ştiam că eşti un bun luptător, Tobit, spuse, altfel nu veneam cu tine. Bani au mulţi pe lumea asta. Tăcu o vreme, spuse: Avan mi-a spus că într-o bună zi îl vei omorî şi că, dacă va fi aşa, să am eu grijă de copilul ăsta pe care tocmai l-a cumpărat.

Baico Avan zâmbi în silă, se duse la căruţa unde legase capra, o dezlegă şi o mulse îndelung şi nepriceput în zbieretele copilului şi în tăcerea care se lăsase.

— Plecăm! ordonă Tobit. Mâine veniţi cu căruţele, eu am să pregătesc hârtiile şi banii, spuse către cei care rămâneau.

Veni apoi pârcălabul satului şi îi binecuvântă, dădu să facă asta, dar Tobit îl îmbrânci din drumul lui, pornise deja. Bătrânul se sculă, îl privi cum se depărtează, apoi făcu o cruce mare în aerul din urma lor.[17]

Baico Avan îşi hrăni copilul, apucă frânghia cu care legase capra de coarne şi ţinând-o în urma lui porni şi el.

Copilul îi adormi curând în spate şi îşi lăsase capul pe umărul lui, nu se grăbi ca să nu-l trezească, aşa că îi ajunse pe ceilalţi tocmai în dreptul apei, făceau popas ca să mănânce. Se aşeză lângă Stan cel Gros şi îşi desfăcu copilul din spate, îl aşeză binişor lângă foc, apoi îşi scoase strachina din traistă, se uită mirat la ea, o puse la loc şi-şi scoase brânza şi pâinea pe care le căpătase din sat, începu să mănânce.

— Da' de unde ştii că o să te omoare? întrebă Stan cel Gros într-o vreme.

Ţiganul înghiţi ce avea în gură, se uită o vreme la Stan cel Gros aşa cum te uiţi la un prost, se sculă şi se duse la Tobit, se opri în faţa lui.

— Ce e, Avane? întrebă Tobit, terminase şi el de mâncat.

— Păi, ar fi mai bine, spuse, mă gândeam, să întindem corturile aici, între pădure şi apă!

Şi că dacă da, el are nevoie de un cort în care să stea cu copilul. Heiler, care era alături de Tobit, dădu să bea, dar se răzgândi şi îi întinse plosca lui Avan. Acesta o luă, bău de două ori cu poftă.

— Mulţumesc! spuse, înapoie plosca.

— Nu-ţi dau cort, că atunci ar trebui să le dau şi celorlalţi, dar poţi să-ţi faci o colibă.

— E bine şi aşa! spuse ţiganul, se depărtă.

Tobit se întoarse către chirurg, luă plosca acestuia şi bău.

— Ai şi tu o ploscă! spuse, şi: Ce ai cu el?

— A ghicit că o să-l omor într-o zi! spuse Tobit, zâmbi.

— Omoară-l acum, spuse Heiler, îşi luă plosca înapoi, o clătină şi bău şi el. Începea să se întunece, focul le lumina şi le încălzea feţele şi mâinile.

— Întindem corturile aici, Avan are dreptate, spuse Tobit, îi chemă pe Nicola şi pe Stan cel Gros şi le ordonă aceasta, şi să se grăbească să nu-i prindă noaptea de tot, au de întins şi corturile pentru ţăranii care îi însoţesc. Avan să-şi întindă un cort singur şi să doarmă în el cu copilul noaptea asta.

— Am înţeles! spuse Nicola, se îndreptă agale spre oamenii lui, le spuse ce au de făcut.

— O să dorm cu ţiganul, spuse Heiler, se sculă, mă duc să-l ajut să-şi întindă cortul dacă nu ai nimic împotrivă, nu aşteptă răspunsul, se depărtă.

Tobit îl văzu pe chirurg cum se scoală în timp ce spunea că o să doarmă cu Avan, dar nu spuse nimic, îl

lăsă să plece. Heiler se opri însă după câţiva paşi, bău din plosca pe care o ţinea în mână, se clătină şi plosca îi scăpă din gură, lichidul curgea acum pe faţa lui şi de pe faţă pe gât şi pe haine, încremeni aşa, părea că îi face plăcere alcoolul care îi inundase privirea, căscă ochii cât putu, până nu mai văzu nimic, din bezna aia care îl cuprinsese spuse:

— O să ne omori pe toţi într-o zi!

— De ce crezi asta? întrebă Tobit calm, stătea cu spatele la chirurg şi privea focul, dincolo de foc era întuneric şi frig, se făcuse întuneric şi frig, îl învăluiau. Heiler nu-i răspunse, aruncă plosca undeva în întuneric şi în frig, se trânti pe jos şi închise ochii ca un om mort.

Veni Nicola şi îl anunţă pe Tobit că totul e pregătit, cortul lui îl aşteptă.

— Mulţumesc, Nicola! spuse Tobit. Ai grijă de Heiler să doarmă în cort, e pe undeva pe aici, spuse şi arătă cu mâna în spatele lui. Şi vezi să n-avem vreo surpriză.

— Am pus deja străjile, patrulează pe la marginile moşiei, nu vine nimeni fără să-l simţim.

— E cineva şi la mânăstire?

— Voi fi eu! spuse Nicola, făcu un pas înapoi şi Tobit nu-l mai văzu.

A doua zi dimineaţă, devreme, Heiler veni în cortul lui Tobit, îl întrebă de la intrare dacă doarme şi Tobit îi răspunse că nu doarme.

— Aseară am vorbit prostii, nu trebuie să-ţi baţi capul cu ele! spuse Heiler, trase un scaun şi se aşeză.

— Nici nu-mi bat! spuse Tobit. Poţi să faci ce ai chef.

— Nu fac ce vreau! spuse Heiler.

Tobit se răsuci sub aşternuturile umede, patul de campanie scârţâi sub el, spuse.

Iarna veni repede, mai repede decât o aşteptau ei, într-o dimineaţă tot câmpul era alb şi viscolul nu se oprise încă, îi găsi cu casa ridicată numai pe jumătate. Tobit privi schelăria albită şi dădu a lehamite din mână, se întoarse şi intră în cort. Îi spuse chirurgului că ninge şi că, dacă are chef, poate da o raită pe afară să privească zăpada şi viscolul, el le-a privit şi-i ajunge. Heiler se sculă şi ieşi ascultător, privi mânăstirea, dar mânăstirea nu se vedea, totul era alb şi învolburat, intră în cort şi se chinui o vreme să prindă pânza care ţinea loc de uşă.

— Ar trebui să ne întoarcem la Craiova! spuse.

— Rămânem aici! spuse Tobit, îşi trase mantaua pe el şi ieşi.

Porni cu viforul în spate spre apa Topiliţei, care nu îngheţase încă, o trecu fără să-i pese că se udă şi se opri în faţa bordeiului pe care şi-l construise Baico Avan şi unde stătea numai cu copilul. Intră în bordei, îl învăluiră aerul cald şi fumul şi întunericul, se aşeză pe o laviţă grosolană din scânduri umede.

— Am venit! spuse el către Baico.

— Văd! spuse Baico, se ocupa de focul din mijlocul bordeiului, reuşi într-o vreme să-l aprindă pe spuza veche. Copilul dormea într-o copaie pe care o cioplise ţiganul.

— Ţi-am trimis de mâncare şi te-am lăsat în pace!

— Ce vrei? întrebă Baico, se ridică în picioare şi destupă gaura din acoperiş care ţinea loc de coş.

— Trebuie să plecăm, nu putem construi casa iarna!

— Plecaţi, spuse Baico, eu rămân aici până la primăvară, pe urmă voi vă întoarceţi şi o să mă găsiţi tot aici.

— Numai că eu nu vreau să plec! spuse Tobit. Şi ca să nu plec am nevoie de tine. Ocupăm casa lui Staico Bengescu şi stăm acolo iarna asta. Oricum voiam să mă duc pe la el. Dar nu vreau să mă duc înainte să ştiu sigur

ce e acolo, aşa că o să te duci tu întâi şi te întorci să-mi spui.

— Şi copilul? întrebă ţiganul, arătă spre copilul din copaie.

— O să-ţi spun şi cu copilul, spuse Tobit. Cel mai bine ar fi să-l iei cu tine. Le spui o poveste, care vrei tu, şi stai o zi, două pe lângă casă. Cu copilul or să te creadă mai repede. Peste trei zile te aştept aici.

— Bine! spuse Baico. Numai că peste trei zile o să fie vreme frumoasă, poţi să lucrezi iar la casă.

— O să vedem atunci! spuse Tobit şi se sculă. Înainte să iasă întrebă într-o doară: Unde-i capra? dar nu mai auzi răspunsul ţiganului, vântul îi vuia deja în urechi, zăpada i se lipi de faţă, rece, se topi pe pielea lui fierbinte şiroind.

Cele aproape trei zile până la întoarcerea lui Baico Avan, Tobit zăcu în pat, se prefăcu bolnav şi Heiler, care se mutase din nou cu el, nu-l contrazise, îi unse pieptul cu nişte alifii rău mirositoare, se ocupa de mâncare şi tăcea. Tobit tăcu şi el, stătea cu ochiul închis şi părea că nu-l mai interesează nimic. Ţiganul se întoarse însă mai repede, nu avea copilul cu el, semn că trecuse şi pe la bordei înainte să vină la Tobit.

— E numai boieroaica şi cu slugile! spuse. Era îngheţat şi dârdâia. Chirurgul îi dădu să mănânce şi să bea. E şi pază, da’ proastă! spuse după ce înghiţi prima îmbucătură.

Tobit azvârli pătura de pe el şi dădu să se scoale.

— Stai acolo, spuse Heiler, că acum e noapte!

— Şi ce dacă e noapte! spuse Tobit. Trebuie să fim pregătiţi, mâine pornim în vizită.

Baico Avan bău, apoi spuse:

— Mâine dimineaţă se va opri ninsoarea!

— Dacă se opreşte, spuse Tobit, rămânem aici!

Ninsoarea se opri la ora patru dimineaţa, luna noiembrie, anul 1718, într-o joi. Heiler citea picotind la lumina unei feştile, iar Tobit, întors cu spatele, dormea sau se prefăcea că doarme.

— S-a oprit, spuse chirurgul într-o vreme, închise cărţulia şi o aşeză pe masă.

— Bine că s-a oprit! spuse Tobit, dar tot cu spatele. Vreau să beau ceva!

Chirurgul îi oferi cana lui plină sfert şi Tobit se aşeză în fund şi sorbi cu plăcere. Îl întrebă pe Heiler ce citeşte şi acesta îi spuse că îl citeşte pe Campanella. Tobit

surâse spre pânza cortului care se muiase, semn că se oprise şi vântul.

— Pe vremuri, într-o zi, spuse el, eram bolnav şi Rafail, ţi-am povestit despre el, îmi punea prişniţe şi se văicărea. Avea aripile ca nişte zmeie mari, se tot lovea cu ele de lucruri, scormonea cu unghia în zid şi scotea var şi mi-l dădea să-l beau amestecat cu apă, spunea că o să-mi facă bine, speram amândoi asta, până când, într-o zi s-a luminat la faţă şi a spus că să ling eu peretele, iar el să-mi citească. Aşa am făcut şi el mi-a citit cartea asta până când m-am făcut bine.

Heiler se sculă, apucă cu mâna ca o gheară cartea şi i-o întinse:

— Poftim, dacă vrei ţi-o pot da s-o citeşti!

Tobit luă cartea şi cu o sforţare o rupse în două şi o lăsă să cadă la poalele patului.

— Cartea asta îmi face rău, spuse ca o scuză, dar chirurgul nu mai era în cort, afară se auzeau deja oamenii care se apucaseră de lucru. Fără să-i pese, Tobit se întoarse într-o rână şi adormi de-adevăratelea.

Construcţia casei continuă până la 1 decembrie 1718 într-un ritm susţinut, oamenii se ambiţionaseră, păreau

hotărâţi ori să termine casa, ori să moară în timp ce o construiesc, dar Tobit nu se mai interesă de ea. Zăcea în cort, citea din cartea ruptă în două căutând să potrivească jumătăţile, iar când nu citea se uita pur şi simplu în gol sau dormea. Heiler şi cu Stan cel Gros erau cei care, hotărâţi să termine odată, munceau pe rupte. Până şi albanezii, care renunţaseră la paza moşiei, aruncau numai din când în când câte o privire spre hotare, munceau cot la cot cu ţăranii, glumeau cu ei în puţina românească pe care o ştiau, părând convinşi că terminarea casei înseamnă mai mult decât paza inutilă a pământurilor pustii. Aşa că la 1 decembrie casa era gata. Heiler făcu în noaptea de 1 spre 2 foc în sobele de teracotă abia terminate şi oamenii se vârâră fericiţi între ziduri şi-şi continuară munca pe dinăuntru. Nu erau prea fericiţi sau prea mândri de realizarea lor fiindcă ieşise o casă urâtă, prost încheiată, umedă şi scârţâind ca o şandrama în bătaia vântului, dar cum, oricum, era o casă în care te puteai adăposti şi mai ales puteai face focul, o oarecare mulţumire se strecurase în sufletul lor. Heiler le dădu drumul ţăranilor, îi răsplăti din punga lui peste învoiala pe care o făcuseră cu Tobit, apoi fiecare din cei care rămăseseră, cei trei şi albanezii conduşi de Nicola,

îşi aleseră câte o cameră (albanezii stătură totuşi toţi la un loc) şi-şi aduseră lucrurile din corturi şi din căruţe acolo. Era cald şi umed şi mirosea a var proaspăt spoit, se aranjară cum putură mai bine, păreau că au uitat de Tobit. În prima seară după această aşezare sumară, Heiler le făcu cinste cu băutură din rezerva pe care o cărase cu el, butoaie şi sticle aranjate în mare ordine şi sub cheie în cămăruţa lui. În timp ce beau, Stan cel Gros propuse să-l cheme şi pe Tobit.

— Nu se poate fără el! spuse către Heiler, dar acesta dădu din mână şi după ce bău, spuse:

— Las’ că vine el într-o zi, când o avea chef, nu te îngriji tu! Mai bine l-am aduce pe ţigan să ne pregătească mâncarea.

Căzură de acord că Baico Avan ar fi foarte nimerit printre ei, mai ales că se dovedise un bun bucătar, hotărâră să meargă Stan cel Gros a doua zi dimineaţa să-l convingă să vină, dar Stan cel Gros refuză pe motiv că nu prea se înţelege cu Avan, e lucru ştiut ăsta.

— Bine, o să mă duc eu! spuse Heiler, numai să nu se pornească viscolul.

Începând de a doua zi, Nicola îşi luă iar în serios sarcina cu paza moşiei cu toate că nu prea avea ce să

păzească, dar nu-l interesă asta, oricum, era plătit pentru pază, scoase caii care nu muriseră încă din grajdurile noi-nouţe şi porni să bată iar câmpul acoperit de o zăpadă subţire şi îngheţată.

Stan cel Gros nu-l ascultă însă pe chirurg şi chiar în seara aia, când terminaseră de băut şi de vorbit şi toţi se culcaseră, se duse la Tobit pe care îl găsi răsfoind cartea ruptă în două la lumina unui opaiţ.

— Ce e? întrebă Tobit fără să-i dea însă prea mare atenţie sau prefăcându-se că nu-i dă.

— E gata casa, domnule colonel, spuse Stan cel Gros, noi deja ne-am mutat, arde şi focul.

— Bine că e gata! spuse Tobit. Mai ai ceva să-mi spui?

— Păi numai asta! Că e gata! Şi că să veniţi în ea, n-are rost să mai staţi în cort dacă tot e gata.

— Stau unde-mi place! spuse Tobit.

Apoi spuse aceleaşi cuvinte ca şi chirurgul, că o să vină când o avea chef, nu trebuie să-l înveţe nimeni ce să facă, dar că oricum îi mulţumeşte că s-a obosit să vină până la el să-i spună ce şi cum, dat fiind că este totuşi casa lui în care a băgat o mulţime de bani, dacă ar fi venit pentru orice altceva nu l-ar fi primit şi că poate să plece. Stan cel Gros plecă şi nedumerit îi povesti a

doua zi chirurgului despre convorbirea avută, dar acesta îi spuse din nou să nu se bage într-o treabă care nu-l priveşte şi pe care nu o înţelege şi că în general a făcut o tâmpenie cu tot ce a făcut, scuzabilă desigur prin bunele intenţii care l-au animat. Şi că, dacă se plictiseşte, să se apuce mai bine să gătească sau măcar să-şi orânduiască lucrurile care stau claie peste grămadă şi le încurcă locul.

— Da' ţiganul? întrebă Stan cel Gros.

— Baico Avan nu vrea să vină, a spus că stă bine acolo unde stă şi cât mai departe, nu atât de noi, cât de colonel, stăpânul lui.

Stan cel Gros nu răspunse nimic, dar nici nu se apucă să facă ceva, se întinse şi el în pat şi se uită în tavan tot restul zilei. Spre seară se sculă totuşi şi se duse la Heiler care bea şi citea plictisit o carte.

— Nu ştiu să fac decât pâine, spuse el, dar Heiler se prefăcu că nu-l aude sau nu-l auzi pur şi simplu. Vreau să spun, zbieră el atunci, că ştiu să fac pâine!

Heiler îşi ridică privirea din carte şi spuse:

— Dacă ştii s-o faci, fă-o şi nu mă mai pisa cu asta!

Aşa că, în admiraţia albanezilor care nu erau de pază, treziţi de urletul lui, se apucă şi făcu o pâine cât roata

carului, albă şi pufoasă, din care ieşeau aburi fierbinţi mirosind a dospeală şi a coptură şi nu trecu mult până când, în aceeaşi noapte dar spre dimineaţă mâncară pâine caldă şi băură din vinul acrişor pe care îl aveau albanezii în burdufurile lor. Heiler ciuguli şi el câteva firimituri, dar mai mult bău din sticla lui pe care o purta la subţioară. Se simţeau bine, un albanez mai puse câţiva butuci pe foc. Aerul era încins şi umed, tencuiala începuse să se crape în fisuri lungi şi fine ca o pânză de păianjen, iar din când în când, din tavan le cădea la picioare şi în cap câte o bucată mai mare din aceeaşi tencuială care se spărgea într-un moloz nisipos. Casa se clătina şi scârţâia din toate încheieturile, dar era cald şi bine, erau ameţiţi şi aveau burţile umflate cu pâine proaspătă. Ar fi putut sta aşa oricât, toată viaţa, şi poate că şi credeau asta, că vor sta atât, că li se va da voie să-şi continue molcomeala şi plăcuta aşteptare şi că, odată pentru totdeauna, cartea îşi va curma desfăşurarea. Casa continua să se clatine şi să înainteze prin beznă, le purta trupurile fericite prin lumea acelei nopţi. Un albanez visă ceva şi începu să dea ordine pe limba lui.

— Ce spune, domn’ chirurg? se interesă Stan cel Gros şi Heiler ridică ochii din cartea pe care moţăia plăcut, spuse:

— Habar n-am! şi-şi reluă lectura şi de câte ori întorcea vreo pagină ducea sticla la gură şi sorbea din ea, aşa că citi atent şi repede sau mai încet după cum gâtlejul îi era mai uscat sau mai umed.

Curând după asta se întoarse şi Nicola şi-şi trimise oamenii odihniţi să-i schimbe pe cei care patrulaseră până atunci. Mâncă pâine şi bău vin, înfulecă lacom înecându-se şi bucurându-se, îi plăcea pâinea şi îi plăcea şi vinul din care bea cu înghiţituri mici şi repezi, târziu îşi dădu seama că are burta umflată şi că-i e somn. Îşi aşteptă totuşi oamenii rupţi de oboseală şi îngheţaţi.

Ei veniră tropăind veseli, deranjându-l pe chirurg din somnolenţa şi cititul lui şi se repeziră la foc, îşi trosneau oasele şi îşi frecau carnea îngheţată, se dezbrăcară şi când arătară ca nişte adevăraţi bărbaţi într-o cazarmă, numai în izmene şi cu picioarele goale lipăind pe duşumeaua rece, se repeziră la mâncare. Mâncară şi băură şi îl lăudară pe Stan cel Gros şi pe Dumnezeu şi pe Nicola, şeful lor, apoi se întinseră pe păturile care le ţineau loc de paturi, îşi traseră boarfele sub cap drept

perini, se scobiră între degetele picioarelor, apoi în nas şi, cu o aşchie ruptă din duşumea, în dinţi şi când terminară toate astea deschiseră gurile în care se zăreau, orânduite frumos, măselele albe şi mari şi începură să sforăie şi să viseze femei şi lupte şi onoruri şi bani galbeni lucind şi năruindu-se sub propria lor greutate. Stan cel Gros rupse o bucată de coajă din pâine şi fără să se gândească la nimic începu s-o molfăie şi să caşte ochii în gol, apoi, după o vreme, se apropie de chirurg, vru parcă să-l întrebe ceva, dar nu o făcu, continuă să tacă şi să privească.

Zilele se scurseră aşa, în apatie şi molcomeală. Vremea se făcuse iar frumoasă, senină şi rece, zăpada căzută prinsese o crustă tare şi caii mergeau greu pe ea, renunţaseră să mai iasă călare. Albanezii plecau acum pe jos, doi sau trei, patrulau deloc convinşi că e nevoie de asta, dar, foarte conştiincioşi, continuau să păzească moşia. Stan cel Gros, după ce vreme de câteva zile, ajutat de chirurg făcuse planurile morii pe care spera s-o construiască în primăvară, abandonase aceste gânduri şi îi ceruse plictisit lui Nicola să-l trimită şi pe el în patrulare şi Nicola nu se opuse. Merse cu albanezii într-o dimineaţă, dar se întoarse îngheţat şi obosit şi îi declară

lui Nicola că o asemenea treabă nu e de el şi că renunţă. Începu să iasă însă Heiler, nu departe, e drept, şi nici mult, se ducea până la Baico Avan trecând apa care îngheţase acum, intra în bordei şi stătea acolo un ceas sau două, apoi se întorcea. Din când în când îi ducea de mâncare şi câte o sticlă cu băutură. Părea că nu se plictiseşte şi, când nu mergea în vizită la Baico, citea şi bea. Nu dormea, adică nu-l văzuse nimeni dormind de-adevăratelea, dar din când în când picotea cu cartea în mână şi cu sticla lângă el. Nu se opuse şi-l ajută pe Stan cel Gros să construiască o moară de mână cu curea [18], făcu el însuşi planurile şi când o terminară era o maşinărie greoaie, dar care funcţiona. Stan cel Gros părea încântat de ea, dar chirurgul, după ce o privi parcă în treacăt şi puţin somnolent, în seara când fu gata, nu se mai interesă de ea. Albanezii fură puşi să învârtească la manivelă ori de câte ori reuşea să-i convingă viitorul morar şi, cu toate că aveau o rezervă de făină îndestulătoare, Stan cel Gros măcina de zor. Toată camera era acum albă şi molozul şi noroiul de pe duşumele se amestecaseră cu făina, curând se făcu sub picioarele lor o clisă neagră care li se lipea de tălpi, aşa că acum se mişcau ca nişte oameni foarte somnoroşi ori

foarte leneşi, cum ai fi vrut s-o iei dacă nu ştiai adevărul. Hotărâră să se mute în altă cameră, dar nu trecu mult timp şi, din cauza nebuniei cu măcinatul, clisa se întinse ca o pecingine şi în camera nouă. Albanezii vorbiră pe limba lor mai multe seri, Heiler părea absent la cele ce se întâmplau, rămăsese în vechea cameră şi cu toate că se mişca greu ori de câte ori pleca la ţigan sau se întorcea, nu-şi bătu capul cu asta şi, după ce vorbiră, îi cerură în secret lui Heiler o sticlă cu băutură, ei continuau să bea din vinul lor apos şi acrişor pe care îl cumpărau de la ţăranii din pădure şi aşezară sticla în aşa fel ca într-o dimineaţă, după ce-şi deschise ochii lipiţi de scursorile nopţii, Stan cel Gros să dea cu privirea de ea. Se frecă la ochi necrezând în primul moment că e plină, dar după ce întinse mâna şi o apucă se convinse imediat că e o sticlă plină şi bine înfundată. O puse la loc, se sculă grăbit şi după ce se spălă fără niciun chef şi numai pe ochi, se apucă de măcinat de unul singur, albanezii care nu erau în patrulă dormeau. Măcina şi din când în când se uita la sticlă. Într-o vreme apăru şi chirurgul cu sticla lui într-o mână şi cu cartea în cealaltă. Se învârti de câteva ori de parcă ar fi avut greutăţi la picioare, părea nehotărât ce să facă, să plece la Baico Avan sau

să se aşeze pe un scaun şi să citească şi să bea. Stan cel Gros deschise gura şi-l întrebă pe chirurg dacă sticla plină de era acum la picioarele lui îi aparţine. Heiler privi sticla şi destul de hotărât spuse că nu e a lui, sticla lui o ţine în mână şi i-o arătă întrebându-l dacă pofteşte din ea. Stan cel Gros învârti de câteva ori la moară uitând să toarne şi grâu în pâlnie şi pietrele scoaseră un sunet altfel decât până atunci.

— Dacă nu e a dumitale, spuse Stan cel Gros, a albanezilor sigur nu e, că ei nu au sticle, atunci e a mea.

Se ridică, înhăţă sticla, o lovi de podul palmei de câteva ori până îi sări dopul şi o duse fericit la gură.

— Da’ de ce crezi că în ea o fi ceva de băut? întrebă chirurgul şi întrebarea îl opri pe Stan cel Gros cu sticla în aer şi nedumerit.

— O fi, n-o fi, spuse Stan cel Gros, da’ poate că e!

O feştilă pe care uitaseră s-o stingă odată cu venirea dimineţii sfârâi scurt, semn că ajunsese la apa de pe fundul opaiţului. Chirurgul stătea în scaun şi îl privea pe Stan cel Gros. Acesta se uita buimac la sticlă, nu-i venea să creadă că în ea ar putea fi şi altceva decât rachiu din cel care bea chirurgul, iar sticla prea semăna cu cea pe care o ţinea Heiler în mână. Mută sticla în mâna stângă

şi cu dreapta îşi făcu o cruce mare. Apucă sticla cu dreapta şi închizând ochii bău temător, apoi faţa i se destinse şi gâl-gâl, sticla se goli de-o palmă.

— E! spuse el privindu-l triumfător pe chirurg, dar acesta nu mai era atent, citea şi bea.

Stan cel Gros se aşeză şi el pe o laviţă în dreptul cuptorului de pâine în care nimeni nu făcuse focul, dar care mai era călduţ de peste noapte şi, privindu-i melancolic pe albanezii care dormeau despuiaţi, bău sticla cât putu de repede, să nu vină vreunul şi să-l întrebe de unde o are şi aflând că o are de nicăieri să-i spună că nu e sticla lui şi să i-o ceară înapoi chiar şi aşa băută puţin. O goli aproape pe nerăsuflate şi când o termină se uită cruciş la albanezi, privirea i se împăienjeni şi se prăbuşi cât era de lung în clisa de pe duşumea, se lipi tot de ea şi fericit. Un albanez ridicase deja capul în timp ce se prăbuşea, până căzu de tot ridicară capul şi ceilalţi. Miloşi, se chinuiră multă vreme să-l dezlipească pe Stan cel Gros de pe duşumea şi-l puseră pe laviţă, apoi desfăcură moara în bucăţi şi făcură focul cu ea, pietrele le cărară afară şi le aruncară în zăpadă. Când terminară răsuflând uşuraţi şi râzând se apucară şi făcură curăţenie, rânră toată ziua la clisă şi

fiindcă îl tot deranjau pe chirurg, acesta se sculă şi spunând „mai bine plec!”, plecă în vizită la ţigan.

Stan cel Gros se trezi abia spre seară. În casă era o căldură plăcută şi umedă şi cu foşnete prelungi zugrăveala continua să cadă, se desprindea în şuviţe mici care pluteau prin aer pentru ca apoi să se sfărâme pe duşumele. Albanezii dormeau cu gurile larg deschise şi sforăind. Stan cel Gros dădu roată cu privirea căutându-şi moara lui dragă şi nevăzând-o, văzând numai scândurile podelei proaspăt spălate, umede încă, mustind prin crăpături, urletul lui cutremură pereţii, se urcă pe laviţă, se făcu un ghemotoc mare şi începu să plângă. Chirurgul veni să vadă despre ce este vorba şi văzându-l pe Stan cel Gros că plânge, se duse lângă el, îi puse mâna pe spinarea palpitândă şi spuse:

— Dă-o dracului de moară, Stane! Ajunsesem ca nişte porci din cauza ei, şi nici nu avem nevoie de făină.

Stan cel Gros se întoarse, îl privi pe chirurg şi spuse:

— Nu aveam nevoie, da’ era moara mea, îi belesc pe ăştia; şi se uită la albanezii care dormeau crăciţi şi flocoşi. Da’ mai întâi pe tine! sări din pat ca un turbat şi-l apucă de mijloc pe chirurg ca şi pe un nimeni îl săltă deasupra capului.

Atunci intră Tobit:

— Ce dracu faceţi în casa mea?! spuse şi Stan cel Gros îl lăsă uşurel pe chirurg înapoi pe pământ.

Chirurgul bău din sticla lui, îşi puse cartea la subţioară şi spuse:

— Facem pe dracu!

Tobit era rebegit rău, barba îi crescuse de o palmă şi puţea tot de te trăsnea, hainele începuseră să-i putrezească, lepădă totul de pe el la repezeală şi comandă putina cu apă caldă şi repede.

— N-avem putină! spuse uluit Stan cel Gros, nu-i mai păsa de moară, îl privea pe Tobit, pieptul lui uriaş şi păros, acoperit tot cu cicatrice mărunte şi mari, coborî cu privirea încet şi uluit, nu mai văzuse niciodată aşa ceva. Albanezii se treziseră şi unul fugi afară, înţelesese ce vrea Tobit în pielea goală şi aduse putina lor murdară toată de o mâzgă alunecoasă şi gălbuie. Câţiva păduchi se înşiruiră ca nişte soldaţi pe şoldurile lui Tobit, Heiler se apropie, prinse unul şi şi-l duse în dreptul nasului ca să-l privească mai bine:

— Ai făcut păduchi! spuse el şi strivi insecta între unghii.

— Oi fi făcut! spuse Tobit şi se aşeză încet şi gol pe laviţa pe care până atunci stătuse Stan cel Gros.

Albanezii puseseră deja o căldare de aramă pe cuptor şi acum cărau zăpada în ea, aşteptând să se topească apoi aduceau din nou, era un du-te-vino tăcut, numai Stan cel Gros continua încă să privească pierdut înspre Tobit, care acum se despăduchea liniştit, se uită la Stan cel Gros în treacăt, îl întrebă ce doreşte. Nu doreşte nimic răspunse Stan cel Gros, vru să spună despre moară, deschise gura dar se opri la timp, Tobit nu mai era atent la el, se despăduchea şi-şi încălzea carnea, din el ieşeau mirosuri acre şi gălbui, începu să transpire, sudoarea se strânse în mici pârâiaşe care şiroiră spre duşumea. Curând apa din cazan începu să bolborosească plăcut, albanezii o vărsară în putină şi o încropiră cu zăpadă. Tobit se vârî în putina în care, ca nişte insule, pluteau bucăţi mari de gheaţă, apa îl fripse plăcut pe pulpe. Albanezii umplură din nou cazanul şi unul dintre ei îl frecă îndelung pe Tobit cu o bucată de pătură, apoi îl clătiră. Când terminară Tobit ieşi şiroind şi roşu din putină, se înfăşură în cearceaful pe care i-l pregătiseră şi se duse lipăind la chirurg cerându-i ceva de băut. Heiler îi aduse o sticlă proaspătă, dar desfăcută,

iar Stan cel Gros îi întinse tăcut o bucată de pâine mucezită, de când cu moara nu mai cocea pâine. Tobit luă pâinea şi băutura şi se aşeză pe marginea patului. Îşi văzu unghiile mari şi negre, îşi eliberă mâinile şi cu un cuţit oferit de un albanez se apucă să şi le reteze.

Veni Nicola, care trimise schimbul de noapte, ieşea un aer rece din el, plăcut obrajilor lor înfierbântaţi şi, după ce-şi termină treaba, se apropie de Tobit:

— Ne omoară patrularea asta, curând n-o să mai fim buni de nimic.

Tobit nu-i răspunse, continuă să-şi vadă de unghii, acum de cele de la picioare, se opri însă o clipă şi trase o duşcă, îi întinse sticla şi lui Nicola, acesta nu-l refuză. Când termină cu unghiile Tobit înfulecă la repezeală pâinea, mai bău câteva înghiţituri rotindu-şi privirea prin odaia supraîncălzită. Din toţi patru, din el, din Heiler, din Stan cel Gros şi din Nicola, ieşea o transpiraţie fină, se înălţa spre tavan de unde picura pe duşumele. Casa se zgâlţâia toată din încheieturi, părea că în curând hardughia se va prăbuşi peste ei, dar ceilalţi se învăţaseră cu asta, n-o mai luau în seamă. Nicola se aşezase lângă Tobit, Stan cel Gros pe un scaun cioplit grosolan şi care se va prăbuşi într-o zi sub unul dintre ei,

iar chirurgul se plimba cu cartea la subţioară şi bea din când în când, îi oferi şi lui Stan cel Gros ca să-i treacă mahmureala.

— Ce-aţi făcut cu ţiganii? întrebă Tobit, bău şi el.

— N-au vrut să mai rămână, spuse chirurgul, i-am plătit eu pentru ceea ce făcuseră, cărămizile şi ţiglele de pe casă, şi au plecat.

— Mai e ceva de mâncare? întrebă Tobit. Ceva proaspăt vreau să spun, că de carne sărată şi de pesmeţi m-am săturat.

— Pâine veche! răspunse Stan cel Gros, se sculă şi scotoci prin bulendrele albanezilor, găsi o bucată de pâine şi i-o dădu lui Tobit. Un şoricel scoase capul din ea, din pâine, şi cercetă lumea. Tobit calculă bine mişcarea şi cu o mişcare dibace îl apucă de cap şi-l strivi sub călcâi.

Veniră albanezii, tropăiră sub privirea lui Tobit fără să-i dea vreo atenţie, singurul lor şef era Nicola, aduseră a garniţă din cămară şi o aşezară în mijlocul odăii. Se dezbrăcară şi pe urmă scoaseră din garniţă carne şi untură, mâncară îndelung carnea aceea râncedă cu pesmeţi, băură vin apoi se culcară. Tobit se sculă şi împiedicându-se în cearceaf se duse la garniţă, vârî

mâna în ea şi scoase o bucată de carne plină de untură, muşcă din ea, se întoarse mestecând şi-şi îndesă în gură o bucată de pâine, mestecă iar şi înghiţi. Aruncă restul de carne şi pâinea pe jos, se şterse pe mâini de cearceaf şi se întinse pe laviţă cu faţa în sus.

— Nicola, comandă el, în noaptea asta nu mai faceţi de pază! Adună-ţi oamenii şi lasă-i să doarmă. Mâine dimineaţă pornim peste ăia de la Topiliţa.

— Am înţeles! spuse Nicola, plecă el însuşi să-şi adune oamenii.

Stan cel Gros se sculă şi se apucă să prepare pâine, făcu aluatul şi-l puse la dospit lângă cuptor. Heiler bău, apoi întrebă:

— Ce ai de gând să faci acolo?

— Nimic! spuse Tobit, privea tavanul din care ca o ninsoare fină curgea spoiala.

— Şi dacă s-a întors Staico?

— N-are decât să se fi întors! spuse Tobit. O să fie un Staico mai puţin pe lumea asta. Oricum, nu mai putem sta aici. Ce-ai vrea să fac?

— Mai bine mergem la mânăstire! se amestecă Stan cel Gros. Am descoperit eu un loc pe unde putem intra neştiuţi de nimeni şi numai să intrăm, o să mâncăm de

post şi o să bem vinul călugărilor, ei or să fie fericiţi dacă o să facem numai asta, da’ putem face orice, ştiu şi eu...

Stan cel Gros se poticni din vorbire, Tobit se uita din cearceaf urât la el, cu un ochi sinistru din care se scurgea o privire veninoasă, verde şi galbenă, privirea îl pătrunse în măruntaie, se încolăci printre organele lui proaste, toate care erau acolo. Stan cel Gros se albi la faţă şi casa se clătină parcă altfel decât până atunci, se prăbuşi pe podele ca un mort. Heiler se aşeză pe scaun în locul lui Stan cel Gros şi se uită la Tobit, ochii lui apoşi şi albaştri se făcură ca o dungă subţire şi rece, vorbi:

— Nu asta ai în cap, de fapt. Cât crezi că ai să poţi să-l mai păcăleşti pe Haan?

— Oricât! spuse Tobit. Sunt un om liber dintr-o carte.

— N-ai fost niciodată aşa, spuse simplu Heiler.

— Poate că n-am fost, spuse Tobit.

— Iar cartea este scrisă deja, spuse Heiler. Şi ea este undeva în cer alături de toate lucrurile care au fost şi vor fi pe lumea asta.

— Am luat banii, spuse Tobit.

— Suntem mânuiţi de alţii, spuse Heiler. Haan...

— Ce vrei să fac? îl întrerupse Tobit, ochiul lui se închise.

— Ştim ceea ce se va întâmpla, spuse chirurgul, mai sunt unii care ştiu, dar aceia sunt duşmanii noştri, austriecii.

— Mergem la Staico Bengescu, se încăpăţână Tobit, ne vom simţi bine acolo şi nu ne vom mai gândi la ce va fi.

— Bine, acceptă chirurgul, mai ales că Staico nu e acolo. E numai Aniţa Bengescu, care te aşteaptă, şi servitorii bătrâni, şi paza moşiei, dar paza e proastă şi puţină.

— De unde ştii toate astea? întrebă Tobit, dar Heiler nu-i răspunse, nu-i va răspunde niciodată.

Tobit luă sticla, bău, o puse pe duşumele şi-şi închise ochiul, privirea neagră ca o şuviţă de păcură se stinse. Se întoarseră albanezii, mâncară şi se culcară fără să întrebe nimic, nici nu se uitară la Tobit, care dormea sau se prefăcea că doarme, lor nu le păsa de asta. Heiler, ajutat de Nicola, îl cără pe Stan cel Gros într-un colţ al camerei şi-l lăsară să doarmă acolo, apoi se duse şi el la culcare. Nicola stinse lumânările, rămase aprins numai un opaiţ aşezat pe duşumea şi care dădea o lumină slabă, îmbietoare la somn.

Noaptea se scurse liniştită, când veni dimineaţa se sculară şi se pregătiră anevoie de plecare. Tobit se îmbrăcase în haine curate şi îl pusese pe Stan cel Gros să-i pregătească de mâncare şi acum acesta se chinuia să aţâţe focul în cuptor. Heiler nu apăruse încă, Tobit se duse peste el, îl găsi însă îmbrăcat, pregătindu-şi armele.

— În curând plecăm! spuse Tobit, se aşeză şi-l cercetă pe chirurg.

Heiler se uită pe ţeava unui pistol, apoi bău din sticla pe care o avea la îndemână. Era frig, pe Tobit îl apucă un dârdâit mărunt.

— Poftim, bea! spuse chirurgul şi-i întinse sticla, dar Tobit refuză cu o mişcare a capului, se sculă şi ieşi.

Dincolo era cald şi mirosea a pâine coaptă de curând. Albanezii erau şi ei gata, aşteptau pâinea şi ordinele lui Tobit.

— Mâncăm aici! hotărî Tobit şi se aşeză la masă.

Stan cel Gros scoase pâinea aburindă şi o puse în faţa lui Tobit, care salivă, apoi îi pofti pe toţi la masă. Albanezii refuzară să mănânce înaintea luptei, iar Stan cel Gros spuse că nici el nu mănâncă, luptă mai bine cu burta goală.

— Cheamă-l pe chirurg! porunci Tobit şi Stan cel Gros se supuse.

Heiler veni, se aşeză la masă în partea opusă lui Tobit şi-şi puse sticla în faţă. Refuză şi el să mănânce.

Tobit mâncă singur, se îndopă îndelung sub ochii lor indiferenţi şi când termină le porunci să împartă pâinea între ei, el nu mai avea nevoie. Stan cel Gros împărţi pâinea rupând-o în bucăţi mari şi frigându-şi mâinile cu miezul ei alb. Ieşiră şi frigul îi învălui. Un albanez îi aduse calul lui Tobit, care încălecă şi dădu semnalul de pornire. I se alăturară Heiler, Stan cel Gros şi Nicola. Albanezii, câţi or fi fost, se aşezară doi câte doi în urma lor. Cerul era jos, de culoarea aramei coclite.

— Mergem întâi pe la ţigan! hotărî Tobit şi, alunecând încet prin aerul îngheţat ca printr-un culoar nevăzut, se îndreptară spre râu.

Capitolul patru

Tobit în cort

Tobit se sforţă şi mâinile lui uriaşe se înfipseră adânc în carnea albă a cărţii lui Campanella şi o rupseră în două sub privirea indiferentă a chirurgului, stăpânul

cărţii. Rămase o clipă cu cele două jumătăţi ale cărţii în mână, apoi puse resturile pe pământul îngheţat al cortului şi închise ochii: (chirurgul ieşi fără să întrebe ceva sau fără să pară mirat de furia neputincioasă a lui Tobit, părea că ştie, din altă parte decât din întâmplările la care asistase până atunci, tot ce se va întâmpla şi că ruptul cărţii nu e decât una din întâmplările ce aveau să urmeze, multele întâmplări care îi vor conduce spre moartea din toamna anului viitor. Va fi cald şi muşte mari şi grase vor bâzâi neliniştite în jurul trupului lui Tobit cel mort, spălat şi îmbrăcat cum se cuvine şi cărat la groapă şi plâns de către Aniţa Bengescu. Asta ştie chirurgul sau îşi închipuie că ştie, ceea ce este totuna pentru lumea pe care ne străduim s-o creăm, pentru această carte.)

Mocirloasă şi limpede, lumea unui tată uriaş, şi bărbos, şi crud, bunul lui tată, începu să se desfăşoare. Poţi crede multă vreme că toate lucrurile care sunt, sunt întâi în ochiul tău de copil şi apoi ieşind de acolo, din ochiul tău, lucrurile se aşază peste tot şi le vezi şi poţi să le pipăi şi să te joci cu ele. Scoţând limba Tobit încercă să lingă imaginea calului din faţa lui, dar nu reuşi să

lingă decât aerul, acest fel de lins nu-i făcea nicio plăcere, se hotărî şi, profitând de neatenţia celor din jur şi murind de frică şi de poftă, închise gura şi porni bălăbănindu-se spre căruţă şi spre cal. Ajunse în dreptul unui picior înfipt parcă în pământ, se întinse pe burtă, şi fericit, începu să lingă copita calului.

— Tobit, lasă calul ăla în pace! auzi ca prin vis vocea tatălui său, dar se prefăcu că nu aude nimic şi-şi văzu mai departe de treabă până se plictisi şi se hotărî să se ducă spre una din roţile căruţei, porni dar nu ajunse niciodată la ea, două mâini mari îl cărau deja prin aer, îl aşezară pe pământ la picioarele tatălui lui, îmbrăţişă un picior şi începu nepăsător să lingă mâna acelui tată.

Tobit hotărî brusc să stea o vreme în cort şi să nu mai facă nimic. De undeva, din întuneric, bunul lui tată apărea mereu şi el se târa spre el şi-i lingea fericit mâna aspră şi mare şi mirosind veşted ca seul de la o lumânare arzând. Închise ochii şi văzu un pom şi de pom, legat cu o sfoară, un copil dormind pe spate, cu câteva muşte bâzâindu-i deasupra capului. O şuviţă de salivă limpede i se scurgea pe la colţurile gurii. După aproape o oră, atunci când umbra copacului se retrăsese până în dreptul picioarelor lui, veni un câine vagabond, lipăi apa

dintr-o strachină pusă lângă copil şi când termină mai linse de câteva ori, într-o doară, fundul vasului şi se întinse jumătate în soare, jumătate în umbră. Acum soarele încălzeşte picioarele şi burta copilului, este aproape amiaza unei zile oarecare de vară, visând şi închipuindu-şi toate astea, Tobit începu să-şi amintească şi să-şi închipuie restul:

Era o casă mare, şi numai prin asta se deosebea de casele ţărăneşti de oriunde, fiindcă atunci când tatăl lui şi-a construit casa, la aproape un an după ce cumpărase petecul de pământ numit pompos moşia Alba, nu avea încă simţămintele unui proprietar; ceea ce posedase el până atunci nu era nicidecum vreun bun lumesc din acelea despre care, ştiind că sunt ale tale, ai şi hârtii puse bine undeva, pe care scrie că sunt ale tale şi te poţi uita la ele ori de câte ori ai chef sau vreun străin are chef sau vreo autoritate. Nu avea de fapt nimic, era un Tobit pur şi simplu, nedeosebindu-se în vreun fel de alţii, nenumăraţi, bunii lui fraţi muritori şi săraci. Şi asta până într-o zi, imediat după naşterea lui Tobit, când s-a trezit că are atâţia bani cât să-şi cumpere un petec de pământ pe care să-l numească moşia Alba, să-şi tocmească un argat bleg şi chior şi să-şi construiască o casă timp de un

an. A venit la mânăstirea Alba, s-a dus la stareţ şi, după ce s-a închinat şi i-a sărutat mâna acelui stareţ, a scos pungile cu bani, câte o fi avut, şi a zis că vrea pământ de banii pe care îi are, nu mulţi desigur. Stareţul Misail sau cel care o fi fost stareţ atunci şi-a potrivit mai bine şezutul în scaunul cu spătar de lemn pe care stătea, şi Tobit a putut vedea că pata mai deschisă la culoare de pe spătar era acum deasupra capului stareţului, semn că cei dinaintea lui, ceilalţi stareţi, fuseseră mai înalţi şi-şi sprijiniseră mai des capul ascultând cine ştie ce vizitator, dar mai ales cine ştie ce cerere, care de care mai ciudată. Pata era ca o aureolă deasupra capului stareţului Misail, aşa o vedea Tobit de dincolo de pungile cu bani, patru, pe care le aşezase pe masă. Pe masă mai era un sfeşnic de bronz cu trei braţe, iar lumânările din el erau neîncepute încă, se înălţau semeţe în aerul călduţ şi veşted al încăperii. Mirosea a mâncare de post, varză fiartă, şi a tămâie, greţos.

— Am afară, spuse Tobit într-o vreme, o căruţă şi în ea este un copil de trei luni, un băiat.

Că băiatul, copilul acela, este al lui?

— E al meu, spuse Tobit, mamă-sa a murit la naştere sau a murit după naştere

el nu ştie prea bine. Şi că, după ce hotărăsc cu pământul, vrea să-l roage pe stareţ să-i boteze copilul şi să-i dea adăpost pentru câteva zile. E o rugăminte, dar, dacă se înţeleg cu pământul, să nu-şi facă griji stareţul, el mai are după ce plăteşte pământul destui bani ca să plătească şi găzduitul şi să facă şi o donaţie mânăstirii, drept mulţumire pentru cele întâmplate. Stareţul Misail, sau care o fi fost, îşi plecă privirile spre pungile cu bani şi se gândi că dacă în ele, dar nu poate fi altfel, prea par grele şi doldora, sunt ducaţi, atunci Tobit cel din faţa lui e destul de bogat ca să-şi cumpere pământ de oriunde, nu numai de la mânăstirea Alba. Îşi desprinse ochii de la pungi, spuse:

— Mânăstirea nu are pământ de vânzare!

— Are! spuse Tobit sigur pe el.

Scoase o hartă a regiunii, o desfăşură pe masă şi aşeză săculeţii cu bani pe colţurile ei ca să nu se adune la loc.

— Am plătit cincisprezece taleri pe hartă şi încă cinci ca să mă înveţe cineva la ce foloseşte şi cum, dar mai ales cum. Mânăstirea este asta! şi puse degetul pe mânăstire.

Stareţul privi şi el şi trebui să recunoască în sinea lui că, fără doar şi poate, aia e mânăstirea Alba, dar nu spuse nimic şi, atunci când spuse, îl întrebă ce meserie are şi Tobit spuse că a fost soldat, acum nu mai e, vrea să cumpere pământ şi să se aşeze pe el împreună cu copilul, alte dorinţe nu are.

— Iar în jurul mânăstirii, spuse Tobit, întinse un deget gălbejit, este pământul. Scoase de undeva un compas de lemn nou-nouţ, îi propti cuiul pe desenul mânăstirii, se sculase în picioare şi mormăia ceva, crăcănă compasul.

— Pesemne că ai fost ofiţer, spuse stareţul Misail, de ştii să te foloseşti de toate astea.

Nu, nu a fost ofiţer, a fost soldat pur şi simplu, dar atunci când a avut bani a cumpărat harta Olteniei, mai văzuse, e drept, aşa ceva la ofiţerii care îi conduceau în bătălii.

— Care bătălii? întrebă stareţul.

— Oricare! spuse Tobit,

şi că, după ce a cumpărat-o, a făcut-o sul, a pus-o în tocul ei şi s-a dus la unul care tocmai cu asta se ocupa, cu învăţatul ălora care aveau hărţi, dar nu ştiau să le folosească, un geograf care va să zică, i-a dat cinci taleri şi ăla l-a învăţat, nu se poate plânge că a fost înşelat sau

că tot ce a învăţat nu-i este de folos, îi este. Desenă un cerc, apoi culcă compasul pe masă şi se aşeză.

— Asta e! spuse.

Stareţul era tot în picioare şi cercetă o vreme cercul care cuprinsese în pântecul lui pământurile mânăstirii. După ce se aşeză şi el, întrebă:

— Bun, şi ce-i cu asta?

că adică nu a dovedit nimic cu harta şi cu compasul şi cu cercul pe care l-a desenat. Nu a dovedit, spuse Tobit, fiindcă încă nu a terminat, când o să termine, o să dovedească. Se sculă, scoase amnarul şi, după ce se chinui o vreme aprinse cele trei lumânări din sfeşnic.

Doi dintre sacii cu bani îşi prelungiră umbra pe hartă până în dreptul oraşului Craiova, ba chiar unul dintre ei undeva mai departe. Stareţul privi lumânările, apoi îi spuse că îl ascultă şi că după ce îl ascultă, indiferent ce-o spune şi în ce fel, cât de bine sau de rău, nu-i vinde pământul. Îl lasă să doarmă în mânăstire o noapte, noaptea ce va să vină, apoi

— Apoi ce? întrebă Tobit, se sculă şi adună cei patru săculeţi spre mijlocul hărţii şi aceasta se strânse sul din ambele părţi, cu un fâşâit brusc.

Bine, o să plece, dar asta înseamnă că a cheltuit de pomană cei cinci taleri cu învăţătura şi cincisprezece pe hartă. Compasul l-a primit cadou. Nu sunt mulţi bani, dar totuşi. Are unde să doarmă, a cerut găzduire numai pentru cazul când ar fi cumpărat pământul. Poate să doarmă chiar şi în căruţă dacă vrea, nu vrea însă. Harta şi compasul le lasă acolo, nu-i mai sunt de trebuinţă. Şi lasă şi săculeţii, nici ei nu-i mai sunt de trebuinţă. Surâse vag înspre stareţ, să nu se mire, nu va găsi nimic demn de luat în seamă în ei. De aia îi lasă. A spus că a fost soldat, n-a minţit, de unde ar avea bani, şi încă atâţia? Tot ce a avut a cheltuit pentru hartă şi învăţătura cu ea. De fapt, harta a trebuit s-o comande la un neamţ de la Bucureşti, care neamţ a spus însă că nu are aşa ceva, o hartă a Olteniei, că nu s-a făcut încă. Dar că poate lua o hartă, oricare, şi numai să-i spună el cam ce ar vrea să adauge pe ea şi el, neamţul adică, adăugă şi atunci o să pară o hartă a Olteniei, n-o să-şi dea nimeni seama de înşelătorie. Aşa a făcut şi neamţul s-a ţinut de promisiune, i-a păcălit pe toţi cei cărora le-a arătat-o, chiar şi pe ăla, pe geograful care l-a învăţat să se folosească de ea. Şi că o să-şi facă fiul inginer, a cunoscut unul în Moreea când a umblat pe acolo, şi fii-su

o să ştie ce e aia o hartă adevărată şi ce nu, n-o să poată să-l păcălească nimeni, oricât de priceput o fi acel nimeni la păcălit. Ieşi brusc şi, rămas singur, stareţul dădu a lehamite din mână în urma lui, apoi apucă unul din săculeţi şi-l cântări gânditor în mână. Nu, privirea nu-l înşelase, înăuntru părea să fie aur. Desfăcu săculeţul la gură şi din el revărsă, ca o apă aurie şi brusc îngheţată, lucind stins în lumina lumânărilor proaspete, o grămadă oarecare de aur.

Adevărul este că nu ştim cum a ajuns Tobit, tatăl lui Tobit, eroul acestei cărţi, stăpânul unei bucăţi de pământ pe care a numit-o moşia Alba şi pe care şi-a construit o casă. Pământul era, înainte să fie al lui Tobit, al mânăstirii. Adică era un petec de pământ cam de mărimea unei unghii pe o hartă a Olteniei şi, dacă desenai un cerc având drept centru mânăstirea, pământurile, câte or fi fost, se cuprindeau toate în cerc, numai o bucăţică ieşea din el şi această bucăţică cerea Tobit s-o cumpere, s-a dumirit stareţul după ce a cercetat pe îndelete harta şi gândindu-se că într-adevăr o limbă de pământ ieşea oarecum din hotarele desenate de cerc şi că probabil asta o fi vrut să spună acela, cumpărătorul, că o mânăstire este perfectă nu numai

prin ceea ce face, dar şi prin ceea ce posedă, pământurile şi satele şi viile şi eleşteiele şi pădurile şi fâneţurile şi restul. Dacă Dumnezeu este perfect, aşa ştim, atunci Tobit, cel care avea atâţia bani cât că cumpere atâta pământ, a hotărât că şi mânăstirea lui Dumnezeu se cuvine să fie perfectă, a crăcănat compasul şi a tras un cerc pe hartă cu el şi după ce a făcut asta orice nătărău poate acum vedea că unul din satele mânăstirii şi o fâşie de pământ nu mai încap în cerc. Stareţul Misail sau cum l-o fi chemat atunci pe acela care era stăpânul mânăstirii, a numărat banii şi a văzut că sunt exact atâţia bani cât să înlocuiască pământul şi satul care îi erau în plus mânăstirii. A adunat banii la un loc încercând să afle cât de mare e grămada de aur şi cât acoperă din harta aceea falsă a Olteniei, acoperea destul de mult, cam o palmă din pânza hărţii, şi dacă am şti la ce scară o fi fost harta am putea calcula raportul dintre suprafaţa pe care o ocupa aurul şi suprafaţa pământului, viitoarea moşie Alba, cum avea s-o numească Tobit. Pe urmă a pus banii înapoi în cei patru săculeţi şi săculeţii i-a pus bine într-o firidă unde erau şi alţii, mulţi, şi a acoperit gaura cu icoana sfântului Spiridon şi sfântul acesta şi-a desfăcut larg picioarele şi

sub picioarele lui au încăput tocmai bine sacii cu aur şi argint. S-a aşezat în scaun şi l-a chemat la el pe fratele portar.

— Adineauri a plecat din mânăstire un bărbat aşa şi pe dincolo, a mai spus sau a mai făcut ceva înainte să plece?

Fratele portar spuse că nu, că şi-a luat capra pe care o târguise de la mânăstire, a tras-o de frânghia pe care i-o legase de coarne şi că, atunci când capra a binevoit să pornească, a pornit şi el, dar înaintea caprei, mânând-o în felul ăsta, nu putem şti dacă nu cumva capra îl mâna pe el, nu părea însă aşa. În faţa porţii s-a oprit, s-a scotocit în pungă şi după scotocit a pus un ort în cutia pentru vizitatorii mai darnici şi a tras iar de frânghia aia. Capra tocmai păştea un smoc de iarbă care creştea printre pietrele pavajului, mâine o să se îngrijească să nu mai fie smocul ăla acolo, nu e vina lui dacă iarba creşte unde o lasă Dumnezeu. Şi că n-ar fi mai cuminte s-o lase acolo? S-o smulgă! Să se îngrijească de asta şi să facă o rugăciune apoi, de trei ori.

— Da’ n-a zis nimic? întrebă iar.

— N-a zis şi a zis!

Nu adică în felul în care zici de obicei, cu vorbe şi cu pauze între vorbe şi aşa şi pe dincolo, şi-a ridicat numai ochii către cerul înnorat şi vineţiu şi roşu din cauza asfinţitului şi apoi a tras iar de capră. S-o fi gândit poate dacă o să plouă sau nu şi, dacă da, când. S-a închinat apoi şi a păşit afară din mânăstire şi iar a spus, dar de data asta de-adevăratelea – Sărut mâna, părinte! –, şi pe urmă nu s-a mai văzut, dar o vreme l-a auzit cum troncăne pe lângă căruţa cu care venise, lega pesemne capra de căruţă. Asta ar fi tot!

— Bine! spuse stareţul Misail şi: Să nu uiţi de iarbă şi de rugăciune.

A doua zi dimineaţa, bătea un vânt călduţ alungând norii şi răvăşindu-ţi gândurile bune despre lume pe care le-ai fi avut, stareţul Misail îşi cercetă pe îndelete boii şi carul. Boii erau graşi şi părul le lucea ca de o transpiraţie fină. Carul era nou-nouţ, tocmai îl cumpărase de o zi-două. Asta era a doua pasiune lumească a stareţului – pe prima am numit-o deja, strânsul banilor –, să se plimbe cu carul pe pământurile mânăstirii şi boii care trăgeau la car să fie albi. Boii erau albi şi carul era nou-nouţ, simţi cum îl furnică bucuria acestor întâmplări ce tocmai se nimeriseră să fie în dimineaţa aceea de aprilie, anul

1680, puţin înainte de asediul Vienei. Înjugă boii la car şi, luând aminte o clipă la zgomotele din jur, ele îl liniştiră, porni spre câmpuri hurducăit de car şi somnolând. Fratele portar, care tocmai aţipise, auzi ca prin vis zgomotele bine ştiute şi, cu ochii pe jumătate închişi, deschise larg porţile mânăstirii şi aşteptă. Carul se ivi după oarecare vreme şi, înainte să iasă, boii se pişară îndelung pe pietre. De sub picioarele lor se revărsă lichidul fierbinte şi spumos, se prelinse pe sub tălpile goale ale fratelui portar gâdilându-l plăcut. Cu lumina căzându-i pe piept, stareţul Misail mână boii spre bucata de pământ care ieşea din cercul închipuit de noi, se căzni să nu adoarmă şi să-i mâne într-acolo.

Tobit văzu carul şi în car îl văzu pe stareţ, ştiu că de atunci încolo poate spune despre pământul pe care se aşezase că e al lui, şi nu numai atât, că bucata de pământ precum şi satul se vor numi moşia Alba şi că el împreună cu fiul lui vor

Boii se opriră în dreptul lui şi al caprei pe care tocmai o mulgea şi aburul dimineţii aceleia, pâclă şi fum, se amestecă cu răsuflarea lor aburoasă şi calmă. Copilul, Tobit adică, dormea încă în căruţă înfăşurat în cârpe şi visând la laptele de capră şi la mâna aspră şi galbenă a

tatălui şi a mamei lui, ăştia doi fiind mereu unul şi pretutindeni.

— Să vii să-ţi botez copilul! spuse stareţul privind pe alături de Tobit, cercetând locul, atât cât se putea vedea, pe care acesta îl alesese ca de atunci încolo să fie moşia lui. O să-i zic Ioan!

Şi că, dacă vrea, să facă o danie mânăstirii, cât o să fie ea, dania adică. Tobit tatăl dădu drumul ţâţei unsuroase a caprei pe care tocmai o mulgea şi se ridică în faţa stareţului.

Cam asta ar fi şi, chiar dacă faptele nu sunt adevărate, nu are nicio importanţă. Stareţul Misail a existat şi Tobit l-a văzut de nenumărate ori preumblându-se peste coclaurile moşiei Alba, nepăsător şi dormitând în carul lui nou-nouţ, dimineaţa foarte devreme sau pe înserat, cum se nimerise în ziua aia să aibă chef sau timp. Şi există şi moşia, şi există şi o casă care nu se deosebeşte decât prin mărime de o casă ţărănească, de una din satul Alba pe care îl stăpânea tatăl lui.

A cumpărat pământul, nu ştim cum, poate aşa cum ne-am închipuit, şi-a construit o casă pe pământul ăla şi s-a aşezat în ea împreună cu fiul lui botezat Ioan. În mod

firesc ar fi trebuit să se însoare sau să-şi găsească o ţiitoare, nu a făcut niciuna din astea două, şi-a luat însă un servitor chior şi cam bleg, pe care îl chema Alexandru, şi i-a spus să aibă grijă de copil. Servitorul s-a uitat la copilul care dormea într-o copaie şi a zis că bine, o să aibă grijă. Apoi a zis din nou bine când Tobit i-a spus ce simbrie o să primească pentru treaba asta şi a mai zis că dacă n-ar fi mai bine să tocmească totuşi o femeie pentru îngrijit. Şi atunci Tobit i-a spus că nu suportă femeile prea aproape de el şi că probabil e prost dacă îi spune aşa ceva tocmai după ce a aflat ce are de făcut şi ce simbrie o să primească pentru asta.

Numai că Alexandru s-a dovedit mult mai prost decât şi-ar fi putut închipui cineva acceptând slujba şi crezând că o să se descurce cu ea. În definitiv, şi-a spus el, un copil e un copil, nu-ţi trebuie cine ştie ce minte ca să te ocupi de el, şi cum el tocmai cu mintea nu stătea tocmai grozav, a spus bine şi s-a uitat din nou la copil şi s-o fi gândit că, orice s-ar spune, simbria e mare, iar copilul e mic. După o vreme însă, atunci când te uitai la ei, la copil, la stăpân şi la servitor, n-ai fi putut spune prea repede cine e servitorul şi cine stăpânul. Tobit, nu după mult timp de la angajare, atunci când a văzut ce face ăla

cu copilul şi cum, a spus că nu-i mai dă nicio simbrie şi asta pentru motivul că şi-a angajat un om să-i crească băiatul, nu să i-l omoare. Alexandru, după ce a ascultat aceste cuvinte, a spus iar că bine, adică să nu-i mai dea dacă nu doreşte asta şi că el stă şi pe degeaba, fiindcă, pur şi simplu, a prins drag de acest copil, îi place cum se uită mirat în jur şi cum dă din mâini pe parcă ar vrea să alunge nişte muşte. Acum însă nu mai sunt muşte, au crăpat de mult şi alea care n-au crăpat s-au ascuns prin cotloane şi aşteaptă ceva, el nu ştie ce.

— Aşteaptă pe dracu, a spus Tobit atunci, asta aşteaptă!

şi că să stea dacă vrea neapărat să stea, cameră are şi de mâncare găseşte prin casă atunci când o avea trebuinţă de aşa ceva. Simbrie însă nu-i mai dă şi nici nu mai lasă copilul pe mâna lui, oricât de drag i-o fi sau i-o fi copilului de el. Vrea să-şi vadă copilul întreg şi pe picioarele lui. Copilul mergea deja şi acum tocmai se hotărâse, scosese limba pentru asta, să lingă mâna tatălui lui, Tobit s-a uitat la el şi copilul i-a zâmbit şi şi-a scos iar limba şi a pornit fericit spre mâna aceea aspră şi galbenă şi mirosind altfel decât celelalte lucruri vii şi

mişcătoare pe care le ştia deja Tobit-fiul în toamna aceea târzie, începutul iernii.

Şi printre acele lucruri mişcătoare şi vii erau căruţa şi calul, dar mai ales copita acelui cal, simţea şi acum, în cort, gustul plăcut şi aspru al copitei. Se răsuci în aşternuturile murdare şi reci, dârdâind puţin ca să se încălzească. Se opri din dârdâit după o vreme şi se hotărî să meargă în grajdul pe care ăia îl construiseră deja. Dădu păturile la o parte şi de sub ele îl izbi mirosul lânced al propriului său trup. Cartea, cele două jumătăţi ale cărţii lui Campanella, căzu la picioarele lui. Îşi trase cizmele şi, văzând cartea, ridică jumătatea de sus, citi:

„Un predicator expune în Marele Consiliu motivele pentru care trebuie dus războiul şi justeţea expediţiei care trebuie întreprinsă; la Consiliu iau parte toţi aceia care au împlinit 20 de ani, aici hotărându-se măsurile necesare."

Se gândeşte că nu va fi niciun fel de Consiliu, nicidecum un Mare Consiliu, va fi război şi justeţea acestui război va fi îndoielnică fiindcă îndoielnici sunt şi el şi cei care l-au împins la război. Aruncă jumătatea cărţii, aşteaptă şi poate că îşi închipuie casa aceleia, a Aniţei Bengescu şi dragostea care îl va cuprinde pentru

această femeie. Ce va fi apoi ştie. Se ridică în picioare, atinse cu creştetul capului pânza îngheţată a cortului:

— Îmi trebuie o cămaşă de-a ta, spuse şi îşi privi tatăl bărbos şi somnoros şi din barbă şi din somnolenţă veghind apatic în faţa focului şi în jilţul lui.

— Poţi să iei una! îi răspunse tatăl lui, nu-l întrebă ce face cu ea.

Alese fericit o cămaşă mai zdrenţuită şi o ascunse într-un cotlon, nu avea decât să aştepte să vină dimineaţa şi, odată cu dimineaţa, să facă din cămaşă un steag. A doua zi dimineaţa, avea băţul pentru steag pregătit, a atârnat pânza pe el şi a udat-o. A ieşit afară cu steagul şi l-a desfăşurat pe pământ. Era întuneric şi frig, încă nu se auzea niciun zgomot în afară de bocănitul pe care îl făcea el însuşi pe pământul îngheţat. Steagul se vedea ca o pată albă în întunericul din jur, dârdâia strângând din pumni şi aştepta. Într-o vreme a venit tatăl lui şi l-a întrebat ce face, dar n-a mai aşteptat răspunsul, a privit steagul ud care îngheţa în întunericul acelei dimineţi devreme, şi înţelegând ce face l-a mângâiat cu mâna lui mare şi galbenă, apoi a intrat în casă. După o vreme, dârdâitul i se oprise şi îşi simţea faţa şi mâinile arzându-i dureros şi plăcut, a ridicat

steagul şi l-a privit. Pânza lui îngheţată stătea acum dreaptă şi mândră şi ondulată în aerul nemişcat şi cenuşiu. A proptit steagul cum s-a priceput mai bine ca să pară că el a crescut din pământ şi dându-se cu un pas înapoi l-a privit iar. Emoţia şi fericirea i s-au oprit în gât, în locul în care se opreşte emoţia şi fericirea privind un steag desfăşurat prin aer ca o pasăre încremenită pentru totdeauna în zbor. Întrebându-se cum mor păsările, a intrat în casă să-i spună tatălui lui toate astea.

Desfăcu pânza îngheţată care ţinea loc de uşă cortului şi de dincolo de ea, lumea se revărsă peste el alandala şi nu în ordinea bănuită. Crezuse că este noapte, dar o lumină lăptoasă i se prelinse pe piept, păşi prin lumina aceea de început sau de sfârşit de zi, se mişcă anevoie şi nesigur. Zăpada se învolbură în jurul lui ca o pânză uriaşă şi albă, sfâşie pânza ninsorii şi făcu primul pas, apoi pe al doilea şi când ajunse în faţa grajdului se opri. O transpiraţie murdară i se scurgea de pe faţă, intră. Mirosul grajdului îl linişti oarecum, privi caii, apoi se privi pe el, încercă să facă asta şi când crezu că a reuşit se lăsă în genunchi ca pentru o rugăciune şi apucă piciorul unui cal. Se aplecă şi mai mult şi începu neliniştit să lingă copita aceea.

Servitorul chior, Alexandru, tocmit şi plătit pentru aceasta, pentru îngrijirea unui copil de un an, nu numai că nu s-a priceput să o facă, dar a făcut-o atât de prost şi în atât de scurt timp, încât Tobit, stăpânul acelui copil şi al acelui servitor, după o săptămână sau două de îngrijit, după ce s-a uitat la servitor şi pe urmă la amândoi, adică şi la acela care trebuia îngrijit, a deschis gura şi a spus:

— Lasă-l dracului de copil şi de îngrijit!

şi că nu-i mai dă nicio simbrie de atunci încolo şi că poate să-şi ia catrafusele ce le-o avea, cu toate că nu a văzut aşa ceva prin preajma lui, în fine să-şi ia tot ce crede de cuviinţă că este al lui şi să plece acolo de unde a venit sau unde o avea chef. S-a apropiat apoi de copil şi apăsându-i fălcile cu mâna lui mare, copilul a deschis gura şi atunci Tobit i-a vârât un deget în gură şi după ce a cotrobăit o vreme, a tras cu degetul afară, din gura acelui copil, un nasture cenuşiu de cositor. Şi-a şters degetul de bale pe cracul pantalonului şi a întrebat:

— Câţi a mâncat din ăştia?

— Oricâţi! a răspuns Alexandru, servitorul chior.

Copilul a făcut câţiva paşi nesiguri şi, înhăţând nasturele de pe duşumea, l-a înghiţit repede.

— Vezi, a spus atunci Alexandru, înţelept şi prost, el a vrut!

Tobit îşi privi copilul, apoi îl privi pe servitor şi, neştiind ce să facă mai întâi, să-i dea un picior undeva servitorului sau să râdă, nu a făcut niciuna din astea două. S-a sculat însă şi şi-a adus fostul lui veston de soldat şi calm, a numărat nasturii lipsă, cu toate că putea foarte bine să nu-i numere, fiindcă erau lipsă toţi şi orice soldat ştie câţi nasturi are la veston şi câţi nu. Nu mai avea nasturi, avea în schimb un copil şi despre copilul ăla putea spune, dar mai ales despre burta lui mică şi umflată, că e un adevărat tezaur de nasturi de cositor. Şi că are un servitor pe care nu îl mai are. Servitorul a spus însă că el nu pleacă, întâi şi întâi că nu are unde să se ducă şi nici motiv, şi apoi că stă şi fără simbrie, doar pe mâncare, iar în cele din urmă a spus că băiatul a prins drag de el, ba chiar spune poate că e şi invers şi, ca să dovedească aceasta, l-a strigat pe Tobit, iar Tobit, privind fericit spre acel servitor şi salivând, a ridicat un picior în aer şi, tropăind şi scoţând a-uri guturale, a pornit către acela.

Tobit-tatăl a închis ochii şi a aşteptat o vreme, apoi a spus:

— Opreşte-te, Tobit!

şi Tobit, fiul lui, s-a oprit şi a întors capul spre vocea acelui tată şi a privit nerăbdător.

Se întoarse în cort, în întunecimea acelei pânze îngheţate şi amintindu-i de un steag desfăşurat şi încremenit în aer, se întinse pe patul de campanie şi de acolo întrebă:

— Ce vrei?

Heiler deschise gura în întuneric şi spuse că nu vrea nimic, i-a adus de băut, aşa ceva i-o fi de trebuinţă dacă e hotărât să rămână acolo. Tobit întinse mâna în faţa lui şi când atinse sticla o înhăţă şi bău o vreme din ea, în tăcere, numai din când în când se auzea gâlgâitul alcoolului. Simţi o moleşeală nesfârşită cuprinzându-l.

— Plec! spuse Heiler, când vrei să vii, vino şi gata! mai spuse şi ieşi, în locul petei de întuneric care fusese Heiler întunericul dimprejur se adună la un loc, ca o poartă care se închide în urma cuiva de care nu-ţi pasă dacă iese sau intră.

Se făcuse din ce în ce mai frig şi bău iar, încercând să-şi alunge mohoreala care îl cuprinsese. Îşi privi tatăl şi vru să-i destrame imaginea cu mâna şi crezând iar că

toate lucrurile sunt întâi şi întâi în ochiul şi în privirea din el, e de ajuns să-ţi doreşti asta şi lucrurile se aşază cuminţi în faţa ta şi poţi să le priveşti şi să vorbeşti cu ele, şi poţi să le atingi şi să le pipăi, dar nu tu, despre care ştii că zaci într-un cort îngheţat şi bei şi aştepţi, poţi să faci asta, nu ştii cine. Tobit tatăl îi zâmbi din întuneric, spuse:

— Ştiu despre tine că eşti fiul meu şi eşti mort, iar ceea ce văd, îmi închipui; şi că, dacă aş vrea să te ating, dacă întind mâna, nu pot ajunge la tine, dar asta nu înseamnă că tu nu exişti şi că spui:

Tobit spuse:

— Ştiu despre tine că eşti tatăl meu şi eşti mort, iar ceea ce văd, îmi închipui şi că, dacă aş vrea să te ating, dacă întind mâna, nu pot ajunge la tine.

O lumină difuză, ca răsfirată printr-un voal sidefiu, se făcu peste ei.

Tobit se aşeză pe pământurile lui, moşia Alba, şi întâi şi întâi s-a dus cu căruţa şi cu calul şi cu copilul pe malul unui pârâu numit Topiliţa şi care trecea peste pământul lui şi şi-a întins cortul acolo. Pe urmă a privit apa, să vadă câtă e, era apă destulă şi primăvară. L-a pus pe

Tobit într-un coş şi l-a cărat binişor cu coşul şi, neştiind dacă să-l pună în cort sau la soare, până la urmă s-a hotărât pentru soare. L-a aşezat într-o pată de lumină tremurândă, după cum adia vântul în frunzişul de deasupra şi apoi şi-a suflecat mânecile, a luat toporul din căruţă şi a început să taie copacul sub care pusese coşul. După o vreme, după ce aşchiile au încetat să zboare în jurul lui, s-au auzit nişte pârâituri înlăuntrul acelui copac şi atunci a luat coşul şi l-a tras într-o parte şi copacul s-a prăvălit în locul coşului. Dacă priveai în sus, acum puteai vedea cerul. A privit o vreme şi a privit şi fiul lui şi încercând să lingă lumina albastră şi pală care se scurgea din cer. Tobit a luat din nou toporul şi a început să taie o cracă mai groasă. Lovea şi apoi asculta cum vibra totul în jurul lui ca şi cum lumea ar fi fost o strună la un instrument nevăzut şi toporul vreun arcuş ticălos. Într-un târziu, tot lovind aşa, s-a făcut seară şi Tobit a deschis gura şi a început să urle de foame şi de mirare că urlă. Tobit tatăl s-a oprit, a căutat din priviri capra şi, când a zărit-o s-a dus la ea, a apucat-o de un picior din spate, l-a ridicat şi a privit sub el. Capra avea ţâţele pline, aşa că a dat drumul piciorului care zvâcnea nervos şi s-a dus să caute blidul în care o mulgea.

A doua zi a mai tăiat doi pomi şi i-a curăţat de crengi. O săptămână nu a făcut decât asta, a tăiat pomi de pe moşia lui şi i-a curăţat de crengi şi pe urmă de coajă şi la sfârşitul săptămânii avea atâţia pomi tăiaţi, atâtea trunchiuri drepte şi albe, răsfirate peste tot, încât să poată spune gata şi să se oprească din tăiat. S-a aşezat pe unul din trunchiuri, s-a scărpinat în cap şi privind trunchiurile tăiate şi căruţa şi cortul şi capra şi coşul în care era Tobit fiul lui, s-o fi gândit că a făcut treabă bună de când e stăpânul acelei moşii, moşia Alba. Era o amiază călduţă şi nesfârşită, nu puteai crede altceva, tocmai aşa cum e o amiază de pe moşia ta şi tu stai pe un trunchi de copac şi nădușeala se zvântă leneşă de pe tine şi priveşti fericit în jur şi în jur sunt: trunchiuri şi o capră şi o căruţă şi un coş, iar în coş e un copil, copilul tău. Şi dincolo de coş e o apă clipocind leneşă spre amurg şi spre o altă zi, aceeaşi. O acvilă se roti pe deasupra lui, îi dădu târcoale cercetându-l şi cercetând împrejurimile, moşia aceea. Se sculă hotărât şi, despiedicând calul, îl înhămă la un trunchi şi-l trase până la malul apei, anevoie şi cu opinteli. O albină îl cercetă pe Tobit în coşul lui şi acesta începu să urle ca din gură de şarpe. L-o fi înţepat pesemne albina, se gândi tatăl lui

în timp ce privea spre coş, apoi mână calul mai departe şi, privind drept în faţa lui, înaintă aşa. Ierburile culcate de trunchi, plevuşca aceea buruienoasă, se săltară semeţe spre cer. Cu un efort fericit, toată lumea se adună la un loc sub privirea ageră a acvilei care cerceta iar locul. Tobit tatăl îşi dori atunci o sâneaţă şi o acvilă împăiată.

Rotindu-şi privirea prin cameră, Tobit zări acvila pe care o omorâse tatăl său în primele zile de după aşezarea pe moşie şi care îi dăduse târcoale şi-l cercetase. Era o acvilă pricăjită şi nu înţelegea de ce-i căutase râcă tocmai singurului om din regiunea aceea care avea o sâneaţă la îndemână şi pofta de a fi stăpânul unei acvile împăiate. Se întoarse spre tatăl lui şi-l întrebă aceasta, că de ce a omorât pasărea şi ce a fost mai departe:

Acvila îl cerceta pe Tobit cel care tăiase copacii şi pe urmă îi aliniase pe malul apei. De sus, trunchiurile alea păreau stâlpii unui gard dărâmat sau neridicat încă, nu ştim, şi pe unul din stâlpi se odihneşte Tobit, soarele i s-a aşezat enorm pe spate, ca o povară plăcută. Se răsuceşte şi priveşte pasărea care plana prin apropiere, se hotărăşte s-o ucidă şi cu pofta asta în gând se duce la

căruţă, unde are o sâneaţă cu cremene. Pasărea cercetă arma, îi plăcea luciul ei încremenit de oţel, privi gaura neagră prin care se scurgeau către ea, pofticioase, alicele. Bucăţi ca nişte aşchii dintr-un lemn i se înfipseră în pântec, simţi că din ea se scurge ceva ca atunci când loveşti cu ciocul într-un viezure sau într-un şobolan, îşi înţepeni aripile şi plană o vreme moartă şi făcând cercuri din ce în ce mai mici, ateriză la picioarele lui Tobit care o apucă de o aripă şi, ţinând-o, uriaşă şi moartă de-adevăratelea acum, se opri lângă foc.

Trezit de bubuitura armei, Tobit-fiul privi speriat în jur, deschise gura să urle, să-şi anunţe tatăl şi mama că s-a trezit şi că-i e frică. O vulpe se strecurase lângă coşul lui şi, mirosind spurcat, amuşină de câteva ori fiinţa din coş şi care stătea cu gura deschisă, apoi îl zări pe cel la care venise cu adevărat, pe Tobit tatăl, care privea în cer. Tobit lăsă pasărea lângă foc şi se duse la coş, îşi mângâie fiul pe frunte, liniştindu-l, apoi cără coşul în apropierea focului. Cu coada între picioare, ca un câine, vulpea se strecură lângă Tobit şi, făcându-se că nu-l bagă în seamă pe acesta, mirosi iar coşul. E o vulpe de pe moşia mea, ştiu Tobit tatăl, a aflat că moşia are un stăpân nou şi a venit să mă vadă. Scoase cuţitul şi se

aplecă spre vultur, cu mâna liberă îl apucă de o aripă şi răsucindu-l, îl răsuci cu burta în sus şi aproape din aceeaşi mişcare înfipse cuţitul în pasăre şi din ea se revărsară maţele şi pipotele pe care le-o fi avut, aburind greţos, îngreţoşându-te. Apucând de frânghiile acelor maţe, Tobit le trase afară din pasăre şi le aşeză morman în faţa vulpii care aştepta neînduplecată. Vulpea gustă delicat din ele, căutându-le gustul, apoi se înfruptă lacomă, lui Tobit nu-i mai păsă de ea când plecă. Razele soarelui apunând făceau ca un tunel prin întunericul din jur şi, păşind prin tunelul acela, vulpea păru că se înalţă, roşcovană şi poleită, în cer. Tobit îşi hrănea acum fiul cu lapte de capră în care muiase pâine şi privea soarele ca o vulpe. Când Tobit-fiul nu mai vru să mănânce, duse coşul în cort şi, învelindu-şi fiul cu un pled soios, ieşi. Aţâţă focul cu câteva crăci uscate şi mâncă şi el, ascultând clipocitul apei pe care nu o vedea. Din întuneric, zgomotele acelea i se scurgeau în urechi, îl adormeau. Se zgribuli şi, trăgându-şi o pătură pe umeri, mai stătu un timp fără să facă nimic, privind numai focul ce se scurgea lent şi lăsând somnul să-l cuprindă. Într-o vreme se sculă şi păşind, intră în cort, nu se mai văzu.

Până la urmă, de unul singur, Tobit-tatăl, cu toate că în afară de faptul că era stăpânul unei moşii, era şi stăpânul unui sat de la care ar fi putut cere ajutor, construi pe malul apei un joagăr sau ceva care să semene cât de cât cu un joagăr şi să funcţioneze la fel. A transpirat, s-a chinuit, s-a scărpinat de nenumărate ori în cap încercând să-şi amintească cum arată un joagăr şi, când nu-şi amintea, să-şi închipuie, a mormăit şi a blestemat când un trunchi i-a strivit încet, dar sigur laba piciorului şi până la urmă l-a construit. În tot timpul ăsta nici măcar nu a fost singur, câţiva ţărani bărboşi şi bătrâni, după ce li se refuzase ajutorul pe care şi-l oferiseră, îl priveau toată ziua cu bărbile sprijinite în câte o bâtă, placizi şi având răbdare să se întâmple şi ceva demn de povestit, cum şi-a făcut boierul un joagăr de unul singur, dar aşteptând mai ales ca Tobit, noul lor stăpân, să se întoarcă spre ei şi, învins, să le ceară ajutorul. Până la urmă însă joagărul sau ce-o fi fost ăla a pornit uruind şi cutremurându-se şi scârţâind alandala, o înjghebătură demnă de tot râsul, dar funcţionând, adică făcând ceea ce trebuie să facă un joagăr de-adevăratelea atunci când bagi un lemn în el şi împingi lemnul în dinţii lacomi şi noi ai fierăstrăului. Aşa că Tobit,

atunci când a văzut că tot ce gândise el există, şi nu numai că există, dar poate fi şi folosit la tăiatul unor butuci, s-a întors spre ţăranii care priveau, şi-a şters sudoarea de pe faţă în timp ce spunea:

— Voi ăia, ia veniţi încoace!

S-a aşezat pe un rest de butuc ca un scaun şi uitându-se la ei

— Bănuiesc că ştiţi cine sunt şi ce vreau!

a spus cuvintele de mai sus şi ei au spus că da, ştiu cine e el, noul stăpân, şi că acum e primăvară, dar că la iarnă, când nu va mai fi, va avea nevoie de o casă în care să-şi pună copilul, că asta vrea, să-şi facă o casă pe pământul lui, are un joagăr, ei îl vor ajuta să aibă şi restul.

— E prost spus ajuta! spuse Tobit şi din clipa aceea ei ştiură că au un nou stăpân şi Tobit a ştiut că e stăpânul unui petic de pământ şi al unui sat prăpădit.

— Câţi sunteţi? a întrebat.

Douăsprezece familii, au spus ei, nu sunt prea mulţi, dar îndeajuns de mulţi pentru ca, în curând, cu ajutorul lor, să fie stăpânul unei case în care să-şi pună copilul.

— Eu, va să zică, am mâine-poimâine optzeci de ani! a spus unul dintre privitori, Gheorghe Buturã, a tăcut.

Şi că nu toţi sunt aşa, adică aşa de bătrâni, o să-l slujească şi o să-şi facă o casă, precum şi cele de trebuinţă în casa aia, toate acele lucruri de care te împiedici zilnic şi îţi sunt de folos şi nu, dar mai mult nu.

Casa a fost gata înspre toamna acelui an şi în ea s-au aşezat cei doi Tobit, Tobit-tatăl, precum şi fiul lui, Ioan, eroul nostru, aşezat în acelaşi coş în care stătuse şi până atunci şi privise şi gângurise încercând să destrame tăcerea din care venise şi spre care se îndrepta agale.

Numai că efortul de a convinge nişte ţărani proşti că au un nou stăpân a fost mult mai mare decât şi-ar fi închipuit el sau chiar ei. Mai ales că stăpân era deja, actele pe care le dobândise de la mânăstire făceau această dovadă, voia însă ceva mai mult decât puteau arăta hârtiile alea şi lipsa lui de trecut. Ştia sau credea că ştie asta, că posesiunea este primul pas spre o adevărată stăpânire şi el era hotărât să facă toţi acei paşi, mărunţi sau mai mari, înceţi sau repezi, avea să afle asta cu timpul, spre acea vreme când nu hârtiile îi vor dovedi starea, ci pur şi simplu existenţa lui, indiferent cum o fi ea.

Tobit, fiul acelui Tobit, se răsuci sub aşternuturile murdare şi reci, bău iar din alcoolul ca un venin limpede

arzându-i maţele, amestecându-se cu veninul din el. O lumină sticloasă îl învălui şi în lumina aia nemişcată începu iar să se gândească:

Şi-a construit casa, dar înainte de asta şi-a construit un joagăr şi câţiva ţărani bătrâni, care nu aveau ce face altceva mai bun în primăvara aia decât să privească şi să aştepte şi seara să povestească în sat, dacă or fi avut cui sau cine să-l asculte, ce s-a mai întâmplat, acei câţiva ţărani bătrâni au aşteptat să termine şi de-abia apoi să se hotărască dacă sunt de partea lui Tobit sau împotriva lui. Aşa că au aşteptat pur şi simplu, proptiţi în bâte şi părând gânditori. Aşteptau însă să se termine primăvara, anotimpul ăla bezmetic care le răscolea prin trupuri, indecent şi fericit, şi la căldura verii să le fie iar cald şi indiferent de ce se întâmplă pe lumea asta, războaiele sau molima sau foametea sau oricum, boierul cel nou.

Casa şi-a făcut-o ajutat de ei, de ţăranii din satul lui, care înţeleseseră că un om care e în stare să-şi construiască singur un joagăr e în stare să-şi facă şi o casă, n-au mai aşteptat să le-o arate şi pe asta. Era o casă oarecare şi numai fiindcă era o casă mai mare decât alte case pe care le văzuseră ei la vreun moşnean

mai înstărit sau la vreun morar puteau spune că e o casă boierească, dar ştiau că nu e. Era o casă pur şi simplu şi fiindcă era casa boierului lor, când vorbeau despre ea, îi spuneau conac şi spuneau: „Ai văzut ce a făcut boierul la conac?” lucraseră şi ei la casa aia, le plăcea să-i spună aşa şi într-un fel să se mândrească cu ea.

Tobit însă şi-a privit casa şi, fiindcă era tocmai ce-şi dorise el, nu s-a mai gândit că e aşa şi pe dincolo, prea obişnuită şi prea urâtă pentru un boier, stăpân peste o oarecare moşie, moşia Alba, şi peste un sat cu douăsprezece familii. Şi-a cărat boarfele înăuntru, a adus şi copilul şi toată iarna care a urmat nu i-a mai păsat de nimic. A dormit cât a avut chef şi când nu dormea se juca cu copilul şi când nu se juca, cioplea un leagăn. Din când în când venea câte un ţăran, acelaşi de fiecare dată, şi-i aducea de-ale gurii şi de băut, cu toate că el nu ceruse nimic. Şi după aia ţăranul povestea în sat ce mai face boierul, că se joacă adică cu copilul şi când nu se joacă ciopleşte ceva, el crede că un leagăn pentru acelaşi copil. Şi cum nu a făcut decât asta aproape toată iarna, până la urmă au început să creadă că nu va mai face şi altceva: că în orice caz nu va face şi ceva care să-i privească şi pe ei. Aşa că şi-au petrecut începutul iernii

în linişte pe care ţi-o dă gândul că nimic nou nu se va întâmpla multă vreme, nu legat de stăpânul lor, boierul. Fiindcă boierul părea mulţumit că are o casă şi că în casă este un copil cu care poate să se joace când nu doarme vreunul dintre ei. Şi că tot în casa aia mai este şi o uniformă zdrenţuită şi murdară la care poţi să te uiţi cum stă atârnată pe unul din pereţi şi cum colcăie moliile pe ea.

Douăsprezece familii însemnau oameni mulţi pe vremea aceea, în jur de cincizeci, poate, dacă timpul era de pace mai îndelungată, o sută şi asta dacă erau şi puioşi, dar atunci când s-a aşezat Tobit pe moşie nu erau decât patruzeci de oameni şi fiind atât de puţini se putea întâmpla ca toţi să fie proşti sau destul de proşti ca să creadă că un bărbat care are o uniformă pusă într-un cui, o are pusă în cui şi gata, se uită din când în când la ea înainte de culcare sau dimineaţa, peste zi fiind ocupat cu copilul şi cu leagănul pe care îl cioplea.

Numai că, într-o zi, puţin înaintea Crăciunului, ăla care îi aducea de mâncare lui Tobit şi de băut, nu mai deştept decât cei care îl aşteptau în bordeiele lor din sat, a văzut că leagănul ăla pe care îl cioplea Tobit pentru copil, nu e un leagăn, cu toate că arăta a aşa ceva în

lipsa lui de închipuire. Nu era un leagăn, dar nici nu ştia ce e şi atunci cei din sat s-au gândit că ar fi mai bine să se ducă altcineva la Tobit, unul mai deştept, şi l-au ales pe cel mai deştept dintr-o mână de proşti. Gagea a fost de acord în sinea lui că e tocmai bun pentru lucrul hotărât, şi-a umplut desaga cu merinde, a cerut un cal împrumut de la un vecin, gândindu-se că pe cal o să fie sau măcar o să pară şi mai deştept decât e şi s-a dus la conac. A ajuns spre amiază, tocmai când copilul dormea şi Tobit se apucase iar de cioplit la drăcia aia. A pus merindele în mijlocul odăii, pe duşumea, fiindcă Tobit nu avea sau nu voia să aibă încă o masă şi fără să-i pese de nimic, de boier sau de copil, a început să cerceteze lucrul din lemn pe care îl făcea stăpânul lui şi care semăna cu un leagăn.

— O fi pesemne un leagăn! a spus într-o vreme, începuse să se încălzească şi sub picioarele lui se făcuse o băltoacă din zăpada topită de pe opinci, dar vedea limpede că nu e un leagăn.

Tobit nu i-a răspuns, dar nici nu a spus nu nerăspunzându-i, aşa că Stan Gagea a mai stat o vreme de pomană şi, când a crezut că nu mai are ce face acolo, a dat să plece.

— Stai! i-a spus atunci Tobit şi l-a întrebat ce vrea de fapt, de ce l-au trimis.

— M-au trimis să iscodesc! a răspuns Stan Gagea sincer, nici nu se gândi că ar putea minţi inventând ceva care să-l aducă mai aproape de adevăr, de ceea ce îi ceruseră şi îşi propusese să facă.

— Să iscodeşti ce?

— Că ce faci aici, ce ciopleşti adicătelea!

Tobit nu i-a răspuns lui Stan Gagea ce ciopleşte şi, văzând că e prost, l-a dat pe uşă afară, dar nu înainte să se gândească la cât or fi de proşti aceia de l-au trimis, dacă ăsta, trimisul, e atât de prost. Aşa că Stan Gagea s-a întors cu coada între picioare şi le-a zis că nu e un leagăn, dar că nu ştie ce e şi că boierul l-a dat afară. Însă că nu i-a spus să nu mai vină pe acolo, nu le rămâne decât să se ducă de atâtea ori până vor pricepe despre ce e vorba şi pricepând, să ştie dacă ce-i aşteaptă din partea stăpânului lor e de bine sau de rău, asta voiau de fapt să afle. Şi, cum se apropia Crăciunul, au hotărât să se ducă zilnic la conac cu mâncare, aşa că în vremea aia Tobit a dus-o cel mai bine din viaţa lui, nu mai avea loc în casă unde să pună merindele şi băutura şi ei încă tot ar fi venit şi s-ar fi uitat şi ar fi depus la picioarele lui

desăgile doldora, erau proşti dar nu nesimţiţi, n-ar fi venit în niciun caz cu mâna goală şi nici nu le trecea prin cap să inventeze altceva, şi-au mutat pur şi simplu timp de o lună – sfârşitul lui decembrie şi începutul lunii ianuarie – toate proviziile din cămările lor în cămările conacului. Aşa că perioada Crăciunului şi imediat după a fost pentru ei cea mai săracă vreme pe care au apucat-o vreodată.

N-au reuşit să afle ce face Tobit cu lemnul şi cu cioplitul ăla decât atunci când ceea ce făcea era gata şi, gata! atunci au ştiut şi au răsuflat uşuraţi, ruina lor luase sfârşit, se întrevedeau zile mai bune de după sania pe care Tobit şi-o cioplise în luna decembrie şi luna ianuarie şi cu care avea de gând să călătorească în luna februarie. Aşa au crezut ei, nimeni nu-şi face o sanie la care să se uite numai şi de data asta au nimerit-o, Tobit avea de gând să călătorească şi a şi făcut-o. Şi-a îmbrăcat uniforma veche, a luat actul prin care se dovedea că e stăpânul unei moşii şi a unui sat de pe moşia aia şi l-a pus într-un buzunar, a făcut o cruce mare deasupra copilului şi copilul a râs dezvelindu-şi cei câţiva dinţi proaspăt ieşiţi, apoi l-a pus într-un ţarc pe care îl făcuse special pentru asta şi a ieşit. Sania era în faţa

casei şi aştepta zveltă prima călătorie prin iarnă şi cea mai scurtă.

— Nu a lipsit decât câteva ore, spuse Alexandru spre Tobit şi Tobit, copil fiind, aşezat pe malul apei numită Topiliţa, lovi cu o nuia în apă şi apa se desfăcu în două, îi plăcu aceasta. Şi când s-a întors, continuă Alexandru, nu mai era singur sau nu mai era singur de tot, spunem noi, fiindcă odată cu el, la întoarcere, mă adusese şi pe mine drept servitor chior şi îngrijitorul tău, dar mai ales pentru tine mă adusese. El nu avea nevoie de nimic. Tăcu şi privi şi el apa cu ochiul cel bun şi îi plăcu şi lui cum se despică apa lovită de o nuia şi cum lumina poleieşte totul în jur. Trebuie să mergem, spuse într-o vreme, ne aşteaptă tatăl tău.

— Când ai să-mi mai povesteşti? întrebă Tobit, se ridică supus.

— Desearăˌ spuse Alexandru, luă copilul de mână şi o porniră cu spatele la apă, înainte să adormi!, apa rămăsese foşnitoare în urma lor şi înghiţind lumina şi unduindu-se verde şi galbenă şi rece.

Şi-a lăsat copilul într-un ţarc pe care îl construise anume pentru această călătorie scurtă şi, cu îndoiala în suflet, a plecat după un servitor, fără să ştie unde poate

găsi aşa ceva şi dacă îl poate găsi. Ar fi putut să-şi ia orice om din sat drept servitor, dar nu a făcut asta. S-a suit în sanie, a plescăit din buze şi calul s-a încordat o clipă şi, după ce tălpile saniei s-au desprins, totul s-a desfăşurat într-o mişcare continuă şi lină, dacă te uitai la ei puteai vedea aburii care ies din cal şi, ca două fuioare subţiri, aburii care ies din nările lui Tobit. A mers la întâmplare sau celor care îl priveau părându-li-se aşa şi chiar dacă nu ştia prea bine unde merge, ştia precis ce vrea: un servitor pentru a nu mai fi obligat să se ocupe în permanenţă de copil. Ştia că pentru asta nu trebuie să meargă la mânăstire, aşa că a luat-o invers, a avut tot timpul mânăstirea în spate şi un om şi o sanie şi un cal care au o mânăstire în spate sunt oarecum împinşi pe drumul cel bun, e ca şi cum din mânăstirea aia, în orice parte ai porni şi depărtându-te de ea, mâna lui Dumnezeu nu se depărtează de tine, fiindcă El, ca şi mâna Lui, este peste tot, nu poţi scăpa de asta. Nu a trebuit să meargă prea mult ca să ajungă la hotarul moşiei lui şi dincolo de acest hotar era altă moşie, a pornit peste pământurile ei şi mergând alandala până la urmă a ajuns la conacul acelei moşii şi l-au întâmpinat câinii şi o voce potolindu-i. A spus cine este, vecinul care

va să zică, un alt boier ca şi boierul acesta care e stăpân aci. A fost poftit în casă, poftit să se ospăteze pe îndelete, dar el a transformat totul într-o repezeală, n-a vrut să se aşeze şi boierul Bengescu a dat a lehamite din mână şi neavând încotro l-a întrebat ce pofteşte. Tobit a spus ce vrea, că vrea un om care să-i fie servitor, un om liber în orice caz, pentru vreun rob se ducea în altă parte. Şi atunci boierul Bengescu s-a gândit o vreme în barba lui de ţap şi a zis că i-l dă pe Alexandru, adică pe singurul om de care nu are nevoie atunci, numai că Alexandru poate că n-o să vrea să meargă. L-a chemat atunci pe Alexandru şi acesta a ascultat ce se doreşte de la el şi cine şi s-a uitat la cinele acela, şi-a întors ochiul bun spre Tobit şi l-a privit o clipă şi pe urmă a zis da, n-a mai întrebat de simbrie sau de altele.

— Pleci repede, Alexandre, a oftat Bengescu, fie, du-te, dacă nu-ţi place poţi să vii înapoi.

Alexandru a zis atunci că – sărut mâna, boierule! – şi a ieşit.

— Cum era îmbrăcat tata? întrebă Tobit aproape adormit.

— Avea, spuse Alexandru, o uniformă albastră şi pe ea luceau stins o mulţime de bumbi plăcuţi la vedere şi

nu numai plăcuţi, am putea spune noi, dar atât de plăcuţi încât peste trei zile Tobit i-a mâncat unul câte unul şi... Îl înveli pe copilul care adormise şi, suflând în lumânare, Alexandru ieşi.

Peste trei zile de la această întâmplare, aducerea unui servitor chior în casă pentru a îngriji de copil, servitorul a tăiat bumbii de cositor de la uniforma stăpânului lui şi i-a dat copilului să-i mănânce şi copilul i-a mâncat fericit şi neştiutor şi la întrebarea lui Tobit-tatăl câţi nasturi a mâncat fiul lui Alexandru a spus oricâţi, şi pe urmă a spus privind spre copil şi spre burta umflată a acestuia:

— Dar în afară de ăştia, de bumbi, a mâncat şi altele, alte obiecte adică, numai că mai mari.

— Adică, a întrebat Tobit-tatăl atunci, aş putea crede că orice obiect lipseşte de prin casă, nu lipseşte, e tot în casă, numai că în burta fiului meu?

— Da, a spus atunci Alexandru şi a privit cu mândrie la copil şi pe urmă a privit cu mândrie la tatăl copilului şi la stăpânul lui, dar privind spre acesta din urmă a înţeles că ceva nu e în regulă, nu ştia ce, orice, nu bumbii şi nici celelalte obiecte dispărute din casă şi atunci a spus

repede: Nu plec şi nu plec fiindcă... şi a înşirat o mulţime de motive, dar şi că a prins drag de copil şi copilul de el.

Şi ca să dovedească asta l-a chemat pe Tobit la el şi Tobit a privit către servitorul acela drag, Alexandru cel chior, şi a pornit către el, a ridicat un picior în aer şi a scos un strigăt gutural şi fericit, a tropăit mărunt ca un căluţ, aşa cum ştia că fac căluţii prea bine.

Închizând ochii, Tobit-tatăl a spus atunci:

— Opreşte-te, Tobit!

şi ca o dovadă că totuşi el este acel tată şi acel stăpân, fiul lui s-a oprit. Alexandru tocmai spălase pe jos şi duşumelele erau albe acum şi răcoroase, din ele ieşea un miros plăcut, de lemn veşted, şi în dreptul vetrei duşumelele erau deja uscate şi mai albe şi călduţe.

S-a oprit, şi, întorcându-se către tatăl lui, a întrebat:

— Ce vrei?

Tobit cel Bătrân şi cel mort nu răspunse, zâmbi numai vag din negura ce îl înconjura şi gura lui ştirbă şi căscată acoperi totul. Aplecat într-o rână, Tobit îşi cercetă tatăl, îl întrebă:

— Ce vrei?

şi, neprimind vreun răspuns, se aplecă şi cercetă o pată umedă care rămăsese în urma spălatului, o pipăi,

apoi se întinse pe burtă şi scoţându-şi limba începu să lingă duşumeaua în neştire, crezu că va face asta toată viaţa.

Cei doi bărbaţi priviră copilul care lingea duşumeaua.

— Nu s-ar putea spune că moare după tine! spuse Tobit către servitorul lui. N-ai decât să pleci!

— Nu plec! spuse Alexandru,

şi mai spuse că, oricât de mult ar iubi copilul duşumeaua aia pe care o linge acum, dacă pleacă duşumeaua n-o să-l înlocuiască în niciun fel şi că duşumeaua e duşumea, iar un servitor, oricât de nepriceput ar fi el, e un servitor şi că n-are decât, dacă-şi închipuie că o duşumea proaspăt spălată îi va putea ţine locul, el va pleca.

— Poţi să rămâi, a spus atunci Tobit, însă nu-ţi mai dau nimic drept plată, vei sta cât vei pofti, dar numai aşa şi mereu,

nu e atât de nebun să plătească un om care i-a hrănit copilul cu ce l-a hrănit şi care valorează exact cât nişte scânduri, fie ele şi spălate ori nu. S-a aplecat apoi şi şi-a ridicat copilul şi i-a şters sângele de pe buze cu mâna lui mare şi şi-a şters mâna de veston.

— Vreau să spun, spuse Alexandru bodogănind prin camera lui şi vorbind singur, că a lins duşumelele alea atât de mult sau că totul a durat atât de mult, încât la sfârşit, din limba lui zdrelită a început să curgă sânge, a fost nevoie... Tăcu şi se întinse pe pat hotărât să tacă tot atâta vreme cât poate sta mut un om care are ceva de spus, va povesti mâine, se hotărî fericit şi îşi închise ochiul cel teafăr, întunericul îl învălui.

Tobit a lipsit de acasă câteva ore, exact timpul de care avea nevoie pentru ca să-şi angajeze un servitor, aşa că începând de atunci era stăpânul unui copil şi al unui servitor, precum şi stăpânul unei sănii şi al unui cal. Peste patru zile de la prima plecare şi-a pregătit din nou calul, l-a înhămat la sanie şi, după ce s-a convins că totul e în ordine, atât cât putea să fie ordine într-o casă unde nu era nicio femeie, l-a dat la o parte pe Alexandru din drumul lui.

— Pleci? a întrebat acesta, cu toate că vedea clar că Tobit tocmai asta se pregătea să facă.

— După cum vezi! a spus Tobit.

Şi i-a spus că va lipsi multă vreme, o zi sau două, poate chiar o săptămână, să aibă grijă de copil şi de casă, a ieşit.

De data asta Tobit a lipsit exact unsprezece zile, Alexandru începuse să se îngrijoreze după a cincea sau a şasea zi de absenţă, nu mai reuşea să adoarmă nopţile decât cu greu şi-şi închipuia tot felul de bazaconii, lupi sau tâlhari. Nu au fost nici lupi şi nici alte animale cât de cât sălbatice şi care să-ţi poată face vreun rău când pleci de acasă iarna şi singur, şi nici tâlhari. Vremea era senină şi geroasă, zăpada scârţâia sub paşii tăi, dacă ai fi avut chef să mergi pe ea, Alexandru nu avea niciun chef. Privea apatic pe fereastră aşteptând să vadă un cal şi o sanie şi a douăsprezecea zi de aşteptare a văzut toate astea şi a răsuflat uşurat. L-a ridicat pe Tobit la fereastră, să vadă şi el şi împreună au văzut cum se apropie sania de casă şi cum în ea stă stăpânul lor. Numai că nu stătea numai el, mai stăteau şi alţii, trei la număr şi jalnici la vedere. Au poposit în faţa casei, au tropăit pe zăpadă spulberând-o, şi Alexandru şi Tobit i-au putut cerceta în voie, nu s-au bucurat de ce au văzut, Alexandru mai ales. Şi nici nu aveau de ce să se bucure fiindcă ăia cu care venise Tobit şi de ce? arătau ca nişte sperietori peste care a poposit iarna şi sub anotimp colcăiau păduchii.

— Ce sunt ăia păduchi? întrebă Tobit, se scărpină şi ştiu ce sunt, întrebă privind la ochiul închis mereu al lui Alexandru şi: De ce tu ai numai un ochi şi alţii au mai mulţi ochi? Simţea că este ceva nu tocmai cum trebuie, dar nu ştia dacă ăia cu ochi mai mulţi se abat de la regula pe care o stabilise Alexandru sau

— Sunt chior! spuse Alexandru.

sau, dar iată, Alexandru părea că este acela care se abate, dar nu, mai întâi va trebui să întrebe:

— Chior înseamnă că e aşa cum eşti tu, dar ăilalţi cum sunt?

şi Alexandru nu a ştiut să răspundă cum sunt ceilalţi, cei care au toţi ochii pe care i-a dat Dumnezeu, doi, dar cine stă să răspundă unui copil care întreabă? vorbi iar despre păduchi:

Aveau păduchi, de asta putea fi sigur oricine se uita la ei mai mult de o clipă, Alexandru s-a uitat toată vremea cât au coborât din sanie şi au bătătorit zăpada de sub tălpile lor şi Tobit s-a uitat şi el, dar era prea mic pentru a înţelege ceva, peste câţiva ani îi va povesti Alexandru:

— Tatăl dumitale, spuse Alexandru şi privi spre copil, voia să spună cum a venit Tobit într-o zi geroasă, a oprit

sania în faţa casei şi din sanie au coborât ăia precum şi zdrenţele de pe ei şi păduchii, câţi or fi fost, de sub zdrenţe, toate astea, aşa că spuse: Tatăl dumitale, şi privi spre copil şi copilul privi spre ochiul închis al lui Alexandru. Se făcuse o amiază fierbinte peste ei, să mergem, spuse Alexandru, tatăl tău ne aşteaptă.

Porniră. Tobit înainte şi Alexandru în urma lui. După câţiva paşi prin praf, Tobit se opri, se întoarse spre ochiul lui Alexandru, spuse:

— Vreau şi eu un păduche, aşa cum aveau ăia!

Parcă nepăsător în faţa celor trei care încercau să se încălzească dârdâind mărunt în jurul lui, Tobit deshămă calul, îi aruncă o pătură pe spate şi îl duse la grajd. Când se întoarse, ăia aşteptau la fel de înfriguraţi şi de morocănoşi, le făcu semn să intre în casă, ei îl urmară supuşi. În timp ce intrau în casă, Alexandru se îndepărtă cu copilul de la fereastră şi se îndepărtă în aşa fel încât să fie foarte departe de uşa pe care aceia vor intra, au intrat. Tobit le făcu loc şi ei se strecurară pe lângă el, poposiră în mijlocul odăii şi al căldurii din odaie, se opriră acolo privind apatici şi fără să le pese de tot ce se întâmplase, indiferenţi la căldură sau la binele unei case, casa.

— Ia copilul de aici! îi porunci Tobit lui Alexandru, închise uşa şi se rezemă cu spatele de ea. Aşa! spuse, zâmbi către cei trei, undeva în direcţia lor.

Alexandru nu se clinti şi Tobit se strecurase de după piciorul lui şi privea cu ochii larg căscaţi, nu înţelegea mare lucru, privea numai şi imaginile i se înfigeau în ochi. Se prinse bine de piciorul lui Alexandru şi deschise gura să zâmbească.

— Dezbrăcaţi-vă! le porunci Tobit cel din uşă, celor trei şi ei începură să se dezbrace cu mişcări încete, când rămaseră goi şi jegoşi, unul dintre ei spuse:

— N-ar trebui să faci asta, Tobit. Te porţi prea urât cu noi. Hainele erau adunate acum grămadă la picioarele lor şi din ele ieşea un miros putred şi acru de broască. Alexandru nu mai aşteptă să-i comande ceva stăpânul lui, îşi învinse scârba şi desfăcând mâinile copilului de pe piciorul lui se apropie de haine, se opri în dreptul lor şi le cercetă o vreme.

— Ce te uiţi? întrebă unul dintre cei trei, avea un ochi galben ca de pisică, celălalt îi licărea albastru şi rece.

— Mă uit! spuse Alexandru privindu-l acum pe cel care vorbise.

Câţiva păduchi se înşiraseră pe şoldul gol al aceluia, porniseră înspre pieptul acoperit de păr blonziu şi subţire.

Copilul se târâse în urma lui în patru labe, Alexandru îl simţi cum îl apucă de cracul nădragilor încercând să se ridice. Se întoarse spre el şi îi porunci să plece de acolo, ascultător Tobit se întoarse şi o luă pieziş către peretele din faţa lui. Alexandru se aplecă, apucă hainele, la început cu grijă, apoi, nemaipăsându-i de nimeni, de păduchi şi de duhoarea lor, merse tacticos cu hainele în braţe şi se opri sub nasul lui Tobit. Acesta îi deschise supus uşa şi Alexandru porni iar, părea că toată viaţa numai asta făcuse, cărase haine împuţite şi putrede şi păduchioase. Nu se opri decât afară şi cu un gest scurt aruncă hainele în dreptul saniei, se întoarse repede, alungat de frig şi de lumina cristalizată a zăpezii. Cei trei erau iar în mijlocul camerei, goi şi vlăjgani, aşteptau.

A doua zi, peste câţiva ani de la această întâmplare, Tobit, copil fiind şi curios, vru să ştie ce se întâmplase mai departe, cine erau aceia cu păduchi de-i adusese tatăl lui în casă şi-i pusese să se dezbrace şi le aruncase hainele, îl întrebă toate astea pe Alexandru. Alexandru îi spusese şi acum Tobit putea să se gândească la ceea ce

se întâmplase, zăcea ca un mort în cortul lui şi în frig şi în bezna acelei ierni a anului 1718 şi se gândea:

Tatăl meu a făcut diverse călătorii mai lungi sau mai scurte şi în urma unei asemenea călătorii i-a adus în casa lui pe cei trei şi nu numai că i-a adus:

Alexandru, servitorul chior şi uşor tâmp al acelei copilării se chinui restul zilei cu încălzitul apei, a cărat toată vremea apă caldă şi apă rece şi ăia s-au îmbăiat îndelung, s-au frecat cu cenuşă şi şi-au uns rănile cu gaz, s-au oblojit în fel şi chip sub privirea binevoitoare a lui Tobit aşezat într-un jilţ şi ţinându-şi fiul pe genunchi şi aşteptând să se termine odată cu îmbăiatul, despăducherea şi oblojitul. Numai că toate astea au durat mai mult decât şi-ar fi putut închipui orişicine, mai ales Alexandru, care căra apă şi le-o turna în hârdaie şi când credea că gata, totul s-a terminat, zoaia scursă de pe aceia îi arăta clar că nu, o lua de la capăt înţelegând într-o vreme că mizeria strânsă pe ei nu are un sfârşit, nu unul pe care să-l apuce şi el. Clipea arar din ochiul cel bun şi îşi vedea de treabă.

Şi cu toate astea, spre seară, spălaţi şi ferchezuiţi, primeniţi cu haine curate de la Tobit, cei trei oftară din năduşeala somnolentă care îi cuprinsese şi lipăind prin

băltoacele din cameră se aşezară pe o laviţă. Unul dintre ei spuse:

— Nu ne-am văzut de mult, Tobit.

Şi Tobit se sculă din jilţ, îi privi în treacăt ca pe nişte foşti tovarăşi de care îţi aduci vag aminte şi se duse să-şi culce copilul. Alexandru ştergea podelele de lături, simţea cum păduchii colcăie pe sub hainele lui, ameţiţi şi fericiţi şi pofticioşi şi leneşi. Dar nu pe atât de leneşi pe cât s-au dovedit cei trei, Lemuel, Seol şi Ţoar, să le spunem aşa.

Un servitor chior şi prost, poate cu mult mai prost decât oamenii din sat, nu înseamnă nimic, Tobit ar fi putut să-şi aducă oricâţi servitori dintr-aceştia şi pe urmă să se spele pe cap cu ei şi, în loc să se lase servit, să fie el servitorul lor cel adevărat. Şi aproape nimic înseamnă şi o sanie şi o călătorie oarecare, dacă la sfârşitul ei nu s-a întâmplat nimic deosebit sau mai mult decât se întâmplase după prima călătorie, cea scurtă. Însă trei dihănii călătorind prin iarnă şi poposind tocmai pe moşia Alba parcă definitiv, într-atât păreau de înfipţi acolo de după lăiat şi dormind şi mâncând proviziile casei cu o repeziciune uluitoare, aceste trei dihănii, Lemuel, Seol şi Ţoar, însemnau ceva. Fiindcă aceştia, chiar dacă nu

aveau şi ce trebuie pentru asta, uneltele morţii, nu puteau fi decât nişte ucigaşi, foşti războinici, dacă fost, acest cuvânt, se poate alătura cuvântului războinic din acea vreme, precum şi celor trei. Aşadar, nu erau nişte foşti, erau pur şi simplu nişte războinici aduşi de Tobit cu o sanie şi poposiţi în casa lui. Cei din sat, din toată tâmpenia lor, delăsarea aceea care cuprinde un sat în plină iarnă, de după aburii de ţuică, damful unui anotimp nesfârşit şi leneş, au înţeles că ceva nu e tocmai cum trebuie şi că ei sunt destul de proşti ca să nu înţeleagă ce. Şi, în spaima care îi cuprinsese, au făcut singurul lucru pe care îl mai aveau într-adevăr de făcut, l-au poftit într-o zi pe Alexandru la ei şi au început să-l tragă de limbă. Numai că înainte de asta au fost destul de pricepuţi şi de vicleni să-l îmbete şi să-l umfle cu mâncărurile acelei vremi, cele de azi. Şi nu numai atât, să-i dea şi importanţa cuvenită unei slugi care trăieşte în apropierea stăpânului, să-l linguşească chiar cu aceasta. Aşa că ţuica, mâncarea şi linguşitul trebuiau, toate trei, să desfacă limba servitorului chior şi, din frica în care se scăldau, şi din nerăbdare, viclenia lor sigură trebuia să triumfe.

— Ai băut, spuse Tobit cel Mic, şi ai mâncat şi le-ai ascultat vorbele şi l-ai trădat, aşa au crezut ei, pe tatăl meu.

— Dar nu acesta este adevărul, se gândi Tobit cel Adevărat, eroul acestei cărţi.

Alexandru a băut şi a mâncat şi le-a ascultat vorbele şi din spatele acestora a spus:

— Cei trei de au poposit pe moşia stăpânului nostru – Lemuel, Seol şi Ţoar – le spune aşa fiindcă nici nu ştie măcar cum îi cheamă, sunt nişte diavoli, dar nu orişice fel de diavoli. Înainte să fie diavoli, ei au fost nişte îngeri şi pe urmă din starea de îngeri au căzut, s-au prăbuşit din dreapta Lui în această lume şi au cu ei săbii şi suliţi şi arcane şi vin de la Viena.

Aşa că n-au aflat mare lucru îndopându-l şi îmbătându-l şi linguşindu-l pe Alexandru. Adică n-au aflat ceea ce vroiau ei să ştie şi apoi să-şi petreacă iarna în netrebnicia acelei ierni, în călduţa şi înfrigurata ei stăpânire.

— Şi ce fel de arme mai aveau? întrebă Tobit, se uită la Alexandru, în ochiul lui cel bun, aşteptând.

— Aveau toate armele care sunt pe lume, ştiai că le au dacă te uitai la ei cât de cât.

Alexandru însă, după invitaţia în sat, şi-a văzut mai departe de treaba lui, de ştersul podelelor şi mai târziu de despăduchiere, a omorât între unghii toţi păduchii aceia şi, fără să clipească sau fără să întrebe ceva, a doua zi l-a despăducheat şi pe Tobit-copilul şi, pe el, pe copil, păduchii colcăiau mai mulţi decât te-ai fi putut aştepta la trupul lui mic. Cei trei dormeau încă, Tobit, stăpânul lor, nu. Privea la ce face Alexandru, s-a scărpinat pe spinare şi a spus:

— Nu moare nimeni din asta! din păduchi adică.

N-a murit nimeni, singurii care mureau într-adevăr erau, în acele zile, păduchii, ucişi de unghiile harnice ale lui Alexandru. Şi când a terminat cu păduchii, cei trei dormeau în continuare şi aproape uitase de ei, că există undeva într-o odaie, sforăind pe podele, atunci când ultima insectă a pocnit împrăştiindu-şi sângele peste lume, seara, târziu, în aceeaşi zi, Tobit din jilţul lui a spus împăciuitor:

— Nu trebuie să-ţi pese de cei trei, de Lemuel, de Seol şi de Ţoar, fiindcă nu vor sta mult aici, nu atât de mult cât cred ei sau tu sau aceia din sat care mă spionează.

— Eu nu cred nimic, a spus nemulţumit Alexandru. Şi dacă aş crede, fiindcă văd că ţii la asta, atunci cred că ăştia trei vor sta atât cât vor avea ei chef, iar nu tu.

— Tocmai asta ţi-am spus, a spus blând şi fără vreo patimă, Tobit.

— Şi? întrebă Tobit cel Mic peste câţiva ani, vara. Stăteau la umbra unui pom adevărat şi sporovăiau, dar mai mult vorbea Alexandru, Tobit întreba numai din când în când câte ceva, atunci când voia să ştie mai precis vreun amănunt al poveştii. Câteva muşte mari bâzâiau plăcut prin aerul călduţ şi veşted al după-amiezii.

— Mi-e sete, spuse Tobit şi Alexandru îi dădu plosca pe care o căra după el şi din care apa izvora nesfârşită, aşa i se păru lui Tobit, bău. Apoi întrebă: Şi? şi iar tăcerea zumzăitoare a zilei se aşternu peste ei:

Adevărul e că au plecat când au vrut ei. Mai bine spus nu au plecat atunci când, dându-le drept plată ceea ce se înţeleseseră, Tobit le-a spus să plece. Dar până atunci au făcut exact ceea ce le spunea Tobit să facă, nu au ieşit din cuvântul lui, e drept însă că Tobit se amestecase destul de rar în viaţa lor, i-a lăsat să facă tot ce aveau ei chef să facă, n-a zis nici da, nici nu, la ceea ce făceau. Cei din sat însă, chiar dacă de la venirea celor

trei, aducerea lor, nu se întâmplase nimic, nu au stat cu mâinile în sân. După ce au încercat fără prea mare folos să-l facă să vorbească pe Alexandru, s-au gândit o zi şi o noapte şi pe urmă încă o noapte, s-au strâns iar într-un bordei mai încăpător, au alungat muierile şi copiii care or fi fost pe acolo, au scos ţuica, Stan sau Gheorghe sau Ion a scos-o, au băut toţi şi ţuica le-a deschis gurile, întâi ca să o bea, pe urmă ca să vorbească. Mare lucru însă nu aveau de vorbit. Adică mai nimic. Au rămas cu gurile deschise în aer şi privind tâmp. Nu au stat însă prea multă vreme aşa, au băut din nou şi apoi unul dintre ei o fi zis:

— Ăla (adică Alexandru) a zis că cei trei sunt nişte diavoli, or fi fiind chiar aşa, ar fi bine, a continuat, să meargă la mânăstire şi să-l denunţe pe Tobit cum că nişte diavoli adevăraţi au poposit în casa lui şi el, în loc să-i alunge, în orice caz să facă ceva pentru asta, pentru alungare, vreo cruce sau vreo molifită, nu numai că nu face, dar se şi bucură că ei sunt acolo, şi nu poate să nu se bucure, fiindcă el i-a adus, i-a cărat până în casa lui, şi acum le dă de mâncare şi de băut, îi îngraşă pe acei diavoli, pe Lemuel, pe Seol şi pe Ţoar.

Au venit să spună tocmai asta stareţului şi stareţul îi ascultă şi cască, îi trosnesc fălcile de căscat şi de plictiseală, nici nu vrea să audă de diavoli, de acei necuraţi poposiţi în casa lui Tobit. Cei trei care i-au povestit toate astea îşi fac cruce şi aşteaptă hotărârea stareţului.

— N-or fi chiar nişte diavoli! spune stareţul într-o vreme.

Ba nu, ba nu, sunt chiar aşa şi poate şi mai mult decât aşa şi nu oriunde, ci chiar în preajma mânăstirii, lăcaşul Domnului. Ei sunt oameni simpli şi cu frică de Dumnezeu şi cu frică de slujitorii lui Dumnezeu, călugării. Să nu fie lăsaţi de izbelişte tocmai acum, după ce ani de zile au fost ai mânăstirii şi au slujit-o cu credinţă. Nu vor mare lucru, să fie izgoniţi aceia fiindcă de frica lor nu mai pot dormi noaptea şi trebuie să se îmbete ca să doarmă, nimănui nu-i place asta, nu i-o fi plăcând nici lui Dumnezeu, nici celor care îl slujesc, călugării.

— Să nu mai beţi, le porunci stareţul într-o doară, lui îi plăcea să bea, şi să faceţi rugăciuni şi închinăciuni şi ofrande.

El va cerceta, va trimite un călugăr în casa lui Tobit care va cerceta ce şi cum, dacă aceia sunt chiar nişte diavoli şi dacă sunt aşa îi vor alunga, călugării se pricep la asta, apoi ceru să vadă daniile. Cei trei îşi depuseră daniile pe masă, îşi goliră desăgile care va să zică şi dădură să plece.

— Dar banii unde sunt? întrebă stareţul.

— Sunt aici, spuse unul dintre ei, Gheorghe, firfirici şi mahmudele, desfăcu o pungă şi din ea curseră ca nişte solzi firfiricile fără nicio valoare şi o mahmudea.

Stareţul înhăţă mahmudeaua, o cercetă o clipă să vadă dacă nu e ciobită, era, dar nu prea mult şi le făcu semn că pot să plece. Ei plecară nefiind prea siguri că tot ce le promisese stareţul se va împlini, dar, oricum, nu aveau de ales, tot ceea ce puteau face, atât cât le îngăduia mintea şi înţelegerea cu mintea pe care o aveau, făcuseră.

Călugărul veni pe moşia lui Tobit şi în casa lui, într-o joi dimineaţa şi plecă sâmbătă. Fu de fapt alungat. Alexandru se uită la Tobit, fiul lui Tobit şi tăcu. Îi va povesti şi restul, cum venise călugărul într-o joi dimineaţa senină şi geroasă:

— Fiindcă ăia, atunci când s-au trezit şi după ce s-au trezit de-a binelea, spuse Alexandru şi îl completăm noi, stătea culcat pe spate în iarbă şi privea cerul cu singurul lui ochi bun, Tobit se juca ceva mai încolo, nu prea îl asculta, Alexandru vorbi însă în continuare: au adunat toată băutura din casă şi au băut-o la repezeală, nu le-a ajuns nici pe o măsea.

Fiindcă în casa lui Tobit era exact atâta băutură câtă, după ce o bei, să-ţi trezească într-adevăr pofta de băut, asta s-ar fi întâmplat cu oricine, darămite cu beţivii care erau cei trei, Lemuel, Seol şi Ţoar, mercenarii.

Era un butoi cu vin început, apos şi acrişor, vin primit în dar de la ţărani şi un butoiaş cu ţuică, nici aia, ţuica, cine ştie ce. Au băut totul la repezeală, sub privirile parcă absente ale lui Tobit şi sub privirea şi mai absentă a lui Alexandru, cu toate că el era singurul băutor din casă. Şi după ce au terminat de băut şi mai ales după ce s-au convins că nu mai e nimic care să arate cât de cât a băutură, după cotrobăiala asta, care va să zică, mohorâţi şi veseli, au scos capacul de la butoi şi au cărat în el, în butoi, toate alimentele demne de acest nume şi care, fermentând, s-ar fi putut transforma după o oarecare vreme, în alcool. Au tras butoiul la căldură mai lângă

sobă şi s-au aşezat turceşte în jurul lui şi având răbdare şi dormind şi aşa aşteptând ca din bolboroseala înceată a borhotului, într-o zi, bolboroseala să înceteze şi ei să se apuce de distilat.

S-au apucat de distilat, dar mai întâi au construit o maşinărie cu ţeavă şi apă de răcire şi foc, necesară acestei operaţii, într-o joi dimineaţa din luna februarie, sub privirile absente ale lui Tobit şi Alexandru. Tobit cel Mic se juca printre picioarele lor, ale celor trei, gângurea şi încerca să le lingă mâinile nepăsătoare la lins.

— Atunci, spuse Alexandru, a venit călugărul acela, într-o joi, şi nu a venit oricum, spunem noi, a venit într-o joi dis-de-dimineaţă, era încă întuneric şi senin şi ger. A spus: Domnul fie cu voi! dar înainte să termine să apuce de spus asta, a văzut maşinăria şi focul care lingea cazanul şi a simţit mirosul dulceag al primei picături care se scurgea pe ţeava de aramă şi mirosind a pâine proaspătă. A salivat, aşa că din gângăveala lui pofticioasă nu s-a înţeles decât cuvântul – Domnul – restul şi l-au închipuit cei de faţă, eu, Alexandru, Tobit, tatăl tău, şi cei trei, distilatorii, tu dormeai încă. Nu i-a dat nimeni nicio atenţie:

Tobit pentru că pur şi simplu dormita în scaunul lui, plictisit şi ştiind tot ce avea să urmeze, Alexandru fiindcă era curios, voia să vadă prelingerea şi picurul alcoolului, iar cei trei, cei trei nu ar fi dat în niciun caz atenţie unui călugăr de prin preajma lor şi care spune *Domnul fie cu voi!* sau orice altceva. Şi totuşi Tobit a deschis ochii, nu mult, atât cât să-l zărească pe călugăr şi o vreme a stat cu ei aşa, voind parcă să şi înţeleagă ce vede, nu numai să vadă, când a înţeles, s-a sculat leneş din scaun, a spus:

— Sărut mâna, părinte!

dar deja acela era de-al casei, nu mai trebuia întrebat şi ce caută acolo, dacă are vreo trebuinţă oarecare sau că ce vrea. Îşi suflecase mânecile şi îşi prinsese anteriul de brâu, căra lemne şi năduşea lângă foc umflându-şi obrajii scofâlciţi şi suflând în el.

— Prima picătură însă, spuse Alexandru, s-a prelins din ţeava aia odată cu venirea luminii din cer şi nu s-a oprit din curs decât sâmbătă.

Tobit goli de tot sticla şi o aşeză atent lângă el. Venise dimineaţa şi, odată cu ea, frigul şi lumina cenuşie a acelei dimineţi. Se răsuci şi apucă jumătăţile cărţii de lângă el, le privi îndelung şi parcă cu scârbă. Se mişcă

sub cârpele soioase şi îngheţate cu care era învelit şi păduchii se mişcară odată cu el, nu părăsiră locurile cele bune pe care le aflaseră. Ar fi trebuit, ştia asta, să aibă curaj să se gândească mai departe:

— Tobit, tatăl tău, spuse Alexandru, nu a băut cu ei. Am băut însă eu şi a băut mai mult decât toţi călugărul răpciugos, venit de la mânăstire.

Mergeau, Alexandru îl ţinea pe Tobit de mână şi din când în când, atunci când copilul rămânea în urmă, îl smucea, se îndreptau spre mânăstire. Câţiva nori negri acoperiseră cerul, lumina se cernea prin ei mohorâtă. Copilul se opri, îşi desfăcu picioarele şi se propti în ele.

— Ce e? întrebă Alexandru, dădu drumul mâinii copilului, se opri şi el.

— Nu vreau să mai merg, spuse copilul, se uită la Alexandru.

— În curând o să înceapă ploaia, spuse Alexandru, privi cerul.

— Am fost atât de nebuni, spuse Alexandru, stăteau sub un pom şi priveau ploaia, aşteptau să treacă şi pe urmă unul dintre ei să ia vreo hotărâre, Tobit să meargă mai departe sau Alexandru să renunţe să mai meargă,

se gândeau la asta întrebându-se ce vor face, dacă mânăstirea în apropierea căreia erau, îi vedeau zidurile, am fost atât de nebuni să credem, că picurul acela leneş şi beţia nu se vor termina niciodată. Şi nu numai eu, eu eram cel mai nevrednic dintre ei, dar au crezut-o şi ceilalţi. Până şi tatăl tău, plictisit, a crezut că va fi aşa şi că aveam dreptate, se opri: ea, mânăstirea, le va înghiţi, netrebnică, trupurile.

— Tata, spuse Tobit, am văzut, ţi-a dat la plecare un ban de aur, îl întrerupse pe Alexandru şi-i opri şirul gândurilor.

— Mi-a dat, spuse Alexandru, se scotoci în pungă şi scoase un ban nou de aur care luci între degetele lui, numai că banul ăsta nu este al meu şi nici al tău.

— Ştiu, spuse Tobit, dar am putea să-l furăm, tu ai putea să-l furi. Alexandru zâmbi stingherit, acest gând încolţise şi în mintea lui.

— Dar, spuse Alexandru, căută să amâne momentul începând din care banul va fi într-adevăr al lui, furat, e drept, dar al lui, putând să facă orice cu el, să-l pună înapoi în pungă şi să-l păstreze acolo, continuă: nu putea fi aşa. Întâi s-a terminat borhotul, apoi s-a terminat picurul. Beţia noastră s-a terminat ultima. Îşi luă inima în

dinţi, privi din nou banul şi spuse (era vorba despre ceea ce am numi astăzi, şcolarizarea lui Tobit, tatăl lui plătea la mânăstire pentru ca Tobit să înveţe să scrie şi să citească, Alexandru trebuie să se hotărască, va continua Tobit cu învăţătura sau nu): Vom merge la mânăstire, spuse Alexandru, şi vom, eu voi spune că tatăl tău e mulţumit de tot ce ai învăţat până acum, că trimite plata, dar că din păcate nu mai are destui bani, niciun ban, pentru a plăti în continuare. Ori se hotărăsc să te înveţe pe de gratis, dar precis că ăia n-au s-o facă, ori

Tobit se ridică din ţărână, spuse:

— Au s-o facă. Şi, mai târziu: Cam câţi bani crezi că ai putea strânge aşa?

Fiindcă stareţul, după cele spuse de Alexandru, acceptase ca Tobit să continue să înveţe pe gratis. Se întorceau acum, era pe înserate şi se opriseră să mănânce din traistă, peisajul era pustiu.

— Oricâţi, spuse Alexandru, adică tot atâţia bani cât timp ai tu chef să înveţi, ceasloavele alea sunt groase, nu le poţi termina niciodată de învăţat, chiar dacă te-ai sili la nesfârşit.

— Mă voi sili, spuse Tobit, îşi umplu iar gura cu pâine şi cu brânză, când vor fi destui

adică atunci când Alexandru va crede că vor fi destui bani, tot atunci el va înceta să mai înveţe, să-i spună asta când va crede de cuviinţă.

Terminară de mâncat, se sculară şi Tobit întinse mâna, mâna lui mică fu cuprinsă de mâna mare, laba, lui Alexandru, porniră spre casă. Alexandru vorbi:

— Aşa că, băutura, picurul ţevii, nu făcu decât să amâne o vreme ceea ce ţăranii din sat şi chiar şi eu credeam că o să se întâmple imediat.

Mergeau spre casă şi ştiau că mersul ăsta se va întâmpla ani de zile de atunci încolo şi că, cu fiecare an de mers, Tobit va mai învăţa ceva, întâi şi întâi de la călugări, buchisitul pe cărţi şi mai mult poate decât buchisitul, şi apoi de la Alexandru, servitorul chior.

— A fost o greşeală, spuse Alexandru, erau acum în faţa casei, şi nu numai că a fost o greşeală.

Nu numai că a fost o greşeală atunci când au crezut că un călugăr şi o pâră pot schimba ceva din mersul întâmplărilor, nu s-au gândit nicio clipă ei, ţăranii, că un butoi cu borhot şi o ţeavă picurând alene vor face dintr-un călugăr, un călugăr beţiv, asta e puţin spus. Fiindcă sâmbătă, adică a treia zi de la începutul picurului, toţi cinci, cei trei, servitorul casei şi călugărul, dormeau în

jurul alambicului beţi morţi. Tobit s-a sculat din jilţul lui, l-a apucat pe călugăr şi săltându-l pe umăr, l-a cărat afară şi l-a aruncat în zăpadă. Era lumină şi frig. L-ar fi putut lăsa acolo, fiindcă un beţiv e un beţiv, poate sta şi în zăpadă, numai că nu a făcut asta. S-a dus înapoi în casă, şi-a pus pe el şuba, a ieşit şi a înhămat calul la sanie şi, cu călugărul în sanie, a pornit spre mânăstire. Călugărul horcăia alene crezându-se purtat spre cer, nu-i păsa de nimic. Ajuns la mânăstire, Tobit îl căută pe stareţ şi acesta i se arătă binevoitor, ascultă toată tărăşenia fără să spună nimic şi, când Tobit termină de povestit, deschise gura şi porunci ca beţivul să fie azvârlit în beci. Cam asta e tot ce au reuşit să facă ţăranii pârându-l pe Tobit şi acum nu le rămânea decât să aştepte să se întâmple şi alte lucruri decât nimic.

Tobit zâmbi în întuneric, spuse către tatăl său:

— Ai făcut ce ai vrut cu toată lumea, numai cu mine n-ai putut să faci...

— Bine, spuse din întuneric gura tatălui său, nu are rost să ne certăm. Eu sunt mort, iar tu mai ai puţin până să mori. Şi acum zaci în cortul ăsta şi ţi-e frică de tot ce are să se întâmple, fiindcă ştii, aşa cum am ştiut şi eu, tot ce va fi în continuare.

— N-ai ştiut, spuse Tobit, că împreună cu Alexandru ţi-am furat banii pe care îi plăteai la mânăstire, pe care credeai că îi plăteşti, a fost primul lucru pe care nu l-ai ştiut, şi pe urmă, faptele s-au înşirat ca nişte mărgele înaintea ta, fără să le mai cunoşti, şi apoi în spatele tău.

Dar nu este adevărat. Plouase, şi ei, Alexandru şi Tobit, se întorceau de la mânăstire, se opriseră în faţa casei şi Alexandru spusese:

— A fost o greşeală, şi nu numai o greşeală, asta e puţin spus, nu aveau de unde să ştie, ei, ţăranii, că va fi o ţeavă şi un butoi cu borhot şi focul pe care l-au hrănit timp de trei zile. Călugărul însă a ştiut, şi după ce spusese cuvintele astea, ploaia începu din nou, ţârâită, semn că va ţine mult, toată seara şi toată noaptea şi toată dimineaţa, ce vor urma.

Au intrat în casă amândoi, fiul şi servitorul, şi-au privit stăpânul în ochi, ei, care aveau de ascuns un ban şi nu numai atât, o hotărâre împotriva aceluia. Tobit-tatăl nu a spus nimic, a mormăit ceva, părea să nu-i pese de cinstea din ochii lor şi din mişcările lor ordonate şi fireşti, spălatul şi mâncatul şi pregătirea pentru culcare. Precum şi culcatul. Numai că înainte să sufle în opaiţul lui, Alexandru a rămas o clipă cu obrajii umflaţi în aer şi, în

loc să sufle, s-a sculat din pat, arăta ca o stafie în cămeşoaia lui albă şi groasă şi aspră în care dormea, a căutat banul în pungă, l-a apucat cu două degete de marginea zimţuită şi l-a ridicat în dreptul ochilor părând că vrea să-l vadă mai bine sau poate să-l adulmece.

— Ştiu ce vrei să spui, spuse Tobit spre întuneric, vântul fâlfâi într-un perete al cortului, îi duse cuvintele, fâl, fâl, înapoi, le risipi în beznă. Este o minciună.

N-a stat multă vreme aşa, cu banul sub nas şi privind strâmb la el, a lipăit pe podele.

Tobit bătrânul, din ziua în care se mutase în casă, din seara acelei zile şi până în seara zilei când a murit, după ce toţi ai casei adormeau, încet şi parcă absent la ce face, se dezbrăca şi se spăla pe tot corpul, îndelung, apoi se ungea cu o grăsime pe care o ţinea într-un borcan de porţelan, şi pe care, atunci când se termina, şi-o prepara singur. După ce termina cu unsul se îmbrăca cu uniforma lui veche şi zdrenţuită şi fără nasturi şi se aşeza în jilţ şi privea în gol vreme de un ceas. Lipăind, Alexandru l-a găsit la sfârşitul, aproape de sfârşitul, acelui ceas.

— Ce vrei? a întrebat Tobit fără să se uite la el.

Alexandru a pus banul pe masă şi, fără să spună nimic, s-a întors în odaia lui, a suflat în opaiţ şi poate că a adormit.

— Minţi, spuse încet Tobit, închise ochiul, dar din întunericul trupului lui răsări, aidoma, chipul celui care îi fusese tată, vorbi:

Alexandru, atunci când s-a trezit, a doua zi dimineaţa, întâi a ştiut că plouă şi că din cauza asta nu vor merge la mânăstire, copilul era încă prea mic şi drumul prea lung, şi apoi a ştiut că pe masa lui e un ban de aur. L-a cercetat şi chiar dacă n-o fi fost ăla pe care îl furase şi-l înapoiase, era ăla.

— Nu vreau să ştiu adevărul, spuse Tobit, adormi.

Aşa că banii au ajuns în cele din urmă tot în punga hoţului şi asta numai datorită faptului că hoţul s-a dovedit cinstit şi toată vremea, tot timpul cât Tobit a învăţat la călugări, s-a întâmplat aşa.

— Cei trei, spuse Alexandru, atunci când s-au trezit, au luat-o de la capăt fără să observe lipsa călugărului sau vreo altă lipsă. Şi tatăl tău i-a privit ca şi cum atunci ar fi văzut pentru prima oară butoiul şi borhotul din el, nu le-a spus nimic.

I-a lăsat care va să zică să-şi facă mendrele ca şi cum pentru poftele lor i-ar fi cărat pe pământurile şi în casa lui, ca să-şi facă în voie aceste pofte. Şi atunci când alcoolul a fost iar gata, a refuzat scurt paharul cu lichidul limpede şi călduţ pe care i l-au oferit aceia şi asta nu fiindcă nu ar fi avut chef să bea, nu e om pe lumea asta care, dacă a băut odată, să nu aibă chef să o facă mereu, nu din cauza lipsei de chef a lăsat paharul neatins pe masă şi cu urme de degete slinoase pe el.

— N-a băut, spuse Alexandru, fiindcă după prima înghiţitură din acel pahar prea plin ar fi fost una cu aceia, cu cei trei, pofta de a ucide ar fi lucit şi în ochii lui, sticlirea veselă şi nepăsătoare a beţiei.

Sticlirea veselă şi nepăsătoare a beţiei i-a cuprins repede. Se sfârşise deja luna februarie, primăvara n-o simţeai încă, dar trupul tău ştia, toate trupurile, că e pe undeva şi ne dă târcoale, indiferent în ce an se întâmplă să se sfârşească această lună.

Tobit n-a băut şi nu l-a mai lăsat nici pe Alexandru să bea, cele ce şi le pusese în gând urmau în curând să se înfăptuiască. Numai că primăvara nu a venit atât de repede pe cât trebuia să vină o primăvară pe care o aştepţi, ciclul cu borhotul, fermentatul şi distilatul, apoi

beţia s-a mai înfăptuit o dată. Aşa că martie a trecut la fel, Tobit începuse să se plictisească.

— Nu vrei să bei cu noi, Tobit, spuse Lemuel în timpul celui de-al doilea sau poate al treilea fermentat, şi nu vrei s-o faci fiindcă ţi-e frică, eşti şi tu un rob la fel ca şi aceia, ţăranii puturoşi de pe moşia ta.

— O moşie împuţită, la fel ca şi tine! a completat Seol, vocea a ieşit din trupul lui chircit, s-a amestecat cu aburul borhotului care bolborosea.

Ţoar a tăcut însă, şi-a întors faţa nespălată şi plină de buboaie către Tobit şi a rânjit, i s-au văzut dinţii albi şi negri.

Tobit nu le-a răspuns, şedea în jilţul lui, i-a cercetat numai o vreme pe cei trei cu o privire indiferentă şi bătrânicioasă, i-a lăsat să vorbească de parcă el ar fi fost în altă parte, privirea lui, chiar aşa cum o fi fost el, era acolo. Îşi ridică fiul şi-l aşeză pe un genunchi şi Tobit se rezemă de pieptul lui, stătură aşa. Numai că nu puteau sta aşa la nesfârşit. Adică nu atât de mult timp încât să crezi că nimic altceva nu se mai poate întâmpla:

Ţăranii însă, după ce au aflat că tot ceea ce făcuseră, făcuseră de pomană, au încremenit de spaimă, nu le-a mai păsat de nimic, în orice caz de nimic din ceea ce se

petrecea în casa lui Tobit şi putea avea vreo legătură cu ei. Au devenit indiferenţi şi poate că tocmai asta aştepta şi Tobit. Aştepta însă şi primăvara. Primăvara a venit brusc.

— Era, spuse Alexandru, îl căra în spate pe Tobit şi tocmai încerca să treacă apa Topiliţei. Îşi suflecase nădragii şi păşea nesigur, cu degetele de la picioare răşchirate şi căutând să nu alunece pe pietre, tăcu tot timpul cât trecură apa, îl puse uşurel pe Tobit pe mal, spuse: era o primăvară întocmai ca asta, ceva mai târziu poate, nu îmi aduc bine aminte, când tatăl tău s-a sculat din jilţ, a păşit printre trupurile dormind beţive.

Era o lumină albă şi rece care năvălea prin ferestre, arginta cu luciul ei nefiresc lucrurile, nu puteai decât să te bucuri de lumină şi să tremuri mărunt sub haine şi să aştepţi să se facă şi cald sub lumina aia. Cei trei dormeau încă, ghemuiţi unul în altul şi bănuind că o să-i trezească cineva, şi nu numai să-i trezească, să le spună după trezire şi ce au de făcut şi ei să facă.

— Nu poţi crede niciodată că tot ceea ce are să se întâmple n-o să se întâmple, spuse Alexandru în timp ce se încălţa.

Păşiră pe pământul jilav şi mustind sub tălpile lor, înaintau alene, un copil şi un servitor, se depărtară de râu. Alexandru spuse:

— Aşa că a luat o căldare cu apă şi a aruncat-o în capul acelora şi pe trupurile lor, dar asta nu s-a dovedit îndeajuns pentru a-i trezi, nici nu s-au clintit măcar, atât de adormiţi şi de beţi erau.

Tobit îşi vârî mâna în mâna uriaşă a servitorului, păşea mărunt şi asculta sau îşi închipuia că ascultă, nu ştim.

— Ăia nu s-au trezit decât atunci când au vrut ei, spuse Alexandru, păşeau prin smârcuri şi prin lumina metalică a acelei primăveri, dispărură curând pentru privirea cuiva care ar fi fost de partea cealaltă a râului.

Aducându-i pe cei trei la moşie, Tobit ştia că ar fi fost, desigur, mult mai bine să lase lucrurile în mersul lor firesc de până la venirea lui. Dar nu trebuie să uităm că el fusese războinic şi că toată lâncezeala care îi cuprinsese viaţa de după construirea casei şi de după mutarea în ea, această lâncezeală îl plictisea. Până atunci îşi folosise numai braţele, dar asta nu înseamnă că era prost. Aşa că, stând şi lenevind, amorţindu-şi

fundul pe scaunul cu spătar înalt în care lenevea şi moţăia şi din care îşi privea copilul şi servitorul şi poate bucurându-se că are un copil şi un servitor şi pe aceştia doi într-o casă a lui, chiar dacă ar fi putut sta aşa tot restul vieţii şi nefăcând decât asta, până la urmă, chiar din plictisul acelui stat, i s-a ivit gândul cu cei trei, nu aceştia anume, oricare trei din nenumăraţii pe care îi cunoscuse. Îi alesese pe aceştia fiindcă aceştia se nimeriseră sub ochii lui, nu erau nici mai buni, nici mai răi decât oricare alţii. Tobit era un om simplu şi nu fusese învăţat să-şi folosească gândirea altfel decât ca să nu păţească ceva bunul lui trup trimis în faţa unor arme duşmane, dar nu era nici atât de prost încât să nu-şi dea seama că tot ceea ce fusese viaţa lui până atunci, tot aia, în alte chipuri poate, dar tot aia, avea să fie viaţa lui şi după cumpărarea petecului de pământ numit moşia Alba. Fiindcă între o izbândă oarecare pe câmpul de luptă şi cumpărarea pământului şi construirea casei nu făcea nicio deosebire în orice caz nu deosebirea pe care ar fi făcut-o altul, venit din alte întâmplări şi din alte închi- puiri.

Adevărul e că Tobit nu a lenevit cu adevărat decât atunci când, după ce i-a adus pe cei trei în casă, a

aşteptat să vină primăvara şi să poată face tot ce îşi pusese în cap. Era un gând destul de ciudat, ceva ce privea pe cuceritor şi pe cucerit, iar el se considera în orice caz cuceritor, nu-i rămânea decât să-i numească pe cuceriţi şi aceştia nu puteau fi decât ţăranii de pe moşia lui. Şi cum se poartă cel care intră într-o cetate învinsă şi despre care crede că va fi învinsă pentru totdeauna? Se poartă, credem noi, precum şi toţi istoricii care s-au ocupat de asemenea întâmplări, după chipul şi asemănarea sa. Singurul lucru pe care ştia să-l facă foarte bine şi pe care îl făcuse până atunci şi nici măcar în silă, era mânuirea armelor, a înţeles imediat că el singur nu poate mânui atâtea arme cât să-i silească pe bieţii lui învinşi să se schimbe într-atât încât să nu se mai poată recunoaşte nici ei, nici cei care îi cunoscuseră ceva mai înainte. I-a angajat atunci pe aceia despre care ştia sigur că, dacă primesc bani, fac exact ceea ce doreşti tu şi nu-şi pun întrebări înainte, în timpul sau după aia: mercenarii. Împreună cu ei, după ce s-au trezit din beţie, a doua zi după asta, era senin şi un vânt călduţ îţi răsfira părul şi barba, dis-de-dimineaţă, dar nu cu noaptea în cap, în vremea când e plăcut să faci ceva ce ţi-ai propus de mult timp şi ai avut şi răbdare să aştepţi

acel timp, înarmaţi uşor –, dar cine ştie ce înseamnă uşor când e vorba de arme şi de nişte profesionişti? – au pornit spre sat.

— Ţăranii, spuse Alexandru, ar fi trebuit să fie atunci pe câmp, era o vreme când n-ai fi găsit acasă decât babele şi ţâncii.

— Ăia sunt în sat şi ne aşteaptă, spuse Tobit, dar nimeni nu dădu atenţie spuselor lui, îşi văzură mai departe de drum prin clisă şi prin soare, prin lumina pe care o dădea soarele la ora nouă dimineaţa, într-o dimineaţă din luna aprilie.

— Erau înarmaţi uşor, i-am văzut când au plecat, şi înainte, când i-a cercetat tatăl tău şi a spus „bine” după ce i-a cercetat, „e tocmai bine pentru ce vreau eu să fac cu ţăranii şi cu satul lor împuţit”, nu mai păreau deloc acei beţivi leneşi şi jegoşi pe care îi ştiam, sub povara uşoară a armelor şi în lumină.

Ştiau că îi vor găsi pe toţi acei ţărani în sat fiindcă Tobit le trimisese vorbă, cu o zi înainte, prin Alexandru, să nu plece nimeni din sat deoarece va veni boierul, are treabă cu ei, ar fi mai bine să fie şi ei de faţă atunci când se va întâmpla ce se va întâmpla. „Ce vrea?” întrebă o femeie borţoasă şi nu tocmai tânără care ascultase ce

spusese Alexandru, continuă: „O fi fiind şi el beat ca şi acei diavoli pe care i-a oploşit în casa lui.”

Alexandru zâmbi stingherit, răspunse: „Nu ştiu ce vrea. Mi-a spus să vă spui asta şi eu aşa fac, da’ că ce vrea nu ştiu deloc.”

— Aceia însă nu mai erau beţi, spuse Alexandru, îşi pregăteau armele, luciul lor te orbea prin toată casa, unul dintre ei, Lemuel poate, a spus: „Puteai să faci şi singur treaba asta, Tobit” şi astea erau singurele cuvinte pe care le-am auzit, dar mai văzusem şi armele şi pregătirea lor, puteam înţelege câte ceva, nu adevărul, adică tocmai ce era în mintea tatălui tău, ceva însă da: că nu e bine pentru nişte ţărani când stăpânul lor aduce soldaţi năimiţi peste ei, chiar dacă tot ceea ce va face va fi spre binele lor, nu poţi crede asta.

Tobit zâmbi, ştia că taică-său adusese acei soldaţi, foştii lui tovarăşi şi că, după ce-i suportase o vreme, le înghiţise putoarea de care era sătul, îi trezise din beţia lor nesfârşită şi-i pusese la treabă. Se dusese cu ei în sat şi în mijlocul acelui sat, dacă adunătura aceea de bordeie putea fi numită aşa, îi adunase pe toţi, câţi or fi fost, pe ţăranii aceia şi, când au fost toţi, sau a crezut că sunt toţi, ceruse să fie adus şi ultimul ţânc, s-a uitat la ei

şi, fără să spună nimic, soarele începea să-i încălzească spatele şi nu numai atât, era o lumină puternică şi călduţă, se simţea bine şi uşor nepăsător, a făcut un semn şi Lemuel a dispărut o vreme, apoi s-a întors cu o masă grosolană pe care o căra în spate. A aşezat masa în faţa lui Tobit şi picioarele ei s-au înfipt în noroi. Apoi a adus o bancă de lemn de stejar, grea şi înnegrită de vreme şi Tobit s-a aşezat pe ea şi Seol lângă el, stânga lui Tobit a rămas neocupată. Ceilalţi doi, Lemuel şi Ţoar, s-au mişcat puţin până au ajuns de-o latură şi de alta a mesei, faţă în faţă.

— Întâi oamenii! a spus Tobit, şi Seol a scos toate de trebuinţă pentru scris şi o vreme şi le-a aranjat tacticos în faţa lui pe masă, apoi şi-a ascuţit pana.

— Ar fi fost mai bine dacă făceam un ţarc, spuse după ce termină cu pana şi privind drept în faţa lui.

— Ce ţarc? întrebă Tobit, apoi spuse: Înţeleg!

Se sculă, luă un vreasc de pe jos, se duse mai într-o parte şi desenă în pământul moale un fel de cerc, se întoarse la locul lui.

— Ăsta va fi ţarcul, spuse şi: Putem începe! şi după asta se lăsă un moment de tăcere şi de aşteptare.

Ţăranii erau încă strânşi grămadă şi priveau înapoia lui Tobit, dincolo de masă şi de uneltele de scris. Lemuel se mişcă agale, armele zdrăngăniră pe el, se apropie de ţărani, îl înhaţă pe primul, aşezat în faţă şi îl târî după el. Când ajunse în dreptul mesei se opri şi îl împinse pe ţăran în faţă.

— Cum te cheamă? întrebă Tobit, dar ţăranul nu înţelese, rămase încremenit şi puţin îndoit de mijloc înspre masă.

Pe urmă, într-o vreme, spuse:

— Da’ tu, boierule, ştii cum mă cheamă!

Nu înţelegea de ce trebuie să spună unui om care îl cunoaşte foarte bine, stăpânul lui, cum îl cheamă. Lemuel întinse mâna şi îl pocni pe ţăran după ceafă, îl atinse uşor şi acesta se încovoie şi mai tare.

— Zi-i, Marine, cum te cheamă, strigă cineva din ceata ţăranilor buluciţi, că altfel nu mai scăpăm toată ziua.

Nu strigase un bărbat, aşa cum ai fi putut crede după vocea groasă, dintre ţărani ieşi o femeie pitică şi mustăcioasă, se apropie de masă:

— Mă cheamă Marinica, spuse, dar mi se zice Ţâţa, că am numai una, îşi desfăcu cămaşa şi le arătă singura

ţâţă pe care o avea. Ţâţa se bălăbăni în aer, apoi fu vârâtă la loc. Pe el îl cheamă Marin.

— Scrie! spuse Tobit către Seol, acesta scrise. Tobit îl privi cum scrie şi, când termină, spuse: Treceţi în cercul ăla de l-am făcut pe pământ! şi femeia îşi apucă bărbatul de nădragi şi-l târî după ea în cerc.

Acum pricepuseră ce vrea boierul de la ei şi răsuflară uşuraţi, se buluceau la înscris şi apoi se duceau fericiţi spre cercul din noroi, intrau în el, unii mai îndrăzneţi chiar comentau, le spuneau celorlalţi să se grăbească, n-o să-şi piardă vremea zilei cu asta, îi fluierau pe ăia mai înceţi sau îi îndemnau cu strigăte guturale, în curând nu se mai auziră decât vocile celor care trecuseră deja pe la masă şi acum erau în cercul încă încăpător. Seol se opri din scris, privi spre aceia care se bucurau ca nişte proşti şi sub privirea lui tăcură o clipă, se făcu tăcere.

— Cum îl cheamă pe copil? o întrebă Tobit pe o femeie cu un ţânc în braţe.

Femeia se fâstâci, nu răspunse nimic.

— Cum îl cheamă? zbieră Tobit, ea se hotărî să răspundă:

— Nu-l cheamă nicicum, boierule.

— Care-i bărbată-tu? întrebă Tobit, o privi.

— N-are! ţipă unul deja ajuns în cerc, râseră toţi.

— Bine, se hotărî Tobit, pe prunc o să-l cheme Ioan, ca pe fii-meu.

Femeia se mişcă agale prin lumină, şoldurile ei lătăreţe şi tinere le întunecă buna vedere numărătorilor şi număraţilor.

Dar nu într-atât încât să nu continue.

Spre prânz toţi acei oameni, şaptezeci şi doi la număr, cincizeci şi una de femei dintre care opt borţoase, restul bărbaţi, erau strânşi în cercul desenat de Tobit în noroi şi aşteptau muţi şi privind, încercând să privească spre Tobit şi spre cei trei războinici despre care ştiau că sunt beţivi, dar iată, acum nu erau deloc aşa, părea că niciodată băutura nu le-a atins cerul gurii şi nu le-a fript maţele. Nu ştiau ce să creadă, că de ce adică boierul, stăpânul lor, i-a adunat în cercul acela, îi ţine acolo ca pe nişte vite, în soare şi umbră.

— O să-i pună pe ăştia, pe diavoli, să ne omoare pe toţi, asta o să facă nebunul, o să vedeţi, dar înainte să vedeţi...

Cel care spusese aceste cuvinte îşi făcu cruce şi se aşeză pe vine, apoi ceilalţi se aşezară şi ei pe vine, câţiva prunci începură să zbiere de foame, treziţi de

mişcarea spre pământ a mamelor şi taţilor. Femeile cu prunci în braţe îşi scoaseră ca la comandă ţâţele la iveală şi pe cât de slăbănoage erau ele, pe atât de harnice şi de pline erau ţâţele şi de albe. Nu se auzea decât vântul şuierând subţire şi călduţ şi clefăitul acelor prunci.

Tobit a dat foc satului Alba abia a doua zi de la începutul număratului, seara, fiindcă toată această vreme care rămăsese de la numărat până la foc, nu a făcut decât să golească cocioabele acelea de boarfe şi să numere animalele. Proptit cu coatele pe pervazul ferestrei, Alexandru a putut vedea pălălaia care cuprinsese satul şi înroşea zarea, terminase de săpat. A privit o vreme şi apoi s-a dus la copil, l-a cercetat aplecând lumânarea, l-a învelit şi a spus o rugăciune. A ieşit, închizând uşor uşa în urma lui şi s-a dus din nou la fereastră şi a privit.

— Focul, spuse, era mai mare decât ţi-ai fi putut închipui că ar putea să iasă aprinzând bordeiele alea, le ştiam doar. Am luat din nou lumânarea şi de la flacăra ei am aprins o lumânare nouă şi am aşezat-o la o fereastră din spatele casei, care dădea spre mânăstire. Era

semnalul convenit cu stareţul, el privea din clopotniţă, nu el desigur, era prea bătrân ca să se urce până acolo.

— Ştiu clopotniţa, spuse Tobit. Când vreau mă duc acolo şi pot să privesc până departe, acasă şi chiar şi mai departe, dincolo de casă, peste Topiliţa, aici.

Se încurcaseră în lăstărişul de la începutul pădurii, mai mult vorbeau decât mergeau. O umezeală fină era în aer, ridicată din transpiraţia plantelor, insectele zburau jos şi leneş, părea că în curând o să plouă. Se opriră şi Alexandru îi arătă lui Tobit o movilă de pământ în care era înfiptă o cruce ştearsă de vreme, căzută uşor într-o rână.

— Uite, aici e! spuse Alexandru, se opri.

Că adică acolo erau îngropaţi cei trei, Lemuel, Seol şi Ţoar, sub crucea aceea. Tobit privi movila de pământ, apoi privi crucea. Iarba năpădise mormântul, dacă n-ar fi fost o cruce, n-ai fi ştiut ce e acolo şi că sub pământ zac cei trei. Tobit n-ar fi ştiut. Se întoarse cu spatele la cruce şi începu să plângă.

— Nu ai de ce să plângi, spuse Alexandru, au murit fără să-şi dea seama ce se întâmplă cu ei, îl apucă pe copil de mână şi porniră înapoi, Tobit plângea în continuare.

— Trebuiau să moară, spuse Alexandru, fiindcă atunci când au venit în casa tatălui tău, ba chiar şi mai devreme de asta, atunci când s-au tocmit cu Tobit pentru treaba pe care aveau s-o facă, incendierea unui sat, chiar de atunci, spunem, în ochii lor a sticlit pofta nu numai de a pune focul, ci şi pofta de a ucide.

Iar cel ucis urma să fie Tobit, la el s-au gândit când le-a venit pofta asta şi nu atât la el, cât la casa şi la pământul lui. Tobit le-a văzut sclipirea din ochi, dar nu a spus nimic, ce poţi spune când vezi aşa ceva în ochii cuiva cu care tocmai ai aranjat o afacere? S-a prefăcut indiferent şi nebănuitor, asta aşteptau şi cei trei.

Tobit a incendiat satul Alba sub privirile îngrozite ale ţăranilor, care şi-ar fi putut închipui orice, se aşteptau să fie chiar omorâţi, dar să li se dea foc caselor, asta nu. Nu, fiindcă nu înţelegeau motivul şi nu l-au înţeles niciodată, dar lui Tobit i-a păsat prea puţin cât de mult sau cât de puţin pricep aceia.

— Sunteţi mai mulţi şi mai bogaţi decât aş fi crezut, le-a spus Tobit, oricum mai mulţi decât mi-aţi spus mie atunci când v-am întrebat.

Lumina focului părea că-i linge obrazul, se încolăcea în barba lui, i se prelingea pe piept. Cei trei stăteau

indiferenţi mai într-o parte, aşteptând ca Tobit să termine şi să poată începe ei. Să înceapă adică să-l omoare şi pe urmă să doarmă în casa lui, să se lăfăiască o vreme în ea.

— Mi-aţi văzut casa, spuse Tobit, aveţi voie să luaţi lemne câte vreţi din pădure, vă faceţi case, nu vreau să mai văd vreun bordei pe moşia mea.

Şi nu numai să se lăfăiască, îşi şi închipuiau deja toate plăcerile pe care ţi le poate oferi o casă.

— Anul ăsta semănăm mai puţin, vă las să vă faceţi casele, spunea Tobit.

Nu numai dormitul şi băutul în neştire, dar şi mâncatul, jumulitul gâştelor pe care le fugăriseră prin sat la porunca lui Tobit, înjunghierea porcilor şi a viţeilor, visau la maţele lor precum şi la ale animalelor omorâte, şiruri nesfârşite de cârnaţi li se perindară prin faţa ochilor şi până la toate astea nu mai era decât un singur pas, sfârşitul discursului către ţărani şi întoarcerea acasă, pe drum îl vor omorî, dar nu, mai întâi vor aştepta să le dea banii despre care Tobit le spusese că i-a îngropat undeva la loc sigur, n-are rost să caute ca nişte proşti banii ăia. Trebuie să aibă însă răbdare pentru ca Tobit să termine cu ţăranii, să le spună tot ce are de

spus, nu prea mult, desigur, nesfârşit de mult dacă socotim după pofta lor uriaşă. Se gândiră apoi, pentru ca să-şi mai petreacă timpul de până la sfârşitul discursului, la femeile pe care şi le vor băga în aşternuturi, puseseră deja ochii pe ele încă din timpul număratului, aveau limpede în minte formele şi plăcerile pe care le puteau oferi aceste forme, restul nu-i prea interesa decât în măsura în care, fără un rest, ceea ce îi interesa într-adevăr pe ei nu se prea găsea. Tropăiră nerăbdători în clipa când Tobit terminase, se întorsese cu spatele la ţărani şi la foc şi făcea primul pas spre întuneric şi spre moarte. Văzuse lumina pe care Alexandru o aşezase în fereastră, semnul pentru călugări, precum şi pentru el, terminase ce avea de făcut, săpatul gropii în care aveau să moară cei trei.

Cei trei, Lemuel, Seol şi Ţoar, în ordinea asta, muriră la o jumătate de oră după terminarea discursului lui Tobit către ţărani şi prin care îi anunţa că nu mai vrea să-i vadă stând în bordeie, şi ei neînţelegând şi nevroind să stea în altceva decât în bordeie:

— Aşa am apucat de când suntem, boierule,

şi nu numai de când erau ei, aşa stătuseră şi părinţii lor şi în spatele părinţilor un şir lung de strămoşi, prea

lung pentru ca acum, venind un oarecare, să încerce să schimbe ceva.

— Primul bordei pe care îl văd va arde la fel de repede ca şi astea de acum! spusese Tobit, se întoarse într-o parte căutând în întuneric semnalul lui Alexandru şi, ca un semn bun, o luminiţă pâlpâi atunci în întuneric, groapa în care vor muri cei trei era gata şi-i aştepta într-un loc în care ei ştiau sigur că nu e nicio groapă.

— Asta e, spuse, puteţi fi siguri că voi face mereu aşa, spuse, se întoarse şi făcu primul pas spre întuneric, cei trei tropăiră şi porniră în urma lui.

— O vreme, spuse Alexandru, m-am gândit că e păcat să omori trei oameni, oricât de beţivi sau de războinici or fi ei, nu-i puteam suferi pe aceia, dar nu într-atât încât să le doresc moartea. Se gândi o clipă şi spuse: Doream numai să-i văd odată plecaţi şi plecând să pot face curat în casă în urma lor, dar mai ales să aerisesc, fiindcă mirosul borhotului se strecurase peste tot. Încercasem odată să deschid ferestrele, eram mahmur şi singurul lucru pe care mi-l doream era o gură de aer curat şi rece, dar Lamuel, să spunem, acesta, s-a întors spre mine şi văzând ce fac, n-a mai aşteptat să termin, a spus:

— Nouă nu ne place aerul curat, spuse Lemuel parcă într-o doară, stropşind cuvintele, părea că bolboroseşte ceva de unul singur, aşa că Alexandru, cu toate că înţelesese foarte bine ce spusese acela, putu să se prefacă mahmur cum era, că nu a înţeles şi să-şi vadă liniştit de deschisul ferestrei.

Şi numai după ce termină de deschis şi după ce îşi umplu plămânii cu aer, simţind cum i se pune o gheară în gâtlej din cauza acelui aer prea rece şi prea curat, când gheara slăbi puţin, auzi iar:

— Închide fereastra! spuse Tobit care era martor la scenă.

Alexandru se întoarse şi trupul lui se desenă aidoma unui trup mort în albul şi albastrul de dincolo de fereastră, zăpada şi cerul. Lemuel era în picioare şi se îndrepta spre fereastră, ceva alb sticli în ochii lui uşor gălbui.

Cei doi Tobit, tatăl şi fiul, se culcaseră, Alexandru făcea ordine prin casă, aşeza lucrurile la locul lor obişnuit şi pe care copilul le împrăştiase peste tot şi vorbea:

— A spus să închid fereastra şi pe urmă a spus şi Tobit asta, aveam în gâtlej ca o gheară, întâi şi întâi din

cauza aerului rece, apoi de frică. Dar frica n-a avut timp să pună stăpânire pe tot trupul meu, a rămas cocoţată în gâtlejul şi creierul meu. Scutură vestonul uniformei lui Tobit, găurit tot de molii, se aşeză pe un scaun şi, mijindu-şi ochii, începu să caute viermii acelor molii, găsi unul grăsuliu şi forfotind prin perii stofei într-un loc unde aceştia nu erau prea tociţi, îl strivi. Lemuel, spuse după ce strivi viermele, avea în mână un jungher care te putea băga în sperieţi, dar mai ales în sperieţi te băga privirea lui leneşă. La o încheietură găsi alt vierme, îl omorî şi pe acesta.

Alexandru zări jungherul în mâna lui Lemuel, o clipă în ochiul lui bun luci frica, dar numai atâta timp, timpul necesar să clipească o dată şi clipind, de după întunericul pleoapei să înţeleagă ce vrea ăla cu cuţitoiul.

— Mi-era frică, ăsta e adevărul, spuse, mototoli haina în poale şi privi în gol.

— Mi-era frică, ăsta e adevărul, spuse, şi ochii copilului care asculta se îngălbeniră şi ei de frică, văzuse deja cuţitul acela răscolind prin maţele bunului Alexandru.

Alexandru şedea pe marginea patului lui Tobit, vorbea şi îl privea pe copil cum mănâncă.

— Trebuia să-l omori altă dată, înainte să deschizi fereastra, spuse Tobit, înghiţi ce avea în gură. Stătu o clipă pe gânduri, privi ce mai avea în farfurie, mâncarea era aproape neîncepută, nu mai avea însă chef să mănânce, împinse farfuria din faţa lui cu amândouă mâinile: Nu mai mănânc! spuse.

— Au murit, spuse Alexandru, şi nu numai că au murit, au murit ca nişte lupi.

Tobit nu văzuse niciodată un lup, dar ştia ce sunt aceia, se bucură.

— Într-o zi, spuse, când am să văd un lup, n-o să-mi fie frică deloc.

— Lupilor o să le fie frică de mine,

de pofta mea de a ucide! se gândi, spuse Tobit privind în întunericul din cort, completându-şi vorbele de atunci.

Alexandru se sculă şi vestonul îi căzu la picioare, mototolit. Vorbi iar şi, cum nimeni nu-l asculta, vorbi în golul căscat în faţa lui şi din care acel nimeni se prefira molcom, moartea celor trei fu povestită pe îndelete:

— Închide fereastra, porunci Tobit din scaunul lui.

Alexandru însă nu se supuse, clipise deja şi acum frica îi părăsise gâtlejul, căpătase un înţeles clar în

mintea lui şi înaintea înţelesului aceluia animalic şi de după el, un cuvânt se făcu în mintea lui ca un tunet, îi acoperi buna înţelegere a lucrurilor şi a gândurilor fireşti, îl transformă într-un animal încolţit în lumina albăstruie reflectată de fereastră.

— Fiindcă moartea te poate face aşa, spuse, se arătă de acord cu noi.

Se lăsă uşor pe vine şi mâna lui bâjbâi, apucă un lemn noduros pe care de obicei îl punea pe foc şi înainte ca Lemuel să mai facă un pas, era din nou în picioare şi cu lemnul în mână, îl înfrunta pe acela.

— Spune-i dobitocului ăluia să lase lemnul şi să închidă fereastra, spuse Lemuel, se opri din mişcare.

— Adevărul e că am fost un dobitoc, spuse Alexandru, se aplecă, luă vestonul de la picioarele lui şi îl scutură cât putu, un nor de praf şi de molii zăpăcite umplu camera. Ăla m-ar fi omorât ca pe o găină şi ar fi făcut asta chiar dacă ar fi fost zece ca mine şi cu zece lemne în mâini.

Capitolul cinci

Călărind între chirurg şi Nicola, uşor zgribulit şi fără niciun chef, Tobit spuse:

Nu are importanţă ce a spus, apoi au continuat să meargă încet, atenţi, ca şi cum ar fi aşteptat să se întâmple ceva, ce? vom inventa imediat. Ajunseră la apa îngheţată a Topiliţei şi Tobit îl întrebă pe Nicola dacă pot trece aşa cum erau, călări, fără să se rupă gheaţa sub ei şi Nicola spuse da, puteau trece. Pe malul celălalt ţiganul îi aştepta răbdător, nu se sinchisi să-i salute sau să dea vreun alt semn că s-ar bucura văzându-i.

— Ţi-am adus calul! spuse Tobit când ajunse în dreptul lui, îl depăşi. Ţiganul încălecă supus calul pe care un albanez îl ţinuse până atunci de dârlogi. Se mişcau iar încet pe lângă liziera pădurii, evitau să intre în pădure. Câţiva ţărani bărboşi, paza din partea aceea a hotarului, se iviră în dreptul lui Tobit, făcură câteva plecăciuni cu căciulile într-o mână şi cu câte o suliţă grosolană în cealaltă, îl întrebară pe Tobit dacă nu are cumva nevoie de ei. Tobit opri calul, îşi apucă plosca şi bău din ea apă sau alcool, nu ştia cu ce i-o umpluse chirurgul.

— Nu am nevoie de voi, spuse.

Se opriră toţi acum, aşteptau. Baico Avan se apropie de Nicola şi-i spuse câteva cuvinte în şoaptă. Un turban mare, negru, îi înfăşura capul şi sub turban ai fi putut presupune, dacă ai fi avut chef, că se află o ţeastă şi că

din ţeasta aia izvorâseră cuvintele spuse lui Nicola, niscaiva gânduri.

— Baico îmi spune, i se adresă Nicola lui Tobit, că în bordeiul lui doarme un om, un fel de curier pesemne.

— Aha! spuse Tobit, nu se uită la ţigan, care se retrăsese, se îndrepta agale spre bordeiul lui.

— Ce facem? întrebă chirurgul şi el fără niciun chef pentru călătoria pe care o pusese Tobit la cale.

— Atunci noi ne ducem, boierule, spuse unul dintre ţărani, ai fi putut crede că batjocoritor, dar Tobit nu-i dădu nicio atenţie.

— Te gândeşti poate la muierea aia, Aniţa, şi la casa ei? se interesă chirurgul, apoi îşi întoarse şi el calul, porni pe urmele ţiganului.

Ţăranii dispăruseră în pădure[19], Tobit stătea încă neclintit, aştepta.

— Ăştia au înnebunit, domnule colonel, spuse Stan cel Gros privind la chirurgul şi ţiganul care se depărtau.

— Or fi! spuse Tobit şi rânji spre Stan cel Gros, îl nedumeri şi mai tare.

În cele din urmă porniră iar, de data asta de-a-ndoaselea decât până atunci. Nicola nu spusese toată

vremea nimic, îl urmărea supus pe Tobit şi-i aştepta ordinele.

— Întoarceţi-vă şi aşteptaţi-mă acasă, spuse Tobit când ajunse în dreptul bordeiului, înainte să intre în el. Tu rămâi! îi spuse lui Heiler.

Ceilalţi plecară. Tobit intră în bordei urmat de Heiler, Baico rămase să-i aştepte afară, privea ţintă fără niciun chef spre mânăstire, spre zidurile ei. Cei doi nu întârziară mult, ieşiră înălţându-şi parcă din zăpadă trupurile soioase şi mişcătoare.

— Îngroapă-l undeva, spuse Tobit în timp ce încăleca, nu prea adânc că ne grăbim, la noapte intrăm în mânăstire.

— Şi copilul? întrebă Baico indiferent parcă, părea că ştie că Tobit nu-l va ierta pentru tot ce făcuse.

Tobit îl privi ca pe un om mort deja:

— Ia-ţi şi copilul, dacă ai aşa mult chef de el, te aşteptăm acasă şi vezi, nu întârzia, am nevoie, înainte să crăpi...

Ţiganul nu mai auzi ultimele cuvinte, Tobit era deja departe, vorbele se răsfirară în aer. Chirurgul se chinui, părea beat, să încalece, ţiganul îl ajută şi când acesta

ajunse în şa îi mulţumi ceremonios celui care îl ajutase, îl înspăimântă şi mai tare pe ţigan.

— Eşti un călău, spuse la sfârşit Heiler, nu uita asta! porni bălăbănindu-se şi încercând să meargă după urmele pe care le lăsaseră la venire.

Heiler nu l-a mai putut ajunge pe Tobit, nici nu ştim dacă a vrut asta, putem crede însă că a vrut-o, dar Tobit, fără să se uite în urmă, grăbea spre casă. Undeva în spatele lui se târa anevoie Heiler, înainta spre sfârşitul acestei cărţi şi, şi mai departe, în spate, erau Baico Avan şi trupul curierului mort pe care îl târa prin zăpadă. Îmbrăcată ca un bărbat, Aniţa Bengescu, cu calul ţinut strâns de zăbală, privea în zare, vedea siluetele celor doi bărbaţi călare, depărtându-se. Râse arătându-şi dinţii uşor gălbui-mat şi puternici, ca dinţii unei lupoaice, lovi cu piciorul în stârvul curierului. Baico Avan nu-i dădu nicio atenţie, îl lăsă pe acela mort în mijlocul zăpezii strălucitoare, se întoarse apoi spre Aniţa, o privi într-o doară, o dădu la o parte din drumul lui împingând-o uşor cu mâna, se depărtă câţiva paşi de ea, se opri:

— Ce vrei? întrebă.

— Ţi-am adus banii, spuse ea, aşeză pe zăpadă o pungă de catifea verde, plăcută vederii. Punga începu să se afunde sub propria-i greutate.

— Nu ţi-am cerut bani! spuse Baico.

Aniţa Bengescu râse iar, recunoscu că, într-adevăr, Baico nu-i ceruse bani, dar că ea se gândise că a făcut-o pentru bani, îşi va lua punga înapoi, Baico Avan să spună ce vrea în schimbul trădării lui. Cuvântul trădare îl făcu pe ţigan să devină o clipă atent, dar numai atât, o clipă, şi nici măcar nu putem şti dacă ăsta este adevărul, dacă din tot ce-i spusese Aniţa Bengescu auzise ceva. O lăsă pe femeie singură şi se depărtă. Aniţa culese punga din zăpadă, încălecă şi-l ajunse repede pe ţigan, îi ură noroc, apoi îşi înfipse rotiţele pintenilor în burta umflată a calului şi, cu o opintire animalul se desfăşură în aerul îngheţat, păru că rămâne veşnic aşa şi înaintând totodată. Baico intră în bordei, îşi strânse lucrurile într-o grămăjoară şi când termină dădu foc bordeiului. Îl privi nepăsător cum arde, apoi, când din bordei nu mai rămăsese nimic, îngenunche, scoase jungherul şi-şi tăie limba cu o mişcare dibace, o aruncă alături şi, cu sângele gâlgâindu-i în gură, porni spre casa lui Tobit.

Tobit îşi găsi casa vraişte, aşa cum o părăsise de fapt, porunci să se facă focul, iar el se aşeză la masă şi-l aşteptă pe chirurg, părea că se gândeşte la ce va urma. Chirurgul sosi însă mai târziu decât ai fi putut crede că i-ar fi trebuit pentru drumul ce-l avea de făcut. Era plin de sânge, dar calm. Nu spuse nimic, se spălă într-o căldare aşa cum putu, apoi îşi aduse o sticlă din camera lui pe care o încuiase cu un lacăt mare, era singurul de fapt care se îngrijise de aşa ceva, de încuiat, când plecaseră. Albanezii se întinseseră pe jos şi dormeau, păreau în orice caz adormiţi. Trei dintre ei împreună cu Nicola plecaseră în patrulare. Stan ce Gros se aşezase lângă cuptor, moţăia şi la venirea chirurgului îşi ridică privirea, îl cercetă nedumerit, părea că nu pricepe de unde se murdărise acesta de sânge. O vreme încercă să afle asta, dar, nereuşind, privirea i se aburi la loc, nu se mai învioră decât la vederea sticlei pline pe care Heiler o pusese pe masă.

— Ce e cu Baico? întrebă Tobit după ce Heiler se aşezase în faţa lui şi se pregătea să bea.

— E în grajd, spuse chirurgul, bău. Văzând privirea din nou trează a lui Stan cel Gros, îl îmbie şi pe acesta la băut.

Stan cel Gros se urni greoi, apucă sticla şi trase câteva înghiţituri lacome, o aşeză apoi binişor între cei doi, la o distanţă egală de ei.

— Oare ce-o fi făcând acolo? întrebă, în timp ce, nehotărât, apucă iar sticla. Poate că doarme, sau nu, poate că mulge iar capra aia pe care şi-a luat-o de nevastă. Bău cu înghiţituri mici de astă dată, încercând parcă să afle gustul băuturii ce i se strecura între cerul gurii şi limbă.

— Ajunge! spuse brusc Tobit şi, speriat, Stan cel Gros îi puse sticla în faţă şi se întoarse la locul lui.

Tobit se uită la sticlă, o împinse încet către chirurg până când acesta s-o poată iar apuca dacă ar fi avut chef, părea că nu are. Stătură aşa, nemişcaţi, din când în când se auzeau sforăiturile vreunuia dintre cei care dormeau, stricând liniştea. Tobit nu catadicsi să spună ceva sau să spună ce aveau de făcut. Aveau, desigur, să intre în mânăstire şi dacă cei dinăuntru se vor opune îi vor omorî.

— Stau şi mă gândesc, spuse Stan cel Gros într-o vreme, cum o fi să omori un călugăr, dar nu-i răspunse nimeni aşa că putu să continue să-şi dea cu părerea de unul singur şi cu voce tare, se îmbătase desigur.

Veni Nicola, se uită la cei din încăpere, Stan cel Gros mai vorbea încă, dar când înţelese că e beat nu-i mai dădu nicio atenţie. Văzu sticla şi fără să întrebe ceva bău câteva înghiţituri sub privirea lacomă a lui Stan cel Gros.

— Baico e în grajd, spuse Tobit când sticla fu iar pe masă şi din nou în dreptul lui.

— Ştiu, spuse Nicola, l-am văzut.

— Trimite pe cineva să-ţi adune oamenii, pe seară vom intra în mânăstire.

— Sunt aici, spuse Nicola, au grijă de Baico.

— O fi păţit ceva, spuse Stan cel Gros, Nicola îi surâse subţire şi parcă într-o doară.

Chirurgul deschise gura şi spuse:

— Sângerarea o să se oprească curând.

Tobit împinse sticla din faţa lui, dar prea departe încă de chirurg.

— Eu sunt comandantul vostru! spuse.

— Nu are nimeni nicio îndoială, spuse Heiler.

Stan cel Gros se ridică:

— Mă duc să văd ce-o fi cu Baico, spuse şi cu un picior în aer şi cu celălalt pe pământ îşi pierdu echilibrul şi se prăbuşi. Se târî până la Tobit şi apucându-i mâna

începu să i-o pupe şi să spună că el, Tobit, este comandantul şi stăpânul lor.

Nicola surâse iar şi, apropiindu-se de oamenii lui, se întinse alături de ei şi închise ochii. Tobit spuse:

— Nu vă mai bateţi joc! şi vocea lui albă, indiferenţa acelei voci îl făcu pe chirurg să se ridice clătinându-se şi să se apropie de sticlă. Stan cel Gros adormise la picioarele lui Tobit, cu capul rezemat de ele, Tobit se scutură de adormit şi tigva morarului pocni cu zgomot duşumelele, îl trezi.

— Ce e? întrebă Stan cel Gros şi crezând că e noapte, iar el în pat, oftă, se răsuci de câteva ori părând că-şi caută un loc mai bun şi negăsindu-l se trezi de-a binelea. Probabil că oi fi dormit, spuse şi se scărpină în cap, descoperindu-şi cucuiul. Mi-a venit ameţeala şi am căzut, spuse el, se duse şi se întinse binişor pe laviţă. Bietu' taică-meu tot dintr-un cucui ca ăsta a murit.

Îl rugă pe chirurg să-i cerceteze cucuiul, să vadă cum şi ce, dacă nu i se va trage moartea din el, şi Heiler îi pipăi binevoitor cucuiul, îl asigură că nu e nicio primejdie, va muri din cu totul alte motive şi altă dată.

— Cum mi-o fi soarta, spuse Stan cel Gros şi suspină. Se mai foi o vreme, apoi întrebă: Când mergem la călugări?

Nu-i răspunse nimeni, albanezii şi Nicola dormeau, iar Tobit şi Heiler priveau în gol. Stan cel Gros se hotărî să doarmă şi el. Îşi aduse însă aminte că Heiler îi promisese odată să-l înveţe să dueleze, se ridică, scoase două săbii ciobite de după cuptor şi le aşeză pe masă în faţa chirurgului.

— De unde ai astea? întrebă Heiler binevoitor, uitase de promisiune.

— Le-am cumpărat de la ţăranii din pădure.

— Ia-le de aici, spuse Tobit, că avem treabă şi Stan cel Gros se hotărî în fine să se culce.

Cei doi, chirurgul Heiler, căpitan şi baron, şi Tobit, colonel şi baron, stăteau din nou faţă în faţă, se priviră.

— Asta e! spuse Tobit, se referea probabil la ceva neştiut de noi, dar chirurgul păru că înţelege despre ce e vorba, poate despre ocuparea mânăstirii, aşa credem cel puţin. Vor să ocupe mânăstirea.

— Nu e mare lucru să ocupi o mânăstire, spuse Heiler. Austriecii par să fi crezut că petrecerea pe care ai dat-o

te-a pierdut în ochii partidei româneşti şi acum te împing spre răscoală.

— Asta şi vreau, spuse Tobit. Nu îmi închipui că au crezut, spuse în continuare, dar Haan nu are altă soluţie. Mi-a dat moşia înapoi, m-a făcut baron şi colonel, acum mi-a ordonat să ocup mânăstirea, aş fi ocupat-o şi fără ordinul lui sau al românilor.

— Poate că nu, spuse Heiler, îi întinse sticla şi Tobit de astă dată bău, surâse:

— Poate că nu!

În noaptea aceleiaşi zile, Tobit, conducând o mână de oameni, ocupă mânăstirea Alba. Era dorinţa lui, cu toate că era şi dorinţa altora, a austriecilor şi a românilor, precum şi a altui personaj, omul cu banii, cămătarul Nàbal. Acesta din urmă părea să fi înţeles jocul lui Tobit şi, cine ştie de ce, îl susţinea în singurul fel posibil pentru el: dându-i bani.

Porniră puţin după ce clopotele mânăstirii bătură de vecernie, erau atenţi la semnul acesta şi, după ce clopotele bătură, Tobit îl sculă pe Nicola.

— Pornim curând, pregăteşte-ţi oamenii.

Începu foiala de dinaintea unei plecări, zdrăngăniră iar armele, Stan cel Gros se trezi şi înţelese repede

despre ce e vorba, se încinse cu amândouă săbiile, fericit şi mândru că are parte de un asemenea noroc, nu ocupi în fiecare seară o mânăstire.

— Nu te mai bucura, spuse Tobit, n-o să omori pe nimeni.

— Nu se ştie niciodată, spuse brusc înţelept Stan cel Gros, călugării au pază şi arme, când vom sparge poarta.

— Ai spus, spuse Heiler, că ştii un loc pe unde putem intra fără zgomot.

— Aşa-i, spuse Stan cel Gros, dar cine ocupă o mânăstire nu se furişează.

Porniră curând, noaptea îi învălui şi îi pierdu pentru cineva care ar fi vrut să-i privească, se auzeau caii fornăind, scârţâitul zăpezii geruite, zgomotele astea, câte o vorbă scurtă a vreunui albanez, mai mult însă era linişte, liniştea şi gerul îi înghiţi ca o burtă uriaşă şi preaîncăpătoare, burta unui anotimp. Din urmă, apropiindu-se repede, trei călăreţi cu făclii îi ajunseră. Era Nicola cu doi albanezi.

— E bine, spuse Nicola oprindu-se lângă Tobit. I-am spus că venim mâine să-l luăm.

Porniră iar şi lumina torţelor îi înconjura protectoare. Ajunseră repede, moşia era mică, iar mânăstirea mare.

O vreme merseră pe lângă zidurile primei întărituri, de pe creneluri niciun ochi nu părea să-i fi văzut,

— Mergem prea aproape de zid, spuse Nicola,

şi, văzându-i şi înţelegând ce fac, dar mai ales ce vor, să acţioneze în vreun fel, să le dea cu ceva în cap, cu pietroaie sau cu smoală sau cu apă clocotită, cu orice i se dă în cap unui agresor. Nu se întâmplă nimic din toate astea.

— Da, spuse Tobit, fu de acord cu Nicola.

Se depărtară de zid, cu toate că, ştiau, nici manevra asta nu era bună (spuse chirurgul), erau acum în bătaia săgeţilor şi a plumbilor eventualei străji, cel mai bine ar fi fost să meargă lipiţi de zid şi în niciun caz călare.

— Aşa e bine! hotărî Tobit, care părea iar fără prea mult chef.

În faţa porţilor mânăstirii, de fapt erau porţile primei întărituri şi a zidurilor construite mult mai târziu decât mânăstirea, în vederea unei mai bune apărări, se opriră.

— V-am spus eu, spuse Stan cel Gros, o să spargem porţile şi o să năvălim peste ei.

Şi dacă, dintr-o bătaie într-o poartă groasă de stejar întărită cu drugi de fier poţi spera că până la urmă, tot

bătând, poarta o să se spargă, atunci, spuse Heiler, Stan cel Gros are dreptate în speranţa lui.

Tobit ridică pumnul şi bătu de câteva ori în lemnul porţii care sună ca o toacă, părea un zgomot familiar mânăstirii şi nu părea sortit să înspăimânte pe cineva. Încrezător în forţele lui, Stan cel Gros descălecă şi se opinti cu umărul în poartă, picioarele i se afundară în zăpadă, din cauza asta crezu că poarta se deschide. Răsuflă adânc, spuse:

— Se urneşte!

Tobit bătu iar cu pumnul înmănuşat, aşteptă. Niciunul dintre ei nu-i dădea atenţie lui Stan cel Gros, opintirilor lui. Într-o vreme, scârţâind şi amintindu-le de frigul nopţii geroase care-i năpădise, o ferestruică se deschise parcă într-o doară şi cineva de dincolo de ea, dar prin ea, întrebă:

— Cine e?

— Colonelul-baron Tobit! spuse Tobit, părând convins că urmarea acestor cuvinte va fi chiar deschiderea încăpătoarelor hambare ale Domnului.

Ferestruica se închise la loc şi întunericul şi frigul şi liniştea îi cuprinse din nou şi mai deplin de astă dată. Dar, cu toate astea, nu după mult timp, scârţâind, uşa

cea mare se deschise larg şi o voce, alta decât cea care întrebase „cine e?”, spuse:

— Bine aţi venit, vă aşteptam!

Astfel încrederea dovedită de Tobit nu fu de prisos, se adăugă în mod firesc celor ce se întâmplaseră până atunci, precum şi celor ce aveau să urmeze. Fură conduşi fără niciun fel de ezitare sau vorbă în locul în care, înţeleseseră asta, aveau să-şi petreacă noaptea, un grajd încăpător al primei întărituri. Grajdul era curat, vag se mai puteau simţi plutind prin aer mirosurile foştilor locuitori, sudoare de cal, miros de urină, dar şi mirosul paielor proaspete care fuseseră îngrămădite din belşug într-un colţ. Cel care îi conducea, un călugăr tinerel, făcu pe prostul la oarecarea lor mirare, dar, cum tinereţea nu e o dovadă de prostie, nu ştiură dacă se preface sau pur şi simplu e prost. O candelă sărăcăcioasă lumina într-o parte grajdul. În mijloc era o masă, iar în jurul ei bănci de brad care mai purtau încă urmele noii întocmiri. Masa era aşternută cu ceva alb, un cearşaf poate, şi pe ea erau de-ale gurii, tot ce se mănâncă într-o mânăstire în timpul iernii, dar nu neapărat în vreme de post. Albanezii, care păreau mai indiferenţi ca oricând, cercetară într-o doară bucatele, văzură ce şi cum, cam

ce-i aşteaptă dacă le-o fi foame. Unul dintre ei, din nebăgare de seamă poate, răsturnă lumânarea de seu care ardea într-o cană. Lumânarea pârli cearceaful, apoi se stinse, nimeni nu se osteni s-o ridice. Singura lumină rămăsese flacăra pâlpâitoare a candelei. Mirosea a cârpă arsă şi, de dinainte, a grajd de curând curăţat.

— Bănuiesc că suntem într-un grajd, spuse Heiler după ce cercetă încăperea, dar, cum nu formulase o întrebare, nu-i răspunse nimeni.

Erau într-un grajd şi călugărul care-i condusese plecase. Tobit stătea pe un scaun cu spătar, un fel de jilţ aşezat în capul mesei şi pus acolo special pentru cel care, dintre ei, ar fi fost comandantul lor. Albanezii îşi făcuseră culcuş în paie şi, fără să-şi bată capul cu ce se întâmplase sau avea să se întâmple, se pregăteau să doarmă. În picioare, la dreapta lui Tobit, stătea Heiler, îl privea pe Stan cel Gros care se pregătea să aprindă lumânarea, scoase amnarul, dar Tobit îl opri:

— Aprinde-o de la candelă!

şi acum puteau privi flacăra lumânării şi borcanele cu zacuscă şi cu crap marinat orânduite pe masă, sticlele cu vin, pâinea, tot restul.

— Am putea crede că asta e, spuse într-o vreme Heiler.

Auzind cuvintele, Nicola se apropie de ei, se aşeză pe bancă şi spuse:

— Cred că ar trebui să mâncăm.

— Dar şi să bem, nu ştiu de ce, dar mă simt ca după o beţie, spuse Stan cel Gros, se aşeză şi el în partea opusă lui Nicola.

— Mâncăm! hotărî Tobit, părea destins şi oarecum bine dispus.

Mâncară şi, ca niciodată, mâncă şi Heiler. Albanezii adormiseră, dormeau cu gurile căscate, sforăind uşor. Vinul îi înveseli nu prea tare,

— Nu trebuie să uităm că suntem într-un grajd! ar fi putut spune oricare dintre ei,

dar pe chirurg, care se strâmbă după ce bău prima înghiţitură, vinul îl acri de tot.

— Suntem într-un grajd, spuse el şi, de undeva, într-o mână îi apăru ştiuta sticlă. Le oferi din ea, dar ei refuzară zicând că vinul e mult mai bun şi că le pică mai bine după masă. Cum vreţi, spuse şi prima cantitate de alcool, gâl-gâl, îi alunecă pe gâtlej. Curând îşi schimbă dispoziţia şi el.

— Am putea, spuse Stan cel Gros, care golea cană după cană, să năvălim peste ei şi să-i facem prizonierii noştri, şi cuvintele lui îi treziră la realitate.

— Cred că suntem prizonierii acestei mânăstiri, spuse Heiler.

Părea simplu şi de la sine înţeles că nimeriseră într-o capcană intrând în mânăstire, cine dracu sau ce binevoitor de înger i-o fi adus acolo?

Cel mai calm dintre ei părea Tobit şi poate la fel de calm, dar uşor cherchelit era Nicola.

— Nu cred, spuse acesta din urmă, că ne paşte vreo primejdie.

— Poate că nu, spuse Heiler, fiindcă acum suntem treji, dar când nu vom mai fi? Când somnul ne va cuprinde mădularele, primejdia nu ne va mai ocoli.

Băură iar şi vorbiră încercând să se desfete cu vinul şi cu moartea care le dădea, ca un câine primitor, târcoale. Tobit îi ascultă şi la urmă de tot spuse că dacă e într-adevăr aşa cum spun şi poate că o şi cred ei, că îi paşte vreo primejdie, atunci el îi asigură că nicio primejdie, nimic din ceea ce înseamnă asta, dar mai ales moartea, nu a fost niciodată mai departe de grajdul în care au poposit. Sunt însă, le mai spuse, prizonieri într-un fel ai

mânăstirii, sunt între zidurile ei, să nu uite asta, şi între nişte ziduri, oricât ar fi ele de încăpătoare sau de primitoare cum te poţi numi altfel decât prizonier? Heiler se arătă de acord cu el, dar, continuă el, nimeni n-a construit niciodată aceste ziduri fără să facă şi o intrare, în cazul lor, o ieşire. Ieşirea asta este acum închisă şi poate că va fi aşa totdeauna.

— Am mai putea crede, spuse la sfârşit Heiler, că de fapt suntem închişi într-un grajd dintr-o mânăstire şi atunci lucrurile stau altfel, că adică ar putea încerca să iasă din grajd, în cazul când el ar fi într-adevăr închis. Fu trimis Stan cel Gros să verifice dacă e aşa şi constatară nu fără o oarecare bucurie că e aşa, erau închişi pur şi simplu în grajdul în care erau găzduiţi.

— Ăştia şi-au bătut joc de noi! spuse Heiler, bău şi surâse.

— Nici măcar nu este vreo bătaie de joc, spuse Tobit. Ce-aţi fi vrut să facă nişte călugări care primesc noaptea o sumedenie de oameni înarmaţi ale căror gânduri nu le cunosc nicidecum?

— Eu aş fi pus otravă în mâncare, spuse Stan cel Gros.

— Bine măcar că n-am băut din vinul lor, spuse Heiler şi, ca să sublinieze cele spuse şi ca să-şi dea curaj, bău iar din sticla pe care n-o lăsa nicio clipă din mână.

— Ne vom culca, spuse Tobit, iar mâine dimineaţă nu ne va mai păsa de toate astea.

Dormiră într-adevăr, mai puţin Heiler, care rămăsese să moţăie în scaunul cu spătar al lui Tobit. Nicola neîncrezător în chirurg, care îl asigurase că nu va dormi sau că nu va dormi adânc, totuna, sculase doi albanezi, le explicase despre ce e vorba şi-i pusese de strajă la uşa care îi separa de restul mânăstirii. Tobit, care nu se opusese la aceasta, dormea acum şi somnul lui, precum şi sforăitul acelui somn puteau fi luate drept un semn al siguranţei şi păcii în care poposiseră. Când toţi adormiseră deplin, enervat de sforăitul lui Tobit, Heiler se sculă clătinându-se şi se duse lângă cel care, adormit fiind, nu-i ajungea că doarme, dar pe deasupra mai şi sforăia. Privi o vreme în semiîntuneric, apoi, hotărât, apucă cu două degete nasul lui Tobit şi-l strânse uşurel. Sforăitul încetă brusc şi Tobit spuse:

— Ia mâna de pe mine!

semn că nici măcar nu dormea prea adânc sau nu dormea deloc, se prefăcea numai.

Cei doi albanezi puşi de pază stăteau cu spatele rezemat de uşa închisă şi din când în când beau cu înghiţituri mici, dintr-o ulcea pe care şi-o treceau unul altuia, vin.

— Trebuie să avem răbdare, spuse Tobit, şi se ridică, se scutură de paie şi se îndreptă spre masă.

Chirurgul era din nou aşezat în scaunul cu spătar, privea drept în faţa lui şi tăcea. Tobit îşi turnă vin şi bău fără chef, vinul se duse glonţ în stomacul lui ca un adevărat mesager al lumii dinafară.

— Totul pare aranjat, spuse Heiler, şi oricât de mult aş bea mă cuprinde amărăciunea la gândul ăsta.

Spuse apoi ceva despre povestea bine ticluită în care poposiseră încă de la începutul cărţii şi din care, se gândea tot mai des la asta, de ce n-ar mărturisi-o, nu îşi închipuie că vor ieşi vreodată altfel decât se iese dintr-o poveste.

Poate că e aşa, se arătă de acord Tobit, dar împotrivirea nu are vreun rost fiindcă el ştie, îşi închipuie de fapt, că şi împotrivirea a fost presupusă, trebuie să se împace cu asta.

— N-ai să mă convingi, spuse atunci Heiler, că dacă e aşa, mai are vreun rost să continuăm.

— Nu are, spuse Tobit, dar atâta timp cât nu are, mai spuse, tot e mai bine decât altfel.

Nu ştim dacă e mai bine, în orice caz păreau destul de împăcaţi cu acest gând şi altul care ar fi putut să le vină în minte, chiar dacă le-o fi venit, nu l-au rostit cu glas tare. Tobit s-a dus în cele din urmă să se culce, iar Heiler a băut şi a citit din veşnica lui cărţulie, nu ştim care era această carte şi de ce citea tot timpul din ea. Dar poate că în ea scrie şi cuvintele: „Te laud, Tată, Doamne al cerului şi al pământului, pentru că ai ascuns aceste lucruri de cei înţelepţi şi pricepuţi şi le-ai descoperit pruncilor."

În grajdul în care, desigur, era frig, dimineaţa veni friguroasă. Îşi făcură nevoile prin colţuri, stricând aerul, nu avură apă să se spele şi, fără vreun îndemn, se aşezară la masa de unde chirurgul nu se clintise toată noaptea. Cei doi albanezi care îi păziseră se culcară. Erau acum toţi înşiruiţi pe bănci şi ascultând vântul. Înţelept, părând aşa, Heiler îşi închise cartea şi îi privi. Atunci când nu mai aşteptau nimic, imediat după ce mâncaseră tăcuţi, uşa grajdului se deschise tăcută şi călugărul care-i primise, acelaşi, dar cu o figură binevoitoare de astă dată, semn că primise instrucţiuni

clare în acest sens, apăru în lumina vânătă care năvălea de afară. Îi rugă să-l ierte pentru noaptea pe care o petrecuseră închişi, dar aşa fuseseră ordinele, din partea lui puteau fi siguri, el e un călugăr pur şi simplu, nu are niciun drept să ia hotărâri, alţii, superiorii lui, hotărâseră aşa, şi prin gura lui ei îşi cer iertare şi-i roagă să, nu are rost să mai repete, dar ca să termine totuşi, din partea lui puteau fi siguri că n-ar fi închis uşile grajdului. A, dar, mai spuse, mai e şi asta, faptul că au fost primiţi într-un grajd, nu numai închişi în el. Ordinele grabnice pe care le primise mânăstirea, de la cine – nu e în măsură să spună, în orice caz ordinele astea i-au prins nepregătiţi, să fie siguri că, în curând, lucrurile se vor aranja în modul cel mai bun cu putinţă. Ştie, i s-a spus, că nu sunt nişte persoane de rând şi că au misiuni importante de îndeplinit în noua provincie a imperiului. Chiar în cursul dimineţii, acum deci, câţiva călugări au primit poruncă să se ocupe de cazarea lor. Un nou curier sosit peste noapte adusese veşti suplimentare despre ei, neîncrederea primei clipe şi a ordinelor oarecum neclare se spulberase în vânt. Vor mai trebui să aştepte însă şi, pentru ca aşteptarea să se curme mai repede, părintele stareţ, superiorul lui deci, ţinu să precizeze asta, îi invită

pe cei care doresc, desigur, la slujba de dimineaţă. Va fi o slujbă făcută în special pentru ei, mânăstirea nu îşi deschide biserica decât arareori, îşi căută cuvintele pentru a continua, ar fi de dorit să ia parte la ea. Orice slujbă este întâi şi întâi închinată Domnului, călugării se vor ruga însă şi pentru ei în dimineaţa aceea şi ar fi de dorit, fiindcă zvonuri false şi alarmante fuseseră răspândite în mânăstire odată cu venirea lor acolo, să fie văzuţi de aceia care, nu mulţi, se vor ruga pentru ei Domnului nostru şi, văzându-i, să înţeleagă că nişte oameni, chiar înarmaţi, care participă la o slujbă, nu pot fi animaţi de gânduri prea rele, nu pe atât de rele pe cât şi le-au închipuit călugării speriaţi de războiul abia sfârşit.

Nespălaţi, bărboşi şi indiferenţi, albanezii lui Nicola porniră la îndemnul comandantului lor către biserică.

— Voi merge şi eu, hotărî Stan cel Gros, încă uluit de vorbăria călugărului.

Împreună cu Nicola porni pe urmele albanezilor, în frunte cu călugărul tinerel, care le vorbise atât de frumos.

Din momentul acela totul decurse firesc, chiar dacă ei nu se aşteptau la asta. Li se oferi o casă întreagă din

incinta mânăstirii şi fură lăsaţi să se aranjeze cum vor şi după ce, curând, călugării se lămuriră că nu-i paşte nicio primejdie din partea noilor sosiţi, nimeni sau aproape nimeni nu le mai dădu vreo atenţie. Egumenul mânăstirii se scuză, prin călugărul care-i primise şi se ocupa în continuare de ei, că nu poate să-i vadă fiind căzut la pat şi, cu toate că scuza li se păru o minciună, nu se sinchisiră prea tare de ea. Ocupară casa, se aşezară în camerele care le plăcură, Tobit, liniştit acum, sporovăia cu Heiler şi cu Stan cel Gros. Nicola, care se plictisea, la fel ca şi oamenii lui, învăţaţi cu alte treburi decât cu statul de pomană, se sfătui cu Tobit, apoi cu Elisei (aşa îl chema pe călugărul tânăr) şi, curând după asta, având acordul stareţului, luă în primire paza mânăstirii, scutindu-i pe călugări de o treabă cu care nu erau învăţaţi şi care le făcea multe necazuri. Îşi mută oamenii într-unul din forturile exterioare şi care, cu toate că nu era încălzit, nu-i nemulţumi prea mult pe albanezi. El continuă totuşi să doarmă în casa ce i se oferise lui Tobit, fusese dorinţa acestuia din urmă, nu a lui Nicola pentru care ar fi fost mai simplu să doarmă alături de oamenii lui. Venea numai seara târziu, după ce verifica ultimele străji, aşa că toată ziua cei trei, Tobit, chirurgul

şi Stan cel Gros, erau mai mult singuri. Tot atunci, în acea perioadă de calm, stareţul îşi manifestă prin Elisei dorinţa ca, dacă nu are nimic împotrivă şi el spera că nu are, Tobit să-i instruiască în meseria armelor pe acei călugări, nu mulţi, desigur, care se vor arăta doritori să o facă. Tobit răspunse *da* acestei propuneri curioase şi, fără vreun entuziasm deosebit, într-una din zile îşi luă în serios sarcina şi, sub privirile ironice ale chirurgului şi sub cele uluite ale lui Stan cel Gros, începu instrucţia cu cei unsprezece călugări, care, cu anteriele prinse în brâu, acceptaseră să fie instruiţi şi, suflând greu, din ziua aceea îşi vânturară bărbile prin aerul îngheţat al iernii şi în fiecare dimineaţă (fuseseră scutiţi de alte obligaţii) aşteptau aliniaţi frumos şi înarmaţi până în dinţi, dar încă neştiind ce să facă cu armele, apelul.

În afara timpului când era ocupat cu instrucţia călugărilor, Tobit îşi petrecea vremea într-un scaun, stând tăcut sau vorbind, după cum avea chef, şi celor trei li se alăturase şi Elisei, care pe deasupra mai făcea parte şi din trupă. Heiler, nu şi Tobit, bănuia că e însărcinat de stareţ cu supravegherea lor, dar, cum era destul de prefăcut, aşa susţinea chirurgul, în prietenia şi interesul pe care le arăta faţă de ei, nu-i incomoda prea

tare. Nu deschidea gura decât atunci când era întrebat, de aici şi bănuielile chirurgului, iar atunci când o făcea dovedea o înţelegere a lucrurilor mult superioară oamenilor obişnuiţi şi asta întărea şi mai tare suspiciunile chirurgului. Dar cum, tot Heiler spusese asta, nu conveniseră în niciun fel cu cel care conducea mânăstirea atunci când intraseră în ea, o oarecare supraveghere părea firească şi, cum supravegherea se făcea discret şi printr-o persoană convenabilă, prezenţa aproape permanentă a lui Elisei nu-i deranja. Chirurgul, mai mult din obişnuinţă decât din rea-voinţă, îl îndemna pe Elisei din când în când să bea, dar acesta refuza politicos, fără să-şi motiveze în vreun fel abstinenţa, dar această motivaţie, în cazul lui, care era călugăr totuşi, nu şi-ar fi avut rostul. Una peste alta, păreau mulţumiţi de liniştea care îi cuprinsese. Aproape că uitaseră, şi la asta contribuia şi faptul că nu-i vedeau pe călugări aproape deloc, că sunt într-o mânăstire şi, cu toate că viaţa lor aducea în mare măsură cu viaţa dintr-o puşcărie, îi deosebea de asta confortul şi lipsa unor gardieni vizibili, erau mulţumiţi, ceea ce ar fi putut să pară în ochii unui neprevenit un impas, în ochii lor, ai lui Tobit şi ai lui Heiler, era o victorie. Nu una deosebită,

desigur, fiindcă o prevăzuseră, ştiuseră că într-o zi vor ajunge în mânăstire, indiferent cum, primiţi de bunăvoie, aşa cum se întâmplase, sau prin forţă. Era mai bine aşa, fiindcă timpul acesta pe care îl petreceau oarecum de pomană era un timp binevenit gândurilor lor şi planurilor pe care şi le făcuseră. Înţeleseseră că un mecanism uriaş şi greoi se urnise în sfârşit, iar ei erau stăpânii de drept ai acelui mecanism, o corabie rudimentară, dar mergătoare. Acum nu făceau decât să aştepte ca, din desfăşurarea cărţii, înceată desigur, să se întâmple tot restul. Şi cum acest rest prevăzut nu avea deloc să fie calm, ceea ce li se întâmpla semăna foarte bine cu odihna de dinaintea unei lupte din care, ştiau, vor ieşi învinşi. Şi nu numai atât, nu numai învinşi, dar şi morţi. Asta are să se întâmple însă de-abia la sfârşitul cărţii, sfârşit pe care nu-l va mai scrie nimeni, aşa că răgazul acesta este, dar mai ales va fi, binemeritat. Toate astea se întâmplau, desigur, în capul lor şi, poate, foarte puţin în capul călugărului Elisei, nu şi în capul lui Stan cel Gros sau al lui Nicola sau al lui Baico Avan. Să nu uităm: Baico Avan era acum din nou cu ei, chiar din ziua mutării în casa din mânăstire. Nicola se dusese după el, iar acum, când toate lucrurile se aranjaseră cum se aranjaseră, în

mare măsură vindecat, locuia cu albanezii în fortul pe care-l ocupaseră. Îl vizita din când în când chirurgul şi, mai puţin şi fără niciun chef, atunci când se ducea să-şi inspecteze oamenii, Tobit.

Dar cu toată această molcomeală în care poposiseră odată ajunşi în mânăstire, molcomeală care se amesteca destul de bine cu anotimpul, iarna anului 1719, zilele erau scurte şi foarte luminoase, nu mai ninsese de mult şi zăpada scârţâia şi trosnea în frigul care se lăsa din ce în ce mai dens, nu făceau decât să îndese sobele cu butuci şi să aştepte ca florile de gheaţă ale ferestrelor, răsărite peste noapte, să se prelingă ca nişte bobiţe mici de sudoare rece, tăceau şi vorbeau, chirurgul bea şi începuse să bea şi Tobit, ai fi putut crede că nu le mai pasă de nimic imediat după ce, dimineaţa târziu, aeriseau încăperile şi făceau focul şi mâncau. Heiler pleca în vizită la albanezi, Stan cel Gros se culca, iar Tobit, fără chef, e drept, îmbrăca o uniformă austriacă fără însemnele gradului şi ieşea pentru instrucţie, dar cu toate astea, spunem, simţeau un freamăt surd şi o oarecare nelinişte, până şi Stan cel Gros spusese într-o dimineaţă, înainte să aţipească iar pentru un ceas sau două:

— Parcă o să se întâmple ceva, da’ nu ştiu ce,

aşa că, oricât de liniştiţi or fi fost sau de mulţumiţi, acel ceva despre care spusese Stan cel Gros era în ei şi, desigur, le tulbura gândurile dinaintea programului de dimineaţă.

— Te duci la Nicola? întrebă Tobit după ce înghiţi ce avea în gură, privea indiferent mâncarea, nu şi paharul aburit, îl duse la gură şi sorbi.

— O să mă duc, spuse Heiler, i-am promis să facem o inspecţie a zidului exterior şi a celor patru forturi.

— După instrucţie o să vin şi eu, spuse Tobit, terminase de băut şi o uşoară învălmăşeală plăcută a gândurilor din cauza alcoolului părea să fi pus stăpânire pe el.

— Eu mă culc, spuse Stan cel Gros, cu toate că nimeni nu s-ar fi aşteptat să facă altceva.

Tobit îi surâse privindu-l cum se îndreaptă spre o saltea aşternută de-a dreptul pe duşumele şi spuse:

— Ar fi mai bine să vii la instrucţie.

Heiler se scobea între dinţi şi asculta. Sticla era în faţa lui şi părea că aşteaptă să termine cu scobitul şi să înceapă să se ocupe de ea.

— O să viu mâine, spuse Stan cel Gros, închise ochii.

— Lasă-l! spuse Heiler, se sculă şi îşi luă sticla la subţioară.

— Te aştept la Nicola, atunci, spuse şi ieşi.

Privindu-l pe Stan cel Gros care dormea sforăind uşor, Tobit goli paharul, îl aşeză încet pe masă părând preocupat de ceva, ieşi şi el. Afară îl aştepta Elisei, care îi spuse că în curând în mânăstire vor sosi musafiri, ar fi mai bine ca aceştia, el nu ştie cine sunt, dar bănuieşte, persoane sus-puse desigur, să nu afle că în mânăstire călugării se ocupă, în loc să-şi petreacă vremea cu Cel de Sus, cu armele. Nu e părerea lui, el nu face decât să i-o comunice şi să-l roage să amâne instrucţia până când cei ce n-au sosit încă vor fi plecaţi.

— Aha, spuse Tobit, privi zăpada bătătorită pe locul unde făcea instrucţie cu călugării.

Aceştia, transformaţi brusc în nişte paşnici slujitori ai Domnului, destupau copcile unui mic eleşteu care peste noapte prinsese o pojghiţă de gheaţă.

— E mai bine aşa, conchise Elisei, mutra lui ascuţită şi barba rară, dar nu cuvintele lui, îl făcură atent pe Tobit. Avea ochii mici, bine ascunşi de pleoape şi o privire ironică pe care o simţeai tot timpul aţintită asupra ta, te puteai întreba de unde vine.

Tobit însă nu se întrebă aceasta, surâse numai:

— Spune-i superiorului tău că s-a gândit bine, cei care vin nu trebuie să ştie tot ce se întâmplă în mânăstire, sunt nişte venetici ca şi noi.

Elisei surâse şi el la fel de vag, vrând poate să-i arate lui Tobit că nu e cu nimic mai prejos şi că poate, la o adică, să fie chiar deasupra lui.

— Indiferent ce credem noi, spuse, privi în sus spre Tobit care încă nu coborâse cele câteva trepte de la intrarea în casă, cei aşezaţi deasupra noastră ne conduc, chiar dacă, din când în când, judecându-i ni se pare că greşesc.

Tobit coborî treptele, patru.

— Într-o zi, spuse, nimic din toate astea nu va mai avea vreo însemnătate, păşi pe lângă Elisei fără să se oprească şi din mersul legănat şi încet spuse cuvintele de mai sus.

Îl găsi pe chirurg stând la masa grosolană pe care şi-o cărase Nicola în fortul principal al zidului exterior şi dârdâind. Nicola era aşezat în faţa lui, încotoşmănat într-o blană de lup, cu căciula trasă tare pe ochi. Din gură le ieşeau aburi când vorbeau, acum însă tăceau. Era parcă mai frig ca afară şi umezeala te pătrundea curând, îţi

jilăvea hainele. Aburii răsuflării lor se lipiseră de pereţi ca o coajă transparentă şi vineţie, groasă de două degete. Chirurgul bău repede şi lacom din sticlă, dar după asta dârdâitul nu-i trecu, spuse clănţănind:

— În curând veţi muri îngheţaţi, şi privind spre albanezii dormind nepăsători ca şi cum frigul ar fi fost în altă parte şi ei aici, visând şi horcăind.

— Aţi putea veni înapoi, spuse Tobit simţind cum şuvoaie de aer rece îi năvălesc ca o apă pe nări, astupându-i plămânii.

Nicola aduse tăcut trei căni şi împărţi în ele băutura. Tobit bău şi simţi cum buzele i se lipesc de cană, bău totuşi şi la urmă, după ce înghiţi tot, îşi smulse cana din dreptul gurii, sângele îi îngheţă imediat pe buze. Vorbi:

— Cei din mânăstire aşteaptă o vizită, bănuiesc că pe noi ne caută cei ce vor veni.

— Sunt curios să ştiu cine o să vină mai întâi, spuse Heiler, bău şi el, lăsându-şi pielea însângerată pe marginea cănii.

— Am venit să cercetăm întăriturile, spuse Tobit, cu toate că pe aşa o vreme nu ne rămâne decât să ne uităm la ele şi să aşteptăm să se încălzească puţin.

— Nu ne va ataca nimeni prea curând, spuse Nicola.

Se sculară toţi trei. Urcară scara interioară şi aerul rece şi uscat de afară li se lipi plăcut de obraji. Putură privi până departe, întâi şi întâi câmpia îngheţată care lumina uniform lumea, apoi, mijindu-ţi ochii, vedeai şi restul:

O sanie, nemişcată parcă, înconjurată de o escortă puternică, pe care, dacă o priveai destul de multă vreme, pricepeai în cele din urmă că se îndreaptă spre ei.

— E Haan, spuse chirurgul, care, fără să vadă prea bine deschisese primul gura şi rostise la întâmplare cuvintele, vedea o sanie nemişcată şi în jurul ei călăreţi la fel de nemişcaţi.

Câteva ciori se rotiră aproape de ei, cercetându-i, se depărtară. O rafală de vânt le pătrunse pe sub haine, înfrigurându-i. Între două creneluri, sprijinindu-se cu mâinile înmănuşate de ele, Tobit privea în zare, spuse:

— Coborâm, spuse Tobit, cei care vin vor fi aici curând.

Un albanez îl întrebă pe Nicola ce trebuie să facă, Nicola se uită întrebător la Tobit şi, cu toate că nu tradusese cuvintele, Tobit, părând că înţelege, răspunse:

— Nimic! Mânăstirea e încă a călugărilor, ei vor hotărî asta.

Albanezul dădu din cap în semn că şi el a înţeles şi porni spre postul lui.

— Nu ne-ar fi greu, spuse Heiler, să-i luăm ostatici, dar Tobit nu-l mai asculta, pornise deja şi, fără să pară că auzise cele spuse, spune:

— Ne întoarcem, o să cercetăm altă dată zidurile.

Ajunşi jos, Nicola se duse să-l anunţe pe portar de cele văzute, iar Tobit, urmat de Heiler, se întoarse în casa oferită de mânăstire, unde îl găsiră pe Elisei, care îi aştepta, nu părea în niciun caz să-i pese în vreun fel că Stan cel Gros dormea în continuare, nu se trezi decât pentru o clipă pentru a cerceta lumea şi băgând de seamă că lumea e aceeaşi, adormi la loc. Tobit îl scutură uşor cu piciorul până îl trezi, spuse:

— Scoală-te, avem musafiri.

Frecându-se la ochi, Stan cel Gros se sculă, îl privi, se frecă iar la ochi şi spuse:

— Mâncăm acum sau după?

— Nu ştiu, răspunse Tobit, se aşează pe un scaun şi privi în gol.

— Am putea crede, îi spunea Heiler lui Elisei, că e consilierul Haan şi dacă e el, nu va sta mult, dar cu el va fi şi Nàbal, tu nu ştii cine este Nàbal şi Nàbal va sta.

Se sculă şi porni spre camera lui. Se întoarse cu o sticlă nouă pe care o aşeză pe masă în dreptul celei goale şi o privi. Tobit ceru să bea şi chiar şi Elisei, împotriva tuturor obiceiurilor lui, consimţi să guste din băutură. Îşi muie buzele în cana plină pe care i-o oferi chirurgul, se strâmbă, dar făcându-şi curaj, bău totuşi din ea, nu mult, e drept, destul însă pentru un începător, spuse chirurgul. Crispaţi şi revenindu-şi încet din frigul care îi pătrunsese, tăcuţi şi poate de aceea un pic solemni, începură să aştepte.

Mânăstirea îşi primi oaspeţii la fel de tăcută şi de puţin îndatoritoare pe cât o făcuse şi cu Tobit şi cu însoţitorii lui. Portarul, un călugăr ursuz, după ce întrebă cine sunt cei care poposiseră în faţa porţii şi aflând cine, consilierul cameral Haan desigur, precum şi cei care îl însoţeau, închise ferestruica prin care vorbise cu musafirii şi-i lăsă să aştepte o vreme, dar nefăcând nimic în timpul ăsta, Nicola era martor la cele ce se întâmplau, privea în gol şi-şi zornăia mănunchiul de chei pe care îl

purta la brâu folosindu-l ca pe un şirag de mătănii la petrecerea timpului. Cam după un sfert de oră, părând că s-a hotărât, deschise din nou micul oblon şi spuse:

— Bine aţi venit, sunteţi aşteptaţi! şi urnindu-se greoi, căută cheia potrivită şi desfăcu lacătul mare ce zăvora porţile. Ridică apoi drugii şi în sfârşit, poarta uriaşă se deschise cu un scârţâit puţin îmbietor.

Sania, urmată de călăreţi, pătrunse în mânăstire. Consilierul Haan coborî din sanie, îşi lepădă blana în care se înfofolise, dar sub ea mai era o blană, pe aceasta nu o lepădă. Nicola făcu un pas înainte, întâmpinându-l. Vorbind nemţeşte, Haan intră în chilia porţii urmat de Nàbal şi de Nicolae de la Porta. Nicola intră şi el, aşteptă. Nicolae de la Porta se întoarse către portar:

— Vrem să-l vedem pe Tobit, dar acesta, portarul, îşi frecă mâinile, se aşeză într-un colţ fără să-i pese de ei, care erau în picioare, spuse:

— Cine este acest Tobit?

Nicolae de la Porta, calm însă, îi explică cum şi ce şi, când portarul păru că a înţeles, se duse la el, îl apucă de piept şi săltându-l de pe scăunelul pe care stătea îl azvârli afară.

— Dragul meu, spuse Haan în nemţeşte, călugării ăştia s-ar putea să nu priceapă comportarea ta.

De la Porta surâse şi se uită la Nicola.

— Ar trebui să-ţi chemi câţiva oameni înainte de a încerca să faci ceva, spuse Nicola.

Secretarul administraţiei surâse iar, vorbind în nemţeşte:

— Nu pari călugăr, aşa că probabil eşti vreun om de-al lui Tobit.

Haan îl privi pe Nicola, care aştepta calm înfruntarea, şi-o dorea.

— N-am venit aici, spuse Haan, să ne batem. Dealtfel, continuă el, vom sta atât de puţin, încât nu mai avem timp pentru asta. Vrem să vorbim cu Tobit, atât.

Vorbind nemţeşte cât să se facă înţeles, Nicola spuse că Tobit îi aşteaptă, ştie de venirea lor, aşa cum, e drept, ştiu şi călugării, dar ei nu par să aibă vreun interes în această venire.

— Urmaţi-mă, spuse la sfârşit Nicola şi, păşind în urma lui, cei trei se lăsară conduşi.

Nàbal, care până atunci nu scosese niciun cuvânt, se opri o clipă pentru a privi cum soldaţii austrieci din escortă îl băteau pe portar, întoarse privirea atunci când

capul acestuia scoase un sunet de doagă izbită cu o piatră şi, când o şuviţă de sânge i se ivi la colţul gurii celui bătut, porni tropăind mărunt după ceilalţi.

Întâlnirea avu loc în casa pe care mânăstirea o pusese la dispoziţia lui Tobit şi nu se prelungi prea mult cu toate că, înserându-se curând, oaspeţii au rămas să doarmă peste noapte acolo, în odăile pregătite la repezeală de Tobit, iar a doua zi, dimineaţa devreme, fără să-şi mai ia rămas bun, Haan şi Nicolae de la Porta, însoţiţi de escortă, au plecat. Aşa că am putea spune că vizita a durat aproximativ o zi, cu toate că, efectiv ea nu s-a prelungit mai mult de câteva ceasuri în care Tobit, asistat de Heiler, a vorbit cu cei trei, dar mai ales cu consilierul cameral Haan şi cu secretarul administraţiei, Nicolae de la Porta. Nàbal a preferat să asculte şi numai din când în când să intervină, şi nu în punctele esenţiale ale celor vorbite. Dealtfel el şi-a manifestat dorinţa de a mai rămâne o zi sau două în mânăstire, aşa că, putem crede, şi-a rezervat dreptul de a vorbi cu Tobit între patru ochi. După plecarea celor doi însă, Nàbal s-a mulţumit numai să privească atent în jurul lui şi să aştepte, împreună cu Tobit şi cu Heiler, cealaltă vizită, la fel de importantă sau şi mai importantă decât prima. Şi

cum, această a doua vizită era dorită şi aşteptată şi de mânăstire, pregătirile, care s-au făcut, slujbele precum şi pescuitul în iazul mânăstirii l-au atras în egală măsură pe Nàbal şi i-au scurtat într-un fel şederea, făcând-o mai plăcută. Şi cu toate că în acest timp stareţul, motivând în continuare că este bolnav, nu s-a arătat, Nàbal, cine ştie cum, nu a spus asta niciodată, spre surprinderea tuturor, dar mai ales a lui Elisei care l-a anunţat, a fost primit de acesta şi a stat la el aproape o jumătate de oră, după care, întorcându-se printre ei (Tobit, chirurgul Heiler, Elisei şi de astă dată şi Nicola şi Stan cel Gros), părea mai mult decât mulţumit de cele întâmplate, s-a aşezat la masă, i-a privit şi a spus:

— Lucrurile încep să se aranjeze într-un fel anume, lăsând să se înţeleagă că lui îi convine acest fel şi că poate, de ce nu? este chiar felul lui de a gândi viitorul, iar nu felul lui Tobit sau Heiler şi chiar al nostru.

Tobit a rânjit posomorât, dar vrând să lase să se înţeleagă, Heiler a rânjit şi el în semn că pricepe, că acest rânjet, dar mai ales această posomoreală sunt o prefăcătorie şi că, în niciun caz, el nu este îngrijorat de mersul lucrurilor spre un ţel, chiar dacă acest ţel este, pentru fiecare dintre ei, altul. Şi rânjind sub posomoreala

lui a vrut, poate, încă o dată, să le aducă aminte că el este eroul acestei cărţi şi că nu trebuie scăpat din vedere acest lucru.

— De ce crezi tu, a spus atunci Nàbal Calné privindu-i rânjetul, că eu sau alţii uităm asta?

Tobit şi-a arătat atunci colţii de câine la maturitate, a zâmbit care va să zică spre Nàbal, dar nu numai spre acesta, spre toţi aceia care, considerându-i-se superiori sau numai ceva mai norocoşi, cred că pot conduce, trăncănind, lumea.

Adunându-şi oamenii, Tobit le explică destul de acru cam ce se dorea de la el, nu le spuse însă ce crede el, dar mai ales cum va acţiona mai departe, singurul lucru care ar fi putut să-i intereseze în vreun fel pe acei care, Nicola, Stan cel Gros şi Elisei, nu ştiau sau, şi mai simplu, nu-i interesa cele spuse. Stan cel Gros dealtfel nici nu pricepu mare lucru, bănuind însă că e vorba de ceva important, căscă cât putu ochii şi, aşa holbat, spunea din când în când „*da*”, că adică pricepe şi e de acord, enervându-l pe Tobit. Elisei însă asculta calm, înţelesese că mai ales pentru el se vorbeşte şi nu atât pentru el, cât pentru superiorii lui, cei din mânăstire şi cei din afara ei.

— Eşti sigur, însă, întrebă el, că decretul s-a semnat?

Tobit îl asigură că este semnat încă din 22 februarie, să nu aibă nicio îndoială asupra acestei informaţii. Haan a fost foarte categoric când i-a spus-o.

Se înserase şi cineva aprinse lumânările, aşeză sfeşnicul pe masă. Elisei se retrase primul, apoi Nicola, la fel de tăcut cum fusese şi până atunci, părea că nu-l interesează altceva decât treaba pentru care fusese angajat de către Tobit. A doua zi, nu se ştia însă ora, aveau să sosească de la Craiova ceilalţi musafiri şi el era însărcinat să-i întâmpine şi să-i conducă. Tobit îi spuse să plece devreme, fiindcă ar fi de dorit să-i întâlnească pe aceia cât mai departe de mânăstire. Supus, fără să întrebe ceva, de ce ar fi mai bine să-i întâlnească în felul acesta, înclină din cap în semn că a înţeles şi ieşi.

— Crezi că, spuse Heiler, că Haan a lăsat trupe în regiune?

Vorbise nemţeşte şi continuară să vorbească aşa sub privirile adormite ale lui Stan cel Gros.

— L-am anunţat în timp ce-l conduceam, spuse Tobit, că mânăstirea aşteaptă oaspeţi şi că e foarte probabil ca ei să se adune într-un fel de consiliu pentru a hotărî ce e de făcut mai departe, dar Haan nu a părut prea tulburat de veste.

— Poate că ştia, spuse Heiler.

— Mai ales dacă ştia trebuia să-i spun, continuă Tobit, m-am gândit şi eu la asta, dar n-am avut de ales.

— Ştia! spuse Nàbal, ai făcut bine că i-ai spus.

Mai vorbiră o vreme, apoi Nàbal spuse că ar vrea să se culce. Tobit îl trezi pe Stan cel Gros care moţăia cu capul căzut pe piept.

— Ce e? întrebă speriat acesta.

— Ne culcăm de-adevăratelea acum, îl anunţă Tobit, nu-ţi rămâne decât s-o faci şi tu, dacă ai chef.

Supus, Stan cel Gros se întinse aşa cum era îmbrăcat pe salteaua lui, îşi trase pătura până sub bărbie şi, în întunericul care se lăsase peste ei, de acolo şi din somnul care îl cuprindea, spuse:

— N-o să avem nicio moară anul ăsta, apoi suspină şi adormi.

Peste noapte Tobit se trezi şi îl văzu pe chirurg care stătea la masă şi, la lumina unei feştile, citea.

— Nu dormi, spuse Tobit, se întoarse într-o rână şi privi în gol.

— Nu dorm, spuse chirurgul, sorbi din sticlă şi figura lui galbenă ca un pergament se îmbujoră o clipă, beau. Îşi cufundă iar ochii în carte, citi şi în tăcerea care se

lăsase, stătură aşa o vreme, se auzea numai foşnetul şobolanilor şi al câtorva gândaci în căutarea mâncării. Bău iar, întrebă: Ce facem cu călugării?

— Nu ştiu, spuse Tobit, adică nu ştie încă, pricepu chirurgul. O vreme or să ne fie de folos, pe urmă am putea să-i omorâm.

— Am putea, spuse Heiler, citi iar.

— Suntem puţini, spuse Tobit, iarna asta însă o să treacă aşa. Nu se va ocupa nimeni de noi cât timp va fi frig.

— Nu putem fi siguri, spuse Heiler.

Tobit se sculă şi se aşeză lângă chirurg. Lumânarea îşi împărţi lumina în două pe feţele lor odihnite.

— Şi Nàbal?

— O, el va scăpa, nu-ţi face griji din pricina lui! spuse Tobit, luă sticla chirurgului şi bău. Începând din noaptea asta ne putem socoti în faţa începutului.

— Crezi că-i va omorî? întrebă Heiler.

— Aşa e hotărât, spuse Tobit. Mâine dimineaţă Nicola le va găsi trupurile aruncate pe marginea drumului şi le va aduce aici.

Un gândac căţărat pe masă îşi mişcă antenele neliniştit în direcţia lui Tobit şi acesta îl privi o clipă, apoi îl azvârli jos.

— O să se caţere iar, spuse Heiler, asta vor toţi, se caţără mereu, am renunţat să le mai fac ceva.

În cameră era frig, şi şi mai frig din cauza întunericului şi a luminii firave a lumânării. Tobit se înapoie în aşternuturi, tălpile lui goale lipăiră pe duşumele, călcă pe una din băierile izmenelor şi o rupse, se întinse cât era de lung în pat, spuse:

— N-o să ştim însă niciodată cine nu e trădător în toată povestea asta.

Chirurgul nu-i răspunse, se cufundă în cartea lui şi, bând şi citind, aşteptă până adormi Tobit, crezu asta, stinse lumânarea, mai trase o duşcă pe întuneric şi, încercând să nu facă zgomot, ieşi. Noaptea îi îmbrăcă trupul, se aşeză pe umerii lui ca o mantie uriaşă şi fluturând.

Dimineaţa târziu o lumină vânătă coborî din cer. În faţa casei lui Tobit, călugării transformaţi în soldaţi îşi aşteptau dârdâind comandantul. Cei care urmau să vină, aşa se hotărâse şi Elisei îi transmisese asta lui Tobit, aveau să admire desăvârşirea călugărilor în treburile

atât de străine lor, mânuirea armelor. Împiedicându-se în sutane, doi călugări bătrâni mişcându-se lenevos şi fără prea mare chef destupau copcile iazului, aşteptau şi priveau. De pe ziduri, cineva anunţă mânăstirea că oaspeţii aşteptaţi s-au arătat în zare. Totul încremeni o clipă, înţepeni aşa. Elisei ieşi din rândul prea proaspeţilor soldaţi şi se duse să-l anunţe pe Tobit. Îl găsi, dormind, la fel ca şi pe Stan cel Gros, Heiler citea.

— Au venit, spuse Elisei, îl privi pe chirurg.

Acesta îşi lăsă cartea înfoiată pe care o citea de atâta vreme şi îl privi pe Elisei de parcă ar fi vrut să spună „ei şi?”, nu spuse nimic. În cameră era un aer stătut şi o lumină murdară şi călduţă le mângâia nările. Auzind voci, Stan cel Gros se trezi şi fără să-i pese de cei treji deja, se duse într-un colţ şi urină. Băltoaca dintre picioarele lui se întinse până în mijlocul camerei, sub masă. Se duse apoi la chirurg, înhăţă sticla acestuia şi bău. Heiler îi surâse vag, ca o aşteptare a unui surâs adevărat. Elisei stătea lipit de un zid privind şi tăcând, după ce făcu asta, spuse:

— Ar trebui să-l trezim pe Tobit.

— Sunt treaz, spuse Tobit, avea o voce care părea foarte trează în aerul ăla somnoros încă.

— Nu va trece mult, spuse Elisei, ochii lui mici de şobolan se rotiră mici în găoacele lor, şi aceia care trebuie să vină vor veni.

Fără vreun chef deosebit, adică fără să facă dovada acestui chef, Tobit ieşi din aşternuturi, se aşeză la masă. Heiler îşi luă cartea şi începu din nou să citească. Necerând nici el voie, Tobit bău din sticla chirurgului, o aşeză la loc. Îşi clăti gura cu alcool, apoi scuipă totul pe jos. Duşumelele uscate şi reci supseră repede alcoolul, aşa cum făcuseră şi cu urina lui Stan cel Gros.

Morfolind o coajă de pâine, Tobit se sculă şi privi către Heiler:

— Mergem? întrebă Tobit, privi în gol.

— Putem merge, spuse chirurgul, se sculă şi el.

Ieşiră şi călugării îngheţaţi luară poziţia de drepţi văzându-i. Nedându-le nicio atenţie, Tobit trecu pe lângă ei urmat de chirurg şi de scârţâitul zăpezii. Înaintară aşa prin aerul cenuşiu şi albastru al acelei dimineţi, trecură de primul zid, se opriră în faţa celui de-al doilea. Fără niciun zgomot poarta mânăstirii se deschise şi pe ea intrară, învăluiţi de frig, Nicola şi trei albanezi. În urma lor, trasă numai de un singur cal intră o sanie boierească şi în sanie, sticlindu-şi ochii, erau foştii ei stăpâni, boierii

Cristea Fotache, Alexandru Bujoreanu şi Barbu Cornia. Îşi ţineau capetele în mâini şi priveau cu nepăsare lumea. Nicola descălecă, din gură îi ieşiră şuvoaie de aburi, vorbi:

— Asta e! spuse el, zăceau în zăpadă, slujitorii au fugit pesemne.

Tobit îi privi pe cei trei, apoi se duse la ei şi, delicat, mişcându-şi ager degetele, le coborî pleoapele peste privire, cei trei intrară în beznă de-adevăratelea acum.

— Am putea crede că asta e, spuse întorcându-se către chirurg, zâmbindu-i.

Fratele portar, altul decât cel bătut, privi sania care poposise între zidurile mânăstirii şi pe cei trei purtându-şi trupurile prin frig, se duse să se încalţe.

— Închide porţile, îi ordonă Tobit lui Nicola, şi lasă doi oameni aici, nimeni nu mai intră şi nu mai iese fără să ştiu.

Fratele portar apăru încălţat şi cu barba încâlcită de somn, îşi făcu o cruce, se gândi parcă, apoi o făcu şi pe a doua.

— A dat pieirea! spuse, căzu în genunchi şi îşi cufundă faţa în zăpadă, stătu aşa.

Tobit îl urni într-o vreme îndemnându-l cu piciorul, îl hotărî să se scoale. Cei trei, morţi deja şi nepăsători, aşteptau. Cu sticla într-o mână şi cu cartea la subţioară Heiler întrebă ce vor face mai departe, Tobit îl privi mirat ca şi cum n-ar fi părut dispus să i se pună o asemenea întrebare.

Venind din frig şi din lumina grăunţoasă a zilei, veni Nàbal. De sub şuba lui, după ce privi o vreme, spuse:

— Ăştia par morţi, noi părem vii. Pot crede că ne aflăm încă într-o carte bună,

Dar nu atât de bună, continuă Tobit, pe cât şi-ar fi dorit-o ei, cald şi lumină şi foşnet.

Orânduind paza de după închiderea porţii, Nicola se suise pe scara care ducea în foişor, de acolo întrebă:

— Ce facem cu portarul?

Tobit se uită la fratele portar, buimăceala lui părea că-l enervează, nu putu să se hotărască să spună ceva, îl omorâm adică, tăcu. Aşezaţi în faţa porţilor, depărtaţi unul de altul, tăcând sau vorbind, frigul acelei zile îi învălui curând, le încetini gândurile. Fratele portar se smulse din spaima care îl cuprinsese, se duse şi parcă făcând asta din totdeauna, începu să bată clopotul mic al

porţii într-un fel ştiut numai de el, vestind moartea şi spaima care poposiseră peste ei de atunci.

Restul zilei se petrecu în dezordine şi înfricoşare şi, aproape fără să-şi dea seama cum, dar dorindu-şi asta, mânăstirea trecu sub controlul lui Tobit, călugării începeau să vadă în el, unii, pe singurul om care i-ar fi putut apăra cu oarecare succes în faţa unui pericol ce nu puteau încă să-l numească. Erau însă şi păreri opuse, nu puţini îl considerau pe Tobit, dar mai ales prezenţa lui în mânăstire, vinovat de tot ce se întâmplase şi, închipuindu-şi lucruri mult mai rele, decât cele ce aveau să se întâmple. Fără să ţină seama de vreo părere, indiferent dacă îi era favorabilă sau nu, Tobit se comportă ca un adevărat soldat în faţa primejdiei, mica trupă formată din călugări fu pusă definitiv sub comanda lui şi mutată în foişorul în care locuiau albanezii, dar asta nu făcu decât să mărească încrederea celor care vedeau în Tobit un apărător. Elisei fu numit comandantul călugărilor-soldaţi şi, părând mulţumit de această numire, se duse să raporteze superiorului, stareţul mânăstirii, cel care nu se arătase până atunci la faţă, tot ce se întâmplase şi ce hotărâse Tobit să facă. Îl însoţi chirurgul şi, împreună, după ce vorbiră o oră cu stareţul,

se întoarseră la Tobit cu binecuvântarea acestuia pentru tot ce avea să se întâmple. La slujba de seară, un călugăr gras şi şiret vorbi în biserică liniştindu-i pe aceia care, în urma întâmplărilor petrecute, se înfricoşaseră prea tare. Totul, hotărî el, este vrerea Domnului nostru care ne veghează din cer, tot ceea ce vrea El, tot aia o să se întâmple, să ne închinăm Lui. Călugării se lăsară apoi în genunchi şi, cu capetele plecate, se rugară vreme îndelungată aceluia care îi privea şi era milostiv cu ei. Aşezat în amvon alături de călugărul care vorbise, Tobit cel Chior întruchipa puterea laică, cea care de o vreme poposise peste mânăstire.

La sfârşit de tot luă cuvântul Tobit, vorbi calm şi arar, le spuse să fie liniştiţi, tot ce se întâmplase, moartea celor trei boieri care zăceau acum în biserică, fusese desigur un accident, dar că lucruri superioare acestor morţi fuseseră deja hotărâte de multă vreme, nu se vor abate de la ele. Care erau aceste lucruri sau cine le hotărâse, Tobit nu le spuse. Felul în care vorbi îi linişti într-o oarecare măsură pe călugări, păru aşa. Dar, spre surprinderea tuturor, atunci când nimeni nu se mai aştepta la aşa ceva, Tobit îi anunţă sec şi clar, schimbând tonul, că începând din seara aceea el este

comandantul mânăstirii, al acestei îngrămădiri de ziduri înlăuntrul cărora sunt strânşi laolaltă, şi că el va fi singurul care va hotărî tot ceea ce se face în continuare. Termină la fel de brusc cum începuse cufundându-i în nedumerire, spaimă şi aşteptare. Coborî din amvon şi ei se dădură la o parte din calea lui.

Nemaipierzându-şi vremea cu somnul, Tobit îşi petrecu noaptea împreună cu Heiler şi cu Nicola, asistaţi de Nàbal şi de horcăitul lui Stan cel Gros. Hotărâră ce au de făcut mai departe, dar mai ales cum ar trebui apărată mânăstirea în cazul unui atac. Nu vorbiră însă despre atacatori, cine vor fi aceştia şi cât de hotărâţi să-i ocupe. Din cele spuse de Tobit reieşi însă că, în cazul când vor rezista atacului, mânăstirea va fi asediată.

— Cât crezi că am putea rezista? îl întrebă el pe Nicola.

Nicola spuse că, din câte înţelege el, nu poate fi vorba de un atac serios în timpul iernii, aşa că vor putea rezista oricât. Vorbeau româneşte, dar, părând că înţelege despre ce este vorba, Nàbal scoase o hârtie pe care o căpătase, spunea el, de la egumenul mânăstirii şi în care erau arătate proviziile mânăstirii în momentul acela.

Tobit luă lista şi după ce se uită o vreme pe ea, spuse că e puţin pentru ceea ce vor ei să facă.

Aşa că, deşi erau plini de importanţa pe care începuseră să o capete în începutul acela de poveste, căzură de acord că nu pot face mare lucru şi asta îi posomorî într-o oarecare măsură, continuau însă să se joace şi să se prefacă unul faţă de altul că jocul acesta de-a răscoala le place.

— Câţi bani avem? întrebă Tobit în nemţeşte, de la intervenţia lui Nàbal vorbeau nemţeşte şi acesta, Nàbal, răspunse:

— Oricâţi, spuse Nàbal şi fu ultimul care vorbi în noaptea aceea şi rămaseră tăcuţi în urma acestor cuvinte şi părând că se gândesc la cât de mulţi or fi într-adevăr şi că, dacă sunt, de ce sunt.

Dimineaţa veni târziu şi, odată cu ea, căruţele cărând proviziile promise de Nàbal. Intrară în prima curte a mânăstirii, traseră lângă o bisericuţă părăsită şi rămaseră acolo. După ce proviziile fură descărcate şi puse la loc sigur, Nicola, care se ocupase de asta, veni la Tobit, îl anunţă că totul e gata şi îi înmână cheile de la pivniţe.

Heiler intră în cameră şi frigul şi lumina cenuşie a după-amiezii intrară odată cu el.

— Ce e? întrebă după ce se aşeză, dar mai ales după ce se descotorosi de sticlă şi de carte.

Nicola se aşeză şi el şi-i ceru voie chirurgului să bea din sticlă. Acesta îi dădu voie.

— Unde e Nàbal? întrebă Tobit, tăcu.

Îi răspunse chirurgul că probabil este la stareţ, acolo l-a lăsat el. Vorbea cu stareţul în latineşte şi cerceta cărţile mânăstirii, părea că se simte foarte bine.

Noaptea coborî toată deodată peste ei, stăteau acum în întuneric şi frig, aşteptau. Vocea lui Tobit se prelungi prin încăpere, ajunse la urechile lui Nicola:

— Aprinde lumânările! porunci Tobit şi Nicola se supuse, scăpără de câteva ori amnarul, în scânteile lui se văzură livizi ca nişte morţi, aidoma lor şi aşteptând să fie trecuţi pe malul celălalt, cu apa clipocind la picioarele lor.

Şi tot în aceeaşi scânteie se văzu Nàbal intrând cu o carte în mână şi răsfirându-se prin odaie ca un adevărat arhanghel dar şi, pasă-mi-te, ca un om oarecare.

Flacăra lumânării se lungi o clipă, apoi se aşeză leneşă în găoacea ei, începu să pâlpâie arar, ca şi cum ar

fi fost un soare plăpând. Nàbal se aşeză, puse cartea pe masă şi pofti la băutura chirurgului, pe care acesta i-o oferi nepăsător, spuse:

că, având învoirea stareţului, comandase mânăstirii o cantitate oarecare de rachiu, tăcu, şi atunci toţi cei de faţă ar fi putut înţelege că singura lui treabă, toată, în legătură cu mânăstirea, dar mai ales cu stareţul acelei mânăstiri, privea distilarea rachiului.

— Rachiul este şi el important, spuse în continuare, ştiind ceea ce ne aşteaptă.

— Ce? întrebă Tobit, dar tot privind în gol, părând că nu le dă vreo atenţie deosebită, nu alta decât aceea pe care o meritau, aceasta: ce îi poate aştepta pe ei, altceva decât ceea ce îl aşteaptă pe orice om, dar mai repede şi mai neprevăzut, moartea adică?

Heiler râse, apucă sticla şi bău din ea atât cât îi trebui pentru ca, plutind în derivă, mintea lui şi înţelegerea acestei minţi asupra celor ce se întâmplaseră să rămână clară.

Tobit îşi întinse buzele de-a lungul dinţilor, se strădui să zâmbească, spuse în silă:

— Am putea crede, rânji Tobit de pe salteaua lui, că nu s-a întâmplat mare lucru, bem şi aşteptăm.

Tot ce ar fi putut să se întâmple, se întâmplă a doua zi dimineaţa, nu foarte devreme, dar nici atât de târziu încât să fie lumină deplină. La o lumânare, Heiler citea şi bea, ceilalţi dormeau încă. Veni Elisei, se aşeză la masă, lumina galbenă a lumânării se prelinse pe faţa lui roşie din cauza frigului şi pe barba rară şi lălâie. Spuse:

— A pornit deja în mare taină, am venit să-ţi spun.

— Nicola ştie? întrebă Heiler, tăcu.

— Ştie! A şi trimis oameni pe urmele lui, curând îl vor aduce înapoi.

— Ce e? întrebă Tobit, se sculă din aşternuturi, se apropie de masă alene parcă. Avea o faţă odihnită părând că se trezise cu mult înainte şi că trăsăturile răvăşite ale somnului se petrecuseră.

— Egumenul a părăsit nu demult mânăstirea pe o ieşire dosnică şi acum se depărtează de ea, spuse Heiler.

— Şi călugării? întrebă Tobit.

— Dorm, spuse Elisei, iar cei care nu dorm, rasoforii-soldaţi, cei unsprezece, sunt de pază pe ziduri.

— A făcut bine că a plecat, spuse Tobit, aşa o să dau şi eu ochii cu el, cu toate că nu-mi doresc asta şi, ştiu, nici el nu şi-o doreşte.

O lumină ca o zoaie se strecură prin ferestre, se adună la picioarele lor. Dârdâind, Stan cel Gros se sculă, se înfăşură cât putu mai strâns în pătură şi, cu picioarele goale călcând lumina, li se alătură.

— Curând va începe slujba, continuă Tobit, toţi se uitară la el miraţi şi aşteptând cuvintele de după cuvintele astea, altele.

Slujba de dimineaţă începu curând şi, cu burţile ghiorăind şi urduroşi, călugării se adunară în biserica îngheţată, îşi spuseră rugăciunea, nu îl văzură pe Tobit care îngenunchea în spatele lor şi care spuse aceeaşi rugăciune către un Dumnezeu nevăzut, pierdut undeva într-o zare albăstruie şi depărtată a minţii lui obosite. Stătu împreună cu ei până spre prânz, spunând aceeaşi rugăciune sau tăcând cu capul plecat şi aşteptând. Un clopot bătu undeva şi vestind întâmplările ce aveau să urmeze:

Zăpada ca o sare albăstruie şi nisipoasă se sfărâma sub paşii lui Tobit, care se opri. Făcu încă un pas şi, gândindu-se parcă la ceva important, se depărtă. Se opri lângă casa egumenului, împinse uşa încet cu piciorul, intră. Străbătu odăile şi în ultima se opri, deschise obloanele şi frigul năvăli peste el, luminos şi cenuşiu. Se

aşeză pe un scaun cu spătar înalt, privi o icoană, apoi masa lungă cu postav verde pe care, întins şi firav, sta aşezat stareţul Rafail. Întinse mâna şi atingându-i faţa cu palma, închise ochii celui mort. Pleoapele lui Rafail se zbătură sub mâna lui, Rafail spuse:

— Te-am păcălit, spuse Rafail, se dădu jos de pe masă şi, şchiopătând, se îndreptă spre fereastră. Stătu cu spatele la Tobit, spuse: Ştiam că o să vii odată, te aşteptam. Tobit păru că vrea să spună şi el ceva, tăcu însă în continuare. Închise ochii şi aşteptă.

— Nu are rost să mai aşteptăm, spuse Rafail, se întoarse cu faţa spre Tobit, îl privi.

— Nu are rost, spuse Tobit, se sculă, se apropie de stareţ, întinse mâinile şi degetele lui puternice prinseră gâtul firav al lui Rafail şi începură să se strângă în jurul acelui gât până când strânsoarea nu mai avu niciun rost, Rafail se prăbuşi la picioarele lui, se mai zbătu de câteva ori, apoi sufletul părăsi trupul mort acum, se învălui în frig şi lumină.

Addenda[3]

[3] Nescriind un roman istoric, mare parte din materialul consultat, mai ales în vederea creării unei atmosfere, nu şi-a găsit locul în economia cărţii. Totodată dezvoltarea unor pasaje ar fi încărcat inutil structura epică şi autorul a renunţat la ele. Prin această *addenda* o mică parte

1. Tobit primise acest ceas de la primarul oraşului Sibiu, un anume Weber, în anul 1704, pentru servicii deosebite aduse oraşului sau, poate, cu ocazia logodnei cu Sara Hübner. Pe ceas erau gravate cuvintele: „Orice despotism este nelegitim”, pe care le bănuim ale lui Aristotel, dar Tobit, nu ştim din ce motiv, ştersese ulterior inscripţia şi numai dacă priveai foarte atent, cu o lupă să zicem, o mai puteai zări.

2. Drumul Carolina a fost început înaintea păcii de la Passarowitz, în anul 1717, şi terminat în anul 1722. A costat 60 000 de florini şi la construirea lui s-a folosit şi mână de lucru românească (Oltenia a dat 500 de lucrători, Sibiul 200 de lucrători, plătiţi cu doi groşi pe zi şi cu pâine). În anul 1722, când şoseaua era gata până la Râmnic, s-a pus o inscripţie concepută de Samuel Köleseri, secretarul guvernatorului din Transilvania, şi ea începe cu cuvintele: „Opreşte-te călătorule! Unde natura îţi porunceşte să te opreşti, şi vitejia cetăţii eterne (Roma) s-a oprit.” (v. Al. A. Vasilescu, *Oltenia sub austrieci*, 1716-1739, vol. I, 1927).

---

din faptele istorice cercetate, precum şi „scene” nelegate direct de acţiunea cărţii, vin să completeze sub formă de note o perioadă istorică mai puţin cunoscută: Oltenia sub austrieci.

3. „Timp de un veac şi jumătate, de la «legarea» ţărănimii de către Mihai Viteazul, la «dezlegarea» ei de către Constantin Mavrocordat şi după aceea până în epoca regulamentară, ţărănimea s-a sustras prin fugă exploatării. Unui asemenea moment paroxistic au avut să-i facă faţă şi austriecii când au preluat în stăpânire Oltenia. [...] Necesitatea repopulării provinciei e leitmotivul tuturor instrucţiunilor adresate de Viena autorităţilor locale şi al rapoartelor adresate de acestea forurilor superioare” (Şerban Papacostea, *Oltenia sub stăpânirea austriacă*, Editura Academiei, 1971, p. 36, 53).

4. „Desfăşurarea operaţiilor militare pe teritoriul Olteniei şi mai ales robirea şi deportarea sistematică a locuitorilor de către turci şi tătari în retragere au creat un gol de populaţie ale cărui urmări s-au făcut simţite mulţi ani după încheierea păcii. Începută odată cu primele operaţii militare pe teritoriul Ţării Româneşti, la sfârşitul anului 1716 şi la începutul lui 1717, pustiirea a luat proporţii *catastrofale* (*subl. ns.*) la sfârşitul anului 1717, ca urmare a hotărârii turceşti de a *goli* (*subl. ns.*)

de locuitori provincia pe care înaintarea austriecilor îi silea s-o evacueze. – Ţara încă s-au robit şi peste Olt şi dincoace de Olt, însă mai mult 70, 80 de mii de suflete –, înregistra Radu Popescu, în cronica sa, masiva deportare de populaţie de către turci. Partea Olteniei în această hemoragie demografică se ridica la jumătate, după indicaţiile furnizate austriecilor de deputaţii olteni. Trăgând concluzia, la un an după încheierea păcii, un dregător cameral constată: «...Am cucerit desigur o întindere mare de pământ, dar prea puţini locuitori». [...] Situaţia creată de războiul austro-turc din 1716-1718 a consolidat şi amplificat una din trăsăturile caracteristice ale demografiei medievale a Ţării Româneşti" (*Ibidem*, p. 34, 35).

5. Johann Rudolf Glauber (1604-1668), chimist german, descoperitorul sulfatului de sodiu (Na_2SO_4), un purgativ.

6. v. Epicur – *Peri haireseon kai phygon* (Despre alegere şi respingere) (Cineva, nu ştim încă cine, ne-ar putea reproşa că din această carte nu se cunoaşte decât titlul, dar acest reproş nu e decât un motiv în plus să ne

închipuim că – de ce nu? – cartea tratează şi problema viermilor sălăşluitori.)

7. „Lui Nicolae de la Porta, împăratul Carol VI, în urma referatului Consiliului de război din 26 iulie 1717, îi acordase titlul de secretar şi o leafă de 600 de fl. Dar boierii înaintează un memoriu în contra lui şi generalul Steinville îl arestează în august 1717 în castelul Făgăraş, fiind acuzat că după întoarcerea de la Viena a stat în corespondenţă secretă cu Mavrocordat. La această dată boierii înaintează o descriere a lui Nicolae de la Porta, prezentându-l în culori foarte negre: neastâmpărat, vanitos, mândru, arogant, trădător, fără religie, invidios şi clevetitor. El a trădat pe toţi stăpânii săi şi în special el este cauza morţii Domnilor Constantin Brâncoveanu şi Ştefan Cantacuzino, dând ultima lovitură lui Ştefan Cantacuzino, cu o scrisoare falsă, ca şi cum ar fi fost scrisă de acest Domn. [...] Dar consiliul de război, care avea consideraţiune pentru serviciile aduse de Nicolae de la Porta, ordonă în 25 septembrie 1717 generalului Steinville să cerceteze mai de aproape învinuirile ce i se aduceau. La începutul lui decembrie 1717, el este eliberat” (Al. A. Vasilescu, *op. cit.*, p. 104).

8. Tinerii români nu pot fi decât feciorii, nepoţii şi ginerii boierilor rămaşi în ţară după retragerea turcilor, cei care au complotat pentru răsturnarea lui Nicolae Mavrocordat şi predarea ţării în mâinile austriecilor, în care vedeau singura scăpare posibilă de soarta cea rea în care îi pusese domnul fanariot („execuţii şi impuneri masive”). Iată o „foaie pentru pradă” întocmită de Drăghici Bălăceanu şi din care rezultă despuierea la care îi supunea domnul (după Al. A. Vasilescu, *Oltenia sub austrieci*, cf. St. Greceanu, *Genealogiile documentate*, I, p. 181, 182):

„Foaie pentru pradă ce m-au prădat Neculae Vodă, fără nicio dreptate, precum arăt în jos, anume:

5000 taleri mi-au luat, când au tăiat pe frate-meu,

500 oi mi-au luat tot atunci,

30 de iepe au luat tot atunci,

30 de vaci au luat iar atunci

3000 de taleri mi-au luat al doilea rând bani gata,

1200 oi mi-au luat al doilea rând,

200 cai mi-au luat iar al doilea rând,

139 de vaci mi-au luat iar al doilea rând,

70 boi mi-au luat iar al doilea rând

cin (total) talere 13550.”

Totodată spătarul Ramadan şi postelnicul Ianache Stama îl pradă şi ei la rândul lor, primul de bunuri în valoarea de 585 de taleri, al doilea de 470 de taleri (bunuri şi bani).

Partizani ai austriecilor, tinerii boieri nu puteau însă să nu se bucure văzând că unul dintre ai lor, Tobit, le dă peste nas imperialilor şi că trufia lor de învingători iese destul de mototolită din acest conflict de operetă: Matei Băleanu, fiul lui Grigore Băleanu, logofătul, într-un acces de entuziasm, se hotărăşte să trimită a doua zi martori colonelului – conte von Federkissen provocându-l la duel, în aplauzele tinerilor beţi şi palizi după bal. Bârcă Cojescu, care în timpul refugiului de la Sibiu fusese martor la un duel, primi să fie unul dintre martori, al doilea fu Radu Şarlău. Au destupat şampanie şi au băut în zorii acelei zile ciudate, apoi Matei, pentru a face dovada calităţilor lui de spadasin cere o sabie şi cu ea ciopârţeşte câteva mobile din casa lui taică-său. Radu Şarlău face sul un covor şi în momâia astfel obţinută îşi înfige şi el, de câteva ori, sabia. Toţi se strâng în jurul lui şi-l privesc cum fandează şi împunge, apoi aplaudă. Zgomotele făcute cu sabia şi urletele îl trezesc pe

bătrânul logofăt, care, din uşă, urlă la ei: „Ce dracu faceţi aici, aţi căpiat?”. E în cămeşoi şi are barba zburlită de somn şi ochii cârpiţi, dar asta nu-l împiedică să fie fioros la vedere. Aflând despre ce este vorba îşi râde în barbă şi, domol, ca un porcar care îşi alintă godacii, îi trimite la culcare.

— Dar noi avem treburi importante! protestează palid şi gol până la brâu fii-su, Matei, încadrat de cei doi viitori martori, Radu Şarlău şi Bârcă Cojescu. Nu ştim cum a reuşit bătrânul să-i potolească, însă, în mod sigur, i-a potolit, fiindcă duelul n-a mai avut loc niciodată.

9. Cu această ocazie Tobit a primit şi medalia comemorativă bătută în anul 1717, 23 martie, de către „senatul naţional din Transilvania”. „Medalia avea pe o parte un înger care punea pe capul împăratului Carol VI o coroană şi înscripţia: «Celui mai bun principe, restauratorul Daciei. 1717.» Pe cealaltă parte era o femeie cu balanţa în mână, şezând pe şapte castele, şi trei nobili, care ţineau în mână un cap de soare, cu inscripţia: «Omagiu»„ (Al. A. Vasilescu, *op. cit.*, p. 74). Nu ştim ce a făcut Tobit cu medalia.

10. „Scurt timp după aceasta, o a doua defecţiune boierească avea să aducă ansamblul Olteniei sub controlul imperialilor. Alţi mari boieri olteni, serdarul Barbu Cornia Brăiloiu şi Bengescu, îndrumează cătanele venite din Ardeal împreună cu care coboară prin pasul Vulcanului spre Târgu-Jiu...” (Şerban Papacostea, *op. cit.*, p. 17).

11. Se opriră pe ultima treaptă, ceaţa acelei dimineţi le învălui picioarele, boier Strâmbeanu îşi flutură barba, spuse:

— Se preface că nu ne-a văzut în viaţa lui sau că nu ştie cine suntem şi de unde venim.

— În definitiv l-a omorât pe „inchizitor” în locul nostru, ar trebui să-i mulţumim, spuse Vlasto şi-şi apără burta cu ambele mâini.

— Să-i mulţumească dracu, ăsta ori e trădător, ori e nebun!

— Trădători suntem noi! spuse Brăiloiu şi-i privi pe ceilalţi doi.

— De ce crezi asta? întrebă într-o doară Vlasto, nu-i răspunse nimeni.

O pală de vânt spulberă o clipă ceaţa şi oraşul pustiu, cufundat într-o lumină scămoasă şi umedă. Porniră iar, îngrămădiţi unul în altul, trăsura lui Brăiloiu, cu care veniseră, îi aştepta nerăbdătoare şi încăpătoare, fundurile lor se aşezară pe pernele moi, arcurile scârţâiră.

— Mână, Gheorghe! porunci Brăiloiu şi barba i se răsfiră solemnă pe pântec, se înfoie ca un evantai.

— Am putea să ne revoltăm, spuse Strâmbeanu într-o vreme,

— Ca să ce? Dincolo sunt turcii şi mai e şi căpcăunu ăla de Mavrocordat, care de abia aşteaptă să ne jupoaie de tot. Nu ţi-a ajuns?

— Până una-alta, l-am belit noi, spuse şi rânji Vlasto.

— Şi acum ne belesc pe noi nemţii!

— Ar trebui să facem ceva, spuse Brăiloiu.

— Uite ce-o să facem, spuse altul, poate Strâmbeanu şi capetele lor se aplecară la unison, îşi ciocniră ţestele cu un zgomot sec, apoi începură să şuşotească.

12. „În noapte şi ură” este desigur o exagerare, afară burniţa pur şi simplu şi era întuneric şi, pentru ca

peisajul să fie complet, ne putem închipui că sufla şi un vânt rece, aruncându-ţi stropi fini în obraz.

Popa Jupescu, care plecase primul, se opri lângă roata uneia din trăsurile care îşi aşteptau stăpânii şi, de nervi, vărsă pur şi simplu, cu toate că nu mâncase şi nu băuse nimic la Tobit, icni şi vărsă tot ce mâncase la prânz şi ceea ce nu se mistuise încă, mare parte dintr-o pulpă de berbec. Apoi, uşurat într-un fel, îl podidi un plâns nervos cu sughiţuri. Îmbrăţişă roata, burta i se înfipse în butucul osiei şi zgâlţâind trăsura din toate încheieturile, hohoti şi se jelui. Aşa îl găsiră următorii trei care plecară de la Tobit, îi vom numi imediat: Vlad Zătreanu, Radu Zătreanu şi Barbu Şarlău – Matei Zătreanu nu voise să plece încă, aşa că nu era cu ei. Fiind trăsura lor cea de roata căreia se aninase Popa Jupescu, nu le fu greu să dea peste el. Priviră o vreme, neînţelegând ce se întâmplă, la huiduma întunecată şi zbuciumată. Primul îşi reveni Barbu Şarlău şi-l recunoscu pe Jupescu, aşa că putu să-l întrebe că ce face acolo. Popa Jupescu îşi strivi încă o dată faţa de una din obezile roţii, apoi, brusc şi cu voce calmă, spuse:

— Zbier şi mă vaiet şi mă zbucium de milă pentru ţărişoara noastră! Iată pe mâinile cui încăpu: pe mâinile

unui căpcăun!, asta vă zic, care ne va duce pe toţi la butuc şi de la butuc la câini.

— Prea o iei şi mata, bre, în serios, spuse Vlad Zătreanu. În definitiv, ţărişoara asta, cum bine ziseşi, suntem noi şi noi n-o să ne lăsăm cu una, cu două! O să-l lăsăm pe Tobit să-şi facă mendrele o vreme şi pe urmă ştii foarte bine ce-o să se întâmple, am vorbit doar. Până una-alta, asta e însă – de ce n-am spune-o? – cartea lui.

— Ah, ah, ah! se văită iar Jupescu. Voi fi primul care îi va scoate şi celălalt ochi.

— Înţeleg, bre, spuse Barbu Şarlău, şi vântul îi smulse cuvintele, le împrăştie în întuneric şi burniţă, că nu prea îţi plăcu Platon.

13. „Apropierea primejdiei sau simplele zvonuri de primejdie împingeau mase largi de locuitori spre singura protecţie efectivă pe care, în lipsa fortificaţiilor, o aveau la îndemână: pădurile şi munţii” (Şerban Papacostea, *op. cit.*, p. 55).

„Ţăranul se aşează de preferinţă departe de drumuri, în apropierea munţilor şi a pădurilor, astfel încât să poată fi gata de fugă (*auf dem Sprung fertig*), de îndată ce zăreşte în depărtare pe cineva apropiindu-se. Alţi

ţărani locuiau în condiţii şi mai precare, în pădurile întunecoase, greu accesibile, în gropi săpate în pământ (bordeie)...” (*Ibidem*, p. 41.)

14. Ca un popă adevărat – În *Magazinul istoric*, nr. IV din 1912, Gh. Nedioglu publica sub titlul *Un caz de răspopire la sfârşitul secolului XVII* – cinci scrisori inedite ale patriarhului Dionisie Seroglanul. Scrisorile fuseseră descoperite la Arhivele Statului din Cotroceni şi erau adresate, două dintre ele, episcopului Ilarion al Râmnicului, celelalte trei boierului Vergu, unul din oamenii de încredere ai domnului Constantin Brâncoveanu. Din ele reiese destul de limpede că, în anul 1690, biserica de pe moşia Cornetu arsese şi că principalul bănuit era chiar popa, un anume Vasile Fotache. Patriarhul ordona încă o dată cercetarea cauzelor şi în cazul în care ele dovedeau vinovăţia numitului popă, destituirea lui. Nu ştim ce răspunde Ilarion, dar din celelalte trei scrisori rezultă că noile cercetări cerute duseseră la răspopirea lui Vasile Fotache, el împreună cu o ceată de ţărani dăduseră foc bisericii, apoi se retraseseră în pădurea Ţânţăreni. Dorobanţii puşi pe urmele lui nu reuşiseră să-l prindă.

Patriarhul îi recomanda lui Vergu, care era stăpânul moşiei Ţânţăreni, ca, în caz că vinovatul este prins, să nu se facă niciun caz de asta şi, fără nicio judecată, popa să fie omorât. Nu ştim ce l-a dus pe popa Fotache la acest act disperat, dar din cele trei scrisori către Vergu se poate întrezări ceva: popa se amestecase într-un conflict dintre boierul Grădişteanu şi câţiva ţărani liberi, vecini cu moşia Cornetu, luându-le acestora din urmă apărarea. Într-o broşură publicată la Vălenii de Munte în anul 1918, N. Iorga, după ce cercetează şi el scrisorile, lansează supoziţia că episcopul Ilarion nu fusese tocmai corect în ancheta pe care o întreprinsese, bazându-se pe faptul că după câţiva ani, acesta este „demis din scaun pentru felurite abateri" şi că vinovat de foc fusese Grădişteanu (probabil oameni de-ai lui). Era vorba de o răzbunare (v. N. Iorga, *Contribuţii istorice minore*, Vălenii de Munte, 1918).

Întâmplările ulterioare anului 1690 ne fac să ne închipuim că răspopitul Vasile Fotache a fost găzduit de către Tobit cel Bătrân, care, profitând de moartea unui ţăran de pe moşia lui, l-a înzestrat pe Fotache cu o nouă identitate, transformându-l în rumânul... Un an mai târziu, în 1692, Tobit cel Bătrân îşi eliberează ţăranii dar

fostul popă rămâne mai departe pe moşie, ducând viaţa unui ţăran obişnuit. Toate acestea ne fac să credem că bătrânul nebun şi vorbăreţ – care l-a întâmpinat pe Tobit în toamna anului 1718 – este unul şi acelaşi cu popa Vasile Fotache. Nu este exclus ca şi Tobit să fi ştiut acest lucru.

15. Tobit cel Bătrân îşi eliberase ţăranii în iarna anului 1692, imediat după vizita tipografului Martin Lazăr, toate actele sunt însă datate 1693, martie. Ioan Tobit ştia acest lucru, poate de aceea nu pune prea mare preţ pe hârtiile pe care le are, cu toate că obiceiurile vremii spuneau că „cine au şezut într-un sat boieresc 12 ani să rămână vecin” (v. Nicolae Costin, *Letopiseţul Ţării Moldovei*). Ştiau şi ţăranii asta, aşa că ruperea actelor nu a fost un act total gratuit.

16. „Intensa concurenţă între stăpânii de moşii pentru a-i atrage pe ţărani, lupta surdă purtată de la moşie la moşie pentru captarea braţelor de muncă dezvăluie şi ele una din realităţile de seamă ale societăţii româneşti medievale: permanentul deficit grav de braţe de muncă pentru agricultură, care a constituit una din trăsăturile

dominante ale istoriei noastre agrare în veacurile XVI-XVIII” (Şerban Papacostea, *op. cit.*, p. 199).

17. Cerul era iar înnorat şi jos. Aşteptau poate să ningă şi peste două săptămâni de la plecarea lui Tobit începu să ningă arar, peisajul se făcu parcă şi mai cenuşiu. Ştiau că s-a întâmplat ceva şi că se va mai întâmpla, priviră cu duşmănie în jurul lor la bordeiele şi la zăpada care se topea alene în ora aceea de amiază, cu un cer ca o placă de plumb, strivindu-i.

Popa Vasile săltă căldarea cu ţuică şi fundul ei se desprinse din glod cu un clefăit scârbos, apucă o căniţă de lut în cealaltă mână şi porni. Îi era frig sub zdrenţele cu care se îmbrăcase, pielea lui cenuşie şi aspră se broboni ca pielea unei găini. Se clătină şi din căldare se vărsă ţuica, îşi opri clătinarea încetinindu-şi mersul. Printre copaci se zărea, licărind, altarul spre care se îndrepta. Puse căldarea în dreptul altarului, cufundă căniţa în ea şi, privind drept în faţa lui, bău. Ţuica îi şiroi pe bărbie, i se prelinse pe sub zdrenţe, o simţi rece şi fierbinte totodată pe pieptul lui scofâlcit şi bătrân, răsuflă adânc şi privi icoanele. O lumânare groasă de seu, în jurul căreia se adunase zăpada, trona la poalele

altarului, înfiptă în pământ. Veni o vulpe şi, ridicându-se în două labe, mirosi ţuica din căldare şi, delicat, începu să lipăie, popa o mângâie pe coama rărită şi roşcovană, o simţi cum freamătă sub mângâierea lui ca o femeie, continuă să bea, apoi, sătulă poate, se ghemui la picioarele altarului. Veniră câteva paseri negre şi se aşezară pe altar ca pe un gard, cercetară ce se întâmplă. Sub ele, popa îşi făcu cruce şi sărută o icoană vopseaua ei rece şi verde îl făcu să se simtă tânăr – şi poate, desigur altădată, popa a fost tânăr, şi hainele de pe el au fost noi, mai târziu a aflat că există o lume trufaşă, dar că peste ea, peste trufia lumii, stă o minte trufaşă şi nestatornică, stăpâna roşcovană a lumii, vulpea. Îşi cufundă mâna în căldare şi, apucând căniţa, bău iar, mâneca anteriului, udă şi şiroind, începu să strălucească nefiresc, nu-i dădu nicio atenţie. Puse cana pe pământ, lângă căldare, şi privi o vreme cerul, din cer se scurgeau fulgi leneşi şi graşi, se aşezară pe obrajii lui fierbinţi, şiroiră şi îngheţară la loc în ţurţuri subţiri care i se amestecară cu firele bărbii, o întregiră.

De undeva, din cenuşiul după-amiezii veniră mirii, Ioan Ţaru ţinând-o de mână pe Muta Maria. În faţa lor,

licărind, lumânarea de la poalele altarului le conduse paşii.

Ninsoarea se opri într-o vreme, dar o lumină cenuşie, ca o lumină adevărată trecută printr-o pânză deasă şi aspră, amestecată cu frigul şi cu umezeala, cobora încă din cerul acelei zile. Dârdâind mărunt sub hainele lui zdrenţuite, popa îşi termină slujba, apoi luă cana şi, umplând-o, le dădu să bea, bău Ioan, apoi, delicat, dezvelindu-şi dinţii albi şi ascuţiţi, bău Maria. Popa umplu cana din nou şi bău şi el, băutura nu reuşi să-l încălzească, o simţi cum i se scurge prin maţe, rece şi aducătoare de moarte, moartea poposi lângă el, îi auzi clipocitul oaselor şi, ca o lumină gălbuie, lumina acelor oase i se prelinse pe umeri, ca o gheară nesfârşită care se înfipse între omoplaţii lui, îşi ridică privirea şi, sforţându-se, se gârbovi o clipă, spuse:

— Fiţi binecuvântaţi!

Începu iar să ningă, rar, mici vârtejuri, ca un joc al spiriduşilor pădurii îi delectară o vreme, întunericul începu să se amestece cu cenuşiul acelei zile.

— În curând, spuse popa, veţi avea un prunc.

— Pruncul este în mine, spuse ea privi spre fuiorul zăpezii, îşi trecu palma fierbinte peste frunte şi, uşoară şi delicată, Muta Maria se lipi de bunul ei bărbat.

Imediat după nunta Mutei Maria cu Ioan Ţaru, satul începu să priceapă că, de undeva, din iarna care începuse, ceva nou şi încă neştiut, o binecuvântare străină înţelepciunii şi neîncrederii lor, a pogorât peste pădure, neîncrederea în vizita lui Tobit se transformă într-o molcomă aşteptare. Râcâind-o cu unghiile lor tocite şi sângerânde, de sub iarna pe care o vor petrece, în primăvară, ceva neştiut dar presimţit de atâta vreme li se va dezvălui: revolta.

18. Vezi Valter Butură, *Etnografia poporului român*, Editura Dacia, 1978, p. 335.

19. – Acela a început să se mişte!

Cuvintele popii nu îi atinseră, priveau drept în faţa lor, uzi şi din hainele lor se ridicau aburi, o dimineaţă cu un soare ca un bănuţ începu, cuvintele popii se revărsară peste ei, întreg satul se adunase în faţa altarului de bejenie şi fiecare avea în mână o lumânare pâlpâind galbenă în lumina aceea ca o beteală care se scurgea

nesfârşită din cer. Maria îşi lipi faţa de scoarţa udă şi plăcută, îmbrăţişă trunchiul acela de mesteacăn tânăr şi adormit, de undeva din ea, ca un bocet prelung şi preafericit, bolboroseala gândului se transformă în urlet, unghiile ei se înfipseră în carnea tânără a copacului, fâşii albe şi cenuşii se desprinseră de sub degetele ei zdrobite:

„Acela a început să se mişte!”

Îşi apăsă pântecul cu palmele, zvâcnind, pruncul din ea începu să se mişte bezmetic, lumina se scurgea ca o beteală din cer, se revărsa peste crengile înnegrite ale copacilor, peste feţele lor. Ca o bolboroseală, gândul care le dăduse până atunci târcoale, se transformă în cuvinte:

„O să fie război!” gândi Muta Maria.